

38

David

RECANETVM DE MVSICA AVREA

A MAGISTRO STEPHANO VANNEO RECINENSI
EREMITA AVGVSTINIANO IN ASCVLANA

Ecclesia chori Moderatore nuper æditum; & solerti studio Enucleatum,
VINCENTIO Rossero Veronensi Interprete.

V I R T V T I

NULLA EST

V I A

Sis. lorcheg

ancti

esol. lorch

ant. el

ROMAE APVD VALERIVM DORICVM BRIXIENSEM,

Anno Virginæ Partus M. D. XXXIII. Cum gratia & Privilegio
CLEMEN. VII. Pont. Max. Ad Decennium.

Modus sus. lorch

Am. n. De Peder.

EPIGRAMMATA:

IOANNES FRANCISCVS PHILOMVSVS PISAVRENSIS:

Qui lepidis mulcere cupit concentibus aures:

Hæc uariis discat dogmata picta notis.

Calliopea melos distat: numerosq; pedesq;

Terpsichore: clario plestra mouente deo.

Scribe opus iuicis harum: nutritus in ulnis:

Pierii Stephanus Laurea prima chori.

RECAMETVM DE

FRANCISCVS PAMPHILVS SEPTEM,

PEDANVS. AD LECTOREM:

Si tibi mellisui placeant modulamina cantus:

Non alius Srephano rectius ista dabit.

Vt Linus atq; Orpheus modulis ciera alter amoenis:

Et pecus & dominos, robora, Saxa, feras.

Non melius pisces testudine traxit Arion:

Delphin tanarios cum tulit usq; sinus.

Dulcius aoniis nunq; cantauit in aruis:

Dum uocat Amphion pastor in arua greges.

Pectine nec citharam melius pulsauit iopas:

Non sua Mercurius fila canora lyrae.

Hunc tibi (si sapias) igitur mercare libellum:

Mulctus exiguo tempore doctus eris.

IOANNES NICOLA PISAVRENSIS.

AD LECTOREM.

Antra ferunt animasse, feras, lenisse cahentem:

Orphea, Saxa simul iuncta sonante cheli.

Curatos capta inualidos, respisse furentes:

Moerentem dulci uoce redisse hilarem.

Huic opus in elementa graui, leue, & humida sicca:

Stant numeris tandem mundus, & astra suis.

Ergo autem quæ Saxa animat, quæ languida sanat:

Mœsta iuuat, qua stat mundus, habes opere hoc.

Pieridum custos Phoebo residente cathedra.

Colligit o iuvenes & tempora digne lenti.

Veneris hic Stephanus uioas & candida donat.

Stephanus
Vaukus.

Lilia spureis cunctis cum floribus una.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI ET DOMINO. D.

IO. BAPTISTAE EPISCOPO AUXIMANO DE

Sinibaldis Patricio Auximano, Domino & Protectori meo obseruandissimo,
Stephanus Vanneus Recinensis, Eremita Augustinianus, in Alculana
Ecclesia chori moderator. . S. P. D.

Vitam rem esse Antiquissimam, atq; ideo ceteris Artibus dignior
rem, & Lini, & Orphei Musæiq; clarissima cithara omnib⁹ rerum
Antiquarum studiosis, argumentum est probatissimum: eandemq;
etiam diuinam, Sibyllæ, Apollinisq; diuina responsa, carmine sem-
per, canibusq; reddita, facile, etiam nolentibus, testantur. Exerciui
equidem quantum licuit (ut quod est, de me insolenter fatear) bonam meæ ætatis partem
in ea cognoscenda. Quumq; ad communem, & tuam in primis utilitatem hæc pro
uiribus elucubrauissem. Non ignarus etiam quæq; Altissima inuidorum moribus obli-
uari solere, fretus tua humanitate, non fui passus sine tui clypei norico munimine hæc
eadem mei ingenioli primitias in lucem exire. Quamobrem mi Amplissime Antistes
Auximane, patriæ quidem commune non modo propugnaculum, protectio, & tutela.
uerum etiam & totius agri Piceni spes certa, splendor, & cōsugium, te etiam atq; etiam
oro, & obtestor, ut quæ tua, tuorūq; maiorum semper fuit in uiros benignos pietas, chari-
tatsq; non Vulgaris, me, measq; uigilias, qualescūq; tamen sunt, in tuo benignissimo
sinu, ac manibus, fouere, accipere non dedigneris, eo tamen uultu, animoq; quo &
omnis tua domus summis Arauorū titulis non parum magnifica, & tuæ heroicæ Virtutis
probitas Quælibet ad se cōfugientem, solite lunc suscipere. Plura scriberem, si in tuas
oues sollicita cura, de quibus præcipuam semper habuisti, ad finem me properare non
moheret. Verum hæc, parua licet sint, si placuisse tibi cognoro. præterq; ab inuidorum
detractionibus me defendes, in summi beneficii loco me accepiisse semper prædicabo.
Federicus tuus optimus frater tanta uirtute, tanta magnanimitate, tanta fortitudine,
quanta unq; fuit in optimo quoq; Romano, si a me diligere, amari, obseruariq; sinez, faciet
quidem mihi gratissimum: Vale. Præsidium, & dulce decus meum Recaneti.
Nonis Iunij M. D. XXXII.

TABVLA OMNIUM IN HOC OPERE CONTENTORVM.

C PRIMI LIBRI CAPITA.

De Musices inuentione, ex malleorum ponderibus.	Cap.	II.
De Musices Definitione.	Cap.	III.
De Musices Diuisione.	Cap.	III.
De Musica Harmonica.	Cap.	III.
De Diuisione Musices Harmonicæ.	Cap.	V.
De Cantu.	Cap.	VI.
De Musici & Cantoris discrimine.	Cap.	VII.
De Litteris, Syllabis uocalibus, & Positionibus manus.	Cap.	VIII.
Quare Gamma græca littera, ceteras præcedat latinas.	Cap.	IX.
De Positionibus manus inuersæ, uel a tergo constitutis.	Cap.	X.
De Litteris grauibz, acutis, & superacutis.	Cap.	XL.
De Vocibus.	Cap.	XII.
De Tripliçi notularum pronuntiatione.	Cap.	XIII.
De Proprietatibus Cantus.	Cap.	XIII.
De Deductionibus.	Cap.	XV.
De Clauibus.	Cap.	XVI.
De Tribus uariis clauium nominibus.	Cap.	XVII.
De b mollis inuentione.	Cap.	XVIII.
De Mutationibus regulariter faciendis.	Cap.	XIX.
Verum fiat in B fa si mi Mutatio.	Cap.	XX.
De Quibusdam mutationum præceptis.	Cap.	XXI.
De Mutationum exemplis.	Cap.	XXII.
De Mutationibus in Cantu figurato practice faciendis.	Cap.	XXIII.
De Cantilenarum Speciebus.	Cap.	XXIII.
De Unifono.	Cap.	XXIV.
De Tono.	Cap.	XXV.
De Multiplici nomine toni.	Cap.	XXVI.
De Semitono maiori & minori.	Cap.	XXVII.
De Toni & utriusq; Semitonii Compositione.	Cap.	XXIX.
De Consonantiis ex tono & Semitono productis.	Cap.	XXX.
De Ditono.	Cap.	XXXI.
De Semiditono.	Cap.	XXXII.
De Diatessaron, seu Ditono & Semitono.	Cap.	XXXIII.
De Græcis Diatessaron nominibus.	Cap.	XXXIII.
De Obiectione cum solutione, cur Prima Diatessaron species a Re potius quàm a V, non sumat initium.	Cap.	XXXIV.
De Tritono seu Ditono cum tono.	Cap.	XXXV.
De Diapente, seu Diatessaron & tono.	Cap.	XXXVI.
De Familiari quadam disceptatione, cur Prima Diapente species, in A re non inchoat.	Cap.	XXXVII.

De Diapente cum tono	Cap.	xix.
De Diapente cum Semitono.	Cap.	xl.
De Diapente cum Ditione.	Cap.	xli.
De Diapente cum Semiditono.	Cap.	xlii.
De Archisymphonia Diapason, seu Diapente cum Diatessaron.	Cap.	xliii.
De Septem Diapason speciebus.	Cap.	xliiii.
Quare Quarta & Quinta una cōiūctæ Octauis poti⁹ q̄ nonā pariāt.	Cap.	xlv.
De interuallis seu spaciis omnium in Musica consonantiarum.	Cap.	xlvi.
De Tonis Quorū & qui sint, tam apud græcos q̄ latinos.	Cap.	xlvii.
De Clauibus seu litteris tonorum, finalibus & confinalibus.	Cap.	xlviii.
De Tonorum ascensu atq; descensu.	Cap.	xlix.
De Primi Secundiq; toni compositione.	Cap.	l.
De Tertiū Quartiq; toni formatione.	Cap.	li.
De Quinti Sextiq; toni modulatione.	Cap.	lii.
De Septimi Octauiq; toni compositione.	Cap.	liii.
De Diuersis tonorum differentiis.	Cap.	liiii.
De Iudiciali tonorum chorda.	Cap.	lv.
De Tenorum initiis id est, Euouæ.	Cap.	lvi.
De Cantoris regimine.	Cap.	lvii.
De Solenni tonorum applicatione ad Psalmos, quo ad principium.	Cap.	lviii.
De Tonorum mediatione atq; fine.	Cap.	lix.
De Simplici tonorum intonatione.	Cap.	lx.
De Introituum cognitione cuius sint toni.	Cap.	lxi.
De Modo cantandi Gloria patri super Versiculū psalmi Introitus.	Cap.	lxii.
De cognoscendis Responsoris cuius sint toni.	Cap.	lxiii.
De Modo cantandi Gloria patri super versiculum Responsorii.	Cap.	lxiiii.
De Musica ficta, seu de Coniunctis.	Cap.	lxv.
De Coniunctarum locis.	Cap.	lxvi.
De Modulandis generibus, uel Melodicis generationibus, & Primo de Genere Diatonico.	Cap.	lxvii.
De Genere Chromatico.	Cap.	lxviii.
De Genere Enarmonico.	Cap.	lix. & Vltimum.

SECVNDI LIBRI CAPITA

De Musices figuris.	Cap.	i.
De Figurarum Descriptione.	Cap.	ii.
De Notularum partibus.	Cap.	iii.
De Modo maiori perfecto & imperfecto.	Cap.	iiii.
De Modo minori perfecto & imperfecto.	Cap.	v.
De Tempore perfecto & imperfecto.	Cap.	vi.
De Prolatione perfecta & imperfecta.	Cap.	vii.
De Tribus mensuris quibus cantum metitur.	Cap.	viii.

TABVLA.

De Sexta regula.	Cap.	xx.
De Septima norma.	Cap.	xxi.
De Octaua & ultima norma.	Cap.	xxii.
De Simplicis contrapuncti ordinatione, cum suis cadentiis.	Cap.	xxiii.
De Curiosa quadam consonantiarum inquisitione.	Cap.	xv.
De Floridi contrapuncti institutione, & Dissonantiis quæ extra cadentias uenustatem consonantiis afferunt.	Cap.	xvi.
De Dissonantiis quibus floridæ contrapuncti cadentiæ constant.	Cap.	xvii.
De Modo componendi.	Cap.	xviii.
De Basso & Alto cum Tenore, stante tenore in Unifono cū cantu.	Cap.	xix.
De Basso pariter & Alto cū Tenore, stante tenore in tertia cū Cantu.	Cap.	xx.
De Basso & Alto Tenore existente cum cantu in Quarta.	Cap.	xxi.
De Basso & Alto iterū cū Tenore, existente tenore in quinta cū cantu.	Cap.	xxii.
De Basso & Alto, iterū cū Tenore, eodē tenore stante cū cantu in Sexta.	Cap.	xxiii.
De Basso pariter & Alto cum Tenore, manente semper Suprano cum Tenore in Octaua.	Cap.	xxiiii.
De Basso simul & Alto, stante tenore cum cantu in Decima.	Cap.	xxv.
De Basso quoq; & Alto, Undecima cū fuerit iter Supranū & Tenorē.	Cap.	xxvi.
De Basso pariter & Alto, habetib; Tenore & Suprano Duodecimā.	Cap.	xxvii.
De Basso & Alto, iterū cū Tenore, eo congruente cum Suprano in Tertia decima.	Cap.	xxviii.
De Basso & Alto iterum cum Tenore, eodem cum Suprano, quintadecimam habente.	Cap.	xxix.
De Duobus Cadentiarum generibus.	Cap.	xxx.
De Cadentiis quæ fiunt per Unifonum.	Cap.	xxxi.
De Cadentiis per Octauam faciendis.	Cap.	xxxii.
Quod Cadentiarum regulæ superius datæ, aliquando pariantur exceptionem.	Cap.	xxxiii.
Quod ultima Cadentiæ notula in Basso non semper fiat, ut Trigesimo secundo dictum est, deq; eius pariter remediis.	Cap.	xxxiiii.
De Vno quoq; Diapente, omnibusq; cadentiis uniuersis cantilenis propriè accommodatis.	Cap.	xxxv.
De Dieb; quid sit, cumq; utendum sit in Cadentiis.	Cap.	xxxvi.
De Notulis extra cadentias Dieb; sustentandis.	Cap.	xxxvii.
De Compositoris regimine, in componendo.	Cap.	xxxviii.
De Tonorum qualitate id est, quibus uerbis annexendi sint.	Cap.	xxxix.
De Quibusdam grauioribus præceptis, optimo compositorī, semper obseruandis.	Cap.	xl. & Vltimum.

FINIS.

AD MUSICORVM LVMEN MAGISTRVM STE-
PHANVM VANNEVM RECINENSEM, HERMITAM
AVGVSTINIANVM, CORNELIVS BONAMICVS
NVRSINVS, ARTIVM ET MEDICINAE DOCTOR,
BENE VIVERE, ET LAETARI.

VIdi compilationes tuas in Musica sic elucubratas, demorſasq; , ut cui uel
tigres hubera uel serpentes admoſine tua leſione, emditioneq; in Muſicis
facile miſceſcat, eicunq; animū oſtendar, ſic oīa plano deducis ſtylo, quod
ſi charis reſecta hanc poſſunt nūquid qui te doctorem, legentemq; audiū
uerunt cum Apolline fuerunt, aut cū Muſico altero? Foelix proſecto aetas,
quae te canentem uidit, erudientemq; , ex culis exuberanti ſolite quā biberunt, teſtatur. Ego
item cū ex te acceperim quantum Muſicae aditus eſſes proſecto non te ſolū laudibus ca-
nendū duxi, ſed de ea quoq; ſaculare in qua ſie animū appuliſti, nō nihil ſub praecoſio
dicere. Noſtras igiſ iſtas rudes quantum de Muſica laudes hitori fronte nedum tu reci-
piās, ſed depoſito ſupercilio ſtudioſus quicunq; fuerit leſtor. Vale & me ut ſoles ama-

DE LAVDIBVS MUSICES.

De laudibus in quā eius numeroſe harmōiceq; diſcipline , quam Muſicam appellant,
ad incendendos puerorum iuuenūq; animos nō nihil diſcunt, ampliffimus mihi exor-
tendi campus offertur. Cū nulla ſie uel artū liberalium uel eorum q; ſeruiles uocatur,
quamq; numerare deſis, q; uel ea non indigeat, uel illam non ſcatur. Si diligentius
ſcruteris, nihilq; item ſub coelo uel ſupra coelum quod Muſicae non ſubſit.

DE GRAMMATICA.

Si enim Grammaticae ornamenta perquiras, quae prima liberalium nobis dicendi praestit-
it fundamēta, nōne harmoniam quandam redolerunt, eunt congruam ſtructuram ordina-
tamq; uerborum ſeriem deſideret, a qua, ſi pauſillum abeſtes, quam indecens auribus
ſonus giugatur, illius artis profeſſores ſciunt.

DE PROSA.

Si oratorium ſolutumq; dicendi genus, diligentius inquiras, ſi parum deſis ab eius or-
natu, lenocinioq; , quam inſona ſit, parūq; accepta oratio, illius gñis lepos ſacbitur.

DE POETIS.

Item ſi Poetarū ſarragine florēteſq; cāpos ſecurras, nihil in eis rectū cōſonūq; inſpicias,
uel floridū. Si quid demas addaſq; aut pedes inſicias, Heroicum illud in primis oſten-
dit, cuius impuſſu nūc armatos heros cōſpicias, nunc in bellum congredi, nunc paciſſi,
diuerſo in quā canendi tono, in cuius genere praeter Homerū & Virgiliū admittendum

LIBER

neminem duximus. In elegis uero præter Ouidiū, cæteros qui de amore scripserunt, ab illo dicendi ornatu reicimus. In lyricis ubi mistim ut liber negocia tractatur præter Orationum cui palmam dedimus non uideo, hi enim suis numeris usi sunt, auribusq; accommodatis quibus inquam nihil nisi consonum unq; suapte natura, oblectamento est.

DE LOGICA.

Si logicæ perstrepentes aulas obabules, rhythmicas digladiationes consonasq; lites ppenodes, ueritatemq; plurimum a falso distare cognosces, a cuius composita numerositate si deus, omnia obscura erunt, ueritatēq; mistam hæresim, non facile diiudicabimus.

DE RHETORICA.

Nisi quidā insup infertus rhetoricis sonus adesset, uulgi aures non demulceretur, neq; populorum aura benignior fieret, uel principum inaduersos legitime obsecrantes ira mi teaceret, uel capite iā cæsi, in lucē rhetorice sonoro beneficio nequaquā reuocarentur, illud quidem euenire nō futo, uerū ex ea Musicę proportionē ubiq; quidē insita cēsemus.

DE ASTROLOGIA ET MUSICA COELESTI.

Sed ut altiores disciplinas triuialibus reiectis aggrediamur, nōne cum astrologis fatendum est cœlos inuicem suis distare proportionibus, rotariq; quibusdam ut aiunt sonis a quibus hæc omnia quæ infra cœlos sunt, regi moueriq; Philosophi testantur.

DE PHILOSOPHIA.

Præterea nūquid partē illā Philosophiæ q̄ de rebus naturalibus, uel q̄ de intelligentiis uel de deo est cōsonantiis uacare putandū est? cū si naturas rerū metiaris, & intelligentiarum, totū opus in Symphoniis conspicabitur. Nā si de motu pgressum reqtas, nūquid post mouētia & mora quodā Musicali ordine ad semp mouentē neq; ab alio morā intelligentiam deuenies? Si itē ad ipsas intelligentias deūq; uertaris, quam miro ordine ex illis hæc iseriora regi cōspicies quasi quodā sono. Si cœloꝝ cerbes quā ordinatis numeris uertantur admireris, sensibile quandā harmoniam fieri testatur Galli, quos ultra alia animalia, cœlum ipsum incutēs, suauitate motus, orbū allestis certis horis canere, uulgatum est, & instinctu naturæ aurū sensu pollētes rusticoꝝ Horologia sunt? Si ad elementorum cōpositā congeriem descendes, nūquid quasi quadam rhythmica melodia leuia sursum ferri, grauiora uero deorsum suapte natura comperies?

DE AVIBVS.

Præterea si animātia percurras, oīa quodā Musicali cōcētu participare luce clarius cognosces. Nāq; aures uolatu secare aera quadā id fieri pennarū mēsurā quis ambigat, easq; arbores & cāpos ac prata omnia suis cātib; florere, suauisq; earum garritu hoīes quosq;

sic detineri, ut eas intra caueas quoq; ad demulcendas aures arte compingantur, ut Psittaci, Philomenaq; & Turdi humanā uocem imitantes, & id genus alia. Muta cuius oia, silentioq; plena apparuissent quasi quidā mutus inhabitatusq; locus, nisi p aperas ualles uocales suauit gurgure garrientes, natura instituisset. Quodq; p dicitur cantu delectetur aduersus aues, quae noctu uersantur, ut striges noctuq; & bubones ferali stridentes carmine resstatur, tanq; prauis cōsonantiis urētes, q; plāctū incitāt, immo tanq; malū omē reculamur.

DE MARI.

Si item aequora suis Sirenis natura non decorasset, aquatilibusq; ausim stridulis compleret, sub silentio pene tanquam inania fuissent. Non desunt in littore alcioes, quae suis cantibus tempestates nunciunt, cautosq; reddat nautas.

DE BRVTIS.

Vertere itē si liceat ad bruta cōmerciū qdā sociabilia dociliaq; inuenias, tanq; cuiusdā interius cōiū participes sensus habētia, horrore item alia esse cōspicies ut lupos ursosq; & tigres & multa id genus, tāq; parū mites animos effertosq; tonos p se ferientes, incōcin neq; alia canētia, ut si quē male canē deducere uidemus, tū Afros imitari qui rudius aures disturbent dicimus.

DE AQVIS ET FLVMINIBVS.

Labentes aquas riuosq; si dulcia murmura non haberent, nonne liquidos marmos cristallolos diceret? hominem tamen retardant solo, si strepitu & fluxu sonoro.

DE METALLIS.

Sub uiscera terrae si descendas tū aurū argentūq; magis ceteris metallis placeat, delectetq; in eo illa erit ratio, nō q; lucrosius sit aurū plumbo, sed q; naturē nostrē, ob ei' de fecaram puriorēq; substantiam magis cōsentaneum sit, ob quandā scilicet Musicae pportione ad naturā humanā, & e contra, Inmusicū ferrū, & imperfecta alia, ideo uili' estima-

DE INFERIS.

Sed ut superiora omnia missa faciamus, ad inferos ipsos decuramus, in quo discrepant a superioris, nisi quod hi cātū & Psalterio & Cymbalis & Hymnis psallentes coram deo sūt, & lucem cōspiciant, illa uō in tenebris ubi est stridor dentiū, luctus & ultrices posuere cubilia curae, pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus, tanq; illa ab istis Symphoniis Cacophoniisq; distincta sint, illa aures sensusq; suspendant, ista retundant.

DE CERTITVDINE SCIENTIAE

Præterea cum teste Aristotele mathematicæ (inter quas est Musica) in primo gradu

certitudinis sint, & Physicæ sequantur eas; certiores in his fieri demonstrationes, immo necessarias magis quàm in cæteris clarum, in quibus semper aliquid est quod dubites, exceptis mathematicis ideo Plato quod Philosophia e coelo metitur est, maxie Musicis, mathematicisq; urebas inductionibus in tota Philosophia, adeo ut in fronte Gymnasii sui scriptum servaretur, Nemo intret non Musicus, tamq; ex certioribus ad minus clara ductur iuvenum aios.

DE HOMINE.

Verum si altius diviniusq; in homine considerare uelis, nonne totam eius symmetriam numeris constare dices? nam caput in eo itueris uirtutum omnium receptaculum quasi quoddam templum merito in omnes corporis partes eminens uelut erecta arx, post quod rationabili mensura cor, epa;q; subinde situauit natura, inferiusq; uentre, uelut ignobiliore parte, intestinaq; demisit, & ad omnium sustentaculum tamq; duas columnas pedes locauit, molè tam egregia subituros. O diuinum perfectio spectaculum! in eodèq; complexione sic sonora instituit, ut pati famem, sitim, frigus, melleseque facile possit ex elementorum optima coniunctione, unde quasi quiddam consonantia sanitas orta est, egritudo et contra praua elementorum inuice uox, aut tonus. Si membris corporis gem admireris ut inferiora superioribus, utq; superiora inferioribus conexa sint, colligantiaq; quandam uelut organica sonoraq; habeat, uere naturam Deus ipsum non sine Musica ad munusculo cuncta quæ ista coelos sunt, siue supra nos constituisse dices, ut in homine; Anatomia optime declarat. Cumq; ad eius structuram coelorum quoq; rotatus Symphoniciis concurrat, ipseque maxime omnium totus harmoniciis sit eundem. Itè animantium omnium maxime cantu delectari uidemus, ut sine arte prebas uoces sequatur, refugiaq; incompositas, ad quam exercitationem genus sit exculpsit ingenium, ut solus homo rite canere erudireq; possit, cætera uero nature solum instinctu, diminutisq; notis.

DE MECHANICIS ARTIBVS.

Dimitto itè cæteras artes, quæ manuales sunt, in quibus siquid est politum, compositumq; illud Musicæ beneficio itè operante perficitur, ut lignaria, ferraria, sutoria, calcearia, architectoria, pistoriaq; officia, & id genus alia, quibusdam certisq; notis sua complere opera, a quibus siquid prætereas in consonas omnes appellabis displicentiam quandam animis gignentes; uelut si uocem in consonam aliquam percipias, ut quam quisque nouit arte in ea si se exerceat, facile iudicium feret. Si quid in illa desit, aut suis numeris uacet, quare cum non Geometra geometer non disputet, neq; Musicus cum in musico, ne sibi dicat quod Græci aiunt in adagio. Noli supra crepidam iudicare. Quare nullam artium siue scientiarum, esse hactenus uidemus, cui Musicæ artificio non sit opus, nihilq; in uita esse a natura, quod rhythmos quosdam numerosq; non attuleretur, hacq; nobili scientia quam cunctis præferimus, non solum humana omnia delectari, uelut deos ipsos, quos cum in sententia nostra delectare cupimus, istos non thure solum, mactatistisq; uiculis, sed hymnis & cymbalis consonantibus, & organis, psalteriisq; sonantibus uocibus demulcem, iraque superius auertim, iustalibusq; Symphoniis, & dulcisono carui. His quoque in coelis uti numeris Angelos sacra testatur pagina, cum exquisitis caribus Olsanna coram. Agno ouantes psallunt. His etiam dum toti mundo Saluator nasceretur, auditum eodè uuloseum scribitur Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis.

DE VI MUSICE ET EIVS INVENTORIBVS.

Quod si in humanis queras, homines Musicæ beneficio iuatos esse inuenias. Acto-
nem illum refert antiquitas, qui Musicam adeo nobilitauit, dū a nautis in mare sonans,
cauensq; ex improviso deiceretur, mirum profecto, Delphici dorso receptū, ad litusq;
incolumen quæstum. Amphionem præterea adeo excelluisse, ut eius sono, caueq; laxa
a se ipsis murōs conderent. Orpheus illum trecentū ex inferis extinctā iam Euidicem
nisi terga uertisset, cithara rhythmisq; ad lucem reduxit. Item uertisse flumina ad
suos fontes, mouisse robora, montesq; traxisse, feras plestro uocisq; modulatu. Mercuri-
um Deorum iunctum cencoculum. Argum iunonis eisdem, catu sonos uinctum,
Iouis præcepto interemisse. Taceo insuper cantu musicæ principum itas capi, mulieres
flekti, amicicias inter, omniāq; impareiri. Ciuitates item condi, exeplo Tede iux & Pero-
gama itru & canore lyre. Quæ uirtute item laudis, qui huius tam nobilissima. scientia prin-
cipia excoluerunt extiterint, quantūq; illis habende siue grates, plena est omnis pagina,
ut horum quoq; inuentum nomēq; apud nos, cæteramq; posteritatem, indelebile reman-
serit. Inuenies apud Antiquos scribentes Amphionem illum in actō aracyntho primū
Musicæ rudimenta dedisse, & cithara primum cantasse. Alios Tamiran, alios Linum.
Paria quoq; ideo habitum omnium pastorum tutelæq; deum quod primus calamos ce-
ra coniungere fecit. Mercurium deorum hūcūq; interuise monaulum. Midam obliquas
tibias. Marsiam geminam tibiam, quæ cantu hūc Apolline uictus, cum secū in certamē
descendisset, pellem deposuit. Exercitus ducti, instrumentis inuicis primi omnium cu-
retes docuere. Heroicum carmen pythio oraculo debemus, diuersalq; canēdi rationes.
Non desunt probati Auctores, ne omnes prosequamur, qui illas inuenerint, musicæq;
inuentis, æterni facti sint. Adde. Pythagoram cum occultam musicæ rationem admira-
retur ex fabrorum malleis primum iuxta pondera inuenisse, diuersalq; consonantias in il-
lis rite exquisiuisse, eundē quoq; cū ad natales hominū & genituras descendisset, ideo
hominis partum septimo mense uitalem esse, quoniam harmonias completeret, perfe-
ctiorem uero Nonimestrem, eo q; pluribus conficiatur Symphoniis. Septimes-
tris igitur, ideo harmonicus, quoniam id temp^s ex triginta quinq; per senariū ductum
constat, triginta quinq; uero ex Sonoris numeris colligitur, quibus homo formatur in
utero, nam primis sex diebus semē ut lac decoquitur, sequentibus octo, erubescit in san-
guinem, subsequētib; nouem, fit caro, postremis duodecim formatur in hominem.
Vnde per harmonias transit, nam a primis sex ad octo, Diatessaron est, & ad nouē Dia-
pente, & ad Duodecim Diapason, ex quibus triginta quinq; constantur, cui si denarium
addas, quadraginta quinq; conficies, quem si per senariū ducas, 270. efficies, quem nu-
merum si in menses diuidas, nouem sunt. Denariū si per 2 3 4. diuidas, totum decem
faciunt, biuarius ad unitatem, Diapason, Ternarius ad binariū, Diapente, Quaternarius
ad ternarium, Diatessaron, e contra uero, Quaternarius ad unitatem, Bis diapason, Ter-
narius ad unitatem, Diapason cum Diapente, quæ cum plures sint, Nonimestris uita-
lis erit. Octimestris uero cū nullas istas habeant proportionēs, inmusicus est, & nō uiuit
qui eo mense nascitur, sed aliū illud in animæ partes est uidere, quæ concentus quoq;
faretur, nam Diapason rationi cōmoda est, quæ uniuersalis domina est. sicut Diapason
illa est uniuersalis cōcentus reginæ, Nā ratio ira & cupiditatē continet, iræ Diapente,

cupiditati uero Diatessaron, tanq̃ rationis pars remotior subiacer, ideo hominem, hac
 ratione cum suis numeris, eius corpus animaq; constat, numerus quoq; canoris sonos
 risq; plurimum allici experimur, Testantur hoc Pueri in cunis uagientes, qui cum cano-
 tilenas audiunt, obdormiunt, mitescuntq;. Rursus si lugubri quodam sonio, lachry-
 mas exciri, hilarisq; risum. Videmus insuper classicis quoq; instrumentis, lituisq;, desio-
 des militum animos exciri, & in p̃selium armari, q̃c̃ omnia cum in nobis ipsis experia-
 mur, non nisi numerorum affectione id fieri, censendum est. Quare satis, cum nota
 sit uis Musicę, & eius in cunctis ornatus quoq; celebres facti sint, eius delecta-
 bili lenocinio. Omissis item q̃i plures extiterunt in ueteri testamento, & Tu
 bale qui pater canentium Cithara & Organo fuisse dicitur, Dauidisq; con-
 centricos cantus Prophetarumq; harmonicos spiritus reiciēdo. Nunc uo-
 ro hac tempestate nostra, cum a teneris annis Stephane alioquin Vir
 Accuratissime in hac facultate, enixe operam dederis, nō mirum si
 perfecteris, cum omnino studio, iugisq; officio, illi semper a dese-
 ris, ut tu non solum in ea profeceris, sed tua alios opera profe-
 cisse sciamus, posteritatig; nihil inuideris, cum e promptua
 rio largitaris tuę de Musicę eruditentis Amplissimum
 Aureūq; Opus edideris, ut reiectis Antiquoꝝ libris,
 hoc tuo Enchiridion quem sepius admiratus sum
 in Amphioēs & Orpheos euadere possint, cui
 ois etas q̃ post nos ueniet, benedict, &
 per ora uirum tanq̃ perditę iam
 Musicę Redemptor,
 Portaberis.

MVSICAE AVREAE MAGISTRI STEPHANI
VANNEI RECINENSIS, EREMITAE
AVGVSTINIANI IN ASCVLANA
ECCLESIA CHORI MODERATORIS
VINCENTIO ROSSETO VERO,
NENSI INTERPRETE,
LIBER PRIMVS.

DE MVSICES INVENTIONE, EX MALLEO,
RVM PONDERIBVS. CAPVT. I.

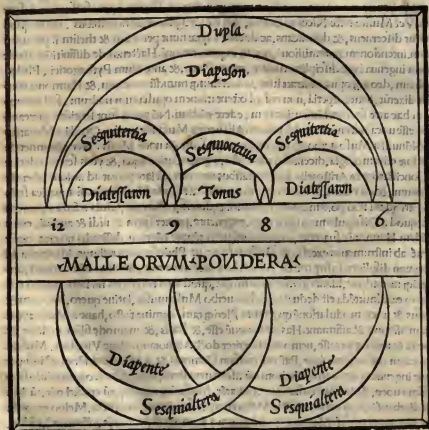
Nte praestantissime huius artis ac liberali homine dignae, de qua diis bene iuuatibus tractaturi sumus, Musicae uidelicet inuentionem, homines eius scientiae ignari, natura duce ita canebar, ut nunc plerique faciunt, qui licet Musicalis scientiae expertes sint, mira tamen quadam suauitate concinunt. Quos si interrogas, in ea quam faciunt catilena, quae consonantiae sint, se penitus ignorare fatebuntur. Licet igitur canorus uetustissimus sit, eius tamen constans & expedita scientia fuit nulla. Pythagoras ille Philosophorum summus, qui diu in hoc eliuo sudauerat, ut huius facultatis certi aliquid inueniret, aurium iudicio fidem, & firmam consonantiarum constantiam adhibendam non censuit, tunc quod non omnis auris ob naturalis complexionis aetatis uarietatem & mutabilem dispositionem de rebus auditis non aequae bene diiudicat, tum etiam quod & si auris ad eas res bene temperata quae in sono uel soni concordantiis saepe occurrunt cum sibi sit proprium non fallatur, de soni tamen proportionem differere non sua, sed rationis interest. Is denique Pythagoras cum omnia inconsiderata & modicae fidei ob neruorum & spiritus & aeris disproportionem, multis praeterea de causis existimaret, nulli instrumento operam impendere curabat, non tamen propterea consonantiis auditum penitus priuabat, sed de singulis (ut aiunt) dubitare, non est inutile. Nisi igitur fuisset audire, nulla unquam uocis ratio & disputatio existeret. Sed is de quo modo loquimur Pythagoras, diu multumque hesitans, iuxta quandam fabrorum officinam forte iter faciens, ibique cum quinq; Malleos incudum pulsantes uidisset, & ex eorum ictibus admirabilem harmoniam & sonorum concentum concitari animaduertisset, etu attonitus & stupore affectus, ac intelligendi cupidus, paulatim se operi adiunxit, & aliquantulum anceps, sonorum diuersitatem ex fabrorum uiribus & non ex malleorum quantitate fieri existimabat, quapropter ut inter se ad inuicem Malleos mutarent praecipit. Quo facto eadem soni suauitas, quae prius erat, non ex fabrorum laetis, sed Malleorum ictibus procreari apparuit. Quod intuitus malleos qui numero quinq; erant, diligenter perscrutari cepit, & quoniam cum ceteris dissonaret, abiecit, licet dissonantia sua, ad aliorum

Musices in-
uentio ex mal-
leorum pon-
deribus.

Philosophus consonantias dignoscendas, optimam operā nauauerit. Quoniam (ut ait Philosophus) Opposita iuxta se posita, magis elucescunt. Et sic ueluti quattuor fuerit mallei, ita iuxta illo-um pondus, quattuor numerus totius fere Musicae summam continentes reperti sunt. Videlicet, Sextus, Octauus, Nonus & Duodecimus, Ex quibus eodēdem proportioniones uidelicet, Dupla, Sesequialtera, Sesequitercia, & Sesequioctaua, & p̄ cōsequēs quattuor cōsonantiz inuenire fuerit. Videlicet Diapason, Diapente, Diatessaron, & Tritonus, Sed in hoc ut Boetius refert, nondum consonantia. Est igitur Dupla proportio, quotiens maior numerus ad minorem comparatus, totum illum in se bis continet, quemadmodū & malleus duodecim librarum ad illum comparatus qui sex libras continebat. Quoniam duodecimus numerus, sextum intra se geminātū recipit, ut plenius in Capitulo de Proportionibus disputabit. Et in hac numeroꝝ proportioe, Diapason reperit. Hæc autē Dupla proportio unde nascatur, Libro tertio, Capitulo de Dupla proportione, statim intelliges. Cuius primi numeri sunt Vnus & Duo, qui simul iuncti, tres efficiunt. Quapropter si Chordulam unam ab hemispenis capitibus extendes, eamq; iuxta huius proportionis regulam uidelicet in duas p̄tes inæquales diuides, quarum altera duarum, altera autem unius mensuræ sit, & aliquid quod in fine illius partis, quæ duas in se met̄ suras cōtineat apposes, quod chordula p̄ntiar, eaq; iōdē ranges, Vox grauis fiet, si uero eā ubi breuior est pulsaueris, uox acutior nalescēt. Quia breuior distantia uelociorem istū facit, & fortis aerem percurrit, sed maior distantia & chorda laxior, grauiorem ac tardioerem sonum reddit, quod etiā de ceteris intelligendum est, aut si utraq; partem eodem istu si uel pulsaueris, Diapason omniū cōsonantiarum præstantissimam efficies. Sesequialtera proportio est quotiens maior numerus minori oppositus, totū eum cum dimidio in se cōplectit, sicut malleus duodecim librarum cum illo æquatus, qui octo libras pendebat. Duodenarius enim numerus, octauū & eius dimidium. i. quaternarium in se continet, ex quibus ita proportionatus numeris, Diapente consonantia emanat. Cuius proportio unū de tertius, Libro tertio Capitulo de Sesequialtera proportioe parebit, quæ a ternario & binario qui numerum quaternarium cōficiūt, originem trahit. Ad quam cū auditu dimetiendā extendatur chordula, & in duas dispartes diuidatur partes, quarum altera tres, & altera duas æquis portionēs habeat, & in proportionis termino comprimatur, si ubi tritum est partium pulsetur, grauior resonabit, si uero ubi duarum tantum, acutē, sed si utraq; eodem tēpore rāgetur, ea fiet consonantia, quæ Diapente uocatur. Sesequitercia proportio fit quotiens maior numerus relatus ad minorem, cum totū & tertiam ipsius partem cōplectit, qualis duodecim librarum malleus, ad nouem. Duodecimus nāq; numerus, nonum & tertiam ipsius partem. i. ternarium intra se continet, ex qua numeroꝝ cōuenientia, Diatessaron cōsonantia descendit, cuius origo unde emanet, in capitulo de Sesequitercia Libro tertio est uidere. Cuius radicales sunt numeri quattuor & tres, qui inter se copulati, septem adimplent. Quod si cuiuspiam minus credibile uidebitur, ad auris iudiciū & rerum omnium Magistram experientiam recurrat, & chordam (ut supra diximus) habeant, eaq; bifariam inæqualiter diuidat, ita ut ex altera parte quattuor, ex altera trium æqualium dimensionum sit, & eam in p̄dicto diuisionis calcam petes tenetur, intelligens nāq; q̄ longior pars, grauem, breuior autem, acutam, & utraq; Diatessaron (ut præmissimus) formabit. Sesequioctaua proportio formatur quum maior numerus cum minori comparatus, totū minorem, cum octaua parte in se concipit, quales

fuerunt duo mallei, quorū alter nouem, & alter octo libras pendeat, quia nouem octo, & octauam eius partem, hoc est unū, intra se capit. Et ex hac numerorum congruitate, Tonus formatur, quod ut omnibus cognitū facilius sit, Chordula decem & septem di-
 mensiōum extendatur, atq; bifariam inaequaliter diuidatur, & in diuisionis puncto ui-
 delicet inter duas inaequales partes, hoc est inter nonam & octauam partem cōpriman-
 tur, ex maiori parte, grauis, ex minori acuta, ex utraq; una pullata, tonus nascetur. Per
 hos igitur numeros, Monochordum diuiditur, per hos Cymbali, Tintinabula formata
 sunt, per hos fistulae siue aërae siue arundineae, sunt cōmensurate, nec non & Organi,
 Cithare, Tibiæ uel Tubæ cornes. Quicquid deniq; in toto mundo Muscam sonat, in
 horum proportione numero cōtinetur. Sed quo facilius quod diximus percipiatur, eon-
 sonantiæ ipsæ cum harum pportionū numeris, in sequenti figura euidentius describent.

Proportiois
 sesquialtera
 periculum.

A Nteq̃ ad ulteriora progrediar, ab optimo cuiusq; authoris istituto degene-
randum minime celsui, quod est a diffinitione incipere, iuxta illud Tullianũ
officiũ primo, Omnis eni quæ a ratione suscipitur de aliqua re institutio,
debet a diffinitione proficisci, ut facile intelligatur quid sit id, quod in opus-
culo nostro dicturi simus. In oratore hoc idem præcipi. Nouerimus inq̃ primũ uim,
naturamq; uerborũ, quorũq; modis id dicat de quo agi explanari oportet. Et Comẽta-
tor secũdo Metaphysicæ, Principia se habet in scientia sicut locus ianue in Domo, quem
nullus ignorat. Et Plato in Phædro, In omnibus o Puer, Vnicũ principium his qui bene
consulere uolũt, est intelligere qd illud sit de quo agatur. Ne igitur mihi accidat, quod
aliis uitio ueritur, quid sit, & unde dicatur Aurta Musica, diffinitione cognoscat. Est

Musices dif-
finitio.
Artis quid.
Thesis quid
Nicolaus
burnius.

igitur Musica facultas differentias acutorũ & grauium sonorũ, sensu ac ratione ppendẽs.
Vel Musica est motus rationaliũ uocum p Arism & Thesis. i. per ascẽsum & descen-
sum. Vel Musica teste Nicolao Burzio, Ars est Deo placẽs, ac hominibũ, omne quod
canitur discernens, & diiudicans, ac de cũctis quæ fiunt per arism & thesim. i. per uocu-
larum intencionem & remissionẽ, ueram ingrens rationẽ. Hactenus de diffinitione. Vnde
autem ingenia hæc disciplina dicitur, quũ Plato, & ante illum Pythagorici, Philo-
sophiam, deorũq; opus arbitrati sunt, uniuersũq; mundũ concinu, & Harmonia cons-
tare dixerũt, paucis aperiã, non eni ad ostentationem opusculum nostrum, sed ad om-
nium hac arte se oblectatiũ utilitatem, edere cõstitui. Nõ pauci sunt leuitẽtes grecanici
cum esse uocabulum, dicẽs Moysicos. Alii uero a Musa istrumẽto. Quidã a Mutatio-
ne. Nõnulli a Muso uerbo. Cõphures q. magis sentio a nouẽ Musis. Nec cõtemnenda
est illorũ ethymologia, dicentib; hunc a Moys græce, latine aqua, & ycos scientia deriua-
tum, Conciliator. i. Aristotelis problematibus attestare, qũ late pateat ad rationẽ labeneũ
aquarum, & a resonãtes fõnes primũ inuentũ esse. Inde Moysica quasi aquatica sciẽ-
tia. Fari qdẽm non possem quantũ Harmoniæ, dulcissq; cõcẽtus, fistula repleta aqua red-
dat, quod a Discipulo meo id ut p̃ter, experiente, præter spẽ & uidi & audiui, cuius
quidẽm Harmoniẽ suauitas, ab auiculari ueris rẽpore cõcẽtu, dissimilis nõ erat. q̃ aut̃
dicat ab instrumento excellenti Musa pomine, ut Philosophica testatur Margarita. id
utiq; non displicet. Insup̃ nec expellendi sunt dicentes a mutationib; hãc deriuari, du-
ce nãq; mutatione, suauis gignitur harmonia, quod artis ueteranos nõ latet. Aeque etiã
animo ea admittẽda est deductio, ab hoc uerbo Muso musas, latine quẽro, hæc enim &
uersus & uocis modulationẽ querimus. Pleriq; tamẽ agmine facto, hanc a Musis appel-
latam asserunt & affirmant. Has enim nouẽ esse, & Iouis, & memoriẽ filias extitisse, &
poetis & musicẽ præesse, nemo mediocriter doctũ ignorauit. Hinc Virgilius, Musam
pro cantu posuit, cum inq̃, Pastorũ musam Damonis & Alphœnibei. Homer⁹ insuper
hanc iugenuam artẽ a musis in hominũ usum uenisse affirmat, cũ in deorũ conuiuio sua
uissima uoce, Appolline citharizãte, citharẽt, Musarũq; ministri, cũ epuditi oēs, tũ Mu-
sici dicebant? quorũ præcipua Dea Melpomene, a suauitate carus dicta, Melpo græce, la-
tine cantus, interpretat. Merito ergo Musicam a formosissimã musis, affirmam⁹, cũ his,
ut Aureli⁹ Aug. inq̃, Omnipotẽtia canẽdi attributa sit, q̃ & Camẽnẽ dictẽ sũt, q̃si a ca-
nẽdo. Et Theologi nouẽ musas, octo Sphærarũ musicos carus, & sigũs Sphærarũ sigular

Musica vnde
de dicatur.

Conciliator.

Margarita
philosophi-
ca.

Virgilius.
Homerus.

Aurelius au-
gustinus.
Theologi.

Sirenas appositas esse, suauēq; harmoniā, ex sphaerā motu natā, excellentissimā omnium, nouam posuerunt. hoc sensit Plato, Hesiodusq; simul. Quū igitur assiduo cantu Mundiales sphaerae, immortalī Deo gloriā exhibēt, non te pudebit, candide lector, honestā hāc disciplinā, matribus, & pedibus āplecti. Hanc in primis Plato, & Aristoteles discendā esse praeipiūt. Nā si ingenuus fueris, ingenuā sequeris artē. Si nobilis, nobilē. Si liberalis, liberalē hāc inuenieris disciplinā. Deniq; qd multis mororū te ne quēso Aureum illud praebeat, Morales tūc maxie deos imitari, quādo bñfici sunt, sed rectius Musici attingētes. De his haecenus, ne op^o in imēsum crescat, molestosq; opprimaris s̄mone.

Plato.
Hesiodus.
Plato.
Aristoteles.

DE MUSICES DIVISIONE. Cap. III.

Vm in praecedenti capitulo ipsius musices distributionem, eiusq; ethymologiam aperierim, optimū factū fore duxi, si ad maiore lectoris eruditionem, quocūplex dicatur Musica, p̄senti capite, paucis exponere, ut remota omni ābiguitate, ut ī ēquocatione sit, tynūculis huius artis amātissimis de qua musices specie dictū simus, facilius pateat aditus. Nō est igit̄ ignorandū, Musicam tripartitā esse, Organicā. s. Rhythmicā, & Harmonicā, seu uocalem. Ex his duas primas species paucis quales sunt, declarabimus, cū nihil ad rē nostrā faciāt. Et ista qdē diuīsiō, a Varronis senectutia nō abhorret, qui tres tantū musas esse affirmat. Vnam, quae ex aquae motu nascitur. Alterā, quam aeris īstī cōficīt sonus. Tertiā, quae mera tantū uoce consistit. Et ex hac tertia mula dicta est, Harmonica Musica, ex qua soni cognitio habet̄ grāuis, atq; acuti. Quae ex aq; motu fit, Rhythmica. Quae ex aeris īstī sono cōficīt, Organica appellatur. Vt igitur uno uerbo concludam, Organicam dicimus musicam esse, quae statu constat. Quod utiq; nomen, non ab illo solū grandi instrumentō imparibus meatibus, ac ueluti cicutis digesto, quod passim ī tēplis, ad omnipotētis dei cultū, sūū uidemus, sed a quibuscūq; etiā instrumentis, q̄ statu resonāt, atq; inflātur, sortita ē, ut sunt tubae, tibiae, & reliqua id genus, q̄ quidē instrumenta, & excellētiā Organa uocantur. Rhythmica uō īstū, uel p̄ssu digitorū, atq; pedū, cōstare dicimus, sine ulla statūs necessitate, ut in Timpanis, Citharis, Lyra, & ī tripudio seu Choris, & saltatiōib⁹ patet, quo qdē gestu, ratione & nūtris q̄busdā, pedes mouētur. Vnde Rhythmica a rhythmos graece, latine numerus, dicitur. Hoc idem sensit Pythagoras, q̄ quī ex fabrorum malleis auribus suis sonus quidā nō iniucundus ītonaret, examinato illos pōdere, atq; mēsurā, alios pōdere diuersos ab illis priorib⁹ malleos fieri īmpauit, quorū īstibus, sonū nequāq; prioribus similes, nec ita sibi cōsonātes audiebātur. Tūc animaduertit illā soni concordīā, lege quadā numeri, pōdeniq; cōstare, collectisq; diuersorū pōdenū numeris, ex malleis, ad fides seu chordas, experientiā uertit. Extēsis enim boū neuis, illigatisq; uariis pōderibus, qualia malleis inesse expertus fuerat, sonū longe dulciore, q̄ in malleis, s̄m ma cū uoluptate, oniniūq; admiratiōe, exaudiebat. Hic igit̄ Pythagoras tanti archani cōpos, numeros inuenit, ex quibus dulces oriretur soni, hinc certē fides, seu chordae in citharis obseruata quadā numerorū lege, acuti⁹ grauiusq; tēdūtur, cōuenientiūq; moralium aures demulsetur cōcētū. Hoc igitur exēplo latis patet, q̄ & qualis sit Rhythmica Musica, omīssis q̄ plurimis exēplis, atq; auctoritatibus, ne auditoris legētisq; aures obtūdā, s̄m; uerbosior. Quae aut̄ de Musica harmonica dicēda restant, primo capto reperies.

Musica triplex.

Varro.

Musica Organica.

Musica Rhythmica
Musica rhythmica: sūde dicatur.

DE MUSICA HARMONICA. Cap. III.

Musica har-
monica
Soni diffini-
tio.
Boetius
Hieronym.
Sonus unde
dicatur.
Soni tria ge-
nera.

E Musica autem Harmonica, prius sciendum est, q̄ sonus dicitur omnis uox, & quicquid auribus percipi potest. Vel ut Boetii sententia. Sonus est percussio aeris indissolubilis, usq̄ ad auditu. Diuus tamē Hieronymus pro interpretatione Pliniorū, docet sonū proprie dici, cū tantū sonus audiret & uox non intelligitur. Dicitur namq̄ sonus a sonādo, sicut uox a uocalido. Scis tamen soni tria esse genera, aut enim pullū cōsistit, ut patet per lyra, & omnia crepitācia, aut fla-
tu, ut cōstat per tubā, aut uoce humana, ad quā exprimendā, nouē opus est naturalibus instrumentis, quattuor uidelicet dētribus, quib⁹ remotis, non uox, sed libilis ē. Duo-
bus præterea labijs, Lingua, Palāto, & Gutturis profunditate, per quā spiritus itq̄, reditq̄.
Hanc eandē Lactantius ab initio pulmone oriri, faciūq̄ aggere, spiritū stipatū suū so-
num exprimere ait. Aristoteles secūdo de Anima. Vox est percussio aeris respirati per
arteriam uocalem, cū imaginatione ad signū. Vel sic Vox est sonus qui cū significatione
aliqua, emittitur. Aut Isidoro testāte. Sonus est aeris ictus auditu sensibilis, quannū in ip-
so est. Vox etiā secundū Pliniū, & Diomedē, aut est articulata, aut cōfusa. Articulate
rationalis hominū loquelis explicata, & hæc eadē uel litteralis, uel scriptilis appellatur,
q̄a lris scribi pōt. Cōfusa uel inscriptilis ē irratiōnalis simplici uocis sono anizū effecta,
quæ scribi nō potest, ut equi hūiū & similia. Vt tandē receptū caſam, Harmoniam
græce perulimā breuē p̄ficiendo, latine, iuxta patris mei Aurelii Augustini senten-
tiam, concēnū hūmana tantū uoce, nouē illis explicata instrumentis, ex dissimiliū uo-
cū moderatione cōpositā, dulcē auribus nostris afferentem, consonātiā, qualem in
Diapason omnium consonantiā regiū, esse experientia duce, cognoscimus.

Lactantius.
Aristoteles.
Vox quid.

Isidorus.
Vox duplex
Plinius.
Diomedes.

Aurelius Au-
gustinus.

DE DIVISIONE MUSICES HARMONICAE. Cap. V.

Musices har-
monice di-
uisio.

Martianus

INsuper harmonica Musica in duas diuiditur partes, in musicā planā, & sim-
plicem, quæ huiusmodi nūcupatur, eo q̄ simpliciter absq̄ notarū uarietate,
ac etiam ut ita dicā, plano modo iustaq̄ mēsurā ipsius notæ instat notarū bre-
uium figurati cantus p̄ferri debent, ut inferius in eius diffinitione, clarius eluce-
ſcet. quæ quidē Musica, teste Martiano a Lanciloto i libro de figuris citato, na-
merus masculus, siue Rhychnus, uulgo Cantus firmus appellatur, & in Musica mē-
suratā seu mēsuralē, quā plibatus auctor ſœminā, q̄ ueluti ſœmina ueniūta, hominū
animos ad ſeſe, alliciat. Vel cān mulierem nūcupat, uulgo cantus figuratus dicitur.
Musica autē plana ſine ſimplex, eſt ſpeciem eadē quantitātē. Vel eſt figuratū equali-
tas, cuius figuræ nec augeri, nec minui poſſunt. Vel Musica plana eſt illa, cui⁹ notæ, uel
figuræ, & mēſura, & tempore parī, pronūciantur. Reſellimus autē eorū ſententiā, qui
Musiciā planā eſſe contēdūt, quæ ſine tēporis mēſurā, ac ſine notulārū rēminio, uel
tēnore, & ad Muſicorū libitū p̄nūciatur. Et quoniā de notulis mentionem ſecimus,
ſciendū eſt, Notas a Muſicis, ut prætermittā grāmaticos, itā deſcribi. Nota eſt ſignū, uſ
figura, qua duce, cantilenā p̄nūciamus, atq̄ canimus, uſ quæ uocē Muſicalē rēſentat.
Vel Notæ ſunt figuræ in Muſicali diſciplinā, quæ pariſim & theſim, faciūt prolationis
partes, hancq̄ ſerie quonāmo nobis cantādum ſit, docemur. Nunē redeo ad ſecundā
partem,

Musica pla-
na quid.

Nota quid

partem, quæ mensurata Musica, uel mensurabilis uel Muliebris cantus, dicitur. Hæc
utiq; figurarum inæqualitate constat. Cuius notæ, & incrementum, & diminutionem,
pro signorum appositione, suscipiunt. Vel sic Musica mensurata, est notularum diuer
sa quantitas, uel quilibet cantus, temporis mensura compositus dicitur, cuius notæ &
nomine, & forma, & essentia, & quantitate, sunt determinatæ; quantum quantitas, nec
augeri, nec minui potest, iuxta illarum, & nomen, & formâ, sed figuras ipsas ad signum
& ad amissum, & cum mensura, cantare cogimus, quemadmodum nobis in libris, sele
offerunt. Ut enim tibi clarius innotescat, Plana scilicet & Mensurata quilibet, diuisiua
in ueram quæ realis dicitur, & fictam. Vera quidem est cantio, limites artis Musices de
bite obsequens. Vel sic Musica realis, est quæ species Symphoniarum uniuersas, suis
tonis & semitonis, iuxta debitam portionem earum qualitatum, concrete uel discrete
considerat. Musica uero ficta, est notularum de propria sede transpositio, ut enim suo
loco diffusus enarrabitur. Hactenus de Organica, Rhythmica, & Harmonica musica,
additis circumstantiis, me satis dixisse arbitror, pro nostri opusculi qualitate, q; si tibi, uo
roq; tuo minus satisfactum fuerit, reliqua parte tuo, persequere.

Musica mensurata quid sit.
Musices planæ & mensurate distinctio.
Musica realis.
Musica ficta quid sit.

CDE CANTY

Cap. VI.

Praeterea capite operae precium fore duxi, si quid sit cantus adolescentibus paucis ostenderem. Est enim Cantus, quaedam uocum modulatio, qui non solum humana uoce, harmonia mediante, constat, sed etiam ponitur pro eorum ratione cuiuscumque rei, ut Virgilius de Cygni loquens, & coetu ciuere possit, canebat; dedere. Alii dicunt, cantum esse dulcem ac suauem quandam uocum consonantiam per uocis inflexionem, accipe uiam libet, per diuersa enim ad unam tendunt metam. Et sicut Sonus dicitur a sonando, ita Cantus a cantando, uel a canendo, quod uerbum peculiare est, & Musicorum, & Poetarum, ut patet per Virgilium, & alios poetas. Et quoniam cantus habet eum consonantiam affinitatem quandam, nonnulla de consonantia dicat. Quae quidem est acuti grauiusque soni mixtura, suauiter, uniformiterque, auribus accidens. Vel Consonantia, secundum Boetium, iuxtaque sententiam Arizae ducis, est concinnitas quaedam, atque concordia, dissimilium inter se uocum redacta. Vel sic Consonantia, apud Nicolaum burbanum, est grauis soni acutiusque commixtio uaria, coeques tamen & amica. Ut paucis accipias. Consonantia est uocum concordantia. Dicitur autem a con, id est simul, & sono, id est, quod est simul concordare, quod fit diuersis subiectis concordanti uoce, uel sono, in unum obiectum concurrentibus, & hoc patet exemplo plurium hominum, qui, quum in unam sententiam conspirent, consueniuntque, consonare dicuntur. Consonantiam igitur, quae graece Euphonia dicitur, etiam asserimus esse, quum duae, uel plures uoces, uarii accentus, dulcem suauemque auribus nostris, affertunt sonum. Ac aliter de consonantia Boetius. Quotiens enim aīr, duo nerui uno grauiore intenduntur, simulque pulsī reddunt permixtum quodāmodo & suauem sonum. Duarumque uocēs quāsi coniunctae in unum coalescunt, tunc fit ea, quae dicitur consonantia. In unum autem redeunt haec omnia, non aliter ac si diuerso itinere, ad unam praetenditur metam. Videlicet Consonantia, Euphonia, Symphonia, Harmonia, Melodia, & Conuentus, quod patet ex eorum ethymologia. Nam Euphonia, bona sonoritas, uel uocis suauitas a Prisciano, uel bona uox

**Cibus quid
& unde.**
Virgilius.

Consonantia
quid. Boetius.
Dux Attila.
Nicolaus
burnius.
Consonantia
vnde dicat.

Euphōia qd
Boetius.
Consonātia
qualiter fiat

Euphonia
vnde.
Priscianns.

non est **Symphonia** quid. *hunc* **Aurelius Augustinus** *hunc* **Symphonia** *hunc* **inde** *hunc* **Harmonia** *hunc* **Harmonia** *hunc* **inde** *hunc* **Melodia** *hunc* **& inde**

interpretatur. Euphonus concinnus dicitur, uel ab eis græce, latine bonus, & phonia, sonus. Symphonia uero, auctore Patre & Protectore meo Aurelio Augustino, est uocum concordia, in quibus non est absurdus, uel discrepans sonus. Vel ut alii dicunt, est modulatio temperamenti, ex graui & acuto concordantibus sonis siue in uoce siue in flutu, uel in pulsu. Estq; dicta Symphonia, a syn græce, latine simul; seu con, & phonia, sonus, quasi simul sonans, uel colorans. Harmonia autem, est numerorum ratio, ex graui & acuto. Vel etiam iuxta Arrii duem inter cæteros nostri temporis musicos pfectior res facile principem; Harmonia est concinnitas quædam uocum non similitum. Vel ut alii, est uocis modulatio, uel diuersorum uocum apta comprehensio, uel ciuadunatio. Vnde manate uidetur ab harmonis græce, latine coadunatio, inde Harmonia, uel uari uocum congregatio. Quid est aliud Melodia, q̃ consona uocum ascensio, atq; descensio; ac si cantus letia uariis compacta consonantiis, Distra autem Melodia, a ueloe græce; q̃ est dulce, & odon cantus, quasi dulcis, siue melleus cantus. Omnis igitur consonantia, ex graui acutoq; sono, constat, ex quibus uocibus, uel Unisonis, uel plurisonis, eodem tamen, seu concorditer positis, concentus generatur. Qui nempe est, diuersarū modulatio uocum. Vel est plurium diuersorūq; sonorum harmonica societas. Quæ profecto nil aliud est, q̃ pluralitas, & multitudo qdā diuersorū euentientū, sonorū inuicē suauitate quadā concordatū, quarū inter extremitates, Diastema quædā mediat, a Musicis differētia, seu interuallū duorū sonorū, acūmine grauitatēq; dissimiliū, dissimilium. Duæ insup̃ uel plures consonantiæ, pariter placē, Consonantiā; Harmoniā semper, uel Symphoniā, Euphoniā, Melodiā, Concretiue harmonici, uicq; producūt. Ex his, & non aliis consonantiis, graues acutæq; uoces, adeo suauiter eēcordant, ut si q̃ ab his discesserit, statim incidat in dissonantiā, ac in grauem discrepantiā, qua auditō sensus, haud me diocriter offendunt. Quæ quidem Dissonantiā, qualis sit, sua diffinitione patet. Dicitur nāq; diuersorum sonorum mixtura quædam, aurium sensus naturaliter offendens. Vel ut alii dicunt, quod idem est, odiosa, atq; aspera, infocundaq; duorū sonorum, simul permixtorum, non se natura suauiter miscerentium, aueibus nostris accedens, permixtio. Quæ qdē

Cōcēsus qd.

Harmonica

societas qd.

Diastēa qd.

biap

abiq;

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

auiligi

DE MUSICI ET CANTORIS DISCIPLINA

MINE. Cap. VII.

Disciplinas artesq; omnes (ut Doctissimi quiq; testantur) in theoreticam & practicam diuidi compertū est. Quarum altera, cum nisi mentis animiq; acie, qui diuinus prædicatur, completi attingiq; nequeat, longe excellentior merito habetur, ipsa practica seu actiua, quæ in corporis motu uocisq; sono certo certius consistit. Hæc igitur, quum nemine clam sit, illa abiectiorem atq; sordidiore esse,

non ab re illius ueluti pedissequa nūcupari potest. Cuius interest imperandi Domine, quam Theoricam intelligi uolumus, ad nūcum obsequi, ac se subicere, non minus q̄ immoderata cupiditas, seu appetitus rationi. His artibus operam nauantes, id quoq; di-
 scriminis pariuntur, & alius alium artis professione præstat, quædam tamen illis debet
 esse mutua necessitudo. Vt enim Mechanicus absq; Theorico suū ad amūsum perficere
 nequit opus, ita Theoricus sine mechanici ope, animi conceptum, oculis subicere uale-
 bit minime. Inanis uirg esset nostra cōtemplatio, nisi ad actum deduceretur, quod Boe-
 tius acri uir ingenio, musicus libro tertio capite decimo, asserit. Frustra inquit, hæc ratio-
 ne & scientia colliguntur, nisi fuerint usu atq; exercitatione notissima, indeq; ab ipsa ex-
 ercitatione, uel maius a suis armis, suā artifices sortiuntur denominationem, ut Citha-
 roedus a Cithara, q̄ pulsandi. citharā calleat artem. Organista, q̄ organum. Lyricus, q̄
 lyram & huiusmodi. Musicum autem seu speculatiuum, cuius differentiam a Cantore
 hic suscepimus enodandam, cuncti agmine facto in uisores auctores adiunt esse, qui theo-
 retica docet præcepta, citra artis exercitationem, quod sui indicat diffinitione. Musicus
 inquit uir, cui adest facultas speculationis rationisq; musices, non cui cārandi modus
 practicabilis tantum iust. Vel ut quibusdam placet, qui diuerso itinere ad idem tendūt.
 Musicus est, qui ratione ducenē canendi scientiam, nō seruitio operis, sed imperio spe-
 culationis assumit, & secundum hoc iudicat, & non personam. Cantor autem est, qui
 cantando diutina exercitatione musici præcepta capescit, uocisq; sono p̄mit, & ad actū
 deducit. Ac etiam in eorum numeris includitur Organista, Lyricus, cæteriq; instrumenti-
 stis musica utentes, qui quidem nulla mouentur arte, nisi solo Aurium instinctu, sensuq;
 delectabile memoria cōmendant. Quemadmodū Poetæ naturali potius q̄ rationis spe-
 culatione, carmina constare iudicant. Sentire autem uideor, hanc musici, & cātoris diffe-
 rentiam illius persimilem, quam inter Rhetorē & Oratorem, peritissimus Valla ponit.
 Musicus ergo ratiō præfatus. Practicus uero, ueluti Stator uel Præco illius habetur, qui
 præfati iussu, atq; imperio resonat tuba, mandata p̄mulgat, haud secus Cātor musico
 paret, eiusq; exequitur iussa. Cui quidē sententiæ astipulari uidetur Musici oēs Guido
 nis auctoritate. Magna (asserunt) est musicorum, & cantorum distantia. Isti dicūt, illi sci-
 unt, quæ componit Musica. Nam qui facit, quod non sapit, diffinitur bestia. Cæterum
 tonantis uocis si laudent acumina, superabit Philomena, uel uocalis Asina. Quare eis
 suum esse, tollit Dialectica. Cātoris ergo partes sunt pro uiribus suis, Musici iuxta præ-
 cepta sese in arte practica gerere, Tibi uerō maiori laudī atq; utilitati accedet, si utriusq;
 apicem attigeris. Music⁹ enim adæquatus dicitur. iuxtaq; speculationem practicaq; cal-
 lens, & conuerso, quæ practica eiusdē scientiæ perfectione cōstat. Cuius rei citando,
 pallendo, lucubrando, ac enixæ labori incubendo, compos me iudice, capdes.

Boetius.

Citharædus
quid.Organista qd
Lyricus qd.

Musicus qd.

Cātor quid.

imp̄tūm
imp̄tūm

Poetæ.

Musici & cā-
toris differē-
tia.Laurentius
valla.

Musici.

Guido.

Cātoris offi-
cium.Musicus a-
dæquatus.

DE LITTERIS, SYLLABIS, VOCALIBVS, ET POSITIONIBVS MANVS. Cap. VIII.

Lacuit huicq; in nostri opusculi limite ingenui poetillatoris ministerium
 P. subire, qui ad maius Domini sui oblectamentum, Regales mensas, purpu-
 reis floribus, sertisq; recentibus insternit, & ornat. Mor hec et æcum benefici
 ingenuæ, ac delicate lautissima sercula apponit, ex quo fit, ut ex florum redolentia,

nectareisq; dapibus, heros ille insignis, iuxta resocillatus a mensa discedere uideat, & non
 ægre minus inde abeat, ac si deorum conuiuio, interisset, haud aliter huius ingenuæ ar-
 tis studiosis fore confido. Hactenus enim oculus noster regulis quibuldam, uelu-
 ti floribus, aspersimus, theoricam potius q̃ actiuam uel practicā redolentibus naturā.
 Iam uero his musicis epulis accubentibus, non inanes flores, sed laucissimæ dapes affe-
 runt. Quibus præuia oblectatione, atq; utilitate, in qua totus enitor (nam & p̃desse, &
 delectare cupimus) huius honestæ disciplinæ amantissimi uidebuntur non satis animum
 suum explere posse. Latere enim patet omnium rerum, satietatem fieri, præterq̃ suauis har-
 moniæ, qua delectari neminem pudeat, cū totus beatorum spirituum cœtus hac situatur,
 hac detineatur, hac ueluti summo bono delectetur, Mundiciem deniq; machinam, diui-
 num Concennum experimentem, Summus ille artifex creauit. Accube igitur candide le-
 &or quantum in te est his musicis epulis quas ut facilius pertractare possis, Mauium Ve-
 nerabilis religiosi, ac eximij musici Guidonis Aretini monaci, huius corporis tanq̃ principi-
 pale membrum, suis litteris, syllabis, seu notis in eiusdem positis iuncturis, cæterisq; or-
 namentis decoratam, sequenti capite imprimendam curauimus, cum eius diffinitione, quæq̃
 nam fuerit causa a Græcorum littera id est a Gāma inchoare, paucis enodauimus, qua-
 lem profecto in aliorum lucubratiuiculis musicis, facile non inueneris. Deceuius enim
 non nostræ ostentationi, sed iuuenum utilitati consulere. Primū igitur sciendum est, q̃
 Manus quid
 Gāma quid
 Guidon
 Litterarū ma-
 nus disposi-
 tio.

Manus est breuis, & utilis doctrina, ostendēs compendiose deductiones uocū musicæ.
 Gāma uero secundum nōnullos, est generalis ordinatio seu introductio graduū discursi-
 rium p̃ iūcturas interiores & exteriores manus sinistræ. Ego uero hanc esse litterā græcā
 ut patet Γ, negō a signo crucis, quam in principio puerilium elementorum apponere con-
 suauimus, non dissimilem; Merito ergo Mulicus ille Guido, cæterisq; mularum cultos
 res, a Gamma, quæadmodum elementarij grāmatici a crucis uexillo iūctū sumpsere. Ve-
 ergo humanitati uolentes proficere, ab elementariis litteris incipiunt, ita & rudes Musi-
 ci, a Gamma ut inchoant, sequentia memoriæ mandantes, uidelicet A re, B mi, C fa
 ut, D sol re, E la mi, F fa ut, G sol re ut, A la mi re, B fa la mi, C sol fa ut, D la sol re, E
 la mi, F fa ut, G sol re ut, A la mi re, B fa la mi, C sol fa, D la sol, Q̃ uod sequitur E la,
 additum fuit postremo ad perficiendas sex illas uoces, ab Vr, in G sol re ut posito super
 acuto, surgentes usq; ad ultimum hoc E la,

ET QVARE GAMMA GRAECA LITTERA CAE-
 TERAS PRÆCEDAT LATINAS. M. Cap. IX.

Gāma græcā
 F̃ cur latinis
 præcedat.

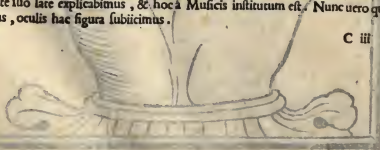
Erum ut respondeam curiosis, perscrutantibus, Cur post hanc græcam
 litteram latine sequantur, Dicimus latinos nostros, quos a Græcorum
 fonte cūcta accepisse, late patet, ueluti accepti beneficii memores, Gam-
 ma in principio manus tanq̃ uexillum in arcis summmitate collocasse, sa-
 rentesq; in omnibus Græcos dominari, & latina nostra uos eis debere, cū tanti muneris
 auctores extiterint, & ad nominis sui perpetuam memoriam hoc solunt Gāma, & non
 Alpha, græcarum litterarum principium, in initio collocandum instiuerunt, ut nominis
 sui, quod est ista d̃ctio Græcus, monumentum posteris relinqueretur. Per excellentiam
 igitur præcedit Gamma litteris latinis, quæadmodum & Græci nobis præcesserunt. Quid

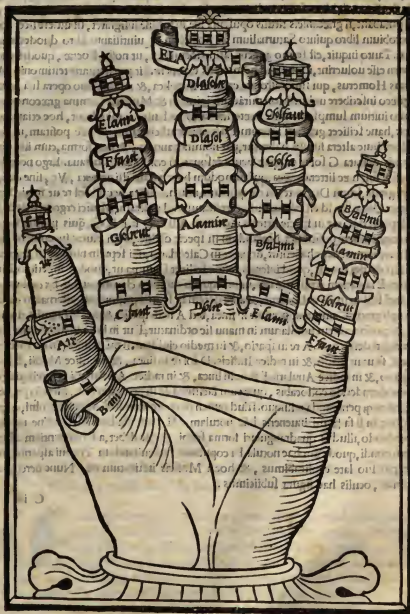
in super quibusdam uideret, si latinis musicis & poetis, inter quos non admodum dissimile studium est, idem fuerit iudicium, eadem sententia. Nam Poetæ maximum decus fore putabant, si graecanicis titulis opuscula sua in limine insigniret, ut uidere licet apud Macrobius
 Quinilianus
 Tanto inquit, est sermo graecus latino iocundior, ut nosse Poetæ, quoties dulce carmen esse uoluerint, illorum id nominibus exornent. Si per ueritatis testimonio Manuianus Homerus, qui suū Pastorale carmen Bucolica, & reliqua duo opera sua, nomine graeco inscribere uoluit. Non mirandum igitur, si & Musica Gamma graecorum elemento initium sumpserit. Esti praeferunt rationes sensui appropinquantes, hoc etiam ne te lateat, hanc scilicet graecam litteram T a sacris musicis primario esse positam, ut enim tali loco huic altera similis habeatur, par nomine tantum, & non forma, cum illa simul a latinis. exarata G sol re ut, quæ secum resonat, in consonantia octaua. Ergo necesse est, ut posita fuit hæc littera graeca, quæ admodum hæc syllaba illi auctora, Vt, sine qua, D sol re graue, suum Diapente, id est quintam, non habuisset, nec G sol re ut finale suum haberet Diapason id est octauam. Sed redamus ad nostram, Musici ergo in manus locis, septem dixerunt in specie litteras uidelicet A B C D E F G, quibus plures iterata uiginti posuere positiones. Notandum in specie dixisse, eam plures in numero sint, replicatæ uero eadem habentur, ut patet in Calendario, ubi septem numerus iterantur. His denique modis, quod inferius prima scilicet Gamma ut, quodq; superius ultima scilicet E la, eadem replicatio erit, ut in sequenti capitulo clarius patebit. Ex quibus litteris decem suis in lineis collocatur, & aliae decem in spatii disponitur, alternatim eodem, exempli gratia. Gamma ut ponitur in linea, sed A re in spatio, & sic de singulis alternando. Dispositio autem notularum in manu sic ordinatur, I ut in linea in summitate Pollicis digiti designatur. A re in spatio, & in medio eiusdem. B mi in linea, in eiusdem radice. C fa ut in spatio, & in radice Indicis. D sol re in linea, & in radice Medii, E la mi in spatio, & in radice Anularii. F fa ut in linea, & in radice Auricularii, & reliqua gradatim ascendendo collocabis, quæ cum facillima & in promptu sint, silentio præteribo, leætoriq; pensanda relinquo. Illud tamen prætermittendum minime censeo, quod quatenus in B fa & mi inuenieris hæc notulam Mi, cum ista littera h, ordine naturali procedendo, illud h quadrangulæ forma scribi, & esse debet, ad differentiam alterius b rotundi, quod cum hac notula Fa copulatur, ad cuitandam Triconi asperitatem, ut capite suo late explicabimus, & hoc à Musicis institutum est. Nunc uero quod diximus, oculis hac figura subiicimus.

Macrobius
Quinilianus

Litteræ manus in specie
septem.

h quadræ
b mollis descriptio.

DE POSITIONIBVS MANVS INVERSAE,

VEL A TERGO CONSTITVTIS CAP. X.

Vm saepius non iniungendi familiares a me efflagitauerine, ut hoc no-
stro in opusculo uoces, quae sunt a tergo manus infra Gamma ut, & su-
pra Eta disponerem, illorum uotis morem gerere uolui, praesertim cu-
id non mediocri fore a dolescentum utilitati existimaui. Ut igitur
quae alii non dicam ignorauerant, sed neglexere, his nostris regulis in-
seram, in grauioribus uocibus infra Gamma ut, sic etiam in acutis supra Eta, eundem
seruabis ordinem, quem a Gamma ut superius in solita directae manu seruasti. Documen-
ti gratia, sub Gamma ut descendere uolens, loco eius constitues G sol re ut subiunges
deinde F fa ut, a tergo Pollicis in media iunctura. Eta mi in radice eiusdem digiti,
a tergo semper intelligas, seriatim iucedes, ponendo D sol re in radice Indicis. C fa ut
in Medii radice. B mi in Anularii radice, A re in Auriculari eodem loco. Denique Gam-
ma ut in Manus & brachii iunctura collocabis. Pari modo in acutioribus procedas, Modus ascē-
dendi supra
Eta, loco enim C sol fa, dices C sol fa ut, pro D la sol D la sol re, pro E la. Eta mi in
tertia Indicis iunctura a tergo F fa ut, & in Medii eiusdem C sol re ut, in media iun-
ctura digiti Medii A la mi re, & in eadem Anularii iunctura B fa mi re, & in medio
Auriculari C sol fa. Denique in ultima eiusdem digiti iunctura superius D la sol, &
in tertia Anularii iunctura, E la constitues, hoc semper a tergo ipsius Manus in-
telligas, ut patet per figuram.

Modus de-
scendendi sub
Gamma ut.

Modus ascē-
dendi supra
Eta.

	Ela	
	Dla sol	
	C sol fa	
	B fa h mi	
	A la mi re	
	G sol re ut	
	F fa ut	
Ela	Ela mi	
Dla sol	Dla sol re	
C sol fa	C sol fa ut	
B fa h mi	B fa h mi re	
A la mi re	A la mi re	
G sol re ut	G sol re ut	
F fa ut	F fa ut	
Ela mi	Ela mi	
Dla sol re	Dla sol re	
C sol fa ut	C sol fa ut	
B fa h mi	B fa h mi	
A la mi re	A la mi re	
G sol re ut	G sol re ut	
F fa ut	F fa ut	
Ela mi	Ela mi	
D sol re	D la sol re	
C fa ut	C sol fa ut	
B mi	B fa h mi	
A re	A la mi re	
Gamma ut	G sol re ut	
	F fa ut	
	Ela mi	
	D sol re	
	C fa ut	
	B mi	
	A re	
	Gamma ut	

Huiusmodi autem inuerse manus dispositio, a quibusdam respectu prioris dispositionis ficta uocatur, hac ducti ratione, quoniam pristinus solitus tenore describatur, & licet in manus compositione, Guidonis terminos transcendant, generalis tamen Musice traditio, ac uniuersale documentum est, id uidere licet in egregiis instrumentis, Quibus ab artificibus extra manus terminos non unum Diapason solum, sed duo, triaue, attributa sunt, ut in organis in promptu est. Animaduertendum est insuper in hac litterarum serie, septem litteras, sex uero notas conspici, & ideo nulla uest notularum cum litteris conformitas, neque scilicet igitur erit in Gamma ut dicere, G sol re ut, quoniam in hac octaua sit & notularum & litterarum

inuerse manus dispositio non ficta sed gna.

paritas, & sic de singulis octauis agendum est, ut passim i figuratis cātenis, late patet. Nō ergo dicēda ē Musica sista, nisi respectiue, ad Guidōis cōstitutionē, cātusq; plani, cuius cōstitutio particularis, specialisue appellatur. A plerisq; etiā ignoratiē nebula obductis, & abusione quādā inueteratis, siq; uideatur, qui cū in aliquo cātus loco notulā in manu minime locatā iuenerit, sista asserūt. Ego uero naturalē, & propriā a cūctis dicēdam contendo, ubi suis in locis opportunis, cōlonatiz suos habuerint tonos, ac semitonos, iuxta propriā debitāq; portionē illarum p̄prietatū. Nā sēpe accidit, ut cātado in E la, dicatur mi, qm̄ ibi possum⁹ dicere, E la mi, tamē illud mi, nō sista, sed naturale habet, siq; i luce octauae extremitatibus, & litterarū, & notulatū cōcordantia, atq; paritas, & hoc idem dicimus seruādū esse in notulis infra Gāmaut cōstitutis. Sed ut illis cātus figurati cōpositoribus (a quibus longe dissentio) aliquādo rēspōdeā, qui dū transcūndunt E la, b circulare in suprano locare consueuerūt, ultimū cōclī therā, p meo iudicio in E la terminari credētes, F post E proximū esse minime cogitantes, dicite quēso, est ne sista Musica ista, imo stulta ac furore plena, quoniā si in littera F recto naturalisq; ordine, Fa notula semper reperitur, tali loco, b molle quod eandē notulā representet, subdere non oportet. Hoc enim p mea sententiā faciūt, ut discere uolētibus ad musicā facilius sit aditus. De his haecenus, nūc ad directā Manus diuisionē uia patebit, quae quidem tripartita erit, uidelicet in graues, acutas, & superacutas litteras.

B molle supra E la poni supracutū esse

DE LITTERIS GRAUIBUS, ACUTIS, ET SUPERACUTIS

in d. Cap.

XI.

V T iam quod polliciti sumus, in mediū expmamus, Directe interiorisq; manus positiones (de inuersa satis diximus) uulgatī esse asserimus, in qbus tota Musices summa, ueluti i cārdine ianua, cōstituitaq; uoluit. Nec ab re Positiones uocaturus, ac si i his uoces oēs, suas habeat sedes & basim. Quae triplici iaciunt fundamēto, Graui scilicet, Acuto, & superacuto. Quae graues dicuntur, sunt septē. Quae acutae, rotidē. At superacutae, sex. Ex his qdā in manu ipsa duplicatae, nōnullae triplicatae reperiunt, ut facile p̄secutātī patebit. Graues. n. numero septem ut sequitur, I A B C D E F, Sumētes principiū in uertice Pollicis, ac desinētes in radice Auriculari, a graui sono denominatae sunt, ac qā in ima cōcīnētis pectore, grauis qdā intonatio resonat. Septē uero subleuētes, ab acutiori altioreq; uoce, respectu grauiū, Acutae uel Medię uocant. Acutae uō dicuntur, qm̄ acutiori sensu, graui⁹ p̄ferunt. Medię. n. di & eo q; utriusq; medio cōstituant. Ad hasq; p̄medas uoces, gutturis bñficio utimur, q̄ tales sunt, G A B C D E F. Quae uocū initiū in secūda, Auriculari, exitus uero, in tertia indicis existit. Vltimae uero sex, ut hūc, G A B C D E, uel superacutae, uel excellētes dicūt. Superacutae qdē, quoniā hanc uoces maxie grāciles, atq; acutissime i capitis penetralib⁹ a cōcīnēte p̄ferūt. Excellētes uō, ab excellēdo, seu a supando, grauiū. n. & acutariū uoces, ab his supant. Quae exordiū in secūda Indicis, meta uō, in tertia Mediū atq; sita est, ut cūctis studiosis, i ipsa māu uidere licet. Hisq; trib⁹ p̄uatis gradib⁹ unusq; p; uirib⁹ suis extollēt, & deprimēt suā poterit uocē. Et ne q; dixim⁹ p̄fluāt, hos edisce uersiculos. Quaeq; graues septem, septemq; notantur acutae. Supra & acutae sex, sicut tibi quaq; manu.

Litterarū ordo triplex.

Graues litterae quae & quare.

Acutae litterae uel medię quae & quare.

Superacutae litterae uel excellētes quae & quare.

DE VOCIBVS. CAPVT. XII.

Estutis pefens de Voce caput, bipartitū nō defcriptionē pmittdā du-
xi. Est. n. Vox, aer spū vitali, nouē mediantribus musis uerberatus. Vel ut
quibuldā placet, repulſio aeris reſpirati ad arrendā uocalē, cū imaginatio

Vox quid.

Vox ūde di-
catur.

Voces Musi
cales quot &
quaz.

ne aliq, aut cōſilio ſignificādi, idicādūq; aliqd, dicta a uocādo, q̄ cor-
dis uota, foris uocat. Verū hęc poti⁹ Philoſophoꝝ ſchola lapit. Muſici uero i ſpē ſex,
haud pl⁹, minulſe, p̄ſentit eſſe uoces, uidelicet, Vt Re Mi Fa Sol La aſcēdēdo,
& totidē deſcēdēdo p̄dine inueſto, La Sol Fa Mi Re Vt, unde Verſus

Sex natura modis, totum circūſonat orbem.

Quos referunt Vt Re Mi, Fa Sol Laq; ſimul.
Ratio. n. pluralitatis ſeu dīminutiōis hęc ē, vj. p̄aſſignare ſex notę, nō mō Tetrachordū
uarietates, hoc ē tres uarias figuras cōſonantię dictę Diateſarō, ſed quattuor etiam ſpēs
Diap̄tes, qbus ſeptē generālē ſpē Diapaſon, eſſicere poſſūt. Quę qdē uoces, & ſi uideā-
tur numero plures, attamē nihil additū eſt nouarū notularū, ſed idē iteratis plures eſſe
uideſſē. Q uib⁹ qdē uocib⁹, rāta acceſſit auctoritas, atq; dignitas, ut eas merito p̄ciōſiſſima

Voces musi-
cales nec
plures nec
pauciores q
ſex.

Ectē, uelutī Dīuino nūmīne iuctas, i Dīuī Ioānis: Baptiſtę Saluatoris noſtri p̄curſoris
Hymno, p̄ baſi atq; fundamētō collocauerit, ut Deuoto patet Cātorī. In ſimīne nāq; ip-
ſius hymni, ut reperiē dicēdo. Vt, Vt q̄antē laxis. Re, Reſonare fibris. Mi, Mira geſtē
Fa, Famulj tuoꝝ. Sol, Solue polati, La, Labij reatū, Sācte Ioānes. Quas qdē ſex uo-
ces, ut hiſ totū Muſices corp⁹ p̄ſentet, ac etjā facilius Muſici, acutius, grauīſq; can-
rent, ſtatutū eſt ſepties reiterant, ut uniuerſam ſc̄urſit manū patet. Hiſ deniq; reiteratiōi-

Notandum.
Voces musi-
cales qdē ſex.

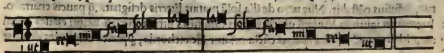
bus, quadraginta duę uoces i numero, haud in ſpē generātur. In linea ſ. uiginti una, co-
tidēq; in ſpatio. Nota. n. ſupius dixiſſe i numero, nō in ſpē, q̄n̄ ut ſupius auſp̄eſtī, caſo,
detm̄ plures eſſe q̄s ignorat. Vnde Māruſius Homeruſ huius ingenuę artī nō ignarus,
ceciniſ, Obloquitur nūm̄is, ſeptē diſcrimīna uocū. Eſi hę Syllabiq; uoces i cānuſ ino-

Virgilius,
Voces musi-
cales quo pa-
do p̄ncien-
tur in cantu.

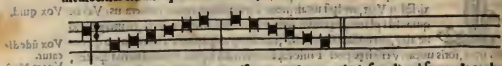
trōduſtione p̄ſerāt, nō deſcribunt tamē, ſed notulſ nō quadratis, modo obliq; uo-
cib⁹ tamē locis ordinatis, p̄lineas, atq; ſpatia figurāt, ut tuiq; in cānuſ plano, uidere licet.
Q uoſcū ſex iſtę uoces p̄ncienſ, talis eſt regula, q̄ prima & ſecūda, uidelicet, Vt Re,
debet aſcēdere unius diſtātia rōni, ſic etiā Re, ad Mi, A Mi uero, ad Fa, unius itero,
uallō ſemitoniū minoris. A nota Fa ad Sol, integro tono terminetur, ſimul & a Sol ad
La, Sic e conuerſo. Q uid tonuſ, aſ ſemitoniū ſit, de hiſ p̄lege, capitula. Hiſ igitur ita
diſtinctiſ, De triplici notularum p̄nomicatione, pauca dicamus.

DE TRIPLICI NOTVLARVM PRONVNCA-
TIONE. CAPVT. XIII.

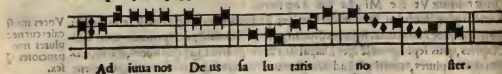
HAE autem quas diximus notulas, tripliciter pronunciantur ſoleho. P̄mo quidem
Syllabas exprimēdo (uulgo ſolſizādo) q̄m ſuppoſitis notulſ, ut in ſubieſto
exemplo patet, quo quidem modo, facilius rudes imbuiuntur p̄nci-

Secundo, quum possis dūtaxat notulis sine subiectis syllabis, ut superiori exemplo cantamus, uocemq; nostram iuxta notularum dispositionem, modulamur, quem modum mediocriter eruditus, facile imitabitur, ut hic in subiecto exemplo patet.

Tertio, cū uerba notulis subiecta, ut sunt Antiphonæ & huiusmodi, uel sacra uel prophana, cantamus, ut sit in Choro, uel in canticum coetu, noluptatis gratia, qui modus hic inferius patet, Virisq; apprimè eruditus, minime difficilis.

Verba in canticis apponendi Regula.

Hoc igitur exemplo, ut nouitijs clarius innotescat, dinoscitur in uerbis apponendis, ut Musicorū ordo teneatur, neq; dispari modo Cātores, modo citi⁹ tardiusue, mō aliter aliter uerboꝝ Syllabas cantando transeant, nulla syllabarū supra notā annexa, alligata, præter insuper primā ligaturarum, aut supra solam notam nō ligatā, neq; etiā supra notulas instar notularum Semibreuium figurati cantus designatas, ut enī chori practica, si mul & experientia, te docebit. Deniq; nec te prætereat, singulis his musicalibus Syllabis, singulas inesse uocales, perinde ac in grāmaticis & syllabis & dictionibus, q̄ saltem sine unica uocali, profertī nequeunt. Nec te moueat, q̄ quum quæ sunt uocales, musicales uero syllabæ lex, A, quippe uocalis, duas occupat sedes, uidelicet Fa & La, Sequit̄ ergo, q̄ quicqd̄ dici potest, litteris etiā cōmitti posse, & per cōsequens, cātui subiici, seu cantari. Idq; quanto iucūdius, tāto auribus tuis cantādo suauis accidet, amena modulatione seruata. Musica nāq; ipsa p se ne&are, atq; ambrosia suauior est. Postremo illud

Notandum.

silencio minime prætereundū est, humanam uocē, uel sonū ipsum uocis; nec scribi nec doceri posse, cum Dei donum, & gratia gratis data habeatur, sed duce exercitatione, diutina quidem acquiri, & usui atq; memoriæ mandari, ne pereat, rubiginēq; absumat. De his hæctenus, nunc de cantus proprietatibus dicendum est, a quibus cantandi notitiam nanciscimur, deq; mutationum modo, satis abunde tractabimus.

Notandum.

De his hæctenus, nunc de cantus proprietatibus dicendum est, a quibus cantandi notitiam nanciscimur, deq; mutationum modo, satis abunde tractabimus.

DE PROPRIETATIBVS. CANTVS Cap. XIII.

Proprietatis diuisio.

E Cantus proprietatibus narraturus, ut facilius sit capax intellectus, uocabulum ipsum diffiniā, quod cū æquiuocū sit, ita & duæ pprietatū species in cantu reperiūtur. Quarum una ipsa cauda dicitur, quando cātus notæ figurati. f. & plani, a dextra, aut a sinistra, depēdet, aut eleuatur, ut in libris euidentius apparet, de qua enī cum abste a mēte, raceo, in libris, n. figurati cantus, diffusius cōstabit. Nūc uero de illa solū manus litteris designata, q̄ paucis enarrabo. Ingressurus igitur in Musarū uindictā, tres dissimiles litteræ in cātū ueluti clauēs offerūtur, uidelicet, C F G a quibus cūcta oriūtur Hexachorda, ppter ea originales dicūtur

Proprietates manus uez.

clauus, quia ab his originem sumpserunt. Deductiones & reductiones a multis uocibus ut, Proprietatū
 quod ab his Hexachorda originaliter deducatur, & in has eadem reducatur. Vel quod reliquae vana appella-
 ones littere, sub illis ueluti sub ducibus militent, & sub earum regimine existant. Quibusdam place-
 et reformationes appellare, cum hexachorda ab his, tam a suo principio, reformentur. Hexachordū
 chordū. n. & deductio, idē ē. s. sex syllabarū naturalis progressio, uidelicet, Vt Re Mi Fa
 Sol La, & La Sol Fa Mi Re Vt. Septiū in super nonnulli Resolutiones dicendas esse, & He-
 xachorda in his, a quodam ortu habuere, resoluitur. Audet complures, coniunctiones uocū dictita-
 re, quod his, duae tresue in eodē sono uoces, coniectantur. Vulgarior tamē noie, Proprietates
 uocitatur, nō ut quādam arbitratur, quod quicquid propriū habeat, sed quod ceteris dominetur litteris.
 Summāque habeat in alias auctoritatē. Et licet, quo ad ordinē uocū, Hexachorda uel a C, uel
 a G, uel ab F, oriētia, sint eadē, nullāque diuersitatem habeant in iteruallīs, nā unūquodque
 illorum ex quattuor tonis & minori semitonio constat, uarias tamē denominationes habet,
 atque p̄cellens. Quia Hexachordū ab F p̄ficiscens, sub b molliari proprietate cōtinētur, uel
 ut clarius itelligat, p̄b molle, seu p̄b rotundū cāntat. Notulę nāq̄bus ipsū b dominat, B mollis
 Mi & Fa uidelicet, alēdēdo ab A la mi re ad B fa h mi, mollis & suauis. s. p̄ minorē
 semitonii p̄nūciant. At Hexachordum sumēs a C iniciū, duriori, asperioriq̄ proprietate
 cāntat, insigniturque huiusmodi h, quod itiq̄ dum appellat. Notulę nāq̄bus sub eo militan-
 tes, Re & Mi uidelicet, alēdētes ac etiā descēdētes ab A la mi re, ad B fa h mi, asperio-
 ri, acutioriq̄ uoce, hoc est p̄tonū p̄nūciant. At quā duae ipsę litterę h quadrum. s. & b
 molle cōtrarios effectus opationisq̄ diuersis efficiūt, ut pote unū significās Mi, alterum
 Fa, meo quādam iudicio, p̄ter noīa suūius attribuita, ipedimētales ut ita dicā cōtro dicēdas.
 Alterū. n. altero impedit, signo nāq̄ b mollis appōsito, huiusmodi cāntus p̄ h quadrum
 cāntari neq̄, & eōuerso. Hexachordum uero, i C residēs, quā plūribus accidētibus & diffe-
 rentiis uacat, naturalisq̄ p̄nūciatiōe p̄ferunt, naturalī proprietate cōstare dicitur. Appella-
 turque naturę proprietas. In Musica nāq̄ Proprietas, pluriū uocū ab uno eodēq̄ principio,
 deriuatio diffinit. Vel singularis uniuersaliū Hexachordi dispositi deductio. His igitur
 p̄missis differētiis, Musici nō cōtēti, uoluerūt alterū b ex illis duobus p̄dictis, circulari
 forma exarari, p̄indeq̄ molle uel rotundū uocitāt, Alterū uero quadrāgulari sic h, pro
 p̄tereaq̄ h, quadrū, seu durū, atq̄ asperū. Quā utiq̄ in scribēdo differētiā, a plenitudo uel
 incipiētia, uel ignoratiā p̄termittam ipse scio. Nec parauendū ē huiusmodi formę dif-
 ferētiā, cū ea dūce, qualis sit rei essentia cognoscat. Satis igit̄ patet tres esse i cāntu pro-
 prietas, quarū unaquęq̄ suā habet litterā. Naturę Proprietas sonitū ē C, b mollaris
 Proprietas F, at h quadrāgulari siue duro G, Musici dedicant, stauerintq̄ cāntilenā illā
 exordiu habentē ab Vt, q̄ est in G, cāntari p̄ proprietatē h quadrati, iuxta litterę formam,
 sicq̄ reliquę sequentes syllabę post Vt illius litterę G, uidelicet, Re Mi Fa Sol La, et
 dē subiacēt p̄prietati. Omne aut̄ ut C litterę annexū, & reliquę subsequētes Syllabę. s.
 Re Mi Fa Sol La p̄ naturā cāntant, q̄ mediocres dicuntur, quū nec durā, nec mollē sapi-
 ant naturā, sed mediū teneāt. Vt uero, cū sequētibz syllabis comitātibz in sede istius
 litterę F, per b mollat, seu per b molle cāntat, quia sonus eius, est mollior, suauiorq̄, uel
 a qualitate formę, circularē seu b rotundū dicitur, & hęc cūctā tribz patebūt uersiculis.
 Dum Musica clamat, C naturam tibi dat.
 F b mollem tibi signat,
 G quoq̄ h durum, tibi dat cantare securum.

Proprietatū
vana appella-
tiones.

Hexachordū
quid.

Resolutiones.
Coniunctiones.

B mollis
proprietat.

h quadr
proprietat.

Clauus impe-
dimētales.

Naturę pro-
prietat.

Proprietas
quid.

h quadrat
incipio cōst-
deranda.

Hæc aut quam diximus Syllaba Vt, in manus serie septies regitur, ter quidē ubi G, bis in sede huius litteræ C, totidēq; apud F. Cōsequenter dicēdū est, h quadrati Proprietates tres esse, harū primā in Gāma, secūdā in G acuto, Tertiā i G sup acuto, fide oculata uidebis. At prior naturæ Proprietas, C graui adheret, secūda uero, C acuto. Ex proprietatibus autē b mollis, priorē in F grauis sede dispositā inuenies, secūda acutum F comitatur. His ita diffinitis, statim Deductiones quæ & quot sunt, aperiemus.

DE DEDUCTIONIBVS.

Cap.

XV.

Deductio.
Deductioes
b qdri quot.
Deductioes
naturæ quot.
Deductioes
b mollis
quot.
Notulæ oēs
roti' manus
quot.

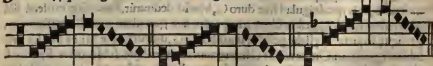

Eductionem, quā modo pollicitus sum, aggredior, quæ cūniū consensu Musicorū, est uocū, de loco ad aliū locū, per aliquā proprietatē ordinata. Ductio. Vel melius. Deductio, est sex syllabarū naturalis pgressio uidelicet, Vt Re Mi Fa Sol La, quæ a prima Proprietate id est a h quadrato, ter replicat. A secūda uero q est naturæ pprietas, bis reiteratur. A tertia deniq; b mollis proprietate, totidē. Cū itē igitur in manu notulæ, ab huiusmodi pēdentes deductiōibus, & proprietatibus, sunt numero Dux & Q uadraginta, quæ qdē a T ad ultimum usq; E la, uiginti occupat sedes, harūq; omniū sex syllabarū inuicem succedentium, Dux & ueluti Princeps est Vt, Subditæ uero & adherentes hæ sunt, Re Mi Fa Sol La, & hoc in qualibet deductione & proprietate inuenies. Harūq; sex Syllabarū acutus, seu aggregatio, in Harmonica Cōcinerntia Deductio dicitur, q; modulantū uoces, a graui in acutum, & ab acuto in graue deducat, uel q; secū annexas ducat sex uoces. Harmonica uero concinerntia, ea dicitur, quæ inter uocū sonos grauem ab acuto, sensu, rationeq; duce, discernit. Harmonica igitur idē est, q; quēdā modulationis discretio. Possumus etiam de terminato numero, has deductiones affirmare, totidem esse, quot & quoties in manus serie, hæc syllaba Vt regitur, uidelicet septem, ut glibet subiectis exemplis, oculata fide percipere poterit. Sunt igitur harū deductiōnū descriptiones tales, ut patet exemplo.

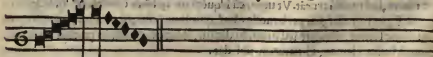
Deductio
vnde.
Concinerntia
harmonica
quid.

Deductio h quadri grauis. Deductio naturæ grauis. Deductio b mollis grauis.

Deductio h quadri acuti. Deductio naturæ acutæ. Deductio b mollis acuti.

Deductio h qdri sup acuti.

DE CLAVIBVS CANTVS Cap. XVI.

Precisissimum, quo utitur Musici instrumentū, in huiusmodi uiridani ingressu, Musarum utiq; cōcentu canon, Clavis est. Quae signo mediante, notae ostē sio diffinitur. Vel uocū referatio. Nec ab re Clauēs appellantur, quā harum effectus, ab aeneis clauibus deriuare uideat. Illis. n. Domus hostia referant, quaeq; intrus sunt palā fuit, his uero notū uoces, huiusmodi clauibus subiectae, a nobis facile cognoscūt, ac intellectioni referant, & his clauibus remotis, oīs canrus erit cōfusus, icertus, pplexus, ac ueluti in pcelloso alto cymba uelis & Clauo destituta, huc & illuc errās, at ubi cātui Clauēs apposueris, notulae nomē, & locū, uel linea, uel spatio sitae extēplo cognosces. Est etiā Musicorū sēctia, cūctas man^o litteras, ubi ubi fuerint, uel spatio, uel linea, Clauēs appellari, nā oēs notulae uel spatiis, uel lineis, claudū tur. Verū arbitrari sunt, & recte qdē, haud mediocrē fore cōfusionē, si singlis tū lineis, tū spatiis, singulae apponerent litterae. Nō immemores igit aures Philosophi sententię dicentis, Frustra fieri p plura, q̄ fieri possunt p pauciora, laniori cōsilio statuerūt, tres tantū esse Clauēs, uti qd pfectū. Nā omne trinū pfectū, ab hisq; omne cantilenę genus, qualecūq; sit, tāq; a tribus rectoribus gubernari, atq; regi. Quarū duę indifferēter, & plano, & florido deseruiūt, cātui, Tertia uō florido, seu figurato dītaxat attribuit. Ex illis igitur superioribus duabus, altera grauis naturę dicitur esse, suāq; habet in F fa ut grauis, graue denominatā b mollē māsiunculā, sicq; scribit. — ut sic — . Altera autē iltius ueluti comes, quadra acuto subiacer, cuius domus, est C sol fa ut acutus, quod dicit Natu ra acuta, hacq; figura cognoscit. — ut sic — Tertia deniq; florido tangū cātui adiecta, in su pacuto quadro suā habet sedē, & ab eodē cognomē accepit, hocq; figuratur modo . cuius inuētio fuit apprime necessaria, ubi. n. a cōpositorib^o modulations in supacutis fundant, necessario op^o est uti hac clauī, nō autē qua i C sol fa ut fira re perit, nec tūc quāq; lineę foret latis, sed duas isu p alias addēdū esset. Ad huiusmōi igit lepte lineam positionē, uel poti^o cōfusionē euitādā (hę potius mentē inuenerēt q̄ instrac renē) optimū faētū periti Musici fore arbitrati sunt, hāc si in supacutis cātilenis, quā mo do dixi clauem constituerent. Cōsulescentes igitur canentium facilitati, remora omni diffi cultate, optimaq; seruata cōsuetudine, hanc inuenerunt, & inuentam uniuersę canen tium sēctae seruandam proposuerunt. Scitō insuper hanc clauem in secūda cantilenę tūz linea, describendā esse, nec alibi.

Clavis quid.

Clauēs dici possunt cūctae manus litterae. Philosophi dictum. Clauēs tres.

Clavis natura grauis.

Clavis quadri acuti

Clavis quadri supacuti.

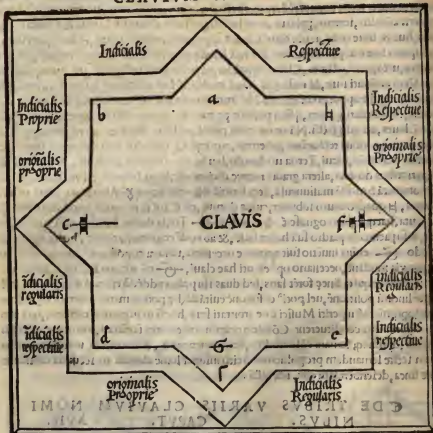
DE TRIBVS VARIIS CLAVIVM NOMI NIBVS. CAPVT. XVII.

 Tquemadmodū paulo atē reit em esse Clauēs (stricte loquēdo) dixim^o, triplici etiam nomine merito aut appellari, Originales & Indiciales, & Regulares. Originales qdē, quia in cātui origine p̄bēt. Indiciales uero, q̄ indicat, quo notulae loco sitae sūt. Regulares deniq; q̄ hanc officiū est, uniuersum cātū regē, & hae in cātui expisse, & oculata hīde, posita inspic iuntur. Reliquę uero litterę oēs, p̄ter b rotundū, seu mollē, expresse nō oculis. Subiiciuntur, sed hanc uirtutē Clauis, merē a cātonib^o suis i locis, imaginat. Icetero & illę Indiciales

Clauium nomina. Clauēs originales. Clauēs indiciales. Clauēs regulares.

possunt appellari Claves, respectiue tamē, cū possint in cāctis iniitio indicū afferre. In his
 ramen nulla inest necessitas, missāsq; penitus facimus. b autē rotundū, cuius mentionem
 modo fecimus, cū ad temperādū tritonū, a natura assum, inueniū sit, a Musicis meruit
 hoc priuilegio decorari, ut expresse poneret in cātu, sicq; in huiusmodi cōsideratiōe, alia
 rum comparatione, quē utiq; hoc nō gaudet priuilegio, ut expresse scribi possint, pro-
 prie & non per accidens, Indicialis uocatur, ut in subiecta figura patet.

CLAVIVM NOMINA.

Clavis F fa
 ut grauis et
 acuto defer-
 rit.
 Clavis C sol
 fa ut p C fa
 ut etiam ha-
 betur.

Postremo, ne quid quod ab huius capitis argumentū fiat, permittamus, Sciendū est,
 in antiquo voluminibus Musicorū, primam Clauem nō solum F fa ut graui, uerum
 etiam acuto F fa ut deferuientem inueniri, & alterū F fa ut graue, purpurea linea defi-
 gnabatur, & loco alterius acuti F fa ut, in spatio, modicum lineae eiusdem coloris appo-
 nebant. Clauis similiter acuti b quadrati, duas habebat sedes, alterā in C sol fa ut, alte-
 ram in C fa ut graui, & pari modo (ut supra diximus) hae Clauēs cognoscebantur. Pro
 clauē. n. C sol fa ut, integra linea crocei coloris ducebatur, ac pro C fa ut, in spatio modicu
 lineae, non integram, ad differentiā C sol fa ut, crocei coloris consueuerunt apponere.

C DE B MOLLIS INVENTIONE. Cap. XVIII.

Ostēdū fatis abunde de Clauibus cātus, & tribus uariis earū hominibus dixisse uidemur, nō parui ponderis fore arbitratu sum, huic si præsenti Capiti paulula quēdā de b mollis inuētiōe traderē, cuius inuētiōis causam triplicē esse dicimus. Tritoni, Necessitatis, & Essētię. Nā cū in simplici figuraroue cantui, isthęc notularū series tribus tonis cōiūctis uidelicet, Fa Sol Re Mi, tā ascendēdo q̄ descendēdo, ut sępe libauimus, ab F graui, ad Mi, in b Fa h mi residētem, seu alibi, dūmodo talis regiatur notularū ordo, gradatim uel saltim, cātori oblata fu erit, Pri scorum auctoritate musicorū, Tritoni causa p̄ ipsius b mollis pprietatē cātandū erit, ap̄posito uel nō appposito ipsius signo, quo, penit. Tritōi duricies atq; efferata barbaries fran gāt (est nāq; apprime dissonū) sed ubi tritonū ope b mollis ysāsuēris, ad pristinā redeū dum erit pprietatē, sęz h q̄drati, ut quē in exēplo notata sunt, te facile docebunt.

B molle tri bus de cau sis inuētum. B molle in uentum cau sa tritoni e uirandi.

NECESSITATIS CAUSA.

Cum uero inter Bassum & Tenorē, uel Supranū & Tenorē (de figurato cātu loquor) quinam uel octauā imperfectam conspexeris insertā, qualis est a h mi graui ad h graue, & a mi h mi, ad fa b fa h mi acuti, & aliis similibus in locis, tūc necessitate ducimur il lud Mi b molli subicere, Sicq; imperfecta illa quinta defectu unius maioris semitonii, cum prius cōstitaret duobus tonis, ac totidem minoribus semitonii, reddet b molli ad dito, perfecta, habebitq; ut opus est, treis tonos ac unicum minorem semitonium, & cū prius esset penitus dissona, ac auribus molesta ingrataq; fier postea cōsona, suaui, atq; gratissima, quod sine ipsius b mollis auxilio uel pronūciatione, fieri nequit, quod ne cessitate ut diximus, addendum est, exemplo, id est figura.

B molle in uentum cau sa necessita tis.

Hic deficiunt in quacūq; semitonio maiora

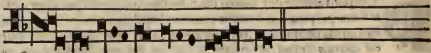
Hic super habundant semitonio maiora

ESSENTIAE CAUSA.

Essētię causa ostenditur p̄cipue in Quinto ac Sexto tono, in quibus frequens conspi eitur Tritonus, qui a b molli, ut sępe dictum est, ueluti a perpetuo hoste fugatur, tāq; est illis duobus præsibatis tonis cum b molli affinitas, atq; deosistrudo, ut suas perpetuo sedes illi dedicauerint, uidemusq; duce experientia, illud in Quinto, ac Sexto tono, se dulo morari, suamq; essentiam ibi fixam esse, p̄inde atq; P̄sces in aqua, & in aere Aues.

B molle in uentum cau sa essētię.

Deniq; ut huius rei summam attingam, propriū b mollis esse dicimus, suauem dulcēq;
reddere harmoniam, mellisq; in rebus acerbis infusi imitatur naturam, adest exemplum.

Bmolliſ ap-
poſitio non
naturalis:
ſed acciden-
talis.

His igitur de causis, quæ pateat inueniuntur esse b molle, nec linea, nec spatium, nec inter septem Manus litteras locus aliquis ei iure naturali attributus est. Nā si numero septem manus litterarū ascriberet, ex illis quibusdā uel grauius, uel acutis responderet, atque deserviret. Vnde neuū succedit, cuius rei periculū fieri facile est, a b mi usq; ad Fa, quod est in b fa b mi, in qua quos limites in perfectā cōspicimus octauā, ad cuius perfectionem unum deest Manus semitonium, cū perfecta octaua, quæ totius, duosq; minora semitonio (ut capite de Diapason late præstādū erit) iure exigat, supra dicto tñ in loco, quatuor toni, triaq; semitonio ista sunt. A sup acutis in sup litteris, hoc idē abhorret, cū a prædicto Fa acuti b fa b mi, ad usq; illud Mi, quod est i sup acuto b fa b mi, sup habūdās maiori semitonio octaua disposita uideat, q̄ utiq; sex tonis ac minori semitonio cōstat, ppter reatq; græce Menō, a quibusdā musicis latine accidet, q̄ accidētaliter, & nō natural, cātile nis adhibeat, accidētisq; naturā imitat, quū (ut Philosophus testat) potest adesse & a desse pter subiecti corruptionē, haud secō de huiusmōdi b molli a simili dici posset, quod semper in Tritoni locis adest, Reliquis uero in locis abest, nulla re urgēte necessitate.

Philosophus.

DE MUTATIONIBVS. REGVLARITER FACI
ENDIS. CAPVT. XIX.

Vim quatuor res ipsa exigebat, quor & quales fuerint Muticales clauae a quibus notulae suae formantur nomē, & de b mollis imitatio, facis abunde erui cleauerimus. Nunc autē plerū capere oportet praeclū duxi, si de mutationibus quēdā, litterarū monumētis tradere, Quibus spētis, Athleta in hoc munus potatū Brauiū nequaquā adipeſce, & p consequē non coronabit, & pfectus offenti hoc auctōr testimonio corroborare, sed ad testib opus est, quōd nō sit pbare necesse, ad tē redeamus. In primis sciendū est, Mutationē i uariā, ut mauis dicere, sub forma, uel habitu unius littere agēdā esse, ibidemq; orularū pprietarū diuersarū, uno & eodē uocis sono, uel linea, uel cāpo is Mutationis descriptio, talis habet, Mutatio (ut Cleonides inq) est simi f locū trāspōsitiō. Vel Mutatio est, ubius Hexachordi in alterū uocalis diē, Mutatio est duarū uocū diuersarū pprietarū, sub uno signo, equa ac indi Vel est uariatio nois uocis in alterū, in eodē spatio, linea, ac sono. Vel sic uisus i aliā, sub eodē sono unisona uariatio. Ego uero sic diffinio. Mutatio certa dimissioe unius notae pſentis hexachordi, ppter aliam fluxū, p arism eodē sono sub una signata littera, deducibilis ppriatio. Velim tñ has a te mutationes, nisi urgere necessitate. Mutationes, n agēdē sunt, deficientibus tratis notulis, i ascēsu descēsuq. Q uadiū ergo erit notula, qbus ascēdere ad libitū poteris, has p uinibus tuis effugies mutationes. Vbi uero ab una

Mutatio in
vna littera
facienda.

**Mutationis
diffinitio.
Cleonides.**

Mutatio nō
facienda nisi
necessitate
urgente.

proprietate, in alia trāseūdū erit, te has mutatiōes aggredi coget necessitas, q̄ duplex esse
teret. Quāti altera est, cū i ascēsu, descēsuue, una nō sit est pprietas, tūcq; ab una i alia p
prietate, duce mutatiōe, migrādū est, iuxta illi^o cātus q̄litate. Altera est, quē cātū reddit
suauiorē, iucidiōrēq; esto, q̄ i ascēsu descēsuq; una & eadē pprietas, laris abūde cātui
defensuerit, hui^o q̄ uenitatis testes sūt b roūdū, hq; q̄dratū, ubi ab uno i alterū trāsirū fa
ciēs, necessitate uideris mutatiōe facit. Est autē hęc necessitas, cū unā, uel plures notulas iſra
Ve descēdētes iudicemus, ut quū supra La, duē uel plures alcēdūt. Vbi uō una tū supra
La erit notula, cognōte Fa nūcupabitur, nec tūc ulla op^o est mutatiōe. Deniq; supioribus
annoratis clarissime patet, ad hoc esse mutatiōes iuētas, ut ascēsus atq; descēsus, faciliōr
esset in uoce, uerq; uariē pprietas uni^o hexachordi i alterū habeat, q̄ qdē uariatio in his
tū sex notulis ut iā patuit, nullatenus effici possit. Iolup ubiq; i man^o serie, duas, tre
isue, ad summū inueneris notulas, ab una depēdētes lā, fieri potest. mutatio, dūmodo
notulę illę diuersa habeat noia. Et ne i legendis sermo pariat obscuritatē, atq; studē
di despatione (quod absit) adolēscētes admonitos ueli, singlas manus lās, singlas etiam
uel binas, ternalue, ad sūmū sub se habere notulas. Loca autē in qbus unicā iueneris notu
lam litterę ānexā, sunt quattuor v3, Gāma ut, Arc, B mi, & E la. Q uę binas habēt, sunt
o8to v3, C fa ut, D sol re, E la mi, F fa ut, E la mi, F fa ut, C sol fa, & De la sol. Loca q̄
ternas habēt notulas, sunt sex uidelicet, G sol re ut, A la mire, C sol fa ut, D la sol re, G
sol re ut, & A la mire. Vbi autē inueneris tres notulas, ibi dēdunt sex mutatiōes. Vbi
duz notulę sunt, ibidē duz mutatiōes, prāter duo B fa h mi, de qbus sequēti capite,
paulo uberius nobis dicendū erit. Deniq; nulla sit mutatio, ubi unica sedet notula, quod
enim solū est, id mutari nō potest, nec ullius gaudet cōmēcio. Mutatiōū insuper duo
sunt genera, ascēdētū scilicet & descēdētū. Nā ea dicitur ascēdēs Mutatio, ubi
notulę nomē in unisono mutaueris, reliqs subsequētib; notulis in acūnū statim ascē
dentibus. Descēdēs uero est, quū Mutatio notulę nōie i unisono, subsequētes in grauē
tendūt naturā. Ut igit in hoc cōsistū receptui canā, hoc ppulchrū notādū memorię
cōmenda. Q uociēscūq; tres hęc notulę, Vt, Re, Mi, mutatiōū erunt principiū, tūc illę
mutatiōes ascēdētes dicūt. Cū uerō mutatiōes suū sumēnt inītiū ab his trib^o notulis
uidelicet, Fa, Sol, La, descēdētes uocitāt, Et ne hoc tibi euanescat, hos ediscē versiculos.
Scandimus Vt Re Mi, notulās uariare uolentes, ut iſra, q̄dratū, ubi ab uno i alterū trāsirū fa
ciēs, necessitate uideris mutatiōe facit. Est autē hęc necessitas, cū unā, uel plures notulas iſra
Ve descēdētes iudicemus, ut quū supra La, duē uel plures alcēdūt. Vbi uō una tū supra
La erit notula, cognōte Fa nūcupabitur, nec tūc ulla op^o est mutatiōe. Deniq; supioribus
annoratis clarissime patet, ad hoc esse mutatiōes iuētas, ut ascēsus atq; descēsus, faciliōr
esset in uoce, uerq; uariē pprietas uni^o hexachordi i alterū habeat, q̄ qdē uariatio in his
tū sex notulis ut iā patuit, nullatenus effici possit. Iolup ubiq; i man^o serie, duas, tre
isue, ad summū inueneris notulas, ab una depēdētes lā, fieri potest. mutatio, dūmodo
notulę illę diuersa habeat noia. Et ne i legendis sermo pariat obscuritatē, atq; studē
di despatione (quod absit) adolēscētes admonitos ueli, singlas manus lās, singlas etiam
uel binas, ternalue, ad sūmū sub se habere notulas. Loca autē in qbus unicā iueneris notu
lam litterę ānexā, sunt quattuor v3, Gāma ut, Arc, B mi, & E la. Q uę binas habēt, sunt
o8to v3, C fa ut, D sol re, E la mi, F fa ut, E la mi, F fa ut, C sol fa, & De la sol. Loca q̄
ternas habēt notulas, sunt sex uidelicet, G sol re ut, A la mire, C sol fa ut, D la sol re, G
sol re ut, & A la mire. Vbi autē inueneris tres notulas, ibi dēdunt sex mutatiōes. Vbi
duz notulę sunt, ibidē duz mutatiōes, prāter duo B fa h mi, de qbus sequēti capite,

Mutaciones
faciendi du
plex neces
sitas.

Mutaciones
item quāte
inueniēz.

Mutatio nō
si pluribus
notis nō effi
citur.

Mutatiōum
genera duo.
Mutatio a,
scēdēs.
Mutatio
descēdēs.

Mutatiōum
omniū sūm
ma, q̄dratū
ab ipso trāse

Omnium deniq; mutatiōum summa, sunt numero Duę & Q uinquaginta, triplici
departita numero uidelicet, decem & o8to, nomine h quadri, totidēq; naturę, ac sex,
decim b mollis, ut ex re ipso facile notabit. Ac illarū domicilia ubi sunt, sunt quattuor
supra decem, ut capite suo distinctę trāstabitur.

ut iſra, q̄dratū, ubi ab uno i alterū trāsirū fa
ciēs, necessitate uideris mutatiōe facit. Est autē hęc necessitas, cū unā, uel plures notulas iſra
Ve descēdētes iudicemus, ut quū supra La, duē uel plures alcēdūt. Vbi uō una tū supra
La erit notula, cognōte Fa nūcupabitur, nec tūc ulla op^o est mutatiōe. Deniq; supioribus
annoratis clarissime patet, ad hoc esse mutatiōes iuētas, ut ascēsus atq; descēsus, faciliōr
esset in uoce, uerq; uariē pprietas uni^o hexachordi i alterū habeat, q̄ qdē uariatio in his
tū sex notulis ut iā patuit, nullatenus effici possit. Iolup ubiq; i man^o serie, duas, tre
isue, ad summū inueneris notulas, ab una depēdētes lā, fieri potest. mutatio, dūmodo
notulę illę diuersa habeat noia. Et ne i legendis sermo pariat obscuritatē, atq; studē
di despatione (quod absit) adolēscētes admonitos ueli, singlas manus lās, singlas etiam
uel binas, ternalue, ad sūmū sub se habere notulas. Loca autē in qbus unicā iueneris notu
lam litterę ānexā, sunt quattuor v3, Gāma ut, Arc, B mi, & E la. Q uę binas habēt, sunt
o8to v3, C fa ut, D sol re, E la mi, F fa ut, E la mi, F fa ut, C sol fa, & De la sol. Loca q̄
ternas habēt notulas, sunt sex uidelicet, G sol re ut, A la mire, C sol fa ut, D la sol re, G
sol re ut, & A la mire. Vbi autē inueneris tres notulas, ibi dēdunt sex mutatiōes. Vbi
duz notulę sunt, ibidē duz mutatiōes, prāter duo B fa h mi, de qbus sequēti capite,

C V T R I M O F I A T I N B F A H M I M V T A
T I O . ubi ab uno i alterū trāsirū fa
ciēs, necessitate uideris mutatiōe facit. Est autē hęc necessitas, cū unā, uel plures notulas iſra
Ve descēdētes iudicemus, ut quū supra La, duē uel plures alcēdūt. Vbi uō una tū supra
La erit notula, cognōte Fa nūcupabitur, nec tūc ulla op^o est mutatiōe. Deniq; supioribus
annoratis clarissime patet, ad hoc esse mutatiōes iuētas, ut ascēsus atq; descēsus, faciliōr
esset in uoce, uerq; uariē pprietas uni^o hexachordi i alterū habeat, q̄ qdē uariatio in his
tū sex notulis ut iā patuit, nullatenus effici possit. Iolup ubiq; i man^o serie, duas, tre
isue, ad summū inueneris notulas, ab una depēdētes lā, fieri potest. mutatio, dūmodo
notulę illę diuersa habeat noia. Et ne i legendis sermo pariat obscuritatē, atq; studē
di despatione (quod absit) adolēscētes admonitos ueli, singlas manus lās, singlas etiam
uel binas, ternalue, ad sūmū sub se habere notulas. Loca autē in qbus unicā iueneris notu
lam litterę ānexā, sunt quattuor v3, Gāma ut, Arc, B mi, & E la. Q uę binas habēt, sunt
o8to v3, C fa ut, D sol re, E la mi, F fa ut, E la mi, F fa ut, C sol fa, & De la sol. Loca q̄
ternas habēt notulas, sunt sex uidelicet, G sol re ut, A la mire, C sol fa ut, D la sol re, G
sol re ut, & A la mire. Vbi autē inueneris tres notulas, ibi dēdunt sex mutatiōes. Vbi
duz notulę sunt, ibidē duz mutatiōes, prāter duo B fa h mi, de qbus sequēti capite,

Negem aliquādo ahimē solet esse, curiosis puigilis ingenio pollētibus; aliq̄
in parte morē gerere, a qbus queritur utrū B fa h mi, ulla admitat muta
tiones? Respōdet a quibūdā assertiue, mutatiōe eo in loco posse fieri, iuxta
authorē huius artis sententiā dicentū, ibi duas esse mutatiōes, ubi duē iuētiunt notulę.

Vtrum b fa
h mi ulla
admitat mu
tationes.

Solutio.

In B fa h mi due sunt notule, ergo due sunt mutatiões. Pro solutiõe respõdendũ est, maiorem esse uerũ. i. ubi due notæ, ibi duas esse mutatiões, modo sub una tr̃a littera erunt notulæ illæ, non sub duabus, ut est in p̃libato loco, Sicq; frustra dicie esse duas mutatiões, ubi sunt due notulæ, nisi addas eas debere esse sub una tantũ littera cõstitutæ, ut diffinitionis portiucula testat̃ p̃cedẽti capite uidelicet, sub una signata littera. Requiritur etiam, ut huiusmodi notulæ sint sub uno & signo, & sono, ut i diffinitiois parte cõcluditur, ut huiusmodi notulæ sint sub uno & signo & sono, hic uero duo sunt & signa & soni.

Mi altior fa
in b fa h mi.

Fa nãq; sub b mollis signo reſidet, Mi aut̃ sub q̃drati h uexillo militat, tũ Mi, est altior ferit̃, notulas etiã sono differre neceſſum eſt. Nemo ergo iticiab̃, hic & duas litteras, & duas notulas eſſe, & unãquãq; lr̃am, ſecũs unicã habere notulã, & iã dixim⁹ nullã poſſe fieri mutationẽ, ubi unica eſt notula. Addimus p̃terea lucẽ dici. Quis.n. ignorat duas in B fa h mi eſſe clauẽs, b vj, rotũdũ, & h quadratũq; inuicẽ & uiciffim mutari non poſſunt, cũ ſint diuerſe naturę, & ubi eſt uocũ mutatio, uidẽ Vnifonus reſp̃. At in B fa h mi ſatis cõſtat Vnifonũ minime reperiri, eius ſemitonio impediẽte. Ergo luce clarius eſt, his prælatis & alijs rationibus, quas ne tedio afficiant̃ Lẽctores, cõq; aures obtundantur, miſſas facimus, nullã in B fa h mi, nec eſſe, nec poſſe fieri mutationem.

B fa h mi
due clauẽs.

DE Q VIBVSDAM MUTATIONVM PRAECEPTIS.

CAPVT.

XXI.

Mutatio in
cantu plano
vbi faciẽda.

Declaratur huiusmodi Mutationũ p̃cepta, ut titulus ipſe pollicet̃, hoc Aureũ notandũ memoratu dignũ, o rudis lẽctor, ediſcendũ obſeruandũq; in plano tr̃a cantu tibi p̃pono, q̃ cũ cõtingit rã aſcẽdẽdo, q̃ deſcẽdẽdo, mutationẽ aliquã facẽ, eã in ultima notula agẽda eſſe Muſici p̃cipiũt, & hęc notula duplici noĩe p̃fert̃, & ut quod dicimus luce clari⁹ fiat, enudiẽdi: grã nota exemplũ. Si forte cantãdo dices Fa i notula cõſtituta, & cõp̃reheſa in C fa ſe, ut facilius ad altiora tẽdere poſſis, nõ amplius dices fa, ſed Vt, quẽ notula aptior eſt ad aſcẽdẽdũ q̃ Fa, & hoc duplex nomẽ uidelicet Fa & Vt, p̃diſtẽt notulẽ i C fa ut cõmp̃rehenſe cõmune eſt. Pater ergo, q̃ ſi uolueris aſcẽdere, illud Fa, mutãdũ erit in Vt. Sed deſcẽdẽdo, ubi perueneris ad Vt, illud tũ mutabis in Fa, nec alio nomine p̃re diſtam notulam proferre debes, cum in C fa ut hæc tantum duo reperiantur uidelicet, Fa & Vt. Sicq; in ſingulis diligenter æqua lance penſandũ eſt, in plano tr̃a ut dixi cãu. At in florido ſeu figurato cãu, ſecus procedendũ eſt. Non.n. mutatio i ultima poſtula agẽda eſt, poſſent nãq; tibi mutationem faſturo, notulẽ difficiles diſtu occurrere, ut ſunt Semiminimæ, uel Chromæ, uel Semichromæ, quarũ celerima platio in agendis mutationibus ſæpe gignit̃ errorem. Ne igit̃ hac i re decipiamur, Diſcipulos admonẽto, nõ expectandũ ut fiat Mutatio in ultima notula, ut iuſſimus ſeruandũ in Plano cãu, ſed alibi, ubi commodius, & aptius uidebitur. Et quanto citius, tanto melius, nec duobus nominibus notula mutationi ſubieſta, promenda erit, ut in Plano cantu, ſed id nominis ei applicandũ erit, quod in aſcenſu, deſcẽſuq; facili⁹ tibi adiũ p̃ber, ut te quotidiana rerũ magiſtra docebit̃ experiẽcia. Exẽpli grã. Si itercãtandũ dices Fa in lineã C ſol fa ut, in ſequenti ſpatio, ſcilicet D la ſol re, nõ dices Sol, ſed dicendũ eſt Re, i tr̃a aſcẽdẽtũ, erit ſupra rtes;

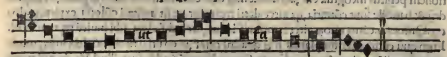
Mutatio in
cãu florido.
aliter faciẽda

uel quattuor, aut plures notulas, & hoc uisus p̄ceptoris uoce percipies, oculo tamq̄ fide, & uidere, & experiri licebit in caplo de practicis mutatiōibus. Mutatiōnū insup̄ duę sunt species. Vocalis sc̄z & Mētalīs. Vocalis est, quā ab una in alterā fit uisus uoce mutatio, ascendēdo seu descendēdo, de qua sequēti capite accuratius. Mētalīs uero mutatio est, quā non gradatim, id est a linea in contiguū spatium, sed saltim. i. ab uno in aliū locū remotiorē, uel ascendit, uel descendit, nullis interpositis notulis, quas tamē imaginari oportet, ut sit cū in cātu uel septimā, uel octauā, duas extremas notulas p̄ferimus, reliquis interpositis notulis nō existentibus, q̄ tamen (ut dixi) mentis p̄supponendę sunt, p̄inde ac si inter alias forent insertę. De his hactenus, in sequēti reliquum est agere de singulis mutatiōibus, quę singulis litteris annexę sunt.

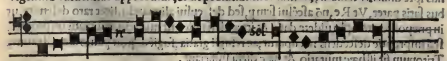
Mutatiōnū species duę. Mutatio vocalis. Mutatio mētalīs.

DE MUTATIONVM EXEMPLIS. Cap. XXII.

Neminem latet omnibus in rebus exempla magis mouere q̄ uerba. Idcirco nonnulla mutatiōnū exempla, quo lectoribus & studiosis cumulatiuē satisfiat, his litterarum mouementis cōmittenda duxi, sumens exordium a C fa ut, p̄termisissis Gamma ut, A re, & B mi, ubi superius diximus, nullam fieri mutatiōem. C fa ut ergo, cū duas habeat notulas, pari modo duas etiā mutatiōes habet. Quā uero altera ascēsiuē deseruit, altera uero descendit, & sunt hę uidelicet, Fa ut, & Ut fa. In priore quidem, Fa mutatur in Ut, quociens ascendimus a quadrato graui, in naturam grauem. In posteriorē autem descendendo a natura graui, ad quadratum graue, Ut mutatur in Fa. Sicq̄ notulārū nomen cū proprietate mutatur, sed illarum locus cum uocis sono nequaq̄, ut sequens indicat exemplum.

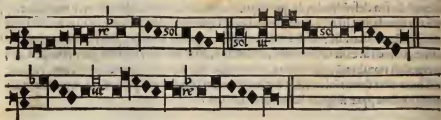

D sol re totidem possidet mutatiōes uidelicet, Sol re, & e converso Re sol. Mutatur nāq̄ Sol in Re, cū scāditur a quadrato graui, in naturam grauem, & e converso mutatur Re in Sol, cum descenditur a graui natura in quadratum graue, hæcq̄ norma seruanda est, ubique in Mutus locis uidebis duas inesse notulas, p̄ter b fa la mi, ut in caplo uigesimo euidentius approbatur, & ut p̄missis maneamus, ad est exemplum.

G sol re ut aut, sex habet mutatiōes, & totidē reperies passim ubi adertur tres notulę tres quidē ex illis mutatiōibus sunt ascendētes, tres aut descendētes. Prīmū igit̄ ascendit a natura graui in b molle graue, cū Sol mutatur in Re, & e converso Re in Sol. In quarto descendit a b molli graui in naturā graue. Tertia est quā prima notula cōuertit̄ seu mutat̄ in ultimam dicēdo Sol ut, & tūc ascendimus a natura graui in naturā, & ordine inuerso dicēdo Ut sol, est quarta mutatiō. & tūc descendit a natura in naturam graue. Quinta mutatiō est, cū scādit̄ in ultimam mutat̄, dicēdo Re ut, & tūc ascēsus fit

a b molli graui in hacutum. Sexta & ultima est cū dicitur e conuerso Vt re, & descenditur ab acuto hquadro, ad graue b molle, & has omnes tibi seriatim subscribendas duxi hoc modo. Sol re, Re sol. Sol ut, Vt sol. Re ut, Vt re.

Vt re mutatio ambigua & irregularis.

Hac regula optime pcepta, reliquis facile Marte tuo adices, cū sit idē adiscēdi modus. Verum in hac ultima mutatione dubiū & cōtrarietas quēdā uidet oriri, cū supius capite Decimo nono dixerimus, oēs mutationes ab his notulis incipientes nūcupari a scēdētes, hic uero Vt re, mutationū ultimā descendētē dicimus. Huiusmodi cōtrarietas q̄so non te moueat, hoc. n. iō dicimus q̄ Re nō sit aptior ad ascēdendū, q̄ ad descēdendū, quā plures cū notule in ascēsu comitent q̄ in descēsu. Veni respectu pprietatū dicimus, quas pfecto si ingenii tui trutina optime p̄staueris, nō decipieris. Quis. n. ignorat hāc mutationē Vt re, seruire descēsu a hquadro acuto in b molle graue i & luce clari⁹ est hquadru supius esse, b molle autē iserius. Cū igit istius p̄libatē mutationis trāitus sit a supiori ad iseriorē locū, merito patet quod diximus, uidelicet, Vt re, seruire descēsu. Insup respōdendū est etiā q̄busdā puigili ingenio p̄ditis dictitātibus p̄missam mutationem penitus incōgruā esse, arguentibusq̄ duo cōtraria simul stare nō posse, & hquadru & b molle sunt cōtraria, q̄a alter alteri repugnat, ut sit ueritati cōsonū experientia doceat. Omnes. n. cātus quorū alter itroducūt locus, excludit alter, sibi inuicē repugnantes. Ergo quā cātus p̄sertim planus p hquadru cātā, in eo uti b molli nō debemus, minimeq̄ p mollē pprietatē cantandū esse, foretq̄ lōge cōductibilius illud Vt, in Sol mutari, siq̄ esset aptior mutatio descēsu q̄ Re. Annuimus q̄dē huic sententiē cū laude digna sit, uidelicet quā cātā p hquadru, nō esse cantandū p b molle. Veni anima duertēdū fuit, ne scideremus in scyllā, cupientes euitare charybdim. i. ne inciderem, in tritonū, ad cuius duritiē molliēdam, oportet i cantilenis uti pprietate b mollis, cuius uirtute, Tritonus ipse difficilis cantatū, mollior reddit. His igitur ut tandē ad merā cōtendā, rationibus satis patet, Vt re, nō ascēsu semp, sed descēsu aliquando, licet raro deseruere, ut in p̄posito exemplo uidere das, & irregularis dicitur mutatio, quoniam nō proprie, sed impropie descēdens nūcupatur, ac refugii gratia, fugiēdū (ut paulo ante diximus) Tritonum sit isthēc mutatio, & hāc dicta sufficiant.

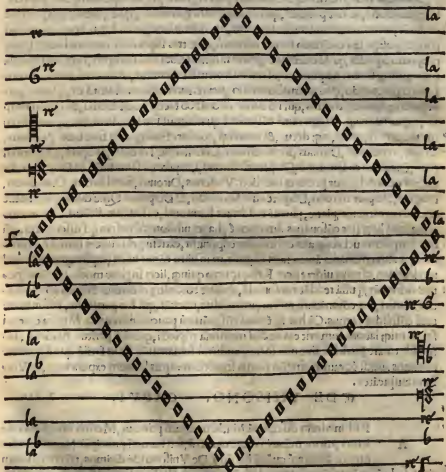
DE MUTATIONIBVS IN CANTV FIGVRATO PRACTICE FACIENDIS. CAPVT. XXIII.

Bi superius de regularibus mutationibus cātui plano p̄sertim accidētibus tractauim⁹, p̄pterea hic eas iterū iculare sup̄uacaneū est. Reliquū est im̄presentiarū, ut pauca q̄dā de mutatiōib⁹ practice p̄gēdis, differamus.

quibus maxime in florido cantu opus est, easq; subiecta inferius figura facile percipies. Vbi ab uno Hexachordo in aliud, uel ab una proprietate in aliam, mirabili serie, perpetuoq; & infallibili gressu, per mutationū gradus tuto incedes, ut est a h in naturam & e contra, & a b molli in naturam, & e conuerso. Et unq; huius uoti compotes tam qui ma-
 num ipsam callent, q̄ qui penitus ignorant, modo supemas infernasq; Clauis proprietates, lyncis oculis intueantur, quibus prætermisiss, & minime consideratis, nulla pe-
 nitus nobis erit notitia, ubi locorum sit nobis agenda mutatio, ascensui descensui ue de-
 seruiet. Ad pagendas enim ascendentes mutationes, hac unica & peculiari utimur notula
 uidelicet, R. e. Sed retrogradas mutationes facturis, sequens deseruiet notula, uidelicet L. a.
 Et anteq̄ ad ulteriora procedamus, figurā quam diximus continenter, hic subiicimus.

Mutationū
 practicarum
 regula.

Ascensui &
 descensui q̄
 notæ deser-
 uiant.

Arbitror autem neminem adeo rudem esse, quin plenissime sciat, notulas in cantu non semper seriatim, & ex ordine collocari, sed aliquando per interualla, tuncq; notulas illas absentes animo percurrendas esse, ac si adessent, ut quis ex se ipso facile dinosci poterit. Et hæc de uocis mutationibus præctis ac regularibus dicta sufficiant. Reliqui est de consonantiarum speciebus aliqua in mediū afferre, quæ apprimè necessaria putamus.

DE CANTILENARVM SPECIEBUS. Cap. XXIII.

Vanum præstaturus sit rudis Discipulus, si quæ pleni capite altisonantis ope dicturus sum, memorie commendari, uerbis cōsequi non possem. Hic suauissimos iam seminis fructus legemus, hic nestarea pocula degustabimus, hic deniq; sub huius capitis regmine, frigus captabis opacū. Ne trāle

Spēs quid.

as igitur illotis, ut aut pedibus, quū de cātilenarū speciebus, quæ præstūi tuō plurimū cōducit, accumulatiſſime tractaturus sim, sua diffinitione paula. Est n. Species seu cōiūctio, dispositio seu ordinatio sonorū uel uocū, quæ tres supra decē numero habet. Dicitur propterea Species, qā Musices sub genere militat. Modi etiā nūcupati, nāq; his modulatur regiturq; sonus. Ac plurimōq; sentētia interualla dicuntur, cū de consonātia ad con-

Interuallum quid.

sonātiā procedēdo, ipso interuallo medio puenit. Interuallū. nāli aliud est, q̄ sonus grauis acutusq; lpatiōq; trāitus, qui nō aurib⁹ insonāt ob tacitū ipsorū mediū, de quo auris ipsa, capax esse neq;.

Consonantiarū nomina.

Vulgo tamē cōsonantiæ quasi simul sonantes dicuntur, quibus pfecto oīs musices dignitas, atq; decus, & uenustas, constat. Harūq; noīa sunt hæc. Unisonus, Tonus, Semitonū, Ditonus, Semiditonus, Diatessaron, Tritonus, Diapēte, Diapēte cū tono, Diapēte cū semitono, Diapēte cū ditono, Diapēte cū semiditō & Diapason. Ex quibus octo deliguntur potiores uidelicet. Unisonus, Ditonus, Semiditōs, Diatessaron, Diapēte, Diapēte cū tono, Diapēte cum semitono, & Diapason. Quæ duab⁹ pluribusq; uocibus in cātilenis placet, pluraq; reddentes harmoniā, cōsonantiæ dicuntur. Quarta excepta, quæ licet iter cōsonantias dinumeret, habet nihilomin⁹ nescio qd discriminis, quū quū simpliciter uel absq; alia cōcinnitate cōponitur, extremæ eius uoces istimul nō consonant, ut aliis cōsonantiis ānexa satis cōgruit, ut in libro cōtrapuncti, capite quarto & decimo septimo, plenius uidere licet. Reliquæ uero quinq; licet supiore modo pferantur, potius discrepāt, q̄ ullā reddāt consonantiā, abusiue cōsonantiæ dicuntur. Itaq; nō cōsonantias Musici, sed cōsonantiarū mēbra, articulosue, uocitāt, quū his particulis, cōsonantiarū totū cōsolidat corpus. Cū hac igit mira cōsonantiarū paucitate uniuersa Musica cōtenta sit, nō uirg laboriosum erit eas ut dixi memoria cōplecti, quarū si peritus euadens, in trepide cātare p̄ualebis, sine ulla sociorū audiētū sublationē. Et ut facillē quod maxime optamus, aditū pbeamus, singlas singlis sequētibus captis seriatim exponemus, ab Unisono auspicātes.

DE VNISONO. CAP. V. XXV.

Arithmetica disciplina Mathematicarū primam, Musicis necessariā calentes, assenit unitatē nō esse numerū, sed numeri principii. Nos cū Arithmeticis affinitatē quidā habētes, De Unisono idē dicimus, nō esse cōsonan-

Unisōus qd & ynde.

tiam, sed cōsonantiarū initii, cuius diffinitio talis est. Unisonus est saltē duorū æqualium Sonorum.

sonorum, aut saltem in unico & eodem sono punctum, aut lineariter constantium aggregatio, & hoc idem sua testatur ethymologia. Deriuatur enim Vnisonus ab una aduersio, id est simul, & Sonus, qui utiq; fit cū a duobus pluribus uel in plano, uel in spherico cantu, una pluresue notulae in eodem uel spatio, uel linea, concorditer & uno uocis tenore continuato cantando proferuntur, ut te facilius subiectū docebit exemplum. Accedit & alia Vnisoni descriptio, superiorem declarans, nec in sensu ab illa multum dissimilis. Vnisonus aiunt Musici, est quasi una id est simul atq; consimiliter in uno ac eodem soni obiecto cōueniens, nec nō paritate coacta Societas. Hęc. ti. Societas uocū paritate coequata, dicit Vnisonus, esto q̄ sint plures paucioresue notulae, modo sint, ut paulo ante dixi in eodē uel spatio uel campo. Nec patitur ista Societas ascensum uel descensum, sed permanentiam in eodem loco requirit. Propterea non displicet quod quidam sentiant, Vnisonum dici ab Vnus, a, um, & Sonus, soni, quasi una soni conformitas, & uocum aequalitas. Nec audiendos puto dicentes Vnisonū & simplicem sonum idem esse. Omnis enim Vnisonus est sonus, sed non e conuerso, omnis sonus est Vnisonus. Nā sonus etiam insensibilis inest, ut aquarū currentium strepitus, Sonus potest dici, aeris rinitus, & tonitruī fragor. Deniq; ut unico uerbo cōcludam, crepitus cuiuscūq; rei dici potest Sonus, non autem Vnisonus. Hęc enim non subiaceant Musicis disciplinæ. Citharæ insuper fidibus seu chordis, non sic Vnisonus, sed Sonus potius diceretur. Et quod de Cithara dicimus, idem sentimus de quocūq; instrumento Musicali, licet circa hoc Musicus aliquāuis per uersetur, tamen stricte & magis proprie Vnisonū appellat, cum duæ aut plures uoces, licet alia alijs sint insonantiores, uel debiliores, uel magis uel minus raucae & sensibiles, in unam convenientiam & cōformitatem inuicem correspondant, ut audire licet in Religiosonū choris, ubi licet sint promiscuæ uoces, ut diximus, quædam tamen uocū paritas & aequalitas percipitur, quam quidem Vnisonum Musicus diceret, & quod superius pollicitus sum, hic subiecto exemplum, quo luce clarius quod diximus fiet.

Vnisoni exemplum.

C D E TONO.

CAPVT.

XXVI.

IN exponendis homonymis seu æquiuocis, non a diffinitione, sed a diuisione auspicandū est, ut præsens exquirat locus, in quo de tono dicturus sum, quī, quū sit applicabilis pluribus rebus, plurimocū dici potest. Duo in primis præter cætera istius toni significata, quū non sint in re nostra principalia, præmittam. Alterum est cū significet uel canorā, uel raucam alicuius uocem. Vnde uulgo dici solet, ille habet bonū, uel malum tonum, id est bonā uel malam uocē. Alterum est cum regula quadam cognoscitur species alicuius canus, utrum sit aureus, uel placalis, de qua re capite suo accuratissime tractabimus. His prætermittis, Tonus in Musica essentialis, quem præsentī capite declarare nostra fert intentio, est legi-

Toni diuisiones.

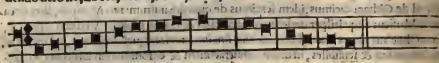
Tonus quid

Artis quid.
Thesis quid.
Dux Atrix.
Tonus unde
dicatur.

Phthongus.
quid sit.

Quæ nota
sono deservit
ant.

timum sesquioctauæ dimensionis spatium, duobus sonis circumscrip-
tum. Vel sic Tonus
est coniunctio duorum sonorum proxime coniunctorum, faciens plenam atque perfectam ele-
vationem & depositionem. Vel ut nonnulli aiunt. Tonus est duorum sonorum coherensium,
per Arsem aut Thesis (hoc est per ascensum & descensum aggregatio. Vel iuxta Ducis
Atrix sententiam, cui facile assentior. Tonus est duarum uocum combinata quedam affinitas,
plena ac perfecta intentio, atque remissio sonoritatem procreans. Ego uero sic diffinio. To-
nus est moderatus quidam ascensus atque descensus, harmonicam omnem Musicam con-
stituens. Diciturque a tono tonas, seu a tonando, quoniam de uoce in uocem, perfecte to-
nat, uel quoniam canora ac plena uoce, ab uno in alium sonum ascendendo seu descen-
dendo, pronunciari debet. Dyaphonia uero maior a Dya, & phonos, seu phonia sonori-
tas dicitur, quasi duabus integris perfectisq; uocibus constans sonoritas. Et reuera, nil
aliud est Tonus, quam duarum uocum, uel duorum phthongorum, id est duorum sonorum, con-
iunctio, legitimo, certoque spatio interposito. Maior uero dicitur Dyaphonia respectu mino-
ris. Dyaphonia, quæ idem est, quod Semitonium, ut capite suo, dicitur, hæc uero perfe-
ctum continet Tonom. Illa etiam minorem semitoniam habet, Sedes autem in manu
ubi residerent, quos diximus toni, ne sim uerbosior, ingenii tui acie tibi perquirendas relin-
quo. Scandendo enim semper fiet tonus ubi dicitur *Ut re, Re mi, Fa sol, Sol la*. Descen-
dendo uero sic, *La sol, Sol fa, Mi re, Re ut*, hoc notius tibi fiet subiecto exemplo.

Toni exemplum.

DE MULTIPlici NOMINE TONI. Cap. XXVII.

Tonus alio
noie epog-
dous.

Colon.

Sesquioctauus

Diastema,
Diaphonia:
Boetius.
Emmelis.

Vantum decoris Tonio accesserit ex multiplici eius nomine patet.
Nam ut omittam Musicos, cum a Latinis, tum a Græcis, diuersa no-
mina ueluti triumphans uaria deportauit insignia. Quæ quidem no-
mina synonymum reddiderunt Tonum. Is enim Arithmetica ratio-
ne Epogdous dicitur, ab Epi latine supra, & ogdo octo, quasi nouem
supra octo, ut hic $\frac{9}{8}$. His namque numeris, tonus ipse constat, ut plenius clariusque Capite
primo de Musices inuentione, deq; numeris, qui Musices retinere consonantias, satis
superque explicauimus. Idem a Grammaticis græce Colon dicitur, latine membrum, tonus
enim Symphoniarum omnium membrum est. Sesquioctauus insuper numerorum ra-
tione dicitur, Sesqui enim græce, latine totum, & octaua pars interpretatur,
Nouenarius namque numerus, octonarium & eius octauam partem amplectitur. Hinc eun-
dem Diastema, seu Diaphonia græce, latine spatium seu intervalum duorum sonorum
uniuersa Musicorum manus appellat. Tonus denique istæ a Boetio in Musica Emmelis
sonus dicitur, quoniam proprie tonus consonantia minime dici possit, sed applicabilis melo-
dia, seu cantilene. Proportionem igitur, Arithmetica Tonus, Epogdous, & Sesquiocta-
uus idem est. Colon uero grammaticæ, ac Musica ratione Diastema, Diaphonia & Em-
melis interpretatur. Ultra prælibata nomina à quibusdam Tonus mensurans, & Tonus

mensuratus dicitur. Tonus quidē mensurans, instar lineæ seu mēsuræ, quæ quid tuis mensuratur, pari modo omnes canticus per tonum mensuratur. At Tonus mensuratus, q̄ frequenti huius Toni replicatione omnis canticus suam recipiat formam, omnisq̄ Melodia huius beneficio perficiat̄, ut copiosius capite Trigesimo, a nobis Deo ducē agētur. Huic etiam tono, q̄ plura possunt nomina uendicari, de quibus ne prolixitate detinear, exalamo silentium imponam.

Tonus mensurans.
Tonus mēsuratus.

DE SEMITONIO MINORI ET MAIORI.
CAPVT. XXVIII.

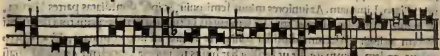
Relliquū est ut de Semitonio minori aliquid in medium afferamus, quem Dyaphoniam minorem paulo superius appellari diximus. Est aut̄ duorū sonorum proxime coniunctorum copulatio, siue coherentia. Duo autem loca ei dedicata sunt, ascendendo quidem ubi reperitur Mi fa, & descendendo, Fa mi. Quæ quidem uoces, cū non pleno ore uoceq̄ canora proferantur, mortale ac penitus imperfectæ dicuntur. Arbitror autem neminem latere duos esse semitonia, alterum Maius, alterum Minus, & Semitonium utiq̄ maius ab omni consonantia & sua uitate abhorrentem, a Musicis agmine factō ab aliarum coniunctionum cœtu explosum esse, Minus uero principatum in Musica tenere, ut qui omnem canticus uenustatem, Decus, suauitatem afferant, hocq̄ abiectō, diuisionis & asper redditur canticus. Nec dici semitonium minor ut quidam ignari profiterentur, q̄ sit toni dimidium, imitō q̄ eam non attingat mensuram. Exemplo semiuocalium, non q̄ sint triediæ uocales, sed quasi dimidiatum uocalium sonum habentes, æque dicimus semitonium quasi dimidiatum toni quantitatem habere. Dicitur ergo una omnium Musicorū sententia, a Senuis, ma, um, id est imperfectus, ra, tum, & tonus ui, q̄ eius son⁹ ita plene nō proferatur, sicut tonus. Vel ab hoc uerbo Senuis, as, q̄ idem est q̄ diminutus, & semitonium constat diminutum, nec dimidiatum tonum peningere, ut latius sequenti capite agetur. Inanis est ergo illoꝝ ethymologia dicentium a semis id est dimidium, & tonus semitonium dici, quasi dimidiatum tonum, quum satis pateat duos illa paulo ante dicta semitonia, inæqualiter esse diuisa, alterūq̄ constare quinq̄ cōmatibus, & alterum quatuor. Quid autem sit cōma, sequenti capite libabimus, & nouem cōmata, tonum perficiunt. Perspecta ergo huiusmodi diuisione, quanta ui uocis, instrumentalisq̄ soni semitonium p̄ferendum sit, optime seles. Nam si semitonius dimidiatō toni minor est, tantūdem uocis adimendum est in eius prolatione. Et quū in tota manus sette septē sine hexacorda, totidem dicitur esse semitonia minora, uidelicet, Mi fa, & Fa mi, ac singula in singulis hexachordis inuenies, ut hic in exemplo uidere datur.

Semitoniū minus quid

Semitoniū genera duo
Maius. f. & Minus.

Semitoniū minus unde dicitur.

Semitoniū ethymologia apud quosdam inepta.

Semitonii exemplum.

Estq̄ in uniuersis canticis perinde atq̄ optimus equorum domitor, qui præmere & laxas, sciret dare iussus habenas. Ita semitonius extat cœu naui in æquore clauis, quæ fluo

m. 2.

Semitoniū mi
noris platio
animaduert
enda.

Atuans procellis tenditur ad portum dirigere clauo. Deniq; ut unico uerbo concludam, in hoc est totius Musicæ uis, & ueluti cor animæ sedes in corpore, quo extincto, exan-
gue redditur corpus sepultura afficiendum. Discant igitur parum aduertentes ipsius mi-
noris semitonii uim, quid cōmodi, quidue incommodi inde oriatur, si bene maleue pla-
tum fuerit, non parui refert scire ubi, & quomodo, quaq; uī uocis proferendum sit, cu-
ius rei ignari ueluti in tenebris cecutientes hæsitantesq; passim aberrabunt, & sibi & so-
ciis intercantandum idem eueniet. Musici nāq; non ab re semitonium hoc medium in-
ter sex musicales norulas statuere, rāq; excellentius atq; dignius uirtutem nāq; in medio
sitam esse quis ignorat?

DE TONI ET VTRIVSQUE SEMITONII COMPOSITIONE. CAPVT. XXIX.

m. 2.

p. 200

Ostē de Toni ac Semitonii argumento paucula quædam libauimus, præsens
expoſtulat locus ut quor, quibusue partibus tonus, ac semitonis conſter, ea q̃
fieri poſſet facilitate declaremus, quod utiq; perutile, ac apprime cognitu di-
gnum eſt. Nec pigebit quod ſuperius diximus inculcare, cum decies repetita
placebunt, ſi modo bene leſta, diſtaq; Tonum ſcilicet duobus Semitoniiis perſici, Maio-
re & Minore. Et maius quidem Semitonium, quod græci Apotomen, ſeu Apotomiā
dicunt, duplici minori Dieſi & Cōmate cōponitur, ut his oſtenditur ſignis $\times \times$ uel ſic $\times \times$
& cōmate ſic \times . Minus uero Semitonium duplici minori dūtaxat Dieſi perſicitur, hoc
exemplo $\times \times$ uel per quattuor huiusce q̃latis uirgulas hoc modo $\times \times \times \times$ ut monis eſt in-
dicatur, quū hæc duas minores dieſes, quattuorq; cōmata ampleſti uidetur. Quattuor
plici igitur minori dieſi, & cōmate, uel duplici dieſi maiore, & cōmate tonus ipſe cō-
ponitur ſic $\times \times \times \times$ uel ſic $\times \times$. Maioriſq; Dieſis Diſſiniō dicitur eſſe ſpatii includens
quattuor cōmata \times , nec non totum Semitonium minus dicitur. Minor uero dieſis, eſt
minoris ſemitoniū dimidium, duo tannūmodo cōmata complectens, ſic. Hunc græci de-
ciſionem appellat, ut qui deciditur ī minūſculas particulas, quas cōmata appellamus.
Comma uero dicitur eſſe gradus, quorum nouē faciunt tonum unum. Vel ſic. Comma
eſt dieſis minoris dimidium. Alio modo fertur eſſe illud in quo totus ſuperat duo ſemi-
tonia minora uno cōmate. Sic igitur huius rei ſumma, q̃ Ton⁹ duobus ſemitoniis mi-
noribus, unoq; cōmate conſtat, uel maiore minoreq; ſemitonio. Maius, deinde Semi-
tonium, eſt ipſius toni maior pars, uel eſt ſpatium quinq; cōmata includens, hocq; græ-
ce Apotome fertur, ab Apo id eſt re, quæ particula in compositione reiterationem deno-
tat, & Tomos diuiſio, quaſi in plures partes diuiſibilis. Nam diuiditur in minus ſemito-
nium & cōma, quod ſemitonium minus placuit Pythagoræ dieſim appellare. Diuius
uero Plato, Limmam. At iuniores minus ſemitoniū, & ipſi dimidiatas partes Dieſim,
& iterum iſtius dimidium cōma. Ex ſemitoniis igitur neutrum, æquam toni dimidiat
partem attingit, Alterum, dimidia toni parte maius eſt uno cōmate, alterum uero
minus eodem cōmate. Et ut facilior fiat huius rei noticia, præſent exemplo quaſi
facie ad faciem, nec in ænigmate, perſpicere poteris.

Tonus ex
quor & qbus
ſemitoniis.
Semitoniū,
mai⁹ ex qb⁹
partibus.
Semitoniū
min⁹ ex qb⁹
partibus.
Dieſis ma-
ior quid.
Dieſis ma-
ioris figura.
Dieſis mi-
noris quid.
Dieſis mi-
noris figura.
Cōma quid.

Semitoniū
maius quid.
Apotome
quid & unde.

Pythagoras.
Plato.

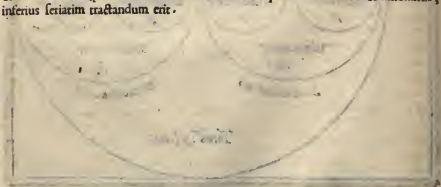

Comma insuper apud Auctores graecos in minuitores diuiditur particulas, ut pote in duo Schismata, & quolibet Schisma, in duo Diaschismata, de quibus agere inane est, cum id sit parui ponderis atq; momenti. Sed cum Diesis & comma humana uoce pronunciari nequeat, multo minus & de his quae praedictor minori distantia constant.

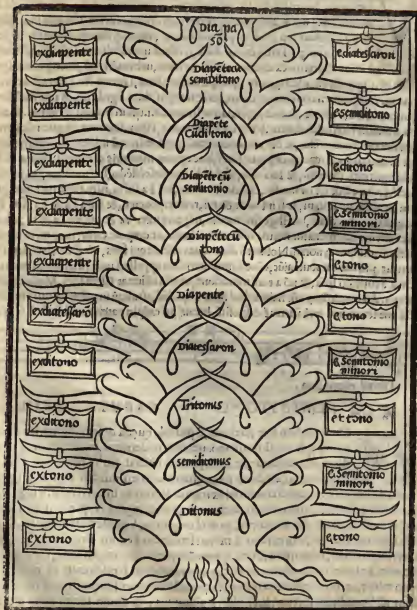
DE CONSONANTIIS EX TONO ET SEMITONIO PRODUCTIS. CAPVT. XXX.

Atis abunde dixisse uidetur de tono ac semitoniis, seu diaphoniis, quæ quidem seorsum & per se posita æquivalent orbiculari seu annulari litteræ, ab Arithmeticis nulla, uel zero, ac a Grammaticis, o dicitur. Hæc enim littera nullis comitata Arithmeticis figuris, nihil est, ubi uero aliis numeris adiuncta erit, multum ponderis affert, & figurarum significatum, augetur, haud secus tono ac semitoniis accidit. Si enim tonus solus est, inanis habetur, ac nullam consonantiam facit, cæteris uero consonantiarum speciebus insertus reperiatur, plurimum erit auxilio ad formandam harmoniam, cantusq; suauitatem augendam. Duobus igitur tonis una connexis, Ditonus, seu Tertia maior, efficitur. Ex tono & minori Semitonio simul dispositis, oritur Semiditonus, seu Tertia minor, Ex ditono & tono, fit Tritonus, scilicet Quarta superflua. Ex ditono & minori semitono, Diatessaron uel Quarta emanabit. & huic scilicet semitonio addito tono, Diapente uel Quinta succedet. Diapente assumens tonum, uocabitur Diapente cum tono, seu Sexta maior. Et semitonio minori loco toni prædicti, Diapente cum semitonio, uel Sexta minor erit. Ac si ultra Diapente, ditonum addas, dicetur Diapente cum ditono, seu septima maior. At si semiditonum, tunc Diapente cum semiditono, uel septima minor. Additis etiam Diapente duobus cum minori Semitonio tonis, qui una iuncti Diatessaron efficiunt, illico generabitur illa cunctis dulcior, suauior, atq; perfectior cognomine Diapason, uel Octaua, ut in subiecta figura patet exemplar. Ab his ergo tono & minori semitono, tam a fonte reliquæ emanant consonantiæ, iuxta quarum dispositionem, omnis uel melodia, uel dissonantia oritur. Si concinne sitæ fuerint, inde miram percipies harmoniam, si speram & male connexæ, pessimam senties dissonantiam. De quibus consonantiis & dissonantiis, inferius seriatim tractandum erit.

Concentus Harmonicus, Bifdiapafonicusq.

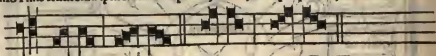
Ditonus qd
sit.
Triphonia
quid.
Tertia maio

Ditonus yn
de.

Ditonus ex
quibus no
tis consist.

Ditoni sps
nullas.
Imperitoru
error.
Cleonides.

VT opusculi decors seruetur, deest impresentiarum de Ditono, seu Triphonia maiori agere, q in consonantiarum ordine primū obtinet locū. Estq concordantia ex mixtura triū uocū, ab inuicē duobus tonis distantiū effecta. Vel alio mō diffiniendo. Ditonus seu Diaron^o, est triū sonorū, duorūq tonorū cōpositio. Vel cōsonantiarū sps est, q uulgo Tertia maior dicit^r, q tribus uocib^o duos cōplectētib^o tonos cōstat. Et cū istius cōpositio ex duobus effecta sit tonis, uehemētī spū, uoceq canora promēdus est. Quis autē est adeo ignarus, quin plenissime sciat, Ditonū seu Diaronū a dia, & tonus. ni. dici, nomen cōpositū ex corrupto & integro, duos signās tonos una cōiūctos. Triphonia uero, a tris, & phonia grēce, latine sonoritas. i. triū uocum sonoritas. Maior uero, a maiori interuallo dicitur, seu respectu minoris. Hic n. Ditonus de quo nūc sermo fit, ex duobus tonis cōstat, at illa unū habet tonū atq semitonū minorē. Recensere uero quor in manus locis reperitur, inane foret, hoc etenim memorię cōmenda, ditonum dici, ubi inuenieris Vt re mi, & Fa sol la, ascēdēdo seu descēdēdo, seu mediate, uel immediate. Mediate hoc est cū medio, dicēdo Vt re mi, uel Fa sol la, nāq extrema. i. inter primā & ultimā notā, ac si infra Vt & mi, re interponeret^r, & infra Fa & la, sol. Per hoc q dicitur immediate, intellige sine medio, ut patet inter Vt & mi, ac Fa & la, quarū inter extrema interpōnatur notula dūtaxat intellecta, at corpore carēs, quā mētē angelicū gi debeat, minimēq notari. Nolim tñ dicas duas esse ditoni sps, tū absit ab eā semitonium, ut qdā male imbuti aiūt, cōcedimus uero duo appellari noīa, seu formas uariatas. Fit. n. a semitōio sps, & nō a tonū mutatione, ut etiā affirmat Cleonides, Musicorū auri ga ingēs. Ad hemitōioq autē habitu dīne figur inspicit^r, cū aliq in pīcipio, mō i medio, mō i fine semitonū iprū inueniat dispositū, hic uō, ut exēplo patebit, nullū adest sēritōiū.

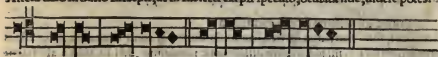
Ditoni exemplum.

Semitono
nus qu d.
Tertia mi
nor.

Non absurdum fore duximus, si pauca quēdā de semiditono, seu de minori Triphonia litterarū monumentis traderemus, præsertim eū a Ditono dependere uideatur, & ab eo paululū differat. Illi^o n. cōmixtio (ut sup lo^o co libauimus) est duorū tonorū, huius uero seu minoris triphoniz (utroq modo dicitur) cōmixtio Semiditoni ex tono ac semitono minori cōstat. Vulgo tamē minor tertia dicitur, ex tribus effecta uocibus, & ppter ea triphonia, q si triū uocū sonoritas (ut supra diximus) Minor autem, qā ut iā tetigimus, Semiditonus minor est ditono uno semitono maiori, fitq ex tono & minori semitono. Ferturq dici a semus, mā, mū, id est imperfectus, imperfecta, & tum, & per cōsequens quasi imperfectus, seu diminut^o ditonus. Et iccirco animaduertendū est, q quāadmodum semiditonus est mensura di toni minor, ac imperfectior, ita minori imperfectioris uoce illū proferendū esse. Et huiusmodi Semiditoni species, licet plures uideantur, ob earum multiplicem in manu

reiterationem, duas tamen dicimus esse uidelicet, Re mi fa, & Mi fa sol, quę quidem species p dispositione semitonii diuersitate patiuntur. Altera namq in fine habz semitonii, Altera uero in initio suscepit, ut in subiecti exempli speculo, oculata fide, uidere potes.

Semiditoni
spes quor &
quz.

Semiditoni exemplum.

DE DIATESSARON SEV DITONO ET SEMITONIO. CAPVT. XXXIII.

Vos suauissimos fructus, huius opusculi nostrarūq; lucubrationum amantissimus lector decerpet, hoc præsertim capite, calamū quę superio-
ribus gbulda caputulis ppe cōtraxera, exigēte id materia, nūc p̄trahere me
admonēt, ac paulo diutius, ut in te graui maioribz pōderis, morādū cēssui.
Nec imerito, quā hęc tria Diatessarō, Diapente, & Diapason iter cetera cōsonantiarū pec-
nia ui. tritonia signa reporter. Intēris igit intellectus oculis, pauloq; diligentius studiosos
a dolescentes hęc, lectitare nō possum nō honorari, quibus de Diatessarō, seu Ditono, & se-
mitonio, qdā imp̄sciantur, ut titulus ipse pollicet, exponda suscepiui. Quod idē Te-
trachordū min⁹, seu Tetrachordia minor, appellat Musici, diffiniūtq; cōsonantiā, q̄tuor
sonis, duos tonos, unūq; minus semitonii cōiunctibus esse factā. Alio etiā magis enito no-
mine, Quarta minor dicitur, hac cōstare q̄tuor uocibus sua testat ethymologia, a Dya
enī græce p̄ p̄silo, latine Duo, & tessarō. i. q̄tuor, q̄si, duas, extremas uoces, q̄tuor nota
las simul cōiunctas. Si uero, ut q̄buldā placet, q̄bus facile assentior, a Dia p̄i latinū exara-
rū, quod apud hos idē, siue p̄, significat, idē erit quod Cōsonantiā de q̄tempor uocibus, seu
per quattuor uoces ueluti discuntē, uel magis q̄tuor uocibus, egesta. Cōfirmaturq; hoc
idē cū dicimus Tetrachordū, tetra. n. græce, latine quattuor, & chordū uox, & per cōse-
quens quattuor uocū cōiunctio. Tetrachordia uero a eem & phonia, sonoritas, id est q̄tu-
or sonis cōfecta sononitas. Figunt autē seu spēs istius cōsonantię, & quatuor sequentiū v3, Dia-
pente, & Diapason, ut suis loco & tempore præstatibz, pauciores sunt una sua uoce, nam ut
iam p̄misimus, Diatessarō q̄tuor habet uoces, figurat autē seu spēs, una uoce pauciores
tres uidelicet habet, Ratio autē hęc est q̄ Diatessarō quattuor cōstet uocibus, tribusq; in-
teruallicis, semitonius autē cū huiusmodi natiuitas sit causa, i. uno nō dīctō, nūm dūtaxat
interuallo, tollat, aut in principio, uel medio, seu fine, huius ideo tres spēs habet, nec
plures, ut i h̄is tribus spaciis semitonii variabilis. In medio nāq; p̄sima sit spēs in primo
autē, secūda y i tētiō uero tētiā. Et in iū p̄m̄gab A. re ad Q. sol se uis, ex dīct. sitq; ex
tono, semitonio, & alio tono sic, Re mi fa sol, & cōuerso tā scīdō dīctō de scīdō dīctō
huiusmodi nō nouitāre dispositio, seu p̄m̄ā Diatessarō spēs format, q̄ quadruplici-
tē sita reperiē. Primo, cūbus distāciis seu interuallicis ut diximus supra, Re mi fa sol. Pri-
ma nāq; distāciā, est inter Re & mi. Secūda a Mi ad Fa. Tētiā inter Fa & sol. Et tēdo,
duplī interuallo ordine, siue duobus spaciis, ex uno uidelicet tono, & semiditono sic noui-
tis distāciā, Re mi sol. Tēpō, tōidē interuallicis, ex semiditono & tono sic, Re fa sol.
Quarto & ultimo, unico interuallo sic, Re sol, remotis alijs duobus intermedijs noui-
lis, ut facile euidiri potes, sequenti exemplo.

Diatessarō
qd & ynde

Quarta mi-
nor.

Tetrachordū
quid & uide.
Tetrachōia.
Diatessarō
spēs quor.
Diatessarō:
Diapente &
Diapaso spe-
ties: vna uo-
ce pauciores
Diatessarō
spēs cur ues,
Diatessarō
species p̄-
ma.

Diatessarō
p̄m̄ā spēs
quor modis
& ex quibus
notis.

Primæ Diatessaron speciei exemplum.

Diatessaron
speciei secū
da.Diatessaron
secūda, spe
ciei notula
& modi.

Secunda ipsius Diatessaron species, semitonio duobusq; tonis constat, suos extendens fines a B̄mi ad Ēla mi usq; harum dispositione notularum, Mi Fa Sol La ascendens, & e converso La Sol Fa Mi, descendens. Et huiusmodi dispositio notularum, ubiq; fuerit, semper secunda species Diatessaron dicitur, quæ quatuor quoq; modis collocatur, ut supra dictum est, addito hic exemplo.

Secundæ Diatessaron speciei exemplum.

Diatessaron
spēs tertia.Diatessaron
tertiæ speciei
quas notas
& modos q̄
tinet.

Tertia & ultima species, duobus tonis, & uno minori semitonio perficitur, cuius extremitates sunt, C fa ut, & F fa ut, harum tenore notularum, V̄re mi fa ascendens, & Fa mi re ut descendens. Quarum sic ordinatus ubiq; processus tibi tertiam Diatessaron figuram ostendit, quatuorq; modis variatur, ut de prima & secunda dictum est.

Tertiæ Diatessaron speciei exemplum.

C DE GRÆCIS DIATESSARON NOMINIBVS. CAPVT XXXIII.

Ita igitur curioso Lectori compertum, Diatessaron in tota musica, nec plures nec pauciores esse his tribus figuris, quarum varietatis causa semitonii fuit dispositio, ut paulo ante libauimus, ac ulterius progrediendo, nouarum specierum diatessaron haud erunt adiunctiones, sed profecto renouatio quædam ipsarum potius dicitur. Quæ tamen species, licet a semitonio accipiant varietatem, cum illud modo in principio, modo in medio, modo in fine contineant, sunt tamen eadem, sed ut facilius clariuſq; a rudibus & adolescentulis ostendi ab eis obſecrare cognoscere, eas suis nominibus latini Musici distinxerunt, ac per ordinem nomina uocari statuerunt sic, Prima, Secunda, & Tertia. Satis exploratum est, primam speciem, a græcis Musicis Melesemō uocitātam, mele namq; mediū significat, & semon imperfectum, q̄ uidelicet eius imperfectio, quod est semitonium, sit in medio collocata. Secunda species hyposemō dicitur, hypo enim græce, latine sub, & Semō imperfectū, quia semitonium seu imperfectio, est sub inferiori parte, siue sub reliquis notulis. Tertia species ipsius Diatessaron, dicitur hypersemō, ab hypo super, & Semō, quasi super habens imperfectiōnem, seu quod idē est, semitonium, ut parue superioribus exemplis, ad quæ facilius datur aditus. Et hæc de Diatessaron dicta, sufficiant, qui colunt, uti colunt.

oliquis inuolū, & ceteris inuolū

DE OBIECTIONE CVM SOLUTIONE, CVR PRIMA DIATESSARON SPES A RE POTIUS QVAM AB UT, NÖ SUMAT INITIUM Cap. XXXV.

Nonnullis, quibus est ingenium uiuax, obicitur, cur Prima Diatessaron spes ab Ut potius, cū sit prima, ut latius capite Quarto decimo dictū est, in cūctis hexachordis notula, suum non sit sortita principii, secundūq; ut in Re, Tertia in Mi, quorū iudicini, multe sunt ambages, sed summa sequar fastidia rerū, paucis respondendū putauimus. Inscitantes primū quo ad essentialē ordinē totius manus quā in Musica ueluti ducent sequimur, Ut, nō esse primā notulam uel uocem, licet prima uel principium omnium notularū habeat, quo ad proprietatē ordinis, quē toties uariatur, quoties & ipsum Ut, & ne quod dicimus euangelicā, arctētis auribus alia. Sarcinū est nō modo apud huius Disciplinæ apprimē eruditos, uerū etiam apud uix imbucos septem in minus serie, nomine dissimiles litteras inueniri, ut capite nono satis abū de dictū est. Quarum prima est, A, quora est apud Grammaticos, eadē a Musicis authoribus Proslambanomenos. i. assumpta, & in primo seu principali loco in Musica existens dicitur. Patet insuper quod dicimus ex Monochordi diuisione, seu mensuratione, id nāq; diuiditur Circino nouies super indulto, & in primo puncto secūda circini acie facta, A, collocat, Quā igitur, A, sit primā littera, par est ut, Re, notula sub ea littera militās prima quoq; dicatur, non Ut, Ad huius insuper nostræ sententiæ robur addatur, quod irrefragabile est, Musica uniuersam notulis cōstare, & notulas numerari, eadēq; numeri naturam imitari, & quādamodū Vitas, licet in principio ponatur, numeri nōe nō gaudeat, sed ab ea dualis manās, merito primus numerus dicitur, æque dicendū est de, Ut, notula nō esse primā, cū assimiletur unitati, sed, Re, Duali numero assimilata dicemus primā, ex qua etiam primus gignitur motus, & ab hoc catus pcedit, quo munere, merito meruit primā appellari, a quāq; Diatessaron, Diapēte, ac Diapason, suæ primæ spēs ducere exordium, ac ueluti incunabula. His Diatessaron speciebus, addito Apoxomen, seu maiori semitonio, Tritonus efficitur, qui licet quattuor uocibus, ut Diatessaron constet, non tamen his inæternis atq; distāctis, itaq; nō eo nomine appellabit, sed Ditonus cum tono animo cōsiderāndus est, ut accumulatissime sequenti capite a nobis exponetur.

Cur Diatessa
rō prima spe
cies a Re &
nō ab Ut in
cipiat.

Vnitās non
est numerus.
Ut notula
non est pri
ma.

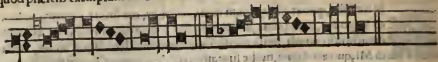
DE TRITONO SEV. DITONO CVM TONO Cap. XXXVI.

Iuxta præcedentis capitis parascēse, de Tritono seu de Ditono cū tono cōsiderandū est, q a nōnullis supriū uel suphabūdantē Diatessaron, & Tetrachordum maius uel Tetrachordia maior, dicit. Estq; dissonātia, seu cōiunctio quattuor sonis, tres tonos absq; semitonio cōiunctis, ducta. Vel Tritonus, est quattuor uocum, ac triuū sonorū longē discors aggregatio. Tritō nāq; nomine, Quarta maior, ex quattuor uocibus, treis tonos absq; semitonio cōiunctis, formata uocatur. Quod autē treis tonos cōiunctas, suā pādicit ethymologia, a tris nāq; & tonus, ni, dicit Tritonus absq; ullo penit semitonio. Idē a nobis Tetrachordū maius, uel Tetrachordia maior, dici constat, a tetra græce, latine quattuor & chordū uox, uel phonia sonoris, qb patet hāc cōiunctionē quattuor uocibus cōfectā esse, quā pfecto passim i manu recipies, ut est exēpli causa, ab F fa ut graue, ad acutū usq; B fa mi, hanc serie notularū Fa sol re mi a scēden do, & e cōuerso, per naturālē quadratāq; proprietatem canendo, hoc idē experiri datur,

Tritonus qd
Tritonus
ynde.

Tritonus
ubi nascatur

a Fa, quod est in B Fa H mi, ad acutum usq; E la mi, & e conuerso, b mollari, atq; naturaliter duce continendo, & alibi in manu hoc idem numine minetuz tuæ inuenies, ad quod præsens exemplum facilem dabit aditum.

Tritoni exemplum.

Tanta autem est huiusmodi tritoni durities atq; asperitas, tāq; difficilis prolatio, ut in rotundo b molliretur, auditui nostro uix tollerabilis, immo penitus abominabilis foret. Quemadmodū ignis natura cūcta cōsumit, sic tritoni durities, oēm cantus harmoniā diuinit. Hæc q; fuit Musicis b mollaris inuicēdi potissimū cā, quo inuento, atq; addito, tritonus ipse & nomen, & acerbitate, pariter amittit, iāq; nō tritonus, sed tertia Diatessaron species uocabitur. Et cū quattuor uoces absq; semitonio sine dissonā, ac auribus molestę illis inserto semitonio, omnis tritoni asperitas euālescit.

C DE DIAPENTE SEV DIATESSARON ET TONO. CAPVT. XXXVII.

Diapente triplex.
Diapente perfecta.
Diapente uide dicatur.

Pentachordū quid.
pentaphōia.
Diapente imperfectū qd.
Diapente superfluum qd.

Diapente species cur una uoce pauciores.

Diapente species quattuor.

Diapente species prima.

A Tritono digredientibus, obuiam fit Diapente, alio nomine Pentachordum, seu pentaphonia. Diuiditurq; in tres partes, pfectū seu integrū imperfectum uel non integrū, habundantem atq; superfluum. Perfectum iāq; est, connexio quinq; sonorū, tres tonos cū minori semitonio cōtinentiū, sic n. græce sonat a Dia de quo supra, & pente quinq; est. n. Symphonia quinq; uocibus, tres tonos, unūq; minus semitonium, seu diatessaron & tonū cōtinentibus facta. Illud idem est quod uulgo dicitur Quinta, a uocū numero. Cur autē dica Pentachordū uel Pentaphonia, facile est intellectu, quū penta quinq; significare diximus, & chordū uox, & phonia sonoritas, quia de quinq; uocibus cōstitit. Imperfectū uero seu nō integrū, est duorū tonorū, duobus cū minoribus semitoniis cōpositio. Superfluum deniq; uel superhabūdās est quattuor tonorū cōprehensio, ut p̄sentis capituli exēplis cōstabit. Primū tamē Diapente pfectū. Iac integrū, principatū obtinet & ubiq; gratū, suauē iuendū, amabile se p̄bet. Duo uō reliqua iacent. Superius deinde libauimus, singlas cōsonantias pauciores una uoce, spēs possidere, ut etiā hic patz, qng; ut diximus Diapente cōtinet uoces, at q̄tuor solū possidet spēs cōpositiōe dissimiles, licet re ip̄a cōueniāt. Hæc tñ militat ratio, cū. n. Diapente quattuor tñ cōstet interuallis, semitono aut cū fit huiusmōi uarietatis cā, sic uariæ quattuor dūtaxat interuallis v3, aut i primo, secūdo uel tertio uel q̄rto. Si i secūdo, prima foret spēs. Si i primo, secūda. Sin quarto, tertia. Si uō in tertio, q̄rta. Prima igitur spēs, fit ex prima Diatessaron spēs addito tono sup̄ie, scip̄s a Re, quod est i D sol re naturę grauis, suū claudēdo finē in La, quod est i A la mire acuto, ducentib; his notulis, Re mi fa sol la, ascēdēdo p gradus unius toni & semitonii, duorūq; tonorū diuisis, & e conuerso La Sol Fa Mi Re, descēdēdo. Quas utiq; notulas ubiq; sic dispositas, uel recto uel inuerso ordine, primam spēm nūcupabimus, quæ qdē multis modis notat, consiluis tñ p̄prio studentiū Marte, eos silentio prætereire decreui, cum subiectis exemplis nugis omisiss, facilis erit horum notitia, lateq; ad eos parebit aditus.

Prima Diapente speciei exemplum.

Secunda vero species, ex Diatessaron secunda spe, tono superne adhibito gignitur, in Mi quod est in Elami naturae quoque grauis sumens initium, in Mi acuti h. e. h. mi, h. niens, nec his tñ finibus contenta est, sed passim, ut superius dictum est, his notulis sic dispositis, Mi fa sol re mi, a grauis in acutum ascendendo uno tñ semitonio, ac tonis tribus distinctis, secunda dicitur species, & e conuerso Mi la sol fa mi, uariisq; modis ut prima species disponitur, ut exemplo patet.

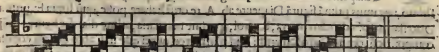
Diapente species secunda.

Secundae Diapente speciei exemplum.

Ab hac etiam secunda spe Diatessaron, ex qua secundam Diapente speciem unius toni incremento oriri diximus, imperfectum uel semi, uel nō integrum, quod idem est Diapente, creatur, deficiente maiori semitonio, tñ addito nō tono, ut superiori, sed semitonio, quod quia penitus insonat, ac dissonum est, in contrapuncto praeteritur, a Musicis flo-
cipenditur, ac omnino abiicitur, & propterea illoris, ut aine pedibus, pertransibimus, & ut ab eo tanq̃ ab hoste auertis, subiectis exemplis docebimus.

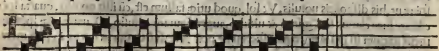
Diapente imperfectum quod onatur.

Diapente imperfectum.

Tertia deinde species, tñ tono minoris semitonio superne adiuncto, consistit incipiens a Fa, quod est in F fa ut, b mollis gratias, terminatur in fa quod est in C sol fa ut naturae acutae, his notulis rem ipsam ostendentibus, Fa sol re mi fa, distinctim in ascensu trium tonorum atq; semitonii minoris, secus est in descensu. Nec intra eos tñ praedictos fines haec reperi-
tur species, sed & alia, dispositis praedicto modo notulis, descensibus, totidem mo-
dis, quos reliquae species, ut refacile subiectum doceat exemplum.

Diapente species tertia.

Tertiae Diapente speciei exemplum.

Ab hoc Tritono, qui minoris semitonio comitatus Tertiam Diapente speciem parit ad-
dico tono Semitonii loco, illud nascitur Diapente, quod semitonii maioris superhabitu-
dantia superfluum uel superhabundantem nuncupatur, quod quod dissonantia referat sit, reici-
endū puto, quod ut facilius cognoscas, & cogniti fugias hic exemplo oculis offero.

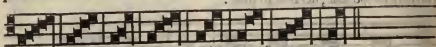
Diapente superfluum quod pacto consistat.

Diapente superfluum.

Diapente species quarta.

Quarta & ultima Diapente species proficiens ab *Vt*, quod est in *G* sol re ut, finem claudens in *Sol*, quod est in *D* la sol re, ex tertia Diatessaron spe, tono supereminente interiectis his notulis *Vt* re mi fa sol, per duos contiguos tonos ascendendo, atque per minorem semitonium, ac etiam per alium tonum, & e contra descendendo, quam dispositione notarum & huiusmodi sic alibi existentium, nobis ostendit Quarta species ipsius Diapente, diuersis quidem modis subiecta, ut re ipsa patet exemplum.

Quarta Diapente species exemplum.

DE FAMILIARI QVADAM DISCEPTATIONE, Cur prima Diapente species in *Are* non inchoat. Cap. XXXVIII.

Diapente species quarta.
Quaestio cum solutionibus.

Rimaneur nonnulli suam ostentantes perspicientiam, Cur *A* re primae Diapente species non sit initium, quod attributum diximus primae Diatessaron spei, exte-
stentibus ibi praesertim tribus tonis cum semitonio necessariis, ad primae spei diapente formationem. Huic argutae indagini quinque mox a nobis respondeat.

Questionis prima responsio.

Secunda.

Tertia.

Primo, negamus primam figuram Diapente ab *A* re ortum habere posse, quam supra se, prima Diatessaron spei desideretur, *v3*, *Re Sol*, apprimere necessaria, primae diapente figurae, ex qua compositioni, oritur Diapason primi toni plasmator, quod quidem in Capto de toni compositione latius glibet uidere poterit. Secundo respondeat, quod sub se prima illa figura ab *A* re inchoas, careret sua diatessaron spe *v3*, *Sol Re*, ex qua copagine, Secundus tonus formaretur, ut loco suo dicendum erit. Tercio, necessarium foret, ut secunda figura Diapente, inciperet a *B* mi, finemque haberet in *F* fa ut, quae quidem adulterina, mutata, imperfecta, ac penitus falsa, foret, ac uno maiori semitonio dimiuta esset, tunc enim ea species duos tantum tonos ac duo minora semitonia haberet, quoniam constare debeat tribus tonis & uno minori semitonio, ad huius igitur figurae praedicto loco siue perfectione, semitonium minus desideratur. Quarto figurarum ordo inuicereceretur, nam Tertia figura ab *A* re, iuxta curiosorum sententiam, esset a *C* fa ut ad usque *G* sol re ut, his dispositis notulis, *Vt* sol, quod utique falsum est, cum illis notulis, quarta species constare luce clarius sit. Quinto & ultimo, auget figurarum confusio, Quarta namque species suum initium in *D* sol re (loquor successiue post *A* re) suum claudens finem in *A* la mi re, per harum notularum gradus *Re* la, falso esset quarta, cum omnibus etiam pueris & infantibus copertum sit, has notulas primae figurae indices esse. Desinat ergo isti a suis ineptiis, sentiantque uelint nolint, quod praecedenti capite diximus. Necessarium est ubi diximus ex omnium musicorum consensu, Primam diapente speciem in *D* sol re, suum habere principium, Secundam in *E* la mi, Tertiam in *F* fa ut, Quartam in *G* sol re ut. His item speciebus si nouas sedes attribueri uolueris, non ab *A* la mi re, ne in superiorem icidas uicia, sed a *D* la sol re, successiue incipendum erit, quod a primo principio *v3*, a disloce, octo notis distat, ut sua quilibet accurata indagare, percipere poterit.

Quarta.

Quinta.

C DE DIAPENTE CVM TONO CAP. XXXIX.

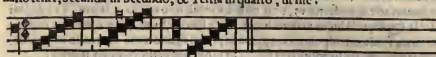

Diapente cum tono, Vernaculo cognomine sexta maior, Hexachordū, siue hexachordō maius uel integrū dicitur, quē qdē Symphonia, qm̄ ab hexa gr̄ce latine sex, & chordū ethymologiā ducit, Sex uocib⁹, q̄tuor tonos, ac minus semitonium cōficientib⁹, cōstare fertur, quod idē gr̄ce sonat

Hexaphonia, ab Hexa ut dixi, & phonia, de q̄ sapius. Maior autē respectu minoris hexaphonię, de qua sequēti capite. Diapēte cū tono dici q̄s ignoret, a dia gr̄ca p̄positione, latine, per, & pēta quib⁹, q̄a de quinq⁹ uocibus, addito illis sup̄ne tono, ut suū restas nomen, cōponitur, uel maius inuerso ordine ex tono & Diapēte, unico inferro semitonio minori. Huiusmodiq⁹ Symphonia cōpositione diuersa, in manu sparsim reiterata inuenitur, quod utiq⁹ fiet, ubicūq⁹ has tibi sex notulas cōpētes oblaras, Vt re mi fa sol la, Vel Re mi fa sol re mi. Seu Fa sol re mi fa sol. Has Musici species appellant, diuersas quidem, ob semitonii dispositionem, ex his nāq⁹ prima species semitonium in tertio intervallo tenet, Secunda in Secundo, & Tertia in quarto, ut hic.

Hexaphonia, Diapente cū tono quid, & ynde.

Diapente cū tono quas notas continet.

Hexachordū maioris exemplum.

C DE DIAPENTE CVM SEMITONIO. Cap. XL.

PAUCIS attingimus superiori capite, hexachordum qdē duplex esse, Maius. s. de quo iā dictum est, & minus, cui p̄sens caput dedicauimus, quod Diapēte, a dia & pēta, ut modo diximus cū semitonio, seu hexaphoniā, uulgo minorem sextā appellari nemine clā est. Vnde dicatur hexachordū ac hexaphonia, patuit superior capite, Minus autē, uel nō integrū, quoniā duo habet semitonia minora, quā maius hexachordū unum possideat, ut dictum est. Hęc. n. consonātia, si modo cōsonātia dici potest, est sex uocū, ex quibus tres toni duob⁹ minora semitonia nascunt, q̄ profecto Symphonia, uitio duob⁹ ut diximus semitonior⁹, q̄bus cōstat, parū resonat, ut in Contrapuncto cuilibet experiri datur, ac p̄pterea leuis ac parui ponderis uel momenti, Musicis habetur. Et hęc Symphonia suas habet spēs cōpositione p̄miscuas, pro dispositione semitonior⁹, in manu scz, ubicūq⁹ harū aggregationem notularū inueniris, Re mi fa re mi fa, Mi fa re mi fa sol, & Mi fa sol re mi fa. Quarū prima species in secundo & ultimo spatio semitonium cōtinet. Secunda in primo ac quarto intervallo, Tertia deniq⁹ species in prima ac ultima intercapedine dispositum habet semitonium, quod tibi notius fiet subiecto exemplo.

Hexachordū duplex.

Hexaphonia

Diapente cū semitonio qd & ynde:

Diapente cū semitonio ex q̄b⁹ notis oriatur.

Hexachordū minoris Demonstratio.

Diapente ditono comitarum se describendū offert, uariis nominibus insigni-
tum, quos ethymologiā interpretari inane puto, cū totum ppe opusculū
nostrum, huiusmodi interpretatione ad faciendam usq; refertū sit. Sēpe di-
ctum est Diapente a dia ppositione græca, latine, per, Ditonus autē duorū
tonorum cōpositionem, ex quibus Diapente & ditono fit p̄sens dissonantia, alio nomine
Heptachordū, uel heptachordū mai⁹, uel heptaphonia maior, uulgo septima maior, q̄a
septem sonis, ex quibus quinq; toni cū minori semitonio eliciuntur, cōstare parer, propte-
rea ab hepta. i. septem, & chordum, uel phonia sonoras. Heptachordū & heptaphoniā
appellari diximus, maior uero qm̄ & minor reperitur, de qua sequenti capite agendum
erit. Hęc. n. maior, cōpacta est quq; tonis & minori semitonio, illa autē quattuor tonis ac
duobus semitoniis minoribus. Diapente ergo cū Ditono, idē esse dicās, quod heptachor-
dum maius, uel heptaphonia maior, uel spēs qdā, septē notulis uel uocibus cōfecta, quę
et si multis in locis (de manu dico) inculcata ac reiterata uideri potest, harum tñ duplici
notularum acie dignoscetur v3, Vt re mi fa sol re mi. Alio modo ut legitur, Fa sol re mi
fa sol la. Quę quidē huius maioris hepta. chordi species, suam quoq; admittunt uarieta-
tem, iuxta semitonii dispositionem, quod in prioris figurę tertio intervallo collocatur,
alterius uero, quarto interstitio uel spacio, id firum supposito exemplo uidebis.

Heptachordū maioris compositio.

DE DIAPENTE CVM SEMIDITONO. Cap. XLII.

AD declarationem superioris dissonantię, ne ea ueluti mucila ac diminuta re-
linquatur, diceſ reliquū est de eodē Diapente pariter cū Semiditono, quam
quidē cōmixtionē præcedenti capite heptachordū minus, uel heptaphoniā
minorem, uernaculo quasi sermofi, septimā minorem appellari inuimus, cu-
ius ethymologiam inculcare lectoris ingenio diffidere esset, quū de ea q̄ ad
hunc locū facit, satis superq; superiorib⁹ capitibus relatum sit. Musica autē descriptione,
fertur dissonantia esse, septē uocū, quattuor tonos, duobus cū minoribus semitoniis, cō-
tinentiū. Differt autē, a septima maior, nō numero uocū, qui par est, sed tonorū. Illa enim
quinq; tonos, & Semitonium minus, hęc uero quattuor dūtaxat tonos, duosq; minora se-
mitonia gignit. Hęc igit̄ ab illa, ut unico uerbo cōcludā, uno tñ maiori semitōio distat,
quā & si multis in manu locis erratē uideris, hac tñ quina notularū serie deprehēdes,
uidelicet, Vt re mi fa re mi fa, Re mi fa re mi fa sol. Re mi fa sol re mi fa. Mi fa sol re mi fa
sol, & Mi fa re mi fa sol la. Quas notularū dispositiones, Musici spēs uel figuras cōposi-
tione diuerſas appellant. Prima nāq; spēs, tertio & ultimo intervallo sua habet duo se-
mitonia. Secūda, secūdo & quinto spacio totidē cōtinet semitonia. Tertia uero, secūdo
similiter, & ultimo cāpo eadem cōplectit̄ semitonia. Ac quarta figura, primo & quinto

Heptachor-
dum,
Heptaphōia

Diapente cū
ditono qui-
bus notis for-
metur.

Diapente cū
semiditono
quas notas
possideat.

interstitio. Postremo Quinta prædictarum spēs, primam, quartāq; sedem suis duobus semitonis subiecit, & hæc oīa uidere tibi dabitur in supposita figura. Ex hoc deniq; heptachordo, uel maius septima minori, addito tñ rono, oīum consonantiarū præclarissimū decus, ueluti fulgentissimū Syds, Diapason nomine oritur, ut sequēti capite pate-

Heptachordi minoris forma.

DE ARCHISYMPHONIA SEV DIAPASON,
Vel Diapente cum Diateslaron. Cap. XLIII.

Inter est huius regie Symphonie suauitas, uis atq; decus, summāq; inter ceteras consonantias potestas, ut merito ei in sede ueluti maiestatis sue residēti, sceptraq; tenēti tota Musicorum manus, illud Virgilianum applicare possit. Ad te cōfugio & supplex tua numina posco. Nāq; tibi diuū pater atq; hominum rex, & mulcere dedit mortalia pectora cārū. Huic inq; suauitate, iucūdi-
tate, & hilaritate sua, nō minus atq; Orpheo, Amphioniq; saxa mouere, ut alit, ad in-
clynas theōarum moenia construenda, quercusq; rigidas, seuas feras allicere, ac quo uult
ducere datū est. Hæc nepe consonantiarū reginā pauci meritis laudib; hand facile pro-
sequi possent. Soleq; diuidi trels in partes. Est. n. Diapason perfectū seu integrū. Impe-
ctū uel nō integrū, suphabūdantē atq; supflūū, duo tñ ultimā, quā discrepantiā p se ferat,
a Musica penitus arceatur, ac perfectū dūtaxat admittitur, cuius diffinitio ueluti pictura,
uel imago suā exprimēs dignitatē, a Musicis octo uocū cōsonantiā fert esse. Vnde Ogdo-
phonia, ab ogdo græce, latine octo, & phonia. i. octo uocū sonōritas, uulgo Octaua dici-
tur, ex qua quinq; toni, duobus semitonis minoribus comitātibus, nascūtur. Huius am-
plitudinem plurimum sua augeat ethymologia, a Dia ppositione græca, apud uos, de, ut
sepe testati sumus, & Pan, quod est totū uel omne, & Sonus, ni, quasi Symphonia, ma-
ter, nutritrix, locū, receptaculum, & subiectū uniuersum, uniuersas intra se cōsonantias am-
plectens dicta. q; aut primarium obtineat in Musica locū, hoc nomine illi iudito Archi-
symphonia, seu Archophonia quod idē est, facile perspicui potest. Archos enim græce, la-
tine principem interpretatur, omnibus exploratū esse puro. A quibusdā æquisona, ut etiā
Bisdiapason, quod idem est, q; duplex Diapason, nūcupatur, quia eius extrēmæ uoces,
simplicem ac unū, & eundē sonū pariant, adeo q; inter easdē uoces, nulla alia est differe-
tia, nisi grauis atq; acutū, quāle facile auribus percipimus, pueris natūq; maioribus in cho-
ro canētibus, quorū uoces pueroꝝ uidelicet acutæ, & illoꝝ graues, licet octauā distet,
pares tamen, & equaliter sonantes, uidentur. Hæc i super intra similes claudietur litteras,
ut exempli gratia, si illius principii sumpserit in A te, finis in A la mi re fiet, in his enim
duobus locis similes reperiūtur litteræ v3, A A. Idem dicē de reliquis manus litteris, ut
est a h, quod est in h mi, usq; ad h in B fa h mi, & a C quod est in C fa ur, ad C quod
est in C sol fa ur. Imperfectū seu nō integrum Diapason, quattuor tonis, duobusq; mi-
noribus cōstat semitonis, imperfectūq; ob id fert, q; ad perfectionē seu ad integritatem,

Diapason
diuisio.

Diapason
perfectum.
Ogdophōia
q; & ynde.

Archisym-
phonia qd
& ynde.
Diapason
æquisona.

Diapason ip-
sectum.

Diapason
superfluum.

semitonium maius desit. At superfluum, seu superhabundantem, sex amplectitur tonos, cum minori semitonio, quod quā luxuriat, unico maiori semitonio, ac perfectionis limites transgrediatur, superfluum uel superhabundantem, ob id dicitur, ut sequentis capitis exemplo, erit in promptu. Redeamus igitur ad perfectū Diapason, cuius cōpositio, ortum a Diapente & Diatessaron, ab illustrioribus tāq̃ parentibus (præclarus enim p̃clarā gignit Sobolem) habet. Et cū superius dixerimus Diapente ac Diatessaron quæ in Musica nobilitate cæteris præstant cōsonantiis, pauciores habere figuras, seu spēs, una tantū uoce, idem dicimus Diapason accidere, quod quā octo habeat uoces, septem tñ habet species cōpositioni promiscuas, & diuerlas, quæ inter ipsas differunt iuxta uariatione duorum semitoniorū, uariis in locis, quæadmodū etiam sunt eiusdē species diuersitates, ut puta Diapente, ac Diatessaron, quibus perfectis, denuo easdē eodēq̃ nomīne reiterabis, perinde atq̃ reiterantur hebdomadæ dies, ubi tñ semel septem prius cōnumeraueris dies, de quibus quidem figuris, in sequentibus ad unguem dicendum erit.

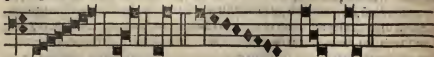
DE SEPTEM DIAPASON SPECIE
BVS CAP. XLIII.

Diapason spe
cies quid.

Diapason pri
ma species.

Eorū de huiusmodi speciebus dicendū duxi, regemq̃ Diapason, a suis subditis figuris separandū censui, ut quoad fieri potest decorū seruetur, sed quia omnis quæ a ratione suscipitur de aliqua re institutio debet a diffinitione proficisci Tullio attestante. Quid sit igitur spēs Diapason, in generali diffiniam. Quæ quidem nil aliud est, nisi constitutio quædā modulatiōem integram cōsonantiarum connexioni dispositam cōprehēdens, Diapente v3, & Diatessaron, ac ut tibi clarius innotescat, Figurari Diapason prima, fit ex prima Diatessaron specie, ab A re, in D sol re terminata, & ex prima Diapente spēs, a D sol re, & A la mi re contenta, his & similibus ubiq̃ inuentis notulis, Re mi fa re mi fa sol la, modo in Secundo, quintoq̃ intervallo adsit semitonium, ut facilius subiectis exemplis q̃ uerbis, hoc ipsum percipies.

Prima species Diapason.

Diapason spe
cies secūda.

Secunda deinde Diapason spēs, ex secūda Diatessaron figura a mi, ad E la mi grauiā usq̃ deducta, & ex Secūda item Diapente figura, ab eodē E la mi graui, ad acutū usq̃ Mi, de B fa mi procedente formatur, ubiq̃ hanc serie notularū existente, ac semitonium prima & quarta Sede tenente, Mi fa re mi fa Sol re mi, Solito more adest exemplum.

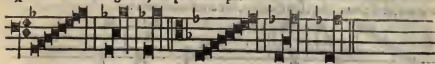

Secunda Diapason species.

Animaduertendum est, hanc secundam Diatessaron speciem, accessiōis non perfecti, sed

imperfecti Diapente, imperfectum uel non integrum inducere Diapasoni, ut esset exempli gratia, a h̄ mi graui, cantādo Mi per h̄ quadrū, ad usq; Fa acuti B fa h̄ mi, cantando per b molle, & huiusmodi aliis in locis, ut etiam uidere licet ab E la mi graui, cantando Mi per naturam grauem, usq; ad E la mi acutum, cantando Fa per b molle accidentaliter, pro cuius rei intelligētia, suscipies exempla.

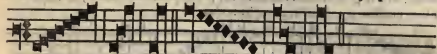
Diapason imperfectum quoniam non parit cōcreet.

Diapason imperfectum.

Tertia item Diapason species, ex Diatessaron tertia figura, a C fa ut incipiente, in F fa ut graui terminata, & similiter ex tertia Diapente figura, ab eodem graui F fa ut, ad usq; C sol fa ut percurrēte cōponitur, nec solū intra illos fines sita est huiusmodi species, sed & ubiq; his notulis tibi occurrentibus, tertio ac ultimo loco, suum semitonium amplectentibus uidelicet, Vt re mi fa sol re mi fa, hoc idem latius, præsenti exemplo patet.

Diapason species tertia.

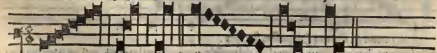
Tertia diapason species.

Sciendūq; est, has treis praelibatas species, habere suum Diatessaron in grauib; seu in femē, Diapente uero in acutis, siue superius. At reliquæ quatuor inferius a nobis reponendæ, in uerso formantur ordine, Diatessaron nāq; superius, Diapente uero inferius habet, ut sequētia docebunt exempla.

Notandum.

Quarta, sequitur Diapason species, cuius cōpositio ex prima Diapentes figura, ea est a D sol re, ad A la mi re acutum, & ex prima Diatessaron specie, ab A la mi re prædicto, ad D la sol re conficitur, his notulis hic & alibi tali processu oblati, Re mi fa sol re mi fa sol. Secundo Sextoq; spatio, suum semitonium continentibus, ut hic.

Diapason species quarta.

Quarta Diapason species.

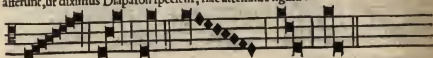
Quintā Diapason figuram, Secūda Diapente species, a graui E la mi, ad acutū B fa h̄ mi, Secūdaq; item Diatessaron figura ab eodē Mi quod est in B fa h̄ mi acutū, ad usq; E la mi similiter acutū, una tendentes disponunt, præiis his notulis, primo & quinto intervallo Semitonio inserto. Mi fa sol re mi fa sol la. Quarū dispositione notularum sic ubiq; dispositarū, nobis oritur quinta Diapason figura, hac re figura, docilem faciente.

Diapason species quinta.

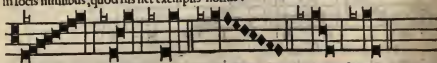
Quinta Diapason figura.

Diapasõ spe
cies sexta.

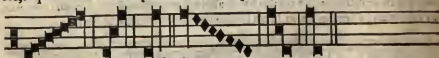
Sexta Diapason species.

Diapasō su-
perfluū qua-
ratione na-
scatur.

Diapason superfluum.

Diapasó species septima

Septima & ultima Diapason species.

Notz.

CO VAREQ VINTA ETQ VARTA VNA CON.

Cur Diapen
te & Diatese
faron octauā
potius q̄ no
nam infor
ment.

N

constare, contendeant non recte dici octauam, sed potius nonam, ut recte ratiochancipater, quum dictum sit superius Diapente quinq; , Diatessaron uero quatuor accidere uoces, ex quorum summa, nouem eliciuntur uoces, & non octo. Quorū argutiā superare laboriosum nō est. Nam cū ex duabus una efficiat consonantia, ultima prioris consonantię notula, stat etiam pro principio alterius sibi annexę consonantię, exempli gratia. Ad formandum Diapason, duę cōcurrunt (ut diximus) cōsonantię Diapente v3, & Diatessaron, quę quidem duę cōsonantię, statim transeunt in unam cōsonantiam, id est in ipsum Diapason, & ultima Diapente notula, ponitur calculando, seu ratiocinādo, pro principio Diatessaron, sicq; ultima illa, in tali compositione, communis dicitur, quoniam unius consonantię fini, & principio alterius pariter deseruit, nec bis, sed semel connumeratur in ordine. Et hæc institutio sit tibi ad oēs alias cōpositas cōsonantias nūuersalis.

Inter Diapente & Diatessaron cōmūnis nota.

DE INTERVALLIS, SEV SPATIIS OMNIUM IN MUSICA CONSONANTIARVM. CAP. XLVI.

ILLVD Vnum neminem latere uolo, hæc tria v3, Diatessaron, Diapente, ac Diapason, in totidem diuidi spatia, quot erunt eorū spēs. Quidam uero largius loquendo dicūt, oēs cōsonantias gradatim in illis positis notulis, ac sonoris interuallis distinctis, pauciora habere interualla, una uoce ex oī numero uocū, quā cōstaret illa consonantia, ut inferius declarabim⁹. Et quā mentionem fecimus de Sonoro interuallo, scias sonorū interuallū acuti grauiusq; soni distantiā esse, uel spatiū illud, quod pprie ab una in altā notā omittit, penes ascēsum & descēsum, nulla linea uel cāpo, suis notulis gradatim dispositis, uacāre, ut est ab Vt in re, & Re, i mi, & sic de singulis seriari. Et p clariori sensu dicem⁹, hoc interuallū seu spatiū, dupliciter accipi posse, perfectū scilicet & imperfectū. Perfectū dicit, dūraxat tonum cōstituēs, ut enim ab Vt in re, a Re i mi, a Fa in Sol, & Sol in la, & e cōtra. Imperfectū uero, est illud a quo fit semitonus, ut a Fa in mi, & a Mi a fa, patere uidetur. Dicendum est igitur, tonum ac semitonū duobus sonis, & uno interuallo constare. At Diconum ac Semiditonum, tribus sonis, duobusq; spatiis diuidi. Diatessaron uero & Tritonum, quatuor sonis uel notulis, sed spatiis tribus distingui. Diapente quinq; uocibus, quatuor interuallis conficitur. Maius & Minus Hexachordum, sex uoces, & quinq; habet spatia. Vtrūq; Heptachordum Maius uidelicet, & Minus, septem sonos, sexq; spatia continet. Diapason uero quod modo ex Diapente & Diatessaron cōstare diximus, octo uocibus septemq; interuallis circūscribitur. Insuper Diapason diatessaron undenis sonis, ac denis spatiis nemine fugiat, quā admodum Diapason diapente sonis duodenis, interuallis undenis. Deniq; bisdiapason, quindecim sonos, & quattuordecim interualla complectitur. Aliquando his consonantibus interualla cognomine non sonora accidunt, quā uidelicet, inter utramq; extremam alicuius consonantię notulam, nullæ aliæ reperiuntur interpositæ notulæ, tūcq; sonora interualla superius dicta, non oculis, sed menti subiiciuntur, & licet non sint ut decet gradatim dispositæ, eæ tamen subintelliguntur. Iam Musicę consonantiis necessariis expeditis, uidetur mihi rationi cōsonū particularia tonorū explananda, eorum scilicet, declarationē, exordiū assumendo ab eiusdē diffinitione, ut patet in supposito Caplo.

Consonantiarū tot interualla quot spēs.

Interuallum quid.

Interualli diuisio.

Interualli sub diuisio.

Tōi diuifio
nes.Toni prima
diuifio.Toni fecun
da diuifio.Toni tertia
diuifio.

Tonus qd.

Aureli⁹ Au
gustinus.Finis atten
dendus.Tōi apd græ
cos quot &
qui.Prot⁹ tonus
qd & vnde.Deuterus to
nus quid &
vnde.Tritus ton⁹
qd & vnde.Tetrard⁹ to
nus quid &
vnde.Toni vnde
dicantur.Modus cur
pro tono.

Modus qd.

Tropus cur
pro tono.

Non incongruū esse cenſeo, ſi iam tonos ipſos aggrediar, quos Deo optimo & maximo Duce, ad amuſſim enucleare conabor. In primisq; qm̄ Tonus æquiuocus eſt, tripliciter diſnoſcitur. Primo, Tonus eſt cōiūctio quædā, ſeu aſcenſus uel deſcenſus ex una uoce ad alteram ſibi p̄p̄inquirem, ut enī ab Vr, ad re. A Re, ad mi. A Fa, ad Sol. A Sol uero, ad La. At q̄a huiusmodi tonus nunc extra propoſitum eſt, ſuo loco diſſuſus eſt pertraſtātū. Secundo, dicitur tonus quęcūq; uox ad inonandū bene diſpoſita, de quo aliquem habentem bene diſpoſitā uocem, bonum tonum habere dicimus, quod q̄dem ad rem noſtram minime facit. Tertiū uero dicitur Tonus quęcūq; regula ſeu terminus finalis cuiuſlibet canus, hoc eſt ubi ultima nota determinetur, qua quidē mediante, quis tonus ſit, facile cognoscitur, de quo ad præſens habebis ſic diſſinirū. Tonus regula dicit, quæ per aſcēſū & deſcēſum oēs deſcripras ac etiā p̄motabiles modulatiōes ī fine diiudicat. A quibūdam regula nūcupat eſt de omni canu Eccleſiaſtico in fine nec ī principio notitiā præbens, quod facile perſpici poteſt in Antiphonis, ac Reſponſoriis, & reliquis huiusmodi cantilenis, cū eorum qualitates, uiſo cognitōq; ſine optime percipiantur. Merito q̄dem id muneri a Muſicis fini attributum eſt, cū Finis cæteris omnibus ad ipſum tendētibz, excellentior exiſtat, & reliquā omnia ab eo denominationem accipiant, ut Peripareticorum principi placuit, a quo hac in re, Pater meus Aurelius Auguſtinus non diſſentit, quī ad hunc cūſta referri aſſerit, cuiuſq; cauſa omnia fieri aſſerat. Sed ne deſultori⁹ uidear, hæc Philoſophoꝝ ſcholā relinquam, quum ſat nobis poſſit exemplo eſſe quotidianus familiarisq; ſermo, qui quorū tēdar, haud facile percipitur, niſi cognito fine. Inſuper humanitatis profeſſores, quid in carmine, ſolutæ oratione nobis promittant, ignorato fine id eſt, argumento, cognitu difficile eſt. Quū igitur ad oēs p̄moſcendas diſciplinaz Finis maxime idoneus exiſtat, merito & Muſici ſibi ueluti ducem uendicant, a quo & regulam & deſiſitionem, & deniq; totum ſuum eſſe ueluti a Creatore creaturæ accipiūt omnes toni. Qui nēpe, apud græcos, ueteresq; & eccleſiaſticos Muſicos quattuor dūtaxat erant græco nomine. Primus qdē Protus appellatur, qui latine Primus dicitur, a Proton græce quod eſt primū latine. Secundus autem Deuterus ſeu deuteron, quod latine reſonat ſecūdum. Tertiū uero Tritus a tris græce, quod tres latine dicitur. At enī Quartus Tetrardus a tetra, quod ſignificat quattuor. Nos etiam tonos, modos, tropos, appellamus. Toni quidem diſti, q̄ ab ipſis, & ſemitoniis gignantur. Modi uero, quia quilibet propriam ac uariam modulariōnem retinet, uel p̄p̄ios diuerſoſq; modos in ſua propria modulariōne. Modi etiam diſti ſunt, quia diuerſimode perficiūtur. Modus apud Muſicos diuerſitas interpretatur, uel modi diſti ſunt a modulando, uel a moderando, cum eos omnē modulariōnis progreſſum certis intentionū remiſſionūq; terminis, moderari perciperēt. Tropus deniq; latine conuerſio dicitur, ob ſui Diateſaron conuerſionem, quod aliquando ſupra Diapente, aliquando infra, huiusmodi toni muræ diſtinctionis gratia obtinent. Vel Tropus dicitur propter conuerſionem, qua unus in alterum deducitur, tranſeūdo ex grauitate in acutici, & ex acutici in grauitatem. Erantq; ad cātandum ſaneq; difficiles, cū ſupra ſiſtalem uocem, octaua, infra uero quarta foret, adeo q̄ extremę notę penitus eſſent ſcilicet

ab inferiori ad superiorem undecim notulae, raroque inueniebantur, qui uoce sua horum extrema attingerent. Psalmi deinde & reliqua id genus huiusmodi tonis cōtenta, si cum grauius conueniebant, ab acutis discrepabāt, si cum acutis quadabāt, a grauius dissonabant, huiusque rei causa erat, ut arbitror nimius & ascensus & descensus. Secundo, Diuo Gregorio Mulicorum optimo, ut euitarent illa duo uitiosa extrema, placuit unumquēque illorum in duos diuidi Tonos, quorum alter in acutis positus, Autenticus diceret, alter in grauius, Placalis seu collateralis, quasi lateri fini ul adhæreret, aut enim collateralis, eo quod iisdem lateribus cōstet, hoc est iisdem speciebus Diapente & Diatessaron. Protus igitur in duos diuisus fuit tonos, in protum uidelicet Autenticum, & protū plagalem. Ex Deutero item, Deuterus autenticus, & plagalis factus est, sicque intelligendum relinquitur de reliquis duobus sequentibus. Ex quibus quidē ueteribus illis, octo formati sunt Toni, quibus ordinalia nomina impoluim⁹ uidelicet, Primus, Secundus, Tertius, Quartus, Quintus, Sextus, Septimus & Octauus. His itaque binis una cōiunctis, ad eorum perfectionem ascensus atque descensus, haud undecim, ut Antiquis fieri solebat, datae sunt notulae, sed unicum, & cōmodius Diapason, cuiuslibet eorum, addicantur, adeoque Diapente species utriusque scilicet autentico & placali, cōmunis est. Diatessaron autē uariis habetur in locis, de acuto in graue scilicet & e cōuerso. His enim quattuor Tonis. s.

Diuus Gregorius.
Toni collaterales.
Tonorum combinatio.

Tonorum nomina

Primo, Tertio, Quinto, ac Septimo, Diapente inferius Diatessaron habere datur, ceterisque restantibus quatuor uidelicet, Secundo, Quarto, Sexto, & Octauo, Diatessaron inferius Diapente, itaque Diapason idem habent, sed diuersimode, & ex his quatuor pares sunt tres, Secundus, Quartus, Sextus & Octauus, plagales, seu discipuli, comites iugati, & remissi nominantur, quia non eadem funguntur dignitate in ascensu siue descensu quā & autentici, uel quia non habent eundem modum quem & autentici in harmoniam formandam, nam & si iisdem speciebus efficiantur Diatessaron scilicet, & Diapente, Quoniam, Diatessaron Diapente subest, Harmoniam nullā efficiunt, sed itaque dissonat, ut in Capitulo de tonorum ascensu, clarius euidebitur. Quia enim forma Autentici toni atque Plagales Diapente ac Diatessaron speciebus formantur, suo loco uidebit. Impares autē uidelicet, Primus, Tertius, Quintus & Septimus, Autenticum, principale, magistrum, Ducem, Regium nomen sortiti sunt, ab augendo, seu ab auctoritate quā habent ascendit alius quā Plagales. Impares etiam ab effectu dicuntur, quia numero impares sunt. Versus.

Diatessaron autenticorum a plagalibus in quo differat.

Toni pares quatuor
Toni plagales
cur discipuli comites iugati remissi uel pares.

Toni impares.
Toni autem
cur principes
magistri
Duces regii
& impares.

Impares autentici, paresque plagales. Et quoniam hi solent cantando praese ferre latinam quandam, uerbis quoque laetis a Musicis dedicati fuere, quē admodum Plagales, uel Placales (utroque modo exarari potest) cum humiliter deprecatā uoce proferantur, reddunt animi affectus remissiones, maesticiam induent, uerbis similiter modestis, funestis, uel carmine uel placentis, attentius solent. Plagales autem a plaga id est regione dici uolunt nonnulli, quorum regio, seu plaga, longe inferior sit autenticorum regione, ut locis suis latius dicetur. Placet etiam quibusdam per e exarari hoc nomen, uicē Placalis, quasi placabilis, mitis, dici potest, quoniam placata, mitique uoce, & tanquam sub iugo remissa, in his cantandis leniunt, magisque deorsum, minusque sursum quam Autentici tendunt, licet pariter in eadem desinant littera, ut Capite suo huberrime a nobis agatur, quid de omnibus singularem sermo futur⁹ sit, quos etiam subiecta figura oculata fide completti potes.

Plagales toni cur.

Placales itē cur.

Protus authenticus	Deuter' authenticus	Tritus authenticus	Tetrard' aut'
Tropus	Tropus	Tropus	Tropus
cus	cus	cus	cus
Tonus impar	Tonus impar	Tonus impar	Tonus impar
e	e	e	e
Modus	Modus	Modus	Modus
ten	ten	ten	ten
Primus tonus	Tertius tonus	Quintus tonus	Septimus tonus
z	A	A	z
Sol re	La mi	Fa ut	Sol re ut
D	E	F	G
Secundus tonus	Quartus tonus	Sextus tonus	Octavus tonus
Pa	Pa	Pa	Pa
Modus	Modus	Modus	Modus
oo	oo	oo	oo
Tonus par	Tonus par	Tonus par	Tonus par
e	e	e	e
Protus plagalis	Deuter' plagali	Tritus plagali	Tetrad' plagalis
Modulus modorum omnium modulantium			

DE CLAVIBVS SEV LITTERIS TONORVM
FINALIBVS ET CONFINALIBVS. CAP. XLVIII.

Vpientes Musici hos octo quos diximus tonos, facile distinguere a rudibus intelligi, atq; cognosci, oemq; ab eis ambiguitate penitus delere, nam multitudinis comes est saepe confusio, rati lunc facile ad hos perituri, per-

est atq; noticiam parere aditum, huc ordinem tradidere, ut toni finē habe-

ant, ubi prima notula eorū Diapente attrahit exordiū, statuis his quatuor

litteris finalibus, D E F G. Finales diximus, quia in his oēs desinūt toni, uel ut Nicolaus Burcius asserit, finales dicuntur, eo qd omnis cātus Gregoriana fabricatus regula, in eis finem collocat, quorū omniū Diapente (ut diximus) ab eis dē inchoat litteris. Quibus qui dem data est omnis moderandi ascensum ac descensum qualiūcūq; cātilenariū potestas, omneq; requisitū perfectionē, ab eis dē & autentici & placales suscipiūt toni, de qbus v3, ascensū & descensū, sequēti capite dicitur. Quorū nōnulli Regulares, quidā uero Irregulares dicūtur. Procedētes ac desinentes ordine recto, p̄libatis in litteris, Regulares habentur. Abutētes uero eo ordine recto, ac regula illis statuta, carēteq; debitīs, circūstantiis, Irregulares, seu enormes, atq; p̄uicatores cēlētur, quos sub huius capitis finē, eo quo opus erit, sermōe p̄sequemur. Ad regulares itaq; redeo tonos. Quorum Primum & Secundū, in D graui terminantes, uidebis. Tertius atq; Quartus, in E, itē graui residēt. Quintus eiusq; comes Sextus, in graui similiter F, suum collocatū domiciliū. Septimo deniq; & octauo consortiis, placuit acutum. G, & ut. Supradictorum fines tonorum memoriā thesauro facile recondere ualeas, hos edilce Vericulos.

¶ Fines capitorum Cantorū dignosce tonorum.

Nam finem primi, D continet atq; Secundi.

Tertius E regitur, & Quartus finis habetur.

Quintus in F finem, Sextus quoq; ponit eundem.

Septimus & Octauus, in G requiescunt.

Animaduertas tamē uelim, cātū planū, hanc regulare cōstitutionē sibi p̄prie asserere.

Figurati nāq; cantus, Cōpositōres iure p̄prio, non his trī quatuor supradictis litteris,

sed ubiq; locorū in manu. s. cātilenariū tonos formare possunt, modo siut suis, cōuenientibus spēs cōpositi, qd abuti nequeat, ab ipsis igit. p̄priis spēs qd necessario cōstāt

toni, p̄prii, seu regulares dicūtur, respectu p̄prio diuersiorū manus locorū, in qbus suum habēt sūt, improprii, siue irregulares, nūcupant.

Irregularium autē tonorū littere terminabiles, nō finales, sed affinales, uel confinales dicūt, respectu qdē finalū, quatuor sunt ut. n.

finales quatuor, acutae qdē v3, A B C & D, in quarū primā dicitur liquēdē a primā

regularium tonorū littera unico Diapente, Primi Secundiq; irregulariū tonorū finis, esse

debet. B Deinde acutū, a Secūda finali littera, pari ut supra intervallo remōti, Tertiū ac

Quarti irregulariū tonorū mēta existit. Deniq; Quintus p̄aniter & Sextus tōi irregulares,

suū clausērunt finē in C acutō, eodē interstitio a tertia finali littera semoto. Tonus pos-

tremito Septimus cū octauo, habet litterā cōfinalē D acutū. Neē audiendi sunt dicētes

suam cōfinalē litterā D nō esse acutū v3, in D la sol re, semperq; terminari in littera

finali v3, in G acuto, isti nēpe perperā sentiunt, quorū adulterinae, tanq; sententię, Viri

utiq; in hac disciplina insignes, apprimēq; figurati cātus eruditi, refragantur. Verūtamen

Finales littere q & qre. Nicolaus burcius.

Toni regulares & irregulares.

Notandum. Si in cantu non dicitur finalis, sed aliter, non dicitur finalis, sed aliter.

Cōfinales littere.

Quorūdam semetia minus audiēda

Muscorum
quorūdam
infula opi-
nio.

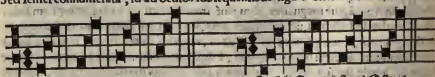
Gregorianos cantus, suis finalibus litteris terminati, in paucis, imo rarissime videmus. Ceterum hec irregularis constitutio, mēsurabili. i. figurato magisq̃ simplici. i. firmo cātui, cōpetit, aptiorq̃ uidet̃. Decipiūsq̃ nōnulli, asserentes hāc eādem irregularē cōstitutionē male formatā esse, quū eius affinales littere, & Diapēte & Diatessaro legitimas Spēs, ad huiusmodi irregulariū tonorū perfectā cōpositionē requiritas desiderēt, nescientes hos irregulares tonos iure nō exigere illiusmodi spēs, quod eorū nomē comprobāt. Quid. n. aliud sonat irregularē, nisi citra regulā? Nā si regulariū nomē imitarent, debitiq̃ Diapente & Diatessaro spēsbus fruerēt, nō āplius irregulares, sed regulares dicerent, congruūq̃ ascēsum ac descēsum (in hoc. n. irregulares deficiūt) haberēt. Qui si qñ sese tibi obnulerint (raro nāq̃ inueniunt) nō per suas spēs quas diximus illis deesse cognoscuntur, Sed per eorū finem, ac ascēsum descēsumq̃. Autentici enim tunc dici possunt, cum magis ascēdūt q̃ descēdūt. Placales uero ad ima plus petētes q̃ cōtra, merito celsi poterūt.

DE TONORVM ASCENSU ATQ̃ VE DESCENSU. Cap. XLIX.

Superiore capite potissimū ad tonorū qualitatē p̃mōscendā argumētū docuimus esse finales litteras, quarū i. singulis duo pariter definūt toni, alter autenticus, alter placalis, ad quorū discernimē cognoscendū p̃ter illa q̃ diximus, aliud addendum fuit, quod titulus ipse pollicet, iudiciū notulanū v3, ascēsus atq̃ descēsus, q̃ sit inter duo cuiuscūq̃ cātus extrema, p̃ncipiū. i. & finē. Finis qdē cognitio app̃ime necessaria est, Sat uero minime. Cātus autē p̃ncipiū insp̃icere, ut qdam male sentiūt, minime debemus, cū id sit uariū & mutabile semper. Omnis ig̃ cātus, aut authenticus, aut placalis habet. Autentici qdē toni, cognoscūt̃ur cū supra finem octo reperiuntur ascēdentes notulę v3 Diapason, infra uero eorūdem finē integer datur tonus, p̃ter quintū, cui minus semitonii attributū est, quod ab F fa ut graui, ubi quintus definit tonus, ad graue E la mi reperit̃. Ego uero a quorūdā sententia alienus, sentio illi^o notulę descēsum infra finē inanem minimeq̃ necessariū esse, nisi id ad horū dignitatem atq̃ excellentiā demonstrādā sepe factū esse dicamus. Longe. n. excellentiores sunt plagalibus tonis, cū illi ad altiora ut ingenuo intrepidiorū uiri animo p̃diri dirigāt gressus, hī uero v3, plagales tāq̃ abiecti atq̃ ignaui, potius ima perāt, Qui supra suā finalē notulam quę in calculādo cōmunis est, Diapēte. i. quintā habere debēt, ista uero Diatessaro. i. quare tam. Ex his ig̃ duabus cōsonātiis cōiūctis, v3, Diapēte ascendente qdē supra finem, & Diatessaron infra finē descēdēte, Diapason constāt, finali tamen, ut dixi notula, non bis. Sed semel connumeratā, id ad oculos subsequentibus figuris ostendentibus,

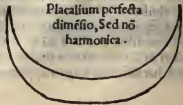
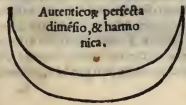
In cognoscē
distōis prin-
cipia non
sufficere.
Autēci toni
Diapason
ascendunt.
Diuerſa a
plenisq̃ opi-
nio.

Plagales to-
ni Diapente
ascendunt &
Diatessaron
descēdunt.

Primi. Tertiū. Quinti. Septimi.

Secūdi. Quartī. Sexti. Octauī.

Harmonicam appellamus dimensiohem, quā horū dimidia chorda istorū Diapason, quæ per quintā graui resonat, & acutè per quartā, delectabilem cōcentū harmonicā nuncupatum, deducit. Non harmonica uero dimensio dicitur, quā & si cōsonantia octaua cū extremis bene cōsonet, cūq; mediata chorda cū acuto bona sit sonitate coniūcta, nihilominus, quia indecenti sono extremo graui cōnectit, uere qdē harmonica dici nō potest. Hos autē quos cōmemorauimus terminos, toni ipsi tā plagales q̄ autēntici, modo excēdūt, modo non attingūt, modo alienas usurpāt species, cuius rei causam, ne hac in re decipiaris, ca-
pire de diuersis tonorū differentiis, quantum res ipsa exigit, prosequemur.

Dimensio
harmonica
Dimensio nō
harmonica.

DE PRIMI SECUNDIQVE TONI COMPOSITIONE.
CAPVT. L.

Onstiterā hic, ut ratio postulabat, quod ī pcedētis capitis calce nutu quo dā significauit, differere nōnulla de tōis pfectis ī pfectis, Plusq; pfectis, Mixtis, atq; Cōmixtis. Verū quā animū aduertissem ea intellectū iri minime, nisi prius enarratis speciebus qbusdā, qbus tōni ipsi cōstant, calatū cōtra-

xi, ac me ad singulorū cōpositiones tonorū describēdas, ex industria cōtuli. Quoq; Pro^o modulū princeps in ordinē, supeme primā Diapēte spēm, v3 Re la, ascēdēdo ā D sol re ad A la mi re, superius autē primā Diatessarō spēm alcēdēdo ab eodē A la mi re, ad usq; D la sol re tendentē, his notulis, Re la, & Re sol habet. Ex qbus Diapēte & ei Diatessarō supeme adiuūcto, oriū in ordine Quarta Diapason spēs, cuius mētio capto de Septem Diapason speciebus facta est. Quē autē sortiantē finē omnes toni, ne dū primus iste, late paruit, capto de clauibus tonorū finalibus & cōfinalibus. Et q̄uis autēcticus tōus atq; plagalis, eūdē finem p̄tendāt, uarias tñ origines habēt, nulla alia ratione, nisi ob uarias diuersasq; cōpositiones. Principiū igitur ā Sex manus locis Proius iste sumere potest, a C fa ut, D sol re, E la mi, F fa ut grauib; G sol re ut, & A la mi re acutis. Et primi qdē principij exemplū, in C fa ut, affert Antiphona, Angeli arch. Igeli. Secūdi principij exemplū, in D sol re Antiphona Sacerdos in ætēnum. Tertiū scilicet E la mi, Anti. Cōgregare sūnt gētes. Quarti s. F fa ut, Anti. Puēri hebreorū. Quinti uero. I. G sol re ut, Antiphona, Tecum principiū. Sextū scilicet A la mi re, Antiphona; Vidi dōmstrū sedētem super Soliū excellam. Proti autē modulū cōmes placalis, ordine, Secūdus, Sūa cōpo-

Primus tonus ex quib; speciebus cōstet.

Primi toni principia.

Secūdi toni cōpositio.

Diapente tā in autēnticis q̄ plagalibus cōmune. Diatessarō in plagalib; aliter q̄ in autēnticis.

Musiconum
quorūdam
insulsa opi-
nio.

Gregorianos cantus, suis finalibus litteris terminati, in paucis, imo rarissime videmus. Ceterum hec irregularis constitutio, mēsurabili. i. figurato magis q̄ simplici. & firmo cātui, cōpetit, aptiorq̄ uidet̄. Decipiūtesq̄ nōnulli, asserentes hāc eādem irregularē cōstitutionē male formatā esse, quī eius affinales littere, & Diapēte & Diatessarō legitimas Spēs, ad huiusmodi irregulariū tonorū perfectā cōpositionē requiras desiderēt, nesciētes hos irregulares tonos iure nō exigere illiusmōi spēs, quod eorū nomē cōprobat. Quid aliud sonat irregularē, nisi citra regulā? Nā si regulariū normā imitarent, debitisq̄ Diapente & Diatessarō spēbus fruerēt, nō āplius irregulares, sed regulares dicerent, congruūq̄ ascēsum ac descēsum (in hoc. n. irregulares defectiū) haberēt. Qui si qñ sese tibi obrulerint, raro nāq̄ inueniunt, nō per suas spēs quas diximus illis deesse cognoscuntur, Sed per eorum finem, ac ascēsum descēsumq̄. Autentici enim tunc dici possunt, cum magis ascēdūde q̄ descēdūde. Placales uero ad ima plus petētes q̄ cōtra, merito cēseti poterūt.

DE TONORVM ASCENSV ATQVE DESCENSV. Cap. XLIX.

Vperiore capite potissimū ad tonorū qualitatē p̄mōscendā argumētū docuimus esse finales litteras, quarū ī singulis duo pariter desinūt toni, alter autēnticus, alter placalis, ad quorū discriminē cognoscendū p̄ter illa q̄ diximus, aliud addendum fuit, quod titulus ipse pollicet, iudiciū notularū v3, ascēsus atq̄ descēsus, q̄ sit inter duo cuiuscūq̄ cātus extrema, p̄ncipiū. s. & finē. Finis qdē cognitio apprimē necessaria est, Sā uero minime. Cātus autē p̄ncipiū inspicere, ut qdam male sentiūt, minime debemus, cū id sit uariū & mutabile semper. Omnis igi cātus, aut autēnticus, aut placalis habet. Autēntici qdē toni, cognoscūtur cū supra finem octo reperiuntur ascēdentes notulę v3 Diapason, infra uero eorūdem finē integer datur tonus, p̄ter quincū, cui minus semitonii attributū est, quod ab F fa ut graui, ubi quīntus desinit tonus, ad graue E la mi repetit. Ego uero a quorūdā sententia alienus, sentio illi notulę descēsum infra finē inanem minimeq̄ necessariū esse, nisi id ad horū dignitatem atq̄ excellentiā demonstrādā sepe factū esse dicamus. Longe. n. excellentiores sunt plagalibus tonis, cū illi ad altiora ut ingenuo intrepidoḡ uiri animo p̄diri dirigāt gressus, hī uero v3, plagales tāq̄ abiecti atq̄ ignaui, potius ima perāt, Qui supra suā finalē notulam quę in calculādo cōmunis est, Diapēte. i. quincā habere debēt, infra uero Diatessarō. i. quare tam. Ex his igi duabus cōsonantiis cōiūctis, v3, Diapēte ascēdente qdē supra finem, & Diatessaron infra finē descēdere, Diapason constar, finali tamen, ut dixi notula, non bis, Sed semel connumerata, id ad oculos subsequētibz figuris ostendentibus,

In cognoscē
distōis prin-
cipia non
sufficere.
Autēntici to-
ni Diapason
ascendunt.
Diuerſa
plensq̄ opi-
nio.

Plagales to-
ni Diapente
ascendunt &
Diatessaron
descēdunt.

Primi. Tertiū. Quinci. Septimi.

Secūdi. Quarti. Sexti. Octauī.

Autēnticorū perfectā
dimēſio, & harmo-
nica.

Placalium perfectā
dimēſio, Sed nō
harmonica.

Harmonicam appellamus dimensionem, quā hōr dimidia chorda istorū Diapason, quæ per quintā graui resonat, & acutē per quartā, delectabilem cōcentū harmoniā nuncupatum, deducit. Non harmonica uero dimētio dicitur, quā & si cōsonantia octaua eū extremis bene cōsonet, cūq; mediara chorda cū acuto bona sit sonoritate cōiuncta, nihilominus, quia indecenti sono extremo graui cōnectitur, uere qdē harmonica dici nō potest. Hos autē quos cōmemorauimus terminos, tōni ipsi tā plagales q̄ autēntici, modo excedūt, modo non attingūt, modo alienas usurpāt species, cuius rei causam, ne hac in re decipiaris, caute de diuersis tonorū differentis, quantum res ipsa exigit, prosequemur.

Dimensio
harmonica:
Dimensio nō
harmonica.

DE PRIMI SECUNDI QVE TONI COMPOSITIONE. CAPVT. L.

Onstituerā hic, ut ratio postulat, quod ī pcedētis capitis calce nutu quodā significauī, differere nōnulla de tōis pfectis ī pfectis, Plusq̄ pfectis, Mixtis, atq; Cōmixtis. Verū quū animū aduertissem ea intellectu tri minime, nisi prius enarratis speciebus quibūdā, quibz tōni ipsi cōstant, calamū cōtra, xi, ac me ad singulorū cōpositiones tonorū describēdas, ex industria cōtuli. Quorū Primus tonus ex quibz speciebus cōstet.

modulus princeps in ordine, superne primā Diapente spēm, v3 Re la, ascendēdo ā D sol re ad A la mi re, superius autē primā Diatessarō spēm ascendēdo ab eodē A la mi re, ad usq; D la sol re tendentē, his notulis, Re la, & Re sol habet. Ex quibz Diapente & ei Diatessarō superne adiūcto, orit̄ in ordine Quarta Diapason spēs, cuius mētio capto de Septem Diapason speciebus facta est. Quē autē sortiant̄ hīc omnes tōni, ne dū primus iste, late paruit, capto de clauibus tonorū finalibus & cōfinalibus. Et quis autēnticus tōus atq; plagalis, eūdē finem p̄tendāt, uarias tñ origines habēt, nulla alia ratione, nisi ob uarias diuersasq; cōpositiones. Principiū igitur ā Sex manus locis Proius ille sumere potest, a C fa ut, D sol re, E la mi, F fa ut grauibz, G sol re ut, & A la mi re acutis. Et primi qdē principia.

principiū exemplū, in C fa ut, affert Antiphona; Angelī archāgeli. Secūdi principii exemplū, in D sol re Antiphona Sacerdos in æternum. Tertiū scilicet E la mi; Anti. Cōgregate sunt gentes. Quartū s. F fa ut, Anti. Pueri hebreorū. Quintū uero. I. G sol re ut, Antiphona; Tecum principiū. Sextū scilicet A la mi re, Antiphona; Vidi domū sedētem super Soliū excellam. Proci autē moduli comes placalis, ordine, Secūdus, Sūz cōpositionis formam ab eodē primi tōni Diapente & Diatessarō utriq; nāq; id cōmune est.

Sumit, distinguitur autē iste Secūdus ā primo per suū Diatessarōn, quod in sui cōpositione, infra Diapente depēdet, descendēdo ā D sol re usq; ad A re, & cōuerso ascendēdo ab A re ad D sol re, at Primus tōnus supra Diapente continet Diatessarōn, ut paulo antē diximus, & hac Diatessarōn localis uarietas, hic efficit primā Diapason, spēcietē, ac in primō tono quartam, ut igitur tēni ipsam unico claudā uerbo, Diapente tam in autēnticis q̄ in placalibus immobile fixūq; est, propterea cōmune appellauimus, quia iisdē subiacet tōnis, autēntico scilicet, atq; placali. Diatessarōn autē mutabile, semper, in autēnticis quidem supra Diapente, in plagalibus uero infra residet, hincq; illis arduus offert ascensus, hīs imus descensus, quem Secūdus iste imitatur tōnus, & si Diatessarōn ut diximus permueretur, non alterum Diatessarō efficitur, ut quibz dant̄ placeat, nām idē est dicere Sol re, quem Re sol, in ascensu seu descensu, dumtaxat eūdē est differentia, Re sol

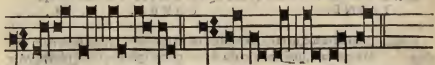
Primus tonus ex quibz speciebus cōstet.

Primi toni principia.

Secūdi toni cōpositio.

Diapente tā in autēnticis q̄ plagalibus cōmune. Diatessarōn in plagalibus alter q̄ in autēnticis.

Secundi toni exordia. supra Diapente, primū insert conum, Sol re uto sub Diapente, Secundū. Qui totidem principia quorū primus tonus habet. Primū nāq; principium in A re attributum uidemus illi Antiphonę Miserator dñs. Secundum in C fa ut, existens Antiphonę, O doctor optime. Tertiū in D sol re, Antiphonę sacerdos & Pontifex. Quartū in E la mi, funestę Antiphonę Placebo domino. Quintū in F fa ut, Antiphonę, Iste sunt Sancti. Sextum & ultimum in G sol re ut acuto, Antiphonę Vnus aut ex illis. Huiusmodi nāq; principia, ne in immensum crescat opus, figuris minime tradā, cū eis ad satietatē omnia simplicis cantus uolumina referta sint, satius tamē duxi supradictas Diapente ac Diatessaron species, Primo Secundog; tono adiēctas, figuris suppositis completi, ut patet.

Prūi tōi ex diapēte & diatessarō cōpositō. Secūdi tōi ex diapēte & diatessarō formula.

DE TERTII QVARTIQVE TONI FORMA TIONE. CAPVT. LI.

Tertii toni
compositio.

Ecce serie, de Deutero modulo agendum est, qui inter oēs tonos tertiam occupat Sedem, ac inter aurēticos Secundam, gigniturq; ex Secunda Diapente spē, ascendēdo inter graue E la mi, & B fa h mi acutū iacente, addita superne Secunda Diatessaron specie, ascendendo ab eodem B fa h mi, ad E la mi acutū proficicente, his præuiis notulis Mi Mi, & Mi la, Vnde Quinta Diapason species emergitur. Accidit in super huic tono, quinq; principia, D sol re, E la mi, F fa ut grauiā, G sol re ut, & C sol fa ut acuta. Primi principii exemplū in D sol re, a Responsorio, Ecce nunc tempus acceptabile sumitur. Secundi exemplum in E la mi, ab Antiphona Calicem Salutaris accipiam. Tertiū exemplum in F fa ut, a Responsorio Vidi speciosam. Quartū exemplū in G sol re ut, ab Antiphona Helisabet Zacharię. Quintū exemplum in C sol fa ut, ab Antiphona Viue ego. Plagalis aut istius Deuteri, ueluti

Tertii toni
origines.

Quarti toni
compositio.

collega, quo ad omnium Tonorum seriem Quartus habetur, ac inter plagales Secundus, in sui autem compositione a Deutero non differt, cum eisdem suscipiat species, depositum tamen Diatessaron infra Diapente, ut supra dictum est de primo plagali, & hæc regula in cunctis militat plagalibus. Indices uero uoces hæc sunt, uidelicet, Mi Mi ascendendo, & La Mi descendendo. Quibus profecto notis, Secunda Diapason species efficitur. Dominari autem Sex aiunt principia, quorum Primum in C fa ut residere solet, indicante Antiphona Posuisti domine. Secundum in D sol re, Antiphona in Odorem. Tertium in E la mi, Antiphona Propheta magnus. Quartum in F fa ut, Antiphona Sicut nouelle oliuarum. Quintum in G sol re ut, Antiphona In mandatis. Sextum & ultimum in A la mi re, Responsorio Ne derelinquas me domine, Quæ quidem principia, figuris exprimere, inane putauī. Subiectis tamen speciebus, quibus hos duos tonos, constare diximus.

Quarti toni
principia.

Tertii toni Demonstratio.

Quarti toni formula.

DE QVINTI SEXTIQVE TONI MODVLATIONE Cap. LII.

POne subit Tritus modulus, Autenticoꝝ Tertius, in omniū aut tonorū collegio, Quintus incedit, comitatus tertia Diapete spē, ascendēdo a graui F fa ut, ad acutū C sol fa ut disposita, ac in eius uertice tertia Diatessaron figura residēte ab eodē C sol fa ut ad F fa ut, ascendēdo usq; deducta, id docentibus his notulis, Fa fa, & Vt fa, ex quibus, Sexta Diapason oris figura. Quinq; deniq; manus locis Tritus iste initiū sumere potest, a D sol re, ut Responsorium Pulchra facie sed pulchri oris fide. Item ab F fa ut, ut Anriphona Qui pacem ponit. Itidē in G sol re ut acuto, ut in quartę Dominicę Quadagesimę introitu Letare Hierusalē. Deinde ab A la mi re, more illius Responsorii, Media nocte clamor factus est. Postremo a C sol fa ut, exēplo illiꝝ Anriphonę Q uę queris mulier. Plagalis Tertius, respectu tñ omnium moduloꝝ sextus, superiorit trito autentico adherens, eisdē autentici spēbus cōstat, sola spē Diatessaron ab autentico (ut sepe diximus) differt, dicimusq; Fa fa alcēdēdo, & Fa ut descēdendo, Vnde tertia Diapason figura emanat. Huius tādē plagalis exordiū, sex manus in locis residere nobis cōpertū est. Primo in C fa ut, ut paret per Responsorium Decētabat populus israhel. Secundo in D sol re, attestatur Responsorium Beata es Maria uirgo, Vel Introitus in medio ecclesię. Tertio Ela mi, ut Anriphona In uoce exultationis. Quarto in F fa ut, ut Anri. O quā gloriosum est regnū. Quinto in G sol re ut acuto, ut Responsorium si diligis me Si mon petre, Sexto & ultimo in A la mi re ut acuto, ut Responsorium Vidi dominum facie ad faciem. Quorum omnium fidem facient planę Musices uolumina. Species tamē his tonis accedentes figuris cōmissas, nostro instituto non prætermittam.

Quinti toni compositio.

Quinti toni primordia.

Sexti toni compositio.

Sexti toni morus.

Quinti toni compositio.

Sexti toni Exemplum.

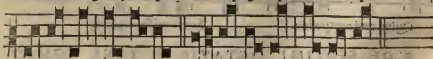
DE SEPTIMI OCTAVIQVE TONI COMPOSITIONE CAPVT. LIII.

Autenticoꝝ ultimus modulus græcico nomine Tetrardus, ac omnium tonorum penultimus, Quarta Diapete spē constat, ascendēdo inter acutum G sol re ut, & D la sol re contēna, superaddita ut de reliquis dictū est prima Diatessaron figura, ascendēdo a prædicto D la sol re ad superacutum G sol re ut deducta, his notulis dispositis, Vt sol & Re sol, ex quibus Septima & ultima Diapason species efficitur. Suscipit autē huiusmodi tonus septem principia. Primū quidem G iii

Septimi toni compositio.

Septimi toni principia.

in D sol re, cuius rei exemplum in ea habetur Antiphona. Puer samuel. Aliquādo in F fa ut, patet per Antiphonā Benedīcta gloria dñi. Deinde in G sol re ut, ut est Antiphōa, Assumpta est Maria in cœlii. Item in A la mi re indicatur in Antiphona, Orante Sancto Clemente. In B fa ut, ut Anti. Misere dñs Angelum leui. In C sol fa ut docet Anti. Dñe ostende nobis patre. Deniq; in D la sol re, ut innotatur Anti. Et ecce tertemotus, uel Ecce sacerdos magnus. Plagiū sit pulg; omnium tonorū politemus modulus, sui autēntici species quas modo dixi, suscipit, posito tñ solito more Diatessaron infra Diapente, supra quod omnes autēntici toni Diatessaron habent, nec ulla alia inter eos uiget discretia, præter hanc quā sepe memorauī de dispositione Diatessaron, quod in autēnticis supra Diapente semper collocatur, in plagalibus uero infra. Hic igitur placalis tonus, huiusmodi notularū serie ordiē, v3 Vt sol ascendēdo, & Sol re descendēdo, ex quibus huius possit spēs Diapason utiq; Anonymū. i. sine nomine, Duabus de causis. Primo quia Septē sunt diatessaron Diapason spēs, ut late docuimus capite de Septē diapason speciebus, quā uelū ultima attributa est superiori Terrardo. Deinde nullū Diapason ex p̄dictis Septē, inferius habet hanc spēm Diatessaron v3 Sol re, & pro Diapente superius Vt sol. Equidem utriq; refutaretur, nā cum semitonii cognitionē nobis inferat. s. unius spēs ab altera, primę. s. a Secūda. Secūdg; uero a tertia, & sic de singulis, hęc etenim cū habeat Semitonii in primo ac sexto intervallo sicut & quarta, ac etiā quarto a Muscis collocata sit loco, supra. s. tertiam spēm Diapason, Quartā eiusdē spēs Diapason tono dedit octauo esse diffiniam. Nonnulli tamē sentiunt hūc tonū Secūdi naturā sapere, ob diatessaron spēm Sol re, quę & Secundo & huic tono cōis est, dicendū esset etiā cū hęc spēs Diapason copulet in se quartā Diapente spēm. s. Vt sol quę septimo inferuit totio, Septimi toni natura participem esse. Huic autē octauo tono p̄posito sunt totidē principia, quot suo autēntico, Septem. s. C fa ut, D sol re, F fa ut ex grauius, ex acutis uero, G sol re ut, A la mi re, B fa mi, & C sol fa ut. Exemplū primi. s. in C fa ut, habetur in Antiphona Cū uenerit paraclētus. Exemplū Secūdi. s. in D sol re, in Respōtorio Si obliuiscueris. Exemplū Terti. s. in F fa ut, in Anti. Spūs & anime iustorū. Exemplū Quarti. s. in G sol re ut, in Anti. Petrus & Paulus. Exemplū Quinti. s. in A la mi re, in Anti. Laurentius bonum opus operatus est. Exemplū Sexti. s. in B fa mi, in ResponsoRIO Laudabilis populus. Exemplū deniq; Septimi. s. in C sol fa ut, in Anti. Hoc est p̄ceptū meū, uel Ecce ancilla dñi. His ita perceptis citra notularū figuras, utriusq; & autēntici & plagalis species notulis exprimēdas duxi.

autenticorum plagaliūq; tonorum compositione, iam à nobis consummata percepisset. Magis igit̃ docilis eris ad ea quę in p̃dicti capitis fr̃ore pollicitus fuerā, perfectum v3 tonum, Imperfectū, Plusperfectū. Mixtū atq; Cōmixtū. Quorū tonum perfectū dici uolunt Musici, obseruata regula in p̃cedētib; late explicata, ut quū autenticus supra finalem uocem, Octauam admittit, infra uero uocem unicā, qua remota, nō tamen imperfectus redditur, est enim notula illa ad libitum. Plagalis uero suam habet perfectionem, quum quintam supra finem, infra aut̃ Diatessaron. i. quartam ei annexam uidemus.

Tonus autenticus perfectus.

Tonus plagalis perfectus

Omnis deinde autenticus, cui in ascensu nō Octaua, sed potius uel Septima, uel Sexta, uel Quinta, supra finem cōtingit, imperfectus seu diminutus, deficiēs ac defectiuus dicitur, quoq; magis discedit a suo Diapason seu octaua, eo imperfectior, diminutioneq; habetur. Placalis hoc eodē imperfectionis uizio laborat. Nā si debito Diapente suo minus ascendit, a superiore parte imperfectus est. Si uero inferius sitū nō demittat Diatessaron, ab inferiore parte imperfectus exister. At si sup̃e uisueq; diminutus erit, ab utraq; parte dices imperfectū. Tantog; imperfectior ac maiori diminutione cōstabit, quanto magis forte a sua p̃fectione diminutū, tum a parte Diapente, tū a Diatessaron, uel ab utraq; parte,

Tonus autenticus imperfectus.

Tonus plagalis imperfectus.

Plusperfectus uel ut quidam asserunt, quod & ego non improbo, superfluius seu excessiuus. Nā perfectioni suę quid aliud addendū fuit, est cū plus debito uocibus luxuriat, ut cum autenticus supra Diapason unā duas pluresue notulas emitteret. Magis etenim plusperfectus dicitur uel superfluius quāto plus minusue Diapason trāscendit. Placalis uero cū infra suum Diatessaron totidem demitteret uoces, qui profecto aliquādo inferius plusperfectus imas excedendo notulas, sup̃e aut̃ imperfectus conspicietur, suum nō attingendo Diapente. Verū autenticus inferi⁹ minime pati potest imperfectionē, nihil. n. refert adesse uel abesse unicā ut paulo ante dixi, notulā illā infra finē. Hic igitur superius & non inferius hāc parit̃ alterationem, ut. s. plusperfect⁹ existat. Placalis aut̃ e cōuerso.

Tonus autenticus plusperfectus.

Tonus plagalis plusperfectus

Mixtus insuper tonus, est cuiusdam moduli ambitus autenticam atq; placalem cōiungens qualitatem. Ambitus enim est tonorum congruus quidā ascensus atq; descensus. Fitq; gratia exempli, cum autenticus sui placalis naturam, & ut ita dicam, intra suos limites ingreditur, ut est cum habet infra finalem uocem sui placalis Diatessaron, uel saltem, aliamquam illius portiunculam. Iecirco autenticus cum suo placali mixtus inferius dūtaxat habetur, cum duas aut tres, quattuorue ad summum inferas habet notulas, computata his sua finali, ut toties dixim⁹. Nec silentio p̃teribo breue quoddā Enthymema ab huius ingenue disciplinę studiosis sępe obiectum. Cur scilicet autenticus suū perfectum Diapason sup̃e habens, & sui placalis Diatessaron inferius (ut superius dictum est) potius placalis q̃ autenticus dicatur, quorum opinio penitus repudianda est. Omnis enim denominatio a nobiliori sumēda est, Sed autenticus hac denominatione nobilitatus, placali p̃ponendus est, nec eius nobilitas a Diatessaron inferius (ut dixi) pendente, obscuratur. Placalis Mixtus est, cum autentici ascensui accedit, Septem scilicet notulis supra finalem se attollētib; inferior existens autētico ascensu una saltē uoce. Omnis igit̃ placalis huiusmodi autenticę admixtionis accidens, superius tantum patitur, inferius minime.

Tonus autenticus mixtus.

Tonus in ascensu autenticus imperfectus i defectu suo uero plagalis curauit appellatur.

Tonus placalis mixtus.

Tonus auten-
ticus cōmixtus.

Cōmixtus deniq; seu Antimixtus, uel est autenticus uel placalis. Autenticus cōmixtus ille est, q; sp̄bus uarium modulorū cōficitur. Vel est qui cū aliis Diatessaron & Diapente speciebus q; cū suis ppriis cōmisceri uidetur. Fitq; cū diuersorū pmiscuas sp̄s autenticorū usurpar. Talisq; autenticus cantus suā cōmixtionē cū illis autenticis solum dicitur participare, a quibus proprias illorū sumpsit sp̄s. Diciturq; cōmixtus uel antimixtus, quasi speciebus contrariis seu alienis mixtice compositus. Placalis cōmixtus hoc idem sequitur, eius enim admixtionis participes erunt illi placales, a quibus in illum proficiscuntur sp̄s.

Tonus placalis cōmixtus.

DE IUDICIALI TONORVM CHORDA. CAP. LV.

Euouae qd
sit.

Nonnullę intercantandum modulationes tāta breuitate cōpositę sese nobis offerunt, ut cognitu sint q; difficillime, iuxta illud Horatianum. Dum breuis esse laboro obscurus fio. De his igit; pauca quędam primis labiis degustanda, ex Musicali penu depingere statui, quo remoto Euouae, debitoq; ascensu atq; descensu ample patefcat, quales utiq; erunt huiusmodi modulationes an placales an autenticę, ad cuius rei notitiā nos facile Chorda perducet. Et qm̄ paulo ante de Euouae uel Seuouae mētionē fecimus, scito eā dictionē constare ex omnibus uocalibus excerptis ex his duabus dictionibus Seculorū amē, ut acriter inueniri patet. Sub cuius dictionis notulis, Musici non illas tñ prelibatas duas dictiones Seculorū amē, uenī & extremas dictiones singulorū uersu cuiuscūq; Psalmi modulari instituerūt, ut sedulo a re ligiosis in choro canētib; fieri uidemus. Est aut; Chorda in cantu linea uel spatiū a quo Finalis tribus distabit uocibus inclusiue. Iudicialis igit; Primi Secūdiq; toni chorda, F fa ut graue p̄dicat. Tertiū Quartiq; toni chorda, acutū G sol re ut censetur. Quinti uero ac Sexti toni chorda, est acutum A la mi re. Septimi Deniq; atq; Octauī chorda, B fa h mi perhibent esse. Si igit; maior erit notularū numerus supra ipsam chordā q; infra, dicitur cantus autenticus, sin cōtra, placalis. Excipiūtur tamen notulę in ipsa chorda existentes, quę nec superioribus nec inferioribus cōnumerātur. Si uero totidem supra chordam quot infra erūt notulę, autentici nomine, quod paulo superius nobili⁹ placali ostendimus, potietur. Nolim tamen hoc quod de Chordę iudicio dixi, in omnib; ueluti Apollinis oraculum teneas, id enim in minimis dūtaxat militat Antiphonis, Vericulis & his similib; ferialibus. At in maioribus Responsoris ueluti nocturnis prolixiorib; Antiphonis, secus procedendum est. Species nāq; uel Diapente uel Diatessarō in illis frequentes sunt indices, ac ueluti Duces ad illorum notitiam. Tanta nāq; est illorū uis atq; auctoritas, ut ab huiusmodi modulationes denominationem sumant. Exempli gratia. Si Modulatio suum perfectum Diapason supra finem emisserit, more autentici, frequentibus tamen Diatessaron speciebus dependentibus, sit ut illarum iure specierum, potius placalis q; autenticus censetur. Cōtra, Si forte aliquod modulationis genus ista finalem suum perfectum Diatessaron dependens instar placalium habuerit, existentibus tamen q̄ plurimis diapente speciebus supra finalem unico intervallo, nullis v3, inter extremas uoces notulis interpositis, nō placalis, sed autenticus habendus erit. Quale est Responsorium illud, Sin lumbi uestri p̄ceinti. Quod cum in feris a finali perfectū dependens habeat placaliū more Diatessaron, placalisq; dici deberet, erebris tamen Diapente sp̄bus, supra finalem in eo existentibus unico (ut dixi) intervallo, autenticus p̄fecto tenēdus est.

Notandum.

DE TENORVM INITIIS ID EST
EVOVAE. CAPVT. XVI.

Tenor seu
Euouae qd
sit.

Athenus amplū uerborū paruisse campū ad oēs tonorū genus pernoscēdum
censeo, ex tēpore tñ canētibz, Antiphonas p̄sertim q̄ primo ut ita dicā al
pectu cuius sint toni, sub obscurū uidentē, p̄sentaneo ueluti remedio cōsu
lere statui, quod erit Tenor seu Euouae, idē determinatā quandā octo to
norū finalium & cōfinaliū cōseruationē asserimus, uel p̄fixū ac determinatū diffinitur esse
iudiciū, quo p̄uio facile toni q̄licas discernitur. Nā quotos sit Antiphonē ton⁹, ut plane
cognoscās, ultima Antiphonē notula, ac prima ipsi⁹ Euouae obseruāda erit. Quod qdē
ut esset cognitu facilitū, huiusmōi Euouae totidē lrās, quas aiunt initiales (ab his. n. Su
mūt initium) sortitū est, quorū & toni ipsi v3, q̄tior. Quārū primā, graue F fauit exhibz.
Secūda A la mi re. Tertiā C sol fa ut. Vltimā D la sol re. Nec ab re Musici hūc litterarū
numerus sequuti sunt, animaduertētes Euouae tōties uariatū in Musica reperiri, quo
ties & tonorū summa, v3 octies. Primus igit ac Quartus Sextusq; tonus, suum cōmune
Euouae in acuto A la mi re habere soliti sunt. At Secundi toni Euouae suū sumit initium
a finali F fa ut. Tertiū deinde Quinti octauisq; toni Euouae in C sol fa ut residet. Septimi
postremo toni a D sol re suscipit initium, quorū omnium maxime arduus hic censet, ar om
nium infimus Secūdus est, ut his suppositis n̄rsib⁹ & p̄orū exēpla late uagari poteris.

¶ Primus cum Quarto, dant A la mi re quorū Sextus.

F fa ut Secundus, C sol fa ut Tertius notat.

Cum eo Quintus, Octauusq; signat ibidem.

Septimus in D la sol re suum ponit Euouae.

Terminata igit in D sol re Antiphōa, prima Euouae notula principiū efficit i A la mi re, Tonorum
Diapente. i. Quīnta ab ultima Antiphonē nota distāre cācādo Re la, primus utiq; dice
tur tonus. At in D sol re extēre ut superius habitiū, & Secūlorū principiū dabit in F fa ut
per Ditonū. i. per tertiā. f. Re fa, Secūdus erit tonus. Quēcūq; etiā Antiphōa in E la mi
terminata, suūq; seculorū in C sol fa ut p̄ Diapēte cū semitonio. i. p̄ Sextā distās dicendo
Mi fa, tertiū in tonabile tonū. Si aut Antiphōa in eodē E la mi finiet, & seculorū in A la
mi re p̄ Diatessarō. i. per quartā dicendo Mi la, tūc tonus exigit Quartus. Quotiens. n.
Antiphōa in F fa ut terminū dabit, eiusq; seculorū in C sol fa ut p̄ Diapēte. i. per quā
distans, ut. n. Fa fa, tūc tonus afforet Quintus. Si aut Antiphōa in eodē F fa ut, & seculorū
in A la mi re, per Ditonū. i. per Tertiā v3, Fa la, tūc Sextus oēs appellat tonum.
Præterea si ultima Antiphonē notula in G sol re ut finierit, primaq; Euouae in D la sol
re per Diapēte. i. quīntā dicendo Vt sol, Septimus notabilis tonus. At si Antiphōa in eo
dē G sol re ut fuerit terminata, eiusq; seculorū in C sol fa ut per Diatessaron id est per
quartam distans Vt fa dicēdo scilicet, tūc enim tonus dabitur Octauus. Quorū quidem
normam in sequentium uersiculorum compendium redegitur, quo facilius id mēmo
riæ comendares, cuius rei compos eris, si hāc quae sequētur, pauca didiceris.

¶ Re la uult Primus, Re fa retinetq; Secundus.

Per Sexram Mi fa Terno, datur & Mi la Quarto.

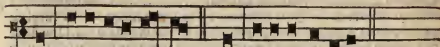
Fa fa fert Quintus, Fa la præbet tibi Sextus.

Vt sol Septenus, Vt fa capratq; Supremus.

Et ut facilius habeas, largiorem ac uulgariorem modum disposui, Videlicet:
 Re la Primus, Re fa Secundus.
 Mi fa Tertius, Mi la Quartus.
 Fa fa Quintus, Fa la Sextus.
 Vt sol Septimus, Vt fa Octauus.

Sequitur Exempla.

Re La Primus Re Fa Secundus.

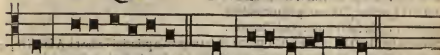
Finis Antiphonae. Principiū Euouae. Finis Antiphonae. Principiū Euouae.

Mi Fa Tertius. Mi La Quartus.

Finis Antiphonae. Principiū Euouae. Finis Antiphonae. Principiū Euouae.

Fa Fa Quintus Fa La Sextus.

Finis Antiphonae. Principiū Euouae. Finis Antiphonae. Principiū Euouae.

Vt Sol Septimus. Vt Fa Octauus.

Finis Antiphonae. Principiū Euouae. Finis Antiphonae. Principiū Euouae.

DE CANTORIS REGIMINE. CAP. LVII.

Dum superiore capite, quia uisa sunt de totis, quia fieri potuit breuitate eno-
 dauimus, uenerat in mentē quādam inronādi normā in mediū asserre, quo
 argumētū debita potēret serie, atque ac p̄cōcūne cōnecteret. Lōge tamē
 satius fore duxi, si prius eos quibus Antiphonas inronādi cura cōmissa erit,
 instruerē quonā uero modo se gerere debeāt Psalmos inronantes, hic pauca ueluti in
 decursu, Sed multo plura seqenti capite recēsebim⁹. Quā igit Antiphōas priusq̃ Psalmos
 inronādū sit haud iniuria priorē locū meretur. Sitq; acri oportet ingenio, lynceisq; oculis
 hui⁹mōi inronādi munus fungēs, ne Autēntici cātū natura arduū nimis acuta uoce itōet.

Cantores accu-
 rati esse de-
 bent.

Placalem uero impense humili de pinat, neutrum n. cantandi modum uocis impotentia sequi possumus, indeq; oritur in canentiu choro molestia grauisq; cōfusio ac dissonantia, ut sit, quā pręter nostrę uocis uires uel ascēdimus, uel descendimus, incidimusq; sæpe in duo uiciosa extrema, a quibus abhorrendū est. Prudēs igit̃ Cātor nō ignoret autēticū grauem, Plagalē uero acutā diligere uocē, Sicq; facile uniuersō cōsulet canētiū choro. Perfēcta tandē Antiphōa, subsequētur psalmorū cātōres, quos deinde uniuersus sequitur chorus, & illorū qdē non est, ut multi putāt arbitrio uororū suo inonare, Sed regulares imitari institutiones ad hoc p̃cipue inuētas. Nā ut exēplis facilius rudes instituatur, Si in D sol re desinet Antiphōa, ut est Primi natura toni, Regula iubet cātare psalmi in tonationē ab F fa ut inchoare, per has notulas ueluti per scalarū gradus Fa sol la scādēdo, nec alium patiet locū. At si forte Octauī toni Antiphōnā in G sol re ut desinentē cātari occurrerit, ibidē utiq; & nō alibi sumendū erit psalmi inonationē, ut lōgiore p̃ximo capite, hæc de re uerborū campū facturi sumus. Aliqñ tamē psalmorū inonatio Cātoris arbitrio relinquitur, ut quū q̃s uel incuria uel imperitiā uoce nimis ardua, nimisue dep̃ssa inonaret, ita ut uniuersus Chorus uoce cogere deficere, tūc perit cantoris prudētia Sese emergere debet, errantiūq; uoces ad rectā ueluti semirā deducere, ut optimi cuiusq; moderatōis est. Postremo nō possum nō carpere quorūdā ridiculā abusionem, Qui postq; psalmus a choro perfēctus fuerit, quā uoce recātandū fuerit Antiphōnā, nihil utiq; pensi habent, imo impētiā obruti, sua uirū licētia, arbitrioq; ac eūisū habentis effundunt nesciō quā uocem. Nā exempli grā, si ut aiūt Seculoꝝ amen in F fa ut sum. clausurē finem, Antiphōa uero, a D sol re exordiat, illud Re Antiphōē p̃ncipiū codē uocis tēnōte p̃ferūt, quō Seculoꝝ amē, nō aduertētes psalmi finem alius terminari, Antiphōā uero initium inferius unica retriā inonādū esse, ut uocis decoꝝ seruetur. Sed itāiam de his ut paulo superius polliciti sumus, sequenti capite Sermo a nobis effusior fiet.

Cantorum
cautio.

Psalmorū in-
tonatio qñ
cantoris arbi-
trio fiat.

Cantorum
inconsiderata
obseruatio.

DE SOLENNI TONORVM APPLICATIONE AD PSALMOS QVO AD PRINCIPIVM CAP. LVIII.

Refertis in superioribus Eūuac p̃ncipiis, quoq; modo in inonadis Antiphonis se Cātor gerere debeat, impletiā uero quōā modo idē uocis psalmodiē applicent ap̃rentq;, dicere in aīo est, p̃missa i primis psalmodiē difinitione, q̃ qdē nil aliud habet, q̃ rectā i primis psalmi inonatio, nec nō cuiuslibet lectionis debita mediatio, finisq; eiusdem ordinata tenorizatio, & a Psallo dēri uare uidet, quod idē est quod Cāto. Inde psalmodia, q̃si cāto, & oīos, laudē latine sonans, quā quotidie Deo optimo & maximo, a Religiosis offertur in cēplis cātādō nō igno- ramus. Hęc igit̃ Psalmodia, seu psalmos inonādi modus, æque bipartita est, atq; psal- morū genus, nā ex cūctis psalmis qdā maiōres uel cātici, qdā minōres dicunt̃. Maiores item Euāgelicis cognominant̃, quod h̃ in euāgelis sæpe inserti legant̃, ut est Beate Vir- ginis Canticū, Magnificat. Itē Zacharię uaticinantis Benedictus, Seniorisq; Symeonis, Nūc dimittis. Hos etiam totos psalmos, nedū primus singulorū uersus, Solēni inonatio- ne iure psallere deberem, Sed hoc idē ubiq; locorū a paucis admōdū seruat. Velle suū cuiq; est, nec uero uiuē timo, Suius cuiq; est mos. Quorū capite tot leuētię. Sed istę mis- sa faciam. At minores psalmi h̃nt, quorū auctōr Dauid cōstitit extitisse, ut sūt Dixit dñs,

Psalmodia
qd & ynde.

Inonandi
modus du-
plex.

Insonandi
modus alia
diuifio.

Confitebor, Beatus, & huiusmodi, quorū primi uersiculi solēni insonatiōe pferēdi essent, reliquorū uero singulorū dimidia plano pgressu, at hoc idē euauit a cūctis. Ego autē me as esse partes purauī pbatissimū, ac imitatiōe dignū, Inelytæ Anconitanæ Marchiæ institutum memoriæ prodere. Nec iniuria, id honoris meretur, cū inter ceteras totius orbis ne dicā Italiz quincias, glo: iosa felixq; dici possit, celeberrimo, imo diuino Virgīnis Lauretanæ tēplo decorata, de quo silere fati^o est, q̄ de multis pauca dicere. Quis n. mentis cōpos huius gloriose gēdis inexhaustis, utiq; miraculis cornuscātis, p̄cōia eq̄ua oratiōe cōplecti possit? Sed ad rē redeam^o. Psalmorū igit insonatiō iuxta nostrę Anconitanę quincię ritū duplex est, Solēnis. s. & simplex, idq; exēplis inferi^o parebit. Perfecta nāq; a choro Antiphōa. s. in D sol re, Primi toni psalmodiā aggredere tertia supra Antiphonę finalē uocē v3, in F fa ur, his re ducētibus notulis Fa sol la. At Secūdi toni finita in eodē D sol re, psalmodia ista Antiphonē finalē unica uocē v3, in C fa ur, ichōada erit, hęc gradib^o notulārū, Vt re ut fa, ul^o mauis, Vt re fa. Sed Tertius ton^o terminat^o i E la mi, supra Antiphonē finē tertiā insonatiōis suę. s. in G sol re ut exigir, his p̄uiis notulis Vt re fa. Quare ro qui finē habet in E la mi, quartā insonatiōē supra finalem p̄stabis, eritq; in A la mi re dicendo La sol la. Quintū tonū, Antiphonē finalis notula quę in F fa ur erit, per unisonum, hoc est in eodē f fa ur exhibebit, his notulis scādēdo Fa re fa, uel recti^o. Veni sol, Sextus tonus terminatur in eodē F fa ur, unisonū habz, ut de Quinto diximus, cū Antiphonē suę finali. s. in F fa ur, harū serię notulārū Fa sol la. Septimū deinde in G sol re ut, quarta supra Antiphonē finalē insonabis uocē. s. in C sol fa ur, has p̄ferendo notulas Fa mi fa sol, uel solēnius, Vt fa mi fa sol, uel etiā ut q̄busdam placet, & si paucissimis, Sol fa sol, in q̄nta sup Antiphonā, assumēdo in capite. s. Seculo^o v3, in D la sol re. Octauus de nīq; in eodē G sol re ut terminatur, Quāti, Sextiq; toni, naturam imitat. Sumēdo. s. Suez insonatiōis initium, ab Antiphonē finali per unisonū scilicet in eodē G sol re ut, harum tenore notularum Vt re fa, uel dectius Vt re ut fa. Quos omnes Tonos ut facili^o memorię thesaurum cōmendes, hos subiicimus ediscendos Versiculos:

¶ Primus habet tonus Fa sol la, Sextus & idem.

Vt re fa Octauus, sit Tertius atq; Secundus.

La sol la Quartum, dant Vt mi sol tibi Quintum.

Septimus at tonus, Fa mi fa sol tibi monstrat.

Vel sic.

¶ Primus cum Sexto, Fa sol la semper habeto.

Tertius & Octauus, Vt re fa Sicq; Secundus.

La sol la Quartus, Vt mi sol sit tibi Quintus.

Septimus Fa mi fa sol, sic omnes esse recorder.

DE TONORVM MEDIATIONE ATQVE FINE. CAPVT. LIX.

His deinde quę dixi De initiis psalmodi modulatīs, subiit psalmodię mediatio. s. modus media uersiculi uerba modulādi seu insonādi, ut sunt hęc uerba, Domine meo, in primo psalmi uersiculo, Dixit dñs. Hęc igit psalmodię mediatio multifariā sit. Primi nāq; toni Sexti quorū & Septimi mediatio, his promitur notulis Fa mi re mi Secundi

Secundi uero & Quinti Octauisq; toti, his profertur notulis Fa sol fa. At Tertiū media
tio toti, has possidet uoces Sol fa mi fa. Quartū postremo toni-mediationem, his modū
lamur uocibus Re ut re mi re, quæ omnia his carminibus compendiose describuntur.

Septimus & Sextus, dant Fa mi re mi quog; Primus.

Quintus & Octauus, dant Fa sol fa sicq; Secundus.

Sol fa mi fa Ternus, Re ut re mi reg; Quartus.

Ex quibus facile aīo concipies, Primū, Tertiū, Sextū, Septimūq; tonum, ex suis uocibus
uel notulis ultimā habere sublatā seu elatā. Hōr uero subsequētū Secūdi, & Quartū,

Quintū & Octauū, ultimā semper esse depressā. Quū uero intercāndū ī dictiōes morio,

Syllabas icideris, ut sūc me, te, le, sū, es, est, fac, nos, & uos; Ex hebraicis. Iesus, Dauid,

Syon, Hierusalē, Moyses, Aaron, Abraam, Isaac, Jacob, Israel, Esau, Esaias, & reliqua

id genus, eas utiq; dictiones in penultima scādente notula, ultima relicta, defines inlar

interrogatiue pīnciationis. Psalmodiæ deniq; Finis, nō ppria sit auctoritate & arbitrio

nostro, Sed suū imitatur Euouæ, quod uariū ac multiplex esse in Anaphorais clarius

uidere datur. Pro huius igit rei decisione, diligēter animaduertendū est, cuiuscūq; toni

Euouæ, ubiq; eius notulæ ubi uerba apponi debēt, Sex dōtaxat inueniuntur, quāuis ali,

quo in tono pluribus consent, tñ sunt alligatæ, supra quas, Syllabæ nullatenus assitute.

Quapropter cuiuslibet psalmi uersus finem ponere opranti, illis sup sex notulis, Tex Syl

labæ suscipi debent, ante ipsius finem. At tibi magnam induceret difficultatem, ob nīmi

um celerem huiusmodi discursum, practicam amplectere, quæ tibi supplet in cunctis.

Et hæc de Solenni psalmodia dicta sufficiant, exemplis decora serie sublequentibus.

GENERALIS OMNIUM TONORVM APPLICATION.

Primus tonus

Pri-mus-tonus sic incipit, sic me di a-tur, & sic fi ni-tur.

Secundus tonus

Se-cū-d⁹-ton⁹ sic incipit, sic me di a-tur, & sic fi ni-tur.

Tertius tonus

Ter-ti-us-tonus sic incipit, sic me di a-tur & sic fi ni-tur.

Quartus tonus

Quar-tus-ton⁹ sic incipit, sic me di a-tur, & sic fi ni-tur.

H

LIBER

Quint^{us} ton^{us}

Quintus to n^{us} sic in ci pit, sic me di a tur, & sic fi ni tur.

Sext^{us} ton^{us}

Sex tus to nus sic in ci pit, sic me di a tur, & sic fi ni tur.

Sept^{imus} ton^{us}

Sep ti mus Sep ti m^{us} to n^{us} sic in ci pit, sic me di a tur, & sic fi ni tur.

Octau^{us} ton^{us}

O cta u^{us} to n^{us} sic in ci pit, sic me di a tur, & sic fi ni tur.

SEQ VVNTVR PSALMORVM INTONATIONES.

Prim^{us} ton^{us}

Di xit do mi nus do mi no me o. Se de a dex tris me is.

Secū^{dus} ton^{us}

Di xit do mi n^{us} do mi no me o. Se de a dex tris me is.

Terti^{us} ton^{us}

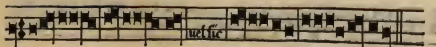
Di xit do min^{us} do mi no me o. Se de a dex tris me is.

Quart^{us} ton^{us}

Di xit do min^{us} do mi no me o. Se de a dex tris me is.

Quint^{us} ton^{us}

Di xit do min^{us} do mi no me o. Se de a dex tris me is.

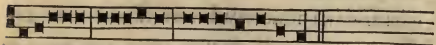
Sextus tonus.

Di xit do min^o do mino me o. do mino meo. se de a dextris meis.

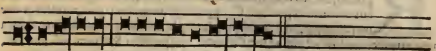
Septimus tonus.

Di xit Di xit Di xit domin^o domino meo se de a dextris meis.

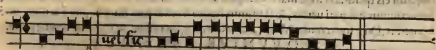
Octavus tonus.

Di xit domin^o domino meo. se de a dextris meis.

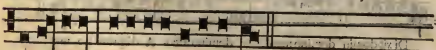
Primus tonus.

Magni fi cat. A ni ma me a do mi num.

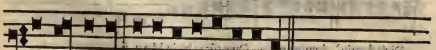
Secundus tonus.

Magnificat Magni fi cat. A ni ma me a dominum.

Tertius tonus.

Magni fi cat. A ni ma me a do mi num.

Quartus tonus.

Magni fi cat. A ni ma me a dominum.

Quintus tonus.

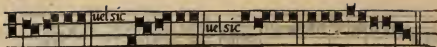
Magni fi cat. A ni ma me a do mi num.

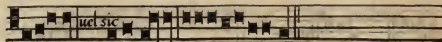
Sextus tonus.

Ma gni fi cat. A ni ma me a dominum.

H ii

Septimus
tonus.

Ma gni fi cat. Ma gni fi cat. Ma gni fi cat. A nima mea dominum.

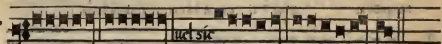
Quartus
tonus.

Ma gni fi cat. Ma gni fi cat. Anima mea dominum.

DE SIMPLICI TONORVM INTONATIONE. CAP. LX.

Reliqum est alteram psalmodiæ Majorum minorum psalmonum diuisionis partem, Diebus utiq; Maioribus & Minoribus, Semiduplicibus & ferialibus obseruandâ prosequi. Quæ profecto intonationis pars, a Solenni ordine non discrepat, præter principium, est. n. inchoandum a prima seu ouæ notula unisona procedendo uoce usq; ad mediationem, quæ profecto Solennem ritum imitatur, ut sequentibus patebit exemplis, additis omnibus Euouæ tonis, Quibus singulis uerba quedam eis quadratâ meo Marte excogitatâ subiicienda duxi. Primi igitur toni Euouæ, his uolumus insigniri uerbis, Adâ primus homo. Secundi toni Euouæ, uel Seculorū amē his uerbis, Dux sunt tabulæ Moysi, & sic de reliqs successiue, ut exëploꝝ ordine patet.

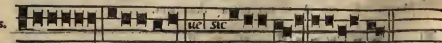
SEQVVTVR EXEMPLA.

Primus
tonus.

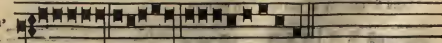
Di xit domin⁹ domino meo. domino meo. A dâ prim⁹ ho mo.

Secundus
tonus.

Dixit domin⁹ domino me o. Dux sũt ta bu lę Mo y si.

Tertius
tonus.

Di xit domin⁹ domi no me o. do mino me o. Tres patriar chæ.

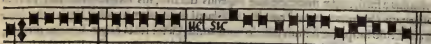
Quartus
tonus.

Dixit domin⁹ domino meo. Quatuor Euā ge li stæ.

Quintus tonus

Di xit domin⁹ domino me o. Quia libri moy si.

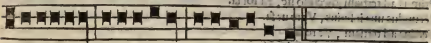
Sextus tonus

Di xit domin⁹ domino me o. Sextus tonus po si. tae.

Septimus tonus

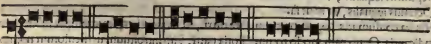
Di xit domin⁹ domino me o. Septus tonus sunt ac res.

Octau⁹ ton⁹

Dixit domin⁹ domino me o. Sed octo, sur par. tes.

Primus. Secundus. Tertius. Quartus.

Ma gni fi cat. Ma gni fi cat. Ma gni fi cat. Ma gni fi cat.

Quintus. Sextus. Septimus. Octau⁹.

Ma gni fi cat. Magni fi cat. Ma gni fi cat. Ma gni fi cat.

Iam de Solennium Simplicij psalmoni in oratione cōstruam, se subinde alio emergente capite, quo cuius sint Introitus toni, psalmon auspiciis, facile percipies.

DE INTROITVM COGNITIONE CUIVS SINT TONI. CAPVT LXI.

Presentiarum, quod in praecedentis recessu capitis pollicitus sum, aggre dior, ut uidelicet Missarum Introitus quoti sint toni plane cognoscas.

Qua quidem in re, non relictus est, ut Terentianus ille Datus inquit, Srgnitae locus. Duo nam nobis parant huius rei notitiam: Finalis uidelicet Introitus; &

Introitus
quot & q̄b
modis culus
tōi sit cogno
scitur.

Psalmi uersus initium. Quum enim ipsius Introitus finalis in D sol re terminauerit, & supra eandem unius terciae interfectio Versus inchoauerit his notulis Fa sol la, primi toni esse dicetur. At cum psalmi uersiculus infra introitus finalem, eodem ut modo dixi in D sol re sitam, unius uocis discrimine duxerit initium, his praeuocibus notulis Vt re fa, Secundus oritur tonus. Tertium uero tonum introitus finalis in E la mi residens, eiusdem uersiculus a finali terciae intercapedine superius distans, his interiectis notulis Vt re fa pollicentur. Quartus autem tonus eundem in E la mi desinentem introitu, supra cuius finalem uersiculo incipiente harum indicio notularum, La sol sol la exigit. Introitu metam, uersiculo carceres in F fa ut constituentibus, Vt mi sol astantibus, Quintus nobis indicium erit. Sed statutus in F fa ut eiusdem carceribus & meta, his notularum gradibus existens, ritus finem, ac eiusdem uersiculi exordium suscipiente, harum auspicio notularum Vt fa mi fa sol, Septimum nuncupabis tonum. In eodem postremo G sol re ut occidente introitu, eiusque oriente uersiculo, Octauus emergitur tonus, eū his praeuocantibus notulis Vt re ut fa, quae oīa ne uerbosa obtritis oratione, in cōpendium redigimus hoc mō.

Primus ad tertiam, dicendo sic, Fa sol la.

Secundus una inferius, Vt re ut fa.

Tertius ad tertiam, Vt re fa.

Quartus ad quartam, La sol sol la.

Quintus aequalis, Fa re fa, uel melius Vt mi sol.

Sextus aequalis, Fa sol sol fa sol la.

Septimus aequalis, Vt re fa mi fa sol.

Octauus aequalis, Vt re ut fa.

His ita consumatis, operae precium fore duxi, Si sequenti capite exempla sublicerem indicantia, Quo nam modo totum Gloria patri, Sub introituum uersiculorum notulis cantandum distinguendumque sit.

DE MODO CANTANDI GLORIA PATRI SUPER

Uersiculum psalmi introitus.

Cap.

LXII.

Omnes aetate nostra in cantanda trinitatis laude, id est Gloria patri, super psalmorum introituum uersiculos laborantes uidi, hac huius La byrinchi perplexos exitus minime inuenientes. Sed in dies magis magisque errantes, quibus perinde atq; Theseo hac nostra pro filo instar Ariadnes tradenda dūm, quibus bene perceptis, & digito cernaciter inuolutis, La byrinthes ambages, & monstruosa labyrintha ubi uaginem illece eadem? Adeste igitur iu cundi lectores. In primis etenim sciendum est, Uersiculos in introituum calce adiacen tes, saepe non tot habere notulas, quot Syllabas habet Gloria patri, sed aliquando plures, & aliquando pauciores, & raro aequus est numerus notularum uersiculi Introitus, & Syllabarum Gloria patri, & hoc potissimum cantoris mentem perplexam reddit, &

Gloria patri
quomodo can
tandū inuo
itu.

oculos ignorantiae caligine obducit. Caris igitur ac diligens Cantor primam habet distio nem Gloria, notulis primae dictionis uersiculi Introitus cantando subiiciat, & hoc sit ge nerale praeceptum in quolibet tono. Deinde has quattuor dictiones, uidelicet, Patri, &

filio, & computata hæc Syllaba spi, in Unifono cantabit, singulas Syllabas, singulis notulis aptando, donec peruenieris ad hæc Syllabam ri, quæ est secunda syllaba huius dictionis Spiritui, quam quidem syllabam, primæ notularum ligaturæ accommodabis. Primæ dixi ligaturæ, quoniam plures solent esse, præsertim in Primo tono, & Secundo, Quarto, Septimo, & Octauo, hoc peractò, reliqua sequere ut Versus iacet. Has tamen obliuiscaris seu exceptiones. Tertius enim tonus, unam tantum solet habere ligaturam, uel eius uice notulam ascendentem, cui attribuenda erit ea, quam dixi, Syllaba ri. At si forte eam notulam in dicto tono non ascendentem, sed descendentem, ut sæpe fit inuenieris, tunc ei non, ri, syllabam paulo ante dictam, sed præcedentem syllabam, spi, applicabis. In sexto deinde tono, ubi nulla est ligatura, hæc syllaba, ri, descendenti notulæ subficienda erit. In Quinto denique tono, nulla est ambiguitas, quum omnes notulas habeat unisonas præter penultimam, Iecirco Gloriam cantabis iuxta notularum situm. Hoc tamen pensi uelim habere Cantor, ut quum Introitus uersus plures habuerit notulas, Syllabis, quibus constat Gloria patri subiectas superfluas notulas. Quum uero pauciores, suppleat, donec locum attingat statutum huic syllabæ, ri, de quo satis superq; dictum est superius, subsequente quod reliquum est uidelicet, cui sancto, usq; ad uirgulam dimidium uersus dirimentem. Insuper animaduertes hæc uerba sequentia uidelicet, Sicut erat in principio & nunc & semper, eodem modo cantari, & eisdem notulis subiici & aptari, ut dictum est superius de Gloria patri. Ista tamen coniunctio, & saltim in quibusdam tonis, & in quibusdam hoc aduerbium nunc. Nam in Primo & Septimo tono hoc aduerbium nunc, sub prima ligatura promendum erit. In tertio autem tono, primæ ascendenti attribuendum erit. Verum hæc coniunctio & in Secundo, Quarto, & Octauo tono, primæ ligaturæ offerenda erit. In Sexto autem tono, primæ descendenti notulæ deserviet. In Quinto denique tono, nullorū est præcepto, quoniam (ut mox dictum est) in eo omnes in unisono sunt notulæ, præterea uno semper ordine procedendum erit, usq; ad eam uirgulam, quæ medium occupat uersum. Postq; uirgulam sequentes uersiculi notulæ, his dominabuntur uerbis uidelicet, & in sæcula sæculorum amen. Sciendum tamen est, omnem uim & pōdus esse in his duabus syllabis, cu, & lo, istius dictionis Sæculorum, id si penitus ignoraueris, irritus erit labor tuus. In Primo namq; & Tertio, Septimo, & Octauo tono, hæc syllaba cu, sub prima ligata notula, pronuncianda erit. In Secundo, & Sexto tono, sub prima ascendente notula. Hæc autem syllaba lo, sedem habere debet in Quarto tono, sub prima ligaturæ notula. At in Quinto tono, primæ ascendenti notulæ dedicabis. Hoc si accurate obliuiscaris, in reliquis subsequentibus errabis minime, licet multa sit uarietas, ut tamen sit ad hæc tuior aditus, exempla quidam subiicere consulo uolui, quæ uirg non minus tibi proderunt, q̃ superiora præcepta, quæ pro uitili tua memoriæ tuæ thesauro enixe commendabis.

Notandum

Sicut erat in introitu quo pasto cantandum.

Notandum

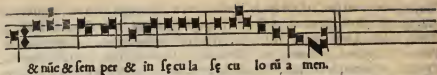
*notandum.

SEQ VVNTVR EXEMPLA.

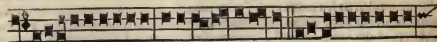

Prim' ton'.

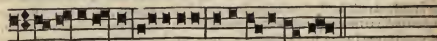
Glori a patri & fi li o & spi ri tu i san cto. Sicut e rat in princi pio

Secūd' ton'

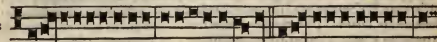

Glo ri a pa tri & fi li o & ſpi ri tu i ſan cto. Si cur e ra in pſci pio

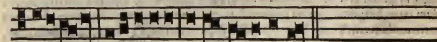

& nūc & ſem per, & in ſe cula ſe cu lo nū a men.

Terti' tonus

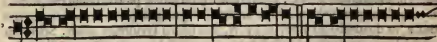

Glo ri a pa tri & fi li o & ſpi ri tu i ſan cto. Si cur e ra in pſci pio &

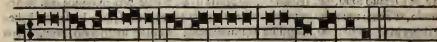

nūc & ſem per, & in ſe cula ſe cu lo nū a men.

Quart' ton'

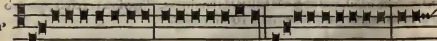

Glo ri a pa tri & fi li o & ſpi ri tu i ſan cto. Si cur e ra in pſci pio

pi o & nūc & ſem per, & in ſe cula ſe cu lo nū a men.

Quint' ton'

Glo ri a pa tri & fi li o, & ſpi ri tu i ſan cto. Si cur e ra in pſci pio & nūc

& ſe per, & in ſe cula ſe cu lo nū a men.

Sextus tonus.

Glo ri a pa tri & fi li o & spi ri tu i san cto. Si cut e rat in princi pi o &

nūc & sēp, & in se cu la se cu lo rū a men.

Esti hūc sexti toni ritū penes fere oēs religiosos uulgiore magisq; ritū esse nouerim, Notandum
non tñ silentio pretereundū censui, Quē nos Augustiniani Eremitę inuolabiliter sacri,
jubetib⁹ nostris institutionib⁹ obseruam⁹, hunc ergo te facile subiectū docebit exēplum.

Sextus tonus.

Glo ri a pa tri & fi li o & spi ri tu i san cto. Si cut e rat in princi

pi o & nūc & sēp, & in se cu la se cu lo rū a men.

Septimus
tonus.

Glo ri a pa tri & fi li o & spi ri tu i san cto. Si cut e rat in princi

pi o & nūc & sēp, & in se cu la se cu lo rū a men.

Octauus tonus.

Glo ri a pa tri & fi li o & spi ri tu i san cto. Si cut e rat in princi pi o &

nūc & sēp, & in se cu la se cu lo rū a men.

DE COGNOSCENDIS RESPONSORIIS
CVIVS SINT TONI. CAP. LXIII.

Responsoria
cuius tōi sint
quō cognos-
cantur.

Absolutis Introitibus, Quibus Responsoria tonis dedicata fuerint exponēdū superest, idq; sanē facile cognitu erit, Responsorii finali, ac uersiculi initiū inspectis. Vnde si Responsorii Finalē D sol re occupauerit, inde exordiente uer su Re la pmissis, uel supra finalē quinta excedente his notularū gradibus La la la sol la, tonus Primus cēlendus erit. Sed si Responsorii finali, uersiculus una uoce inferior erit, his indicatibus notulis Vt re fa fa, siue unisonus utriq; cois erit, emanatibus inde his notulis Re ut re, Secundum nulli dubiū erit esse tonū. Graue autē E la mi, Fa sol fa fa re mi fa pēantibus, Responsorii finali in sua sede morāte, ac supra se uersiculi exordium, unius Sextæ dimēsiōne attollēte, iure Tertiu exhibebit tonū. At si uersiculus supra finalem quattuor euaserit gradus, his comitātibus notulis La sol la, Quart⁹ adērit ton⁹. Quū uero F fa ut Responsorii finalē sibi uēdicat, Quina superius initiū uersiculo ministrante, Fa fa fa sol fa re auxiliātibus, Quintus soler emergere tonus. In eodē item F fa ut, Sextus unisonū Responsorii postremæ ac primæ uersiculi uoci cōmunē largitur, his annu entibus notulis Vt re fa fa. Verū ubi uersiculus supra Responsorii finalē quina uoce in G sol re ut ociātem, Semor⁹ erit his interiacētibus notulis Re mi fa mi re, Septimi erit ton⁹ p̄sagium. Sepe etiā huic unisonus accidit, definēte Responsorio, ac uersiculo inchoāte eodem in G sol re ut, Vt sol approbantibus. Et Octauī deniq; toni cognitio duplex est, cum Responsorii finalis, ac uersiculi prima uox sub eodem G sol re ut militante, harum tenore notularum Vt fa fa mi fa sol, uel cū a finali uersiculus quattuor distabit uocibus, his notulis inseris Fa fa fa mi fa sol. Et ne horum memoria nulla unq; debeat obliuio, has necessum est regulas subsequentes ediscas, Videlicet.

¶ Primus ad Quintam, uel æqualis. Secundus æqualis uel una inferior.

Tertius ad Sextam, & aliquādo ad Quintam. Quartus ad quartam.

Quintus ad quintam, uel æqualis. Sextus æqualis.

Septimus ad quintam, uel æqualis. Octauus ad quartam, uel æqualis.

Quonā uero mōs Trinitatis laus, Gloria. s. patri & filio & Spiritui sancto, cuiusq; Responsorii uersiculo deservat ac cārando subiiciat, Sentiūt nonnulli fatālē regulā, certūq; modum minime dari posse, cū alterius Syllabę aliquādo plures, aliquādo pauciores sint alterius uocibus uersiculi. Animo tamen uolutando, inueni firmam, certāq; regulam dari posse, licet subdifficilis uideatur, de qua sequenti capite, discernendum erit.

DE MODO CANTANDI GLORIA PATRI SUPER
VERSICVLVM RESPONSORII. CAP. LXIII.

Gloria patri
quō cāteret
in responso-
riis.

Antitur Gloria patri, reminiſcitur illius primi p̄cepti, quod in capitis limine de Modo cantādi Gloria patri super uersiculū introitus nup̄ tradidimus, ubi docuimus hāc t̄m dictiōnē Glorio intercāndū subſticiēdā esse primę dictiōni ipsius uersiculi parī mō hīc idē dicimus obseruādū, u. s. hęc dictiō Gloria a Cātore p̄feratur sub serie notularū primę uersiculi dictiōnis, quę uirgula quadā a sequētibus diſterminari ſolet. Hoc diligēter obseruato, p̄ter hāc ſyllabam

Terti^{us} tonus.

Glo ri a pa tri & fi li o & Spi ri tu i san cto.

Quan^{tu} ton^{us}

Glo ri a pa tri & fi li o & Spi ri tu i san cto.

Quintus ton^{us}

Glo ri a pa tri & fi li o & Spi ri tu i san cto.

Sextus ton^{us}

Glo ri a pa tri & fi li o & Spi ri tu i san cto.

Septimus
tonus.

Glo ri a pa tri & fi li o & Spi ri tu i san cto.

Octau^{us} ton^{us}

Glo ri a pa tri & fi li o & Spi ri tu i san cto.

C DE MUSICA FICTA SEV DE CONIUNCTIS. CAP. LXV.

REm saneq̃ haud inutilem me factum puravi, si in huius primi voluminis calce, ad legentiu uoluptate, q̃d nihil de ficta musica in medium afferrem. Quamvis namq̃ sit ponderis ea callere, Quate^m sit sit iacturę atq̃ dedecoris igno^rare, optimu cuiusq̃ Musici iudicio relin^git. Quod idẽ I hac pã^mena disciplina pfecturus facile sentier pfectui suo apprimẽ necessariũ, nec unq̃ extra hoc do^cumentu musices apicẽ attinger. Diversis igit^r nominibus multipliciq̃ diffinitione eã des^ccoravĩt, Fictã, siue cõruptã, Musicã, uel coniunctionis modũ nũcupãdo. Fictã diuersis aiunt de causis. Primo q̃a cantus recto propriosq̃ imo accidentali stylo carãt, aliudq̃ q̃ in eo sit ostenditur, uel quia sit statũ ordinatũq̃ regulẽ ditioni nõ subiacet, ac cõmunẽ artem penitus negligit. Coniuncta insuper ut quibũdã placet dicitur, quia ut suo indicatur nomine pter statutas a Musicis in manu notulas alias contungit cõmentitias, quod tibi Interca, adũ sepe coninger, Aut ficta dicta est Musica nã pfecte & consonantia aliqua diminutione

Musica ficta
quare dicat

diminutione imperfecte habere, sine fictione emendari nequeat. Addimus his nominibus rationibus, ne quod diximus alienū a ueritate uideatur, suas diffinitiones. Quarū primā de ppria sede notulārū trāsmutationē dicūt esse, & a b mollari id argui, quod in alienis clauib⁹ cōstitutū Fa nobis enūciat, sicut a q̄drato h mi representat. Et ex ista Fa & mi tua pmurationē, alia oris diffinitio, eāq̄ asserūt esse toni in semitonii, uel semitonii in tonū trānspositionem. Nōnulli etiā fīctam musicā falsam appellāt, quorū sententia q̄ absit a ueritate, tuum est iudicare, cū nulla sit in ea falsitas sed uerissima scientia, ac ab expertis optio misq̄ Musicis approbata, imo eadē absenti nō stare cātus, ad oēs cōsonātiās pfectas rei eegrdas, ut. n. Quinta & Octaua ceterasq̄ semitoniorū defectiōne imperfectas seu dimi, nutas, horū qdē sententiā uagā esse q̄s dubitat illoq̄. s. q̄ fīctam musicā falsam esse asserūt. Quibusdā tñ clarius eā pferre cupido iecit, asserentibus cantū esse pter regulare manus traditionem zeditū, uel fīctiōne deductionis extraordinarie certa necessitate inueniū. Nec cessitate qdē haud mediocri Diuini Musici hāc inuenire ducti sunt, quo suauis floridi cantus cōsonātiās iucundiores, ac suauiores redderent, pinde docti Grāmatici suam figuris uel grācanico uocabulo tropis schematicisq̄ exornādo, conciniorē efficiunt orationē, quos fortasse Musici (stimulos. n. dedit emula uirtus) emulati sūt, attribuētes huic fīctae cōiunctę Musicę duas ueluti duces, pprietates b. l. molle, atq̄ quadratū iuicem discrepātiā, nā Tonus, qui iure ipso, a naturali, quadratq̄ pprietate gignit atq̄ regitur, a b mollari in semitonii cōuertitur, & e cōuerso, Semitonii quod ppriū est b mollis seu nature, apud h quadrū toni accipit accessiōne, fīcta opitulāte Musica. Hoc deniq̄ aureū praeceptū hēreat tibi in medullis, quoties uis Mi in fa mutari, utendū signū b mollis. Si uero fa in mi cōueri cupis signū Diesis maioris apponendū erit. Quid sit autē Diesis maior, & quid significet, capite trigesimo septimo, libro tertio, assatim habes, De his hactenus, p sequētis capiti parascue dicturū polliceor generaliter atq̄ particulariter, quorū plūbarę sine adiūctiōes seu extraordinarie Deductiōes, quibusq̄ caratēribus notentur, & ubi & unde suam ducant originem, & multa alia quae mi fallor ore rotundo, ut Horatianis utar uerbis, in sequentibus altitonantis ope recensabo.

Musica fīcta quid sit.

Qui musicā fīctā falsam putāt nō recte sentiunt.

Mi in fa & e cōuerso mutandi regula.

DE CONIUNCTARVM LOCIS. CAP. LXVI.

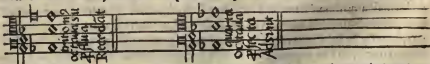

Primi cuiusq̄ Pollicētis manere pmissis interest, quod si secus fecerit, subnatione non carebit, ac leuitatis crimine ager, huiusmodi norā obhorrens quod in superioris capitis digressu pollicitus fuerat, cōiunctarū. s. argumētū, in p̄senti aggredior, quarū summa duodenario cōplectis numero, ut in hui⁹ processu capitis, erit in p̄mptu. Cōiunctarū igit̄ Prima in h graui resider, mollari b infignita, cui⁹ appositione, illud regulare ac ordinale Mi, in Fa accidentale cōuertitur, quaidē conueriōe, alēssus ille ab A re ad B mi, tonus ante naturalis, q̄a R e mi fitebas, in accidentale atq̄ minorē semitonii introduce, diceq̄ Mi fa, itaq̄ transitus a B mi ad C fa ut, primo Semitonius naturalis cū Mi fa dicebas, mobilis effieitur, seu accidentalis tonus, canteq̄ Fa sol. Cuius cōiunctę Hexachordū seu principiū, a sub graui F fa. ut inferi ore una uoce ipso I ut emanat. Quod aut sit hęc cōiuncta impēse necessaria, id Quinta inter h mi & F fa ut graue impēcta adiacēs testatur, q̄ appositio b mollari seu Spherico in B mi, suauis, pfectaq̄ redditur. Secūde uero Cōiunctę signū h quadrū in C graui

Coniunctę duodecim. Prima coniuñcta.

Secūda cōiuncta.

dicimus esse huius autem quadrati h minus est, illud Fa quod in C naturaliter iacet, expellere, ac mi substituere. Semitonium deinde a h mi ad C fa ut cōfētum, toni sulci- pit incrementū, cuius deductio A graui attribuitur. In florido cātu id cōspiciē, quo mi nor Tertia inter A re & C fa ut cōtēta, his nōgularum gradibus Re mi fa, ipsius h qua- dri ope, fiat maior, ac ex Semiditono, Dironus euadit. Tertia familiaris Cōiuncta ad E graui amplectitur cum b mollis signo, cuius appositione, Mi naturaliter cōstitutum, Fa uocatur, ducens a B mi graui suum Hexachordum. Ea saepe uti usui uenit, ad perficien- dam p̄cipue Quintam, ut si Tenoris notula (de cantu figurato loquor) mollis p̄p̄ieta- tis in B fa h mi disposita foret, Bassus uero Quintam formaret in E la mi, necessario sua- datam ac imperfectam in E la mi cogeris, modo perfectā uelis reddere Quintam i E la mi mollem p̄p̄ietatem addere, Secus uero fiet uocis cōfusio, ac uehemens Dissonancia, cum sit imperfecta. Quare cōiunctę in F fa ut residēt, quadratū h dedicatum esse p̄o- minem fugiat, quo incipio, cōstat Fa, sicut mi, cedere. Oriturq; eius Hexachordum, a fi- nali D. Hęc itaq; Cōiuncta, nō h quadratum, sed maioris Disis figura, ut saepe dictum est, a Musicis designat, cū p̄cipue minorem Tertiam in Tenor seu Cōtralto cum Basso positam, maiorem reddere opus est. Quinta cōiuncta in A acuto, b mollis signo p̄a- tis, ubi Mi euanesce, Fa locum occupant, Cuius Hexachordum, in E finali reperitur. Huius aut Cōiunctę exēplum Xp̄e Pipellaris Missæ titulo Lomme agne: facile p̄stila- bit, & in eadem Missa passim marte p̄prio reperies. Sextam in C acuto naturaliter sitam, h quadrum comitat, & p̄prio Fa expulso, Mi substituitur. Cuius Hexachordū ab acu- to A deriuatur. Hęc enim Cōiuncta utrum ut Musici, ubi Cōsonantiarum, minor aliqua uel Tertia, uel Sexta, uel Decima reintegranda sustentandaq; offertur, nec quadratū h, sed eius uice fungentem, maiorem Disim apponūt, quo clarus intelligi, a C sol fa ut ad D la sol re, minorem fieri semitonium, ut in quarta cōiuncta terigimus. Septima cō- iuncta in E acuto, b mollis seu b rōndi signo decorata moratur, cui⁹ p̄sēntia, fit ex Mi in Fa cōmmercium. Cuius Hexachordi radices, ab acuto h pullulant. Huius exēplum in florida Musa reperitur. Vbi si forte Quinta in Basso b molli notata, a graui E la mi, ad acutum usq; B fa h mi oblata fuerit, ut in tertia dictum est Cōiuncta, consona oīo uide- bitur. Cupienti uero uel Supranū uel Altū addere, errorq; duplex inde orit. Primo qui- dem inter Supranum & Bassum superflua extabit Octaua, maiori Semitonio luxuriās. Nam remoto b molli a suprano, tunc ea Octaua cōstaret sex tonis, minorq; Semitonio p̄ter regulam. Perfecta uero Octaua (ut pueris etiā liquet) quinq; tonis, duobusq; mi- noribus clauditur semitonis. Alter deinde subsequitur error. Tritonus. I. qui foret a Teno- re ad supranum, non existente ut dixi molli b. Eo uero assistente, superflua iam memo- rata Octaua, redditur perfecta. Tritoniq; durities, in gratam conuertitur Harmoniā, & uniuersa Musa a planis pedum usq; ad uerticem, speciosa & pulchra nimis, ac omni- melle suauior exister, ut his inferius patet exemplis.

Octaua cō- Cōiunctarum Octauæ in F fa ut acuto mansionem habenti, quadratum h famularur, iuncta. ex qua mansiosi, proprio Fa remoto, Mi subrogatur. Cuius exachordum ab acuto D

proficiscitur. Hæc nãq; a Quarta coniuncta parum uel potius nihil differt, hoc tantum excepto, q̃ illa grauis, hæc uero acuta est. Quæ quidem in floridis Musis persequens est. Huius nãq; ope minores Consonantiæ, ut sunt Tertiæ, Sexæ, Decimæ & huiusmodi, reintegrantur, suntq; conciniores atq; suauiores. Ea uero remota, cõtrarium inducitur. Hæc deniq; docemur in descensu a Superacuto G sol re ut, ad acutum F fa ut, uõ tonum ibi naturaliter residere, sed Semitonium p̃stare. Nec ipsius h̃ forma a p̃claris Musicis, Sed Diesis maior imprimitur, quod idẽ est. Nona Coniuncta superacutum occupat A la mi re, quo ex loco tãq; ex proprio domicilio, Mi expellitur, eius uicem Fa subeunte, Hexachordũq; ab acuto E luscipiente. Et hæc cũ Quinta Coniuncta in omnibus affinitatem habet, licet illa acuta, hæc aut̃ superacuta habeatur. Huius rei exempla passim p̃cedunt, p̃sertim in Pipellaris Missa super uerbis O sanua in Suprano, quo in loco ad molliendum Mi asperitum, Tritonũq; duriciem euitandam, b̃ mollis auxilium impotandum fuit. Tres uero reliquas quas nunc declarauimus sumus, breuib; accipe. Quarũ Prima quadrato h̃ designatur in C sol fa, talisq; habetur qualis Secunda atq; Quinta. Ac Secunda in E la posita, b̃ mollis signum exigit, & eadem est quæ Tertia & Septima. Vltimam deniq; totius Musicæ metam transcendentem, in acutissimo F fa ut, h̃ quadrato signo comitatum uidemus dispositam, nec a Quarta, Octauaq; omnino differt.

Nona coniuncta.

Decima coniuncta.
Vndecima coniuncta.
Duodecima coniuncta.

DE MODVLANDIS GENERIBVS VEL MELODICIS GENERA-
tionibus, & primo de g̃ne Diatonico. Cap. LXVII.

Modulandi de Ficta Musica, ad p̃sens de Genere Diatonico, Chromatico, ac Enarmonico q̃ paucissimis potero me absolui. Prisci atq; moderni Musici triplex esse genus modulationis asserunt. Diatonicum. s. Chromaticum, & Enarmonicum. Ad quos euidentiam sciendum est, horum generum in Tetrachordis iudicium, uidelicet, in quolibet Quatriono est habitum, quamobrem dicendum erit quodlibet Tetrachordum tũ Diatonicum, tũ Chromaticum, leu Enarmonicum quattuor constare sonis, tribusq; interuallis, binos tonos, ac minorem semitonium copulantes; adeo q̃ a prima ad ultimam cuiuslibet tetrachordi notula, quæ immobiles appellantur, Diatessarõ exhibet consonantia, uariis tamen interuallis unus ab altero generis, ut gradatim uidere dabitur. Diatonicum autem genus est, quod in acutum processum per minorem hemitonium, tonũ, ac tonum integre modulatur, ut dicendo Mi fa sol la, ut nã B mi ad C fa ut, per Semitonium dicendo Mi fa, proinde a C fa ut ad D sol re dicendo Fa sol per tonũ, ac etiam a D sol re ad E la mi per tonum, dicendo Sol la, Sed in graue per descensum per tonum, tonum, ac hemitonium dicendo La sol fa mi. Diatonicum ideo appellatum, quia super Semitonium Dtonus sussequitur id est duo toni alter distinctus ab altero, uel aliter Diatonicum nũcupatur, eo q̃ tonorum faris abundet. Quĩ in hoc genere uehemens efficitur cantus, dulcius ac naturalius aurib; intonat, Quo q̃dem glibet Harmonicus cõcentus, tãq; a dulciori atq; nobiliori perficit.

Modulandi tria genera.

Diatonicum genus.

Diatonicum quare.

DE GENERE CHROMATICO. CAPVT. LXVIII.

Chromaticum uero genus diuersimode a Diatonico procedit. Eorũ nãq; tetrachorda, de graui in acutũ per Semitonium minore, tonũ, ac tonũ trinitate decantantur Sed enim per Semitonium minorem, proinde Semitonium maio-

Chromaticũ genus.

rem, ac etiam tribus Semitoniiis, quos unus Apotome seu Semitonium maius nuncupatur, duosq; minora, quę una coniuncta, Semiditonum efficiunt, unum. s. tonum ac semitonium, & e conuerso de acuto in graue. Præterea notandum, qđ si secundum ac tertium interuallum cuiuscūq; chromatici tetrachordi iuxta Diatonici nō sūt, nihilominus chromatice tetrachordū iuxta Diatoniciū spatium Diatessaron cōseruat. Iccirco a B mi ad C fa ut, per minores Semitoniiū fiat ascēsus. Deinde a C fa ut ad D sol re, per maiorem Semitonium, ac etiam ille minor huic additus. maiori, tonus efficitur, cōpositus tñ, duobus. n. constat interuallis. Si autem unico sicut in diatonico, incōpositus esset. Demū a D sol re ad E la mi, per semitonos tres, maiore. s. minoresq; duos, qui quidē trihemitonium uel Semiditonum incōpositum efficiūt, quādoqdem unico dūtaxat interuālo constituitur, at si duobus quēadmodum in genere Diatonico, cōpositū appellaretur. Ergo ton^{us} ac Semiditonus, duos pgenerāt tonos, ac minorem Semitoniiū, qui una cōiuncti (ut supra dictum est) Diatessaron spatiiū reintegrāt. Q uod qdem genus cū non a deo qđ Diatoniciū plenitudinis habeat, molle, & a nōnullis lamentabile dicitur, distū a colore chromaticiū. Nam chroma græce, colorem denotat, Chromaticū ergo tetrachordū appellātur, qđ mutabile, Q uoniam a Superficie ad Superficiem transmutatur. Vel dicitur, tetrachordū chromatice, quasi alio colore pductum, uel uariatum, sed maior Semitonius ob ipsius difficultatem in cōsonantiis cōnumerari nō debet. Eodemq; modo de semiditono, quia mirius qđ duobus interuallis ac tribus uocib^{us} proferri minime potest. Iccirco huiusmodi genus a Priscis atq; modernis, abiectum non immerito iacet.

DE GENERE ENARMONICO CAP. LXIX. ET VLTIMUM.

Enarmonicum genus.

Diesis minor quidē Enarmonicum quare dicatur.

Vltimum uero genus Enarmonicum appellatū, non parū a suprādictis differre uidetur, huius nāq; modulatio de graui in acutū pretendit per Diesim minorem & diesim item minorem & ditionū, & e conuerso. Diesis autē minoris dimidium minoris Semitoniiū esse cōstat. Distū Enarmonicū, qđ eius tetrachordū chromatice cōmodius habetur. Vel distū Enarmonicum, qđ participio quēdā. Nam enar græce, latine unū, & monos idēdē unum significat. s. uisus Semitonii duę dimidię partes. Esi quodlibet huiusmodi tetrachordū ad Diatessaron cōsonantiā disponatur, (uasq; pprie as retineat uoces ac si diatonice & chromatice, non tñ (ut diximus) huius adnotat interuallis. Si fiat igitur a B mi ad C fa ut modulatio, per diesim minorem, i. per dimidiū Semitonium fieri oportet, idēq; a C fa ut ad D sol re, duo itaq; Dieses minores, i. duo dimidia semitonia, integrū minoris Semitoniiū spatiiū deducet, dicetq; cōpositū, duob^{us}. n. interuallis cōstituit. Si uero unico qđ in diatonico, profecto incōpositū appellaret, Deinde a D sol re ad E la mi p ditionū incōpositū, qđ (ut supra diximus) unico terminat interuālo. Si. n. duobus ut in diatonico, tū uero cōpositū a cunctis dicere. Quod qđ genus cū hac Diesis distātia cōstet, hoc est minoris semitonii dimidio, qđ minus retinet interuallū qđ alię quęcūq; partes in Musica pferēde, cūq; ditioni distātia unico cōstituta interuālo, nō parū, difficulter pferri possit, ab initio Musici de gñe cārādi ueluti chromatice, penitus expulerunt. Ea. n. quę difficulter fiunt, uidentur non fieri. Diatonice ergo genus, ob ipsius innatam melodiam, eiusq; cōuenientiā ubiq; condecenter dispositam, tota Musicorum Schola, præcipue Sancta Mater ecclesia, continue prosequuntur.

¶ Planus cantus Liber Primus feliciter explicat.

MVSICAE AVREAE MAGISTRI STEPHANI VANNEI
RECINENSIS EREMITAE AVGVSTINIANI IN A-
SCVLANA ECCLESIA CHORI MODERATORIS.
VINCENTIO ROSSETO VERONENSI INTER-
PRETE. LIBER SECVNDVS.

DE MVSICES FIGVRIS

CAPVT .I.

Vum præcedenti libello habéas satis laxas (ut uidemur) dederim⁹, nec
quicq̃ nos frugi præmississe putauerim⁹, quod i nostra Aurea Musica
desiderari possit Figurati cātus studiū guauiter ingredi, Diuino nam
duce decreui, ubi p studiosoꝝ utilitate labori nō parcam meo. In pri-
misq; docendos duxi adolefcētes Figurati cantū ob id dici, q; uarias
figuras, uel uarias dimēsiōnes cōplectatur. Est. n. certo certi⁹ Maximis, Lōgis, Breuib⁹,
& Semibreuib⁹, aliisq; figuris cōstare, ut mox parebit. Ab his igitur figuris i huius Secū-
di uoluminis frōre, tāq; ab huius subiecti Bassi atq; fundamēto, petere initiū placuit, ut sit
ad reliqua faciliōr aditus. Diffiniē. n. Figura a Musicis; signū uel caractere esse, p quod, uel Figuræ diffi-
per quē, uox notificata est. Vel sic. Figura est. Spēs uel forma, occultas notularū perceptio-
nes aperitēs, qua in ediance, oīs harmonica prolatio inuelligari habet. Vel est recte atq; re-
missē uocis rēpresentatio. Vox aut recta, est quēdā cantabilis uel pncipiabilis uocis mēsurā
notulis cōtenta. Vox uero remissa, est quēdā rēponis mēsurā, q̃ silentiō. paulis cōsidera-
tur, ut latius loco suo dicet. Harum aut cantabilū uocum figur, uel platiōis species seu
partes, a iunioribus Musicis octo memorātur, & nomine, & forma inuicem distīgt. qb⁹
totius mensurabilis Musice corpus format. Q uas notatim inferius recepibimus. Non
imitantes uetustiores Musicos, q figuris dūtaxat quinq; cōtenti erāt. Maxima v3, Lōga,
Breui, Semibreui & Minima. Quē essentialē, magisq; necessariē habebāt. Q m omnis
musice uis, a tribus emanat gradibus, Modō v3, Tēpore, & Prolatione. De qbus capite
suo dicendum erit, sed ne penitus ut alq; illoris pedibus pertransēā, nō te lateat, p huius
loci illuminatione, Modū esse cū Maxima, qualdā ui sua cōplectitur longas. Item cum
Longa uim possidet nōnullarū breuiū. Tempus uero est, quū Breuis una, p nonnullis
ponitur semibreuib⁹. At Prolatio fertur, cū Semibreuis pluriū uī subit minimarū. Iterum
co ueterum aīo Musicos infedit, hōꝝ graduū speciebus suas equare notulas. Patet ergo
reliquis tres, v3, Sēminimā, Chromā & Semichromā, ueluti supenuancas & a ueteri-
bus desideratas, nulla cōtineri sciētia, sed quādā nobis polliceri habilitatē, atq; ornatu.
His. n. utitur cōpositores cū suam uolūt reddere cōcinosē, elegātiōrēq; cātulenā, ut uul-
go dicūt florire. Accidit deniq; figuris, Quantitas & Qualitas. Q uatitas dī, cū notula
magno, paruē, format corpore. Q ualitas, cū notula est uel plē, uel uacua. i. nigra uel
alba. Quonā uero modo fiant notularū formæ, sequenti capite tibi uidere licebit.

Vox recta:
Vox remissa

terminum
longum

terminum
longum

Modus qd.
Tēpus qd.
Prolatio qd.

Figuratum
accidentia.
Figuratum
quātitas.
Figuratum
qualitas.

DE FIGVRARVM DESCRIPTIONE Cap. II.

Ignos pfecto Diuini laudii⁹, arbitror ingenios Musicos, q oīum cōgeriē
notularū, huius artis ueluti alterū chaos, primāq; materiā, & noiē, & chara-
cteribus, miro ingenio distinxerūt. Q uarū Principē & reginā ac dominā, q
& corpore & ui (practice loquēdo) ceteras supereminet oēs, Maximā uel duplicē lōgā,

Maximæ
descriptio.

Seu longè respectu quâ ut quibuscumque placet, Semiloga appellat, Loga appellatur, figuratque
cæteris graduscula & corpore quadroparallelogrammo, designari uoluerunt, ut hic uel
adhibita cauda, sursum deorsumue ut lubet extendere a dextra tñ parte, sic Q uē
quidē cauda, nō necessitatis, cū nullus sit motus, sed ornatus tñ caudā sit

Longæ de-
scriptio.

Vnde Maior modus (ut alibi dicendum erit) oriri uidetur. Secundā uero corpore
quodro & ægla tero, cauda mō p̄libato. s. parte dextra ascendere ut descendere insignis
tam, ut hic cū Breuis maior sit, Maximæq; dimidiū cōtineat, Loga appellatur,
uel etiam (ut supra dixim⁹) respectu maximæ, q̄ Loga etiā dē, hęc Sēiloga dicat,
quo quidem noīe & reliquæ subsequētes notulæ, gaudere possunt, respectu suæ subiectæ, ut
Breuis respectu semibreuis, cui dominaat, Longa dici possit. Semibreuis iūc, habita ratio
ne subsequētis minimæ, loga habēda est. Verū abusiue, ac i propriè largog. modo. Nam
propriū istius noīs huic uni cōpetit, & in hac sentētia Musici & humanitas profectores

Musici.
Grammatici.

conueniunt. Illi. n. p̄p̄riū esse aiunt nomen aliquod cū uni soli applicabile sit, haud fecus de
huius notulæ noīe sentiūt Musici, quod cū huic uni notulæ a dēreat, p̄p̄riū uocāt, quū
uero aliis, i propriū uel ut aiūt, appellatiū nūcupabitur. Nec refert sursum deorsumue
tendat eius cauda, diūmodo a parte seu latere dextro, ut dixi cauda sit apposta. Q uā la-
tus dextrū in huiusmodi figuræ cōsideratione, loge sic dignius sinistro. Ab hac deniq; no-
tula Minorē aiunt oriri modū, de quo alibi. Tertia deī de, noīe Breuis, eandē quadrat. &
æquilatē recipit formā, p̄ter uirgulā, seu caudā, quā p̄tius caret, ut hic Q uē a cū
tis, Tēp⁹ nūcupat. Quarta itē p̄ emediis uiscrib⁹ breuis educta, Sēibreuis dici placuit,
a Sēi q̄ est dimidiū, & breuis, ip̄sius nāq; medietatē retinet, ac iniquē ordacæi formā susci-

Breuis de-
scriptio.

Semibreuis
descriptio.

Minimæ de-
scriptio.

pit, ut hic. gaudetq; p̄lationis cognōiē. Huic si addideris uirgulā superos,
uel ima peretrem, ut hic. Minima dicit. Hac. n. ratiōe, qm̄ apud antiquos ceterū figu-
ra minor erat, & quāuis apud modernos ultra nec minor adsit, qd̄ subsequētes

Seminimi-
mæ descri-
ptio.

minores, primū tñ nomē sibi retinuit. Hęc eadē ut corpore p̄pleo ut hic. uel uacuo,
uirgulæ summīte dextrosurū existere obliqua ut hic. Semiminima nūcupabitur, a
Semi & Minima. i. minimæ medietatē in se cōtinens. A quibuscumque maior Semiminima
dicitur. Quæ chromæ formā recipit, cū minima pleno formæ corpore, ut mos est in Sē-

Chroma de-
scriptio.

qualtera, ut hemiolia p̄portione, cū uero Minima uacuo extrahit corpore, hęc ut modo
exēplo patuit, corpore pleno. i. nigro designat, eo cauda minime adūca. Ab hac quæ seq̄
t. Chroma, cor pore nō differt, tñ semip̄pleo, eiusq; uirgula dextrosurū uinci instat
obliqua, ut patet existente. Hęc aliqñ, sed raro corpore uacuo reperitur, designat, &
hoc est qñ Sēiminima alba, obliq̄ cum cauda notatur, ut superius habita, sed tñ suæ
eandē cuspidē bitonā emittit, ut hic. Quæ quē uarietas, ut suā nō minuit, Minorq;

Semichro-
mæ descri-
ptio.

Sēiminima ad maioris drāri, de qua supra, a Musici cognominat. Huic alia i ordine
ultima, Semichroma a Semi, & chroma, cuius dimidiū retinet, uocata succedit. Cui
duo ueluti peculiaria accidunt, corp⁹ plenū, & cauda i acie dextrosurū bitona,
ut hic. hęc perarō cōspicitur corpore uacuo, tūc p̄dētē inferi⁹ denierit uirgu-
lam sinistrorū instat hamū obliquam, ut hic. Ego enī uero, hęc ab inuicēq; musi-
corū manu parūpendēdā, ac penit⁹ explodendā putarē. Cum nonē difficillimum,
immo impossibile esse, ut qs eā quantū uis Musarū numine afflatus, ad amissim nulla
ui uocis humanæ proferre possit. Et ipsi instrumentales Musici huiusmodi Semichro-
mas suis instrumentis ad unguē seruatō tēpore peregrisse, uix sese iātare poterūt. Omniū
postremo notularum series (a Maxima aspiciendo) Sic se habere debet.

DE NOTVLARVM PARTIBVS. CAPVT. III.

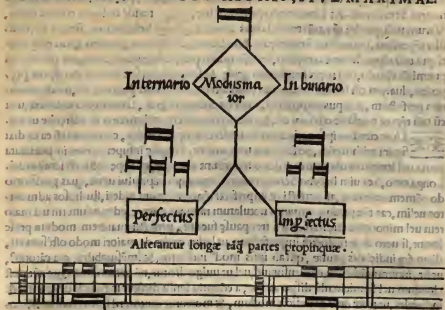
Notā legentū oculis notulā figurā obtrulimus, illarū partes enucleādas du-
ximus. Quarū principē ac ueluti reginā nomine Maximā Musici appellatū, **Maxima q**
eandēq; totū continēs, cū ceteris omnibus dominetur, haberi uoluerunt. **Maxima q**
liq; uero ab hac dependētes, huius partes habent, ex qbus nōnullę sunt illi
propinquę, quędā remotę, qdā remotiores, & quędā remotissimę. Lōga igit quū imme- **Lōga q pars.**
diatē Maximę subsequatur, illius ppinq pars dē, At Brevis sui totius. cōtinentis remota **Brevis quę**
pars uocatur. Sed habita relatione ad lōgā, ppinqua nūcupabit. Semibrevis uero, remo- **Semibrevis**
tior habetur, inter quā & suū totum. i. Maximā, duę interiaccēt notulę, Longa v3 & Bre- **quę pars.**
uis. Hanc tñ eandē respectu brevis pcedētis imediatę, propinquā partē appellare possu-
mus. Minima deniq; sui totius, remotissima pars habetur. Sed si referas ad imediatę pce- **Minima q**
dentē, pars dicet ppinqua, ut de reliqs diximus. Hinc autēū emergitur notandū. Quā, **pars.**
liber. i. notulā suā imediatę pcedētis, partē posse appellari ppinquā, ut est lōga ad Ma- **Notanda**
ximā, & Brevis ad Longā, & sic de reliqs, inter quas nullā adiacet media. Remota uero **Pars ppinqua**
appellantis partē, quę in suā serie tertia reperitur, una inter utrāq; extremā notulā adia- **Pars remota.**
centē, ut est Brevis ad Maximā, & Semibrevis ad Lōgā. Q ne aut in ordine quartū oco-
cupat locū, sui totius, remotior pars nūcupatur, q̄ intra se & totū, duas iterecipit notulas,
qualē se habere uidemus Semibreuē ad Maximā, & Minimā ad Lōgā sortientē. Deniq; **Pars remo-**
in ordine quā sedē, remotissimā aiunt esse partē, tribus adiacētib⁹ notulis, inter utrāq; ex- **not.**
tremā, ut se habet ad Maximā Minima, & ad longā Sēminima, & ad breuē Chroma, **pars & mo-**
& sic de reliqs, intra se treis admittētib⁹ notulis. His igit de causis cōcluditur, Maximā **tissima.**
cū nullā supra se admittat notulā, totū qd appellari, Semichromā uero, infra quā nulla
alia datur notulā, extremam semper haberi partē. Reliquas autem medias, uidelicet
Longam, Breuem, Semibreuem, Minimā, Sēminimā, & Chromā, cum utriusq; aliis
claudantur notulis, conuertibiliter & totū, & partē uocari aiunt Musici.

DE MODO MAIORI PERFECTO ET IMPERFECTO. Cap. IIII.

Absolutis notulā partibus, earū quantitātē, seu gradus superest expotendū.
Q uos ut omnis a legentibus discēdi labor absit, quatuor distinguā capiti-
bus, nam & ipsi diuilo modo totidē sunt. Modus uidelicet maior, Minor,
Tempus, & Prolatio, a qbus omnis emanat huius disciplinę, perfecta co-
gnitio. Quibus neglectis, ad reliqua nullus patebit aditus. Ut igitur suum decus ser-
uetur, a Modi diffinitione, quem triū modo graduū primum esse patuit, auspicabimur.

Modi distinctio. Sed quia Modus æquocce habetur, plura habet significata. Primo igitur modū quādam musicę cōsonantiā siue in tono, uel semitono, Diatessaron, aut Diapēte, ceterisq; distinctum, ut propriis in locis narratū habet, qui nūc absit a mēte. Secūdo ad plēs ad nrā sciēcie uidebo. Quem modū ab uniuersis musicis, mēsurā & uim quādā breuiū i lōgis, longanq; in maximis, iuxta ternariam & binariā diuisionē diffiniri nemine clā est. Q uāquidē mēsurā, est certa quāritas i maximis lōgilq; uoculis cōsiderata, ut cū Maxima ceterum lōgaq; numerū refert, cūq; Lōga duas plurelue p̄fēret breues. Q uibulā tā, placuit Modum diffinire triū esse longaq; contra maximā, uel triū breuium cōtra longā, seu duarū cōtra maximam longarū, aut breuiū duarū cōtra longā positionē. i. Quū Maxima duarum uel triū loco lōgaq; ponitur i cantu, & cū lōga duarū uel triū breuiū uim subit. Q uibus duabus notulis maxima. f. & lōga, Modus cōplectitur, q duplex est, Maior. f. & Minor. Maior qdē modus, a Maxima, cū maior sit in figura & quāritate longa, possidetur. Minor uero longe, cū minor maxima sit, attribuitur uoculę. Prior deinde mod⁹ bipartitam pacē diuisionē, perfectū. f. & ip̄fectū. Nā cū Maxima triū lōgarū uim pollideret, Modus dē maior perfectus, in quo qdē longaq; ternariū numerū sēper esse oportet, At si duarū uim lōgarū, Modus maior ip̄fectus, in quo binarius dūtaxat lōgarū numerus reperitur. Quū autē longa triū uices breuiū subit, Minor modus perfectus nūcupat, si loco duarum ponatur, Minor modus ip̄fectus uocif, ut sequēti capite lati⁹ a nobis agef. Maiorē igit perfectū modū, a multis falso uel cyclo, uel hemicyclo, p̄stare idicari, nō me fugit, quū te uera illius cognitio quū modus uterq; maior. f. & minor foret perfectus, tribus tñ cōlter uirgulis, seu pausis cōnectētibz, occupantibzq; quatuor lineas, triaq; spatia, uel tres lineas, duosq; spatia, seu cāpos, qñ Maior modus perfectus ac minor ip̄fectus exīstet, ut exēplo oculata fide, mox p̄cipies. Q uibus qdē tribus pausis in frōre cantilenę positis, datur intelligi Maximā uim triū longarū habere. Quā singulę duarū uel triū breuiū loco, ut superius dictū est, poni possunt ut hic. Imperfect⁹ deinde Maior modus, æque i Maxima cōsideratur, a; perfect⁹, ut mō. patuit. Nā cū Maxima p duabus lōgis utimur, uirtute ip̄fecti maioris modi heri dē. Ad cuius notitiā in limine cātilenę, duas tñ uirgulas seu pausas, eo modo, ut paulo ante de perfecto mō diximus, positas cōspicimus. Nō possum tñ non mirari uiros utiq; huius artis hand uulgares aliter sentire, asse rentes Maiorē modū perfectū nō tribus (ut ego sērio) pausis, Sed duabus dūtaxat significari, & ip̄fectū deinde modū maiorē nullas exigere uirgulas, cū sola distarū paula; remotiōe cōtēti esse debeamus, cuius Maximę p̄pitiū est uim duarū habere lōgarum. Hoc qdē meo nō sedet animo. Absit ois liuor, Amic⁹ est enim Plato, sed magis amica ueritas. Nec iudicio meo fieri potest, ut duę uirgulę seu paulę, quibus naturaliter, ut dictū est, superius, datū est uim duarū possidere longarum, treis ut illi aiunt referat lōgas. Pro meq; igitur rationis patrocinio, satius dico tribus, non duabus utē dum esse pausis, ubi maximę uirtutē trium lōgarum attribuere uolumus. At duas cēnsio apponendas esse uirgulas, ea positione qua patuit, quū maximā placet duas p̄fēferre lōgas. Hoc. n. ratio ipsa mihi persuasit, & facilius ap̄ulq; dociles reddentur adolescētes. Facile est. n. doceri, tribus positis uirgulis, Maximā trium loco lōgarum poni. Duabus uero appositis, duarum similiter lōgarum Maximā subire uices, ut iā iam exēplo patebit. Suam tñ quisq; sequatur sententiā. Voro enim nō uiuitur uno, quū sua trahat quęq; uoluptas. Et hæc quę superius diximus, sequēti exēplo oculis subiciunt.

Diuersa pleniq; opinio.

Modus Maior perfectus.

Modus Maior imperfectus.

DE MODO MINORI PERFECTO ET IMPERFECTO. CAP. V.

Dum Maiori modò, què p negotiū q̄litate p̄secuti sum⁹, Minorè modū, instar cathenę annexū pateat, pauca de eo qdā imp̄sentianū pertractare opus est. Q uī ut Maior perfectus & imperfectus a Musicis tradit⁹, manifeste deinde oēm̄q uim in lōga habere fertur, hacq̄ ratione Musicī suffulsi, Modum minorè esse p̄dicāt uim illā, qua Lōga trium uel duarū breuium uices gerit. Si triū, minorè modū perfectū, si duarū, imperfectū alont, ut i p̄cedēti libauim⁹ capite. Q uib⁹ quidē moīs, ternarius nūcus aut binari⁹ breuiū in lōga manētū, reperiri necesse est, ut de lōgis in Maxima de maiori perfecto & imperfecto clare esse arbitror. Virgula uō, seu pausa triū tēpōr. i. triū breuiū, quorū linearū triplicisq̄ spatii capax, Minoris moī i fecti aſſert in ditiūm. Tūcq̄ lōga treis cōplectit⁹ breues. Ad minorè uero imperfectū modū indicandū, Paua appōit⁹ t̄cis triū lineas, binarū spatia cōplectit⁹. Vel ut quidā sentiunt, desideratur atq̄ subtrahit⁹, arbitantes ex eius detractiōne, satis imperfectū modū i dicari. De modo maiori perfecto & imperfecto. i. cū Maxima loco triū uel duarū ſtar lōgarū, de modo iñ minori perfecto & imperfecto. hōi lōga loco triū uel duarū breuiū utimur, satis dictū puram⁹. Quib⁹ qdē breuiū, p̄fectiō & i p̄fectiō ſepe accidit. Perfecta etenī breuis diceſ, cū triū loco ſeibreuiū, at i p̄fecta cū duarū, a Musicis collocaſ. Hui⁹ aut p̄fectiōis ratio, a circulo, & i p̄fectiōis a Seicirculo depēdet, quod ſeq̄nti capite uerboſi⁹ tractabit⁹. Q uō iſigē una plureſue pauſe uel triū, uel duorū tēpōr. i. triū duarūue breuiū, circulo p̄cedente, poſitę fuerit, ſingulis tēporibus ſeu breuiū, tres accidūt ſeibreues. At Semicirculo p̄æeunee, duę triū. Et ut quod dicimus, fixum inhēreat memorię, hic exemplo parer. Vbi p̄poſito circulo, pauſa tria cōplectitur temporā. i. tres breues. Tempus. n. & breuis conuertuntur, & unaquęq̄ breuis trium ſungit⁹ officio

Modus minor.

Modus minor subdividitur.

Modus minor perfectus.

Modus minor imperfectus.

Semibreuiū. Ex quo concluditur ut ratiocinanti rite cōstabit, paulam illam uim habere nouem Semibreuiū. At Semicirculo pēunte ut hic, toridē ut supra cōtinet tēpora, Verum unū quodq; tēps, nō tres sed duas āplectit Semibreues, rucigif ex tribus illis tēporibus, sex oriūtur Semibreues. Notādū ergo pēcipimus, paulam ipam nūq; uaria ri quū triū tēporē habeat uirtutem, sed tēps ipsum patif diminutionē. Singula. n. tempora prēmiffō circulo, triū uices semibreuiū gerūt. At semicirculo seu imperfecto tēpore pēf, posito, duarum tēps semibreuium uim possidebunt. Sciendū prāterea est, modū minorem perfectum, & tēps imperfectū, duobus indicari signis, semicirculo uidelicet, una cū triū tēporē pausa ut ostēsum est, & circulo charactere arithmetico ei adherēte ut hic.

Notabile.

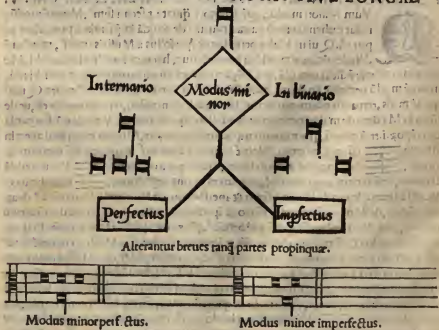
Modi minores perfecti & tēporis imperfecti alia descriptione.

 Licet circulus ipse naturaliter sit perfecti temporis index, comitatus tñ ea ut dixi figura arithmetica, perfectionis uim amittit. Singulę insuper breues in praelibata pausa uel longa notula contentę, loco manebunt duarum, ut saepe dictū est semibreuiū.

Pausę pcedētes signū nō numerantur: sed modū indicāt.

Longa uero, Sex uim habebit Semibreuium. Deniq; qm̄ saepe usui uenit, quas pausas modo cōmemorauimus, an perfecti & imperfecti tēporis signum uideri, studiosos admonitō uelim, eas tñ pēnit omnium notularum numero carere, sed modum tñ uel maiorem uel minorem indicare. Nam si tres pausę fuerint, perfectū maiorem modum pēse ferunt, si uero duę maiorem imperfectum, ut latius capite de maiori modo ostēsum est, dicuntq; indiciales pausę, qm̄ ab ipsis mod⁹ indicatur, & imēsurabiles, q̄ a cātorib⁹, ut sit, intercanādū non cōmensurant, uel ut uulgo dicitur, nō percutiūtur. Quę aut post circulum uel Semicirculū disponuntur, a cōtrario sensu dicuntur mēsurabiles pariter & indiciales, ut pote quę & indicēt modum, & mōeantur cantores. Huius tandem Minoris Modi perfecti, pariter & imperfecti promissum exemplum, hic apponimus.

TRIUMPHVS MODI MINORIS SIVE LONGAE

DE TEMPORE PERFECTO ET IMPERFECTO. CAP. VI.

Accumularissime dictum putamus de Maiori Minorisq; modo, ubi quoniam ueluti in decursu qdam de tempore libauimus, per huius campū imprefectia- rum latius peruegandū putauit, rei serie id plectim merito exigente. Tempus ergo, in hac cōsideratione, pro tactu debitas mēlura habenda est. Et ut uerba prædicar; musicorū manus, est uocis platea uel omnis mensura, directe sub uno mo- tu cōtinuo pportionata. Vel ut clarius dicā, Tempus est ipa breuis determinatū quēdā semibreuiū referēs numerū. Quod utiq; tēpus duplex reperit; perfectū .i. & imperfectū. Perfectū quidē, quū Breuis una, p tribus Semibreuib; uel tres Semibreues p unica bre- ui indifferēter in musicalib; cōpositionibus ponitur. Quod ut scilicet dignoscere, qua- tuor solē p sagis potēdū. Quorū primū est, quū circulo Modulatio in sui frōte decorat, cuius ui, cū apud Geometrā, Circulus pro pfecta figura sit habitus, nō imerito breuis ip- sa uel tēpus, quod idē est, ab eiusdē circuli dominio sumpta diuisione ternariā cōsequitur. Vel ut aiūt, breuis tribus ualeat Semibreuib; Semibreuis autē alterationē seu incrementū recipit. Secundus ipsius perfecti tēporis iudiciū est, cū modulatio circulū nō habet, sed lo- co eius, nigris quib; dā breuib; ac semibreuib; cōstare uidet. Quē qdē breues, coloris uitio, terciā uirtutis suę partē amittūt, quā sequēs eiusdē coloris semibreuis usurpat. Alba uero Breuis, illiusmodi uel maior alia subsequēte, perfectā semp habebit. Et hęc iā duo pēlibata perfecti tēporis argumēta, seu signa a Musicis auctoribus frequēti usurpant, q̄ quē subsequitur exponēda. Quorū alterū, quo tēpus ipsum perfectū facile cōiicim, est cālenē initiū uel alibi, loco .i. circuli duas semibreuiū pauas, inuicē distictas, ab eadēq; linea depēdentes, habere uidemus. quē cū duabus notulę breuis portiuculis æqui- ualeant, pculdubio totā breuiē triū semibreuium habere pandūt. Et si me minime clā sit huic sententię multos refragari frustra cōtendentes, & perfectū & imperfectū tps ab ipsis pauis significari, quū nullius auctoris, qualiscūq; sit, p̄fidio suffulci ualeant id affirmare. Non enim memini in hac Musicali militia, ubi aliqd nouēq; deusq; gesti, imperfectū tempus ab huiusmodi pauis nūciari, quē utiq; ulum doctissimū quib; obhorret, imper- fectum nēpe tempus hemicycleo durare ut tām dicitur, significatur. Esti tandē in hanc pedibus sententiam eundum sit, ut aliquando imperfectū tēpus, perfectū nūq; paula si- gnificetur, non tñ frustratim ut uisum est, sed integra, duas occupans lineas, ut hic. ponenda est. Postrema deniq; ipsius perfecti tēporis cōiectura est, loco .i. circuli unius pū- cti positio, inter semibreues, nō canabilis, nec notularū numero cōprehēsi, sed uī tantū alterādi, uel diuidendi aliquā ex ipsis semibreuib; habentis, cuiusmodi utimur de mox in perfecti tēporis modulationibus Cōpositores, ut hic patet.

Aduertendum tñ ex his quattuor perfecti tēporis cōiecturis, primam .i. circulārē apud omnes Cōpositores uniuersaliore magilq; trita haberi, ut cum- sta Musicis uolumina pandūt. Hactenus de pfecto tēpore. Vbi uero breuis duarum se- mibreuium uices gesserit, imperfecti tēporis uirtute fieri nemini dubiū erit. Indicabiturq; ex Semicirculo in cālenē limine cōstituto. Vnde & ipsius forma, q̄ imperfecta est, & no- men, rei ueritatem indicat. Quā semicirculus a semil. imperfectū, & circulus, signum, quod pfecto signū, est imperfecti tēporis indicatiū. Quē admodū uerō fiat, ināc puto exemplū afferre, cū eo cūctā line imbuta uolumina, in quibus passim illud ibi occurrer,

Tēpus qd.

Tēpus du-
plex.
Temp' pfe-
ctum.
Tēpus pfe-
ctū quatuor
pliciter.

Circulus bre-
ues pfectas
& semibre-
ues alteratas
indicat.

Tēpus imp-
fectum.
Tēporis im-
pfecti descri-
ptio.

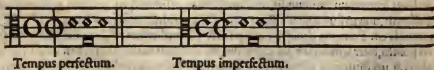
Quorundam
emot.

nec aliud reperitur apud Musicos frequentior modus. Illorum denique sententia, quum paulo superius aspernatus sum, dicentium hoc idem imperfectum tempus, duabus clausulis, seu pausis Semibreuium describi, repudianda non penitus foret, Si dixissent, quod Ignorant, illarum singulas, a singulis debere lineis dependere, & alteram cum sua precedenti immediate notula associari, binarium perficere numerum, & alteram cum sequenti immediate notula, ut hic Sic enim Doctissimi quique sensere imperfectum aliquando tempus prefigurari, & aliquando unica pausa, duabus lineis intercepta, ac totum octo parte spatium, ut paulo ante visum est. Quumque haec tempora reperies, numerum etiam ternarium aut binarium inuenies Semibreuium, quae sub breuius continentur. De his ergo satis. Adest exemplum.

TRIVMPHVS TEMPORIS SIVE BREVIS.

Alterantur Semibreues tanquam partes propinque.

DE PROLATIONE PERFECTA ET IMPERFECTA CAP. VII.

Prolatio qd.

EX notularum gradibus, quos quatuor esse capite Quarto commemorauimus, postremum aggredior exponendum, uidelicet plationem. Quae essentialiter aiunt esse quantitatem Semibreuius a scriptam, diuisione totius in partes propinque monstrantem, Vel ut aliis placet, idem dicentibus per diuersa. Prolatio est ipsa figura Semibreuius, uel quantitas duarum, triuue minimarum. Vel Prolatio minimarum quaedam quantitas esse fertur, semibreui figurae durat accedens. Ex quibus patet tota praedicte

Musico

Musicoꝝ manu, prolationē & semibreuē idem esse. A qua duas oritur species reminet
latere puro, perfectā. s. & imperfectā, uel maui ternariam atq; binariā. Altera qdē uiget in
cantu, cū trium uim habet minimarū. Altera deniq; cū duas tantū ualeat minimas. Et per
fectā qdem uel ternariā, quatuor cōlegmur coniecturis, pūcto. s. in circuli uel semicirculi
centro affixo ○ ○ quo indicatur semibreuem treis ualere minimas, & minimas alterari
seu augeri. Secundo, quū uice pūcti quāsdā conspicimus nigras semibreuēs minimasq;
nigredinis uitio imperfectas, quū reliquę alię alię subsequēte, perfectę
dicatur. Tercio, quū ab eadē linea duæ sursum tēdentes, oriūtur par
te II quę uulgo suspiria dicuntur. Quarto & ultimo, patet ista perfecta platio, inter
minimas alteratiōis uel diuisiōis pūcto adiacēte Imperfecta de
mū prolatio, uno tantū prælagio portendit, cyclo, s. uel emicyclo
secto uel insecto, pūcto desiderato ○ ○ quo certe indicio semibreuē duarū uicē mini
marū gerere cōiūctimus, ut mox exemplis patebit. In perfecta enim prolatione, minimę
ternarim numerentur, ac in imperfecta, binarim fiat cōpurum, ut iā phabitu de aliis figuris.

TRIUMPHVS PROLATIONIS SIVE SEMIBREVIS.

Internario

Prolatio

Internario

Perfecta

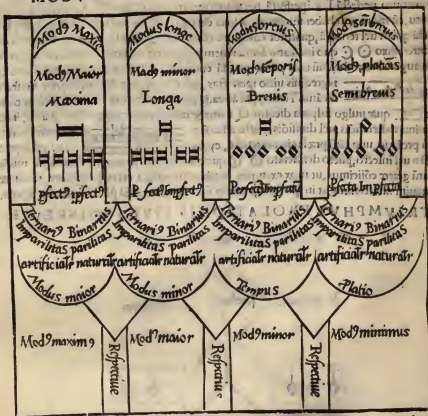
Imperfecta

Alterantur minimę tāq; partes propinquę.

Prolatio perfecta.

Prolatio imperfecta.

Quę prius inuicem semota & que ponēda duxi, atq; singulis capitibus a maiori modo au
spicatus tris, ut dixi gradus recessui. De hīc, qā sepe in modulationib⁹, q̄ dixi de modo,
tempore, & platione, uicissim dependentia, pariter & cōnexa omnia uidere cōtingit,
coꝝ quoz exēpla cōglobata in unūq; cōgesta operēpiciū afferre putauī. Q uib⁹. n. exēplis
tota series notularū facile dinoscitur, nū modoz, nūq; tpoz, atq; plationū. Quoz latēte
noticia, musices disciplina minime patet. Quoz si ingenii tui Sedula exercitatiōe cōple
xus fueris, musicali nitōz breui perpolitus euades, omni difficultatis squallore reiecto.

Maiores nāq; mod⁹ sunt a modulo. i. a forma seu mensura ferē. Maxima enim quae maior mod⁹ dicitur in se forma atq; mensura: ac duarum triumve longarū cōtinet. nec eo plus aut minus. A Quantitate etiam dici sentio: est. n. quaedam maior quantitas omnium quantatum ac notularū uis capax: perinde atq; a seu libra vnciarum numerum ac quantitatem continens: uel instar aurei: cui nūmorum minor inest species.

Hunc autem minorem modum: a moderatio- ne i. seu declinatione (vtrūq; enim modum significat) non pauci dici perhibent: a modo ferunt: non de modo: ratione quidem: quoniam ipsi temporam ipsa longa: cognominē minor mod⁹: temperamento seu moderatione notu- la: moderationes in se nem. Hae quantitates frequentius can- tui dominatur: ac inter maiores & minimas locum occupat.

Seu plano a pferendo dicta: qm̄ ip̄s. i. brevis parēs diuisa v̄s i semi- rruem: facilius eleganti- usq; profertur.

Preus autem quantitas: q̄ a nō nullis modū ac tempus dicitur. (non enim modum & tempus amplectitur) de tēpore ferunt: non de modo: proprie attribuitur: & a temperamento seu moderatione sumit originem. Hae quantitates can- tui dominatur: ac inter maiores & minimas locum occupat.

Mod⁹ minim⁹: sēbris: ul' dedicat⁹: a modo: q̄ termin⁹: uel finis inter- statudici: qm̄ oīum mēsurarū uel quantitatū in eā terminus est. mi- nim⁹: insup̄ hac fortasse dī ratiō: quod ueritati accedit: minimas qm̄ ac minutissimas pres- sub se cōtinet. q̄ harum nūtero ueritatū: quas pri- mus ac ueluti dux esse potest. Iocē. n. p̄dī dī- sponit: p̄cipiū autē

atq; hētur: a qua maio- res & numeri & quanti- tates sū ducūt ori: & in eā resoluūt. hae de-

Notularum ualor modi maioris perfecti, minoris imperfecti, temporis perfecti, & prolationis perfecti.

Notularum ualor modi maioris perfecti, minoris imperfecti, temporis perfecti, & prolationis perfecti.

Notularum ualor modi maioris perfecti, minoris imperfecti, temporis perfecti, & prolationis perfecti.

Notularum ualor modi maioris imperfecti, minoris perfecti, temporis perfecti, & prolationis perfecti.

Nocturnum ualor modi maioris imperfecti, minoris imperfecti, temporis perfecti, & prolatis perfecti.

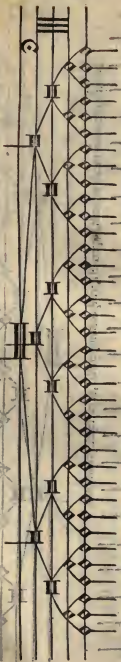
Nocturnum ualor modi minoris perfecti, temporis perfecti, & prolatis perfecti.

Nocturnum ualor modi minoris imperfecti, temporis perfecti, & prolatis perfecti.

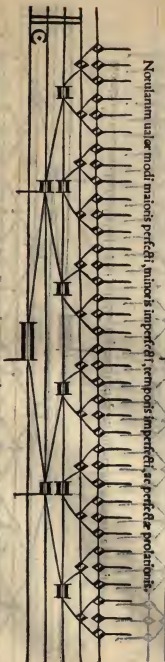

K. III

Notularum ualde modi maioris perfecti, minoris perfecti, temporis imperfecti, & perfecti & prolatis.

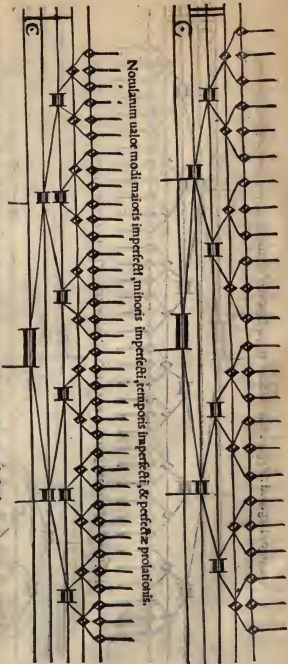

Notularum ualde modi maioris perfecti, minoris imperfecti, temporis imperfecti, ac perfecti & prolatis.

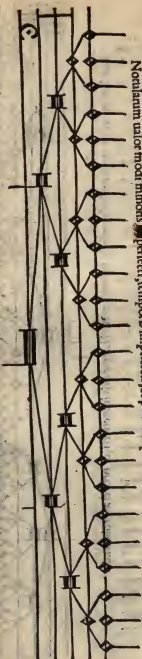

Notularum ualde modi maioris imperfecti, minoris perfecti, temporis imperfecti, & perfecti & prolatis.

Nonularum ualor modi maioris imperfecti, minoris imperfecti, temporis imperfecti, & perfecti, & prolationis.

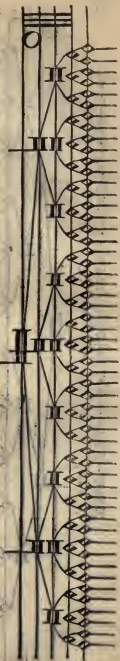

Nonularum ualor modi minoris imperfecti, temporis imperfecti, & perfecti, & prolationis.

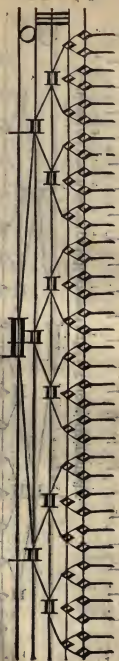

Nonularum ualor modi minoris imperfecti, temporis imperfecti, & perfecti, & prolationis.

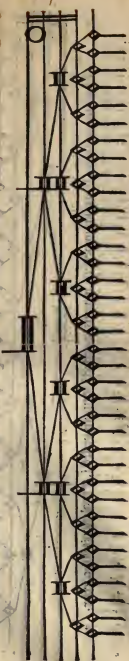
Notularum ualor modi maioris perfecti, minoris perfecti, temporis perfecti, & prolationis imperfectae.

Notularum ualor modi maioris perfecti, minoris imperfecti, temporis perfecti, & imperfectae prolationis.

Notularum ualor modi maioris imperfecti, minoris perfecti, temporis perfecti, & prolationis imperfectae.

N. octavum valor modi maioris imperfecti, minoris imperfecti, temporis perfecti, & prolationis imperfectae.

N. novulum valor modi minoris perfecti, temporis perfecti, & prolationis imperfectae.

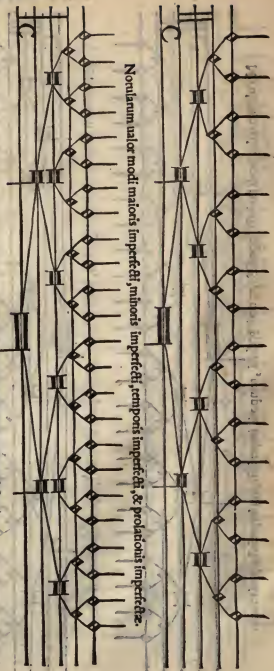
N. novulum valor modi minoris imperfecti, temporis perfecti, & imperfectae prolationis.

Notularum valor modi maioris perfecti, minoris perfecti, temporis imperfecti, & prolationis imperfectae.

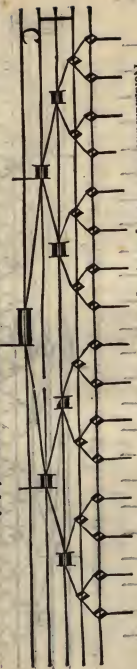
Notularum valor modi maioris perfecti, minoris imperfecti, temporis imperfecti, & prolationis imperfectae.

Notularum valor modi maioris imperfecti, minoris perfecti, temporis imperfecti, atq; imperfectae prolationis.

Notularum valor modi maioris imperfecti, minoris imperfecti, temporis imperfecti, & prolatis imperfectae.

Notularum valor modi minoris perfecti, temporis imperfecti, & prolatis imperfectae.

Notularum valor modi minoris imperfecti, temporis imperfecti, & imperfectae prolatis.

DE TRIBVS MENSVRIS QVIBVS CANTVM
METIMVR. CAPVT. VIII.

Superioribus ubi capitibus Modum, tēpus atq; prolacionē exposuerim, tres
impræsentiarum superest ut declarem mensuras. Quibus etiam notulas
graduum cantando metimur. Quarū varias spēs atq; vim. i. alias aliis in vir-
tute & quantitate præstare in superioribus docuimus, ita ut a Quoribus perdis-
ficile foret recte & adamusim pferri. Iteirco graues Musici ne qua ex huiusmodi inepta
pronūciatione cōfussio oriret, ex quinq; essentialibus figuris. Maxima, Longa, Breui,
Semibreui & Minima, duas trī breuē. i. & Sēibreuē, sinē ac imutabili certeq; men-
suræ dedicant, quā uniuersus regat cantus. Aliā vero proportioni. Reliquas aut duas,
Maximā & longam, cū ceteris quantitate sint lōge. maiores (pariunt. n. difficultatem) hoc
priuātū regimine, & ipsā insuper miniparā, quī parui sit pōderis, præterq; in plarione
perfecta, ubi temario numero, ubi boni rectoris fungit officio. Hæc igit mensura, ne ligue
am putes machinā, uel alterius materię, est istus seu percussio qdā leuis, s; a musicis ma-
nu uel pede, uel quouis alio instrumēto manu tēto fieri solet. Et hæc eadē tacite fieri po-
test. i. sine ulla euidenti expressaq; alieuius instrumēti percussione, ut dictū est, sed animo
atq; mente ea obseruanda erit. Cuius hūius æquus qualis horologii mōtus esse debet,
quod si perperā moueatur, sequit tēporis cōfussio, hāud secus cātoribus iniqua agnibus
mensurā accidit, sit. n. ut modo serius, mō dēpns nōtōq; phantur, & uniuersa inuertitur
cantilena, uideb; nō musicorū Cōcētiū, sed Anselmū itreptū. Mensura ergo in treis
diuisa Spēs, quarū duę breui & semibreui deferunt, tertia uero cuilibet pportioni, est
quedā uocū adæquatio, quo ad pronūciationē. Cuius qdē diuisionis noia sunt hæc, Mē-
sura maior, Minor, & pportionata. Mensura quē maior ea est, quę tēpus, hoc est breuē,
unio mōtus tēge. Vel sic. Mensura maior, tēporiū breui cōuenit, ut quī breuius uocātū
istū pferat & uulgō dī pē medium. Nā in ea breui, duę insunt semibreues, quarū alte-
ra manū deprimēdo exprimit, altera cū aetollitur. Minor autē mēsurā, ceteris faciliōr est,
quę solā semibreui suo mōtu cōplet. Vel sic. Mensura minor, est quā Sēibreui pferat.
Demū pportionata Mēsurā, est q; tres cōplectit Semibreues, pferuntq; sub unius Semi-
breuis potēre, ut sit Tripla in pportionē, uel Sēqualtera, quā tres Semibreues eo tēpore
debent pferri, quō duę pferatq; essent, Sicq; de reliq; pportionib;. Ene te fugiat qñ his
utendū sit mēsuris, animaduertendū est. q; Quū in cantilenis circulus uel Sēcirculus di-
stinctus uidebit, modo nō sit sectus ut hic. **Q C.** Singulę semibreues, singulis istibus
cantāde sunt. Quū uero superiora signa secta fuerint ut hic. **Q C.** Singulę breues, sin-
gulis cantando istibus gaudere debent. Duęq; semibreues unius istus mēsurę parere
debent. Posita autē in cantu pportionē, ei parendū erit p eius q;itate. His igit mēsurę
modis ad unguē obseruatis, breui Musicus per paucoꝝ musicorū euades, ac i paucis etia
bis, cāta est. n. uis ac pōd mēsurę, ut uix citra hāc pficere possis, ne igit hāc paruifacias.

Mēsurā qd.

Mensurati-
plex.Mensura ma-
ior.Mensura mi-
nor.Mēsurā pro-
portionata.Mēsurę quō
dignoscant.

DE MENSVRABILIVM CANTILENARVM PAVSIS. Cap. IX.

Relata triplici notularū Q uantitate atq; mensura, admonēor impēsientia in
paularum gen°, rauci cātonis leuamē stilū iniicere, a multiuga numerosaq;
diuisione initiū petendo, quo sit ad eā nōitiā mollior aditus. Q uas eo

Pause quot. idem esse, quot sunt notulæ, & ab eis cognomē ducere neminem uel medioeriter ibi
tum latere puro, a quibus anhelanti. Cātor indicitur pergratū oīum, amēnag quies, quæ
in uocum cōfīctū, quas p̄mere, oblati notulis, quibz maxime cogitur, desiderat. Sicut
ergo p̄nunciabilis uocis p̄iudices sunt notulæ, Secūdo capere cōtēntē, ita earundē silentiū
Pause quid. & quicris edictum, erit pausa. Quā distīnī qdā aiunt reſem alīcuius rei, uel uocis silen-
tium, uel perditionē atq; amissionem, uel cātantiū respirationem, tanta tēpōis intercape-
diū, quācam uis notulæ in ea pausa cōprehēnsæ innuit. Nōnullis taciturnitatē indicium
placere esse, q̄ notularū quietate in ea pausa latentū. Deniq; non desunt q̄ hanc eadē,
lineam seu uirgulā quādam esse cōtendūt, Semispatiū, modo totū, modo plura occupā-
tem spātia, ab ipsiq; notulis penitus semorā. Quæ qdē distīnitiones, & si distīnili sunt
stilo, eodē rē cōstitit argumento. Nō est igit̄ a pausis abhorrendū, ut qdā ingenio tardi,
atq; recitantes, blaterones, effutire nō desinūt. Nō perspicientes quot quantag & amoe-
nitatis, & fructus cōmoda inde emanant. Nā prāter uocis ut dixi in summo anhelu re
focillationem, nō medioere afferunt auditoribus oblectamētum. Qui, factō silentio a canē-
tium parte, quoz fragor aures prius obtundebāt, suauiores discēnūt harmonias, ac mu-
tis iucūdlis canentis cōtēs respoñsionibus, cōstupescūt. His etiā suauiores ac cōcīnio-
res reddūt cātilenę sugarum ut dī uarietate aspersę, sine quibus non eo nitēti elegantię
fulgore, sed ieiune ac squallore obsire uidentur. His deniq; ducibus, dissonas uoces, eu-
iusmodi sunt, ut uulgo dī Septimę nonę & reliqua id genus, cātilenarū sagaces cōpo-
sitores perinde atq; in mari scopulos euadūt, quod peritos musicos minime later, qui ad
has confugiūt, cum dignus ut Venusinus, Vindice nodus, inciderit. Has igit̄ cū totidē
esse paruit, ut iam libauimus, quot & ipse notulę. s̄ octo, a quibus denominationem pau-
sę implere, singulaūm recitandas duxi, ab ea, quæ Maximā refert figuram, ordien-
Horatius. do, quæ duplex esse fertur, perfecta & imperfecta. Perfecta itē, in duas diuidit̄ species.
Quarum altera tribus constat pausis, quattuor lineas, triag spātia occupantibus,
quæ suam uim, a signo, cui forte deseruiunt, suscipiunt sunt, ut si, exempli causa,
perfecto sub tēpore militauerint, singulę tria tēpora dabūt p̄fecta, a q̄b^o oib^o nouē eme-
gitur tempoz numerus, tres de triginta cōplectēs Semibreues. At sub ip̄fecto tēpore
uexillo, totidē utiq; tēpora, quot sub perfecto habent, uerum ip̄fecta, a quibus duo de
uiginti emanant Semibreues. Secūda ipsius perfectę pause spēs, tribus itidem panditur
uirgulis, duo tñ spātia, treisq; lineas intersectātibz. Singulis duo sub perfectō tē-
pore habentibus tempora perfecta, quoz omnium uis duo de uiginti adtingit̄ se-
mibreues, sub uero ip̄fecti tēporis signo, nō sit minor tempoz numerus, sed Semibreui-
um, hæc tūc erunt duodecim, a sex tēporibus descendentes, & unūquodq; tēpōis, duas
ualeat Semibreues. Imperfectę maximę pausa, duobus similiter modis describit̄, dīta-
bus. s̄ uirgulis, tria aliquādo spātia, quattuorq; lineas amplectētibz, atq; duo
interualla (Est aut̄ Interuallum, uacuum quoddā, uel distantia ab una ad aliā li-
neam deposita) tresq; lineas, ut hic quoz aut̄ in illis Semibreues uite sint, obserua-
tis illaz memoratis super^o signis, facile cognosces, quod idē passim, ubi de pau-
sis a nobis tractabz, obseruandū erit. Longē figure pausa, bimēbris habetur, perfecta. s̄ &
imperfecta. Perfecta est unius uirgulę tractus per quattuor lineas, tria cōcīpiens spātia,
totidēq; tēpora seu breues, Semibreues aut̄ nouem, si sub perfecto tempore, si sub imper-
fecto, sex. Eiusdem Longę imperfectę pausa, est uirgula duorum tempoz uel
breuiū, quę sub perfecto tempore, Sex æquivalent semibreuibz, sub imperfecto,
quattuor.

Pause maxi-
mæ duplex.
Pause maxi-
mæ perfectę
subdiuidit̄.
Pause maxi-
mæ perfectę
spēs prima.
Pause maxi-
mæ perfectę
species secū-
da.
Pause maxi-
mæ imperfec-
tę duplex.
Pause maxi-
mæ imperfec-
tę species
prima.
Pause maxi-
mæ imperfec-
tę spēs se-
cunda.
Pause longę
duplex.
Pause longę
perfectę.
Pause longę
imperfectę.

quattuor, Sicq; describitur. Breuis deinde figuræ paula est, quæ duæ cōnectitur lineæ, unūq; interuallum, sic. quæ a perfectō tēpore .i. a circulo perfecti temporis signo, tribus donatur Semibreuib; ab imperfecto duabus. Semibreuis cognomen ea sortitur paula, quæ ab una demissa lineâ, mediū occupat spatium. quæ in cātile æq; fronte perfecta existēte platione .i. circulo uel semicirculo pūctū in cētro habente, uim triū hēbit minimā, sed duarū sub imperfecta platione, q̄ sit remoto pūctō. Minima si figuræ paula superiori cōtraria, est ea q̄ a lineâ ad mediū spatii p̄dit, ut hic. triosq; nomine, suspirium nūcupat, q̄ ubiq; locorū, uim gerit unius minimæ, seu dimidiæ semibreuis. Hæc eadē i cuspide dextrorū tñ obliqua, q̄ Semisuspiriū dē, Semimini-
mam in quocūq; uel tēpore uel platione sedulo refert, eum ualor paulæ mediæ minimæ. triosq;
Quā si leuorū adicā tibi offerri uideris, chromæ cognomine dicēs ubiq; ualoris paulæ mediæ Semiminimæ. Sed hæc raro ab auctoribus poni uidebis, cū uix p̄ncipiari possit, rariū etiā duplici unco formatā, q̄ semichroma refert, quā p̄ferri cū impossibīle sit, cū dimidiū chromæ retineat, cūti abhorret Musici. Impossibilia nāq; tētare, demētis est. Si quas i super p̄ter has superius memoratas laius se diffundētes iueneris, finales ac immensurabiles nūcupabis, his. n. tñ claudis cātlensē finis. Et q̄ superius dictum has omnes paulas a notulis earum sumpsisse nomen, haud eadē auctoritate fungūtur id est, non possunt alterari neq; deteriorari, qm̄ ipsæ qdē paulæ sub signo perfectæ plationis uel perfecti tēporis atq; modi constitutæ, nullam alterationē, nec nō imperfectionē patiūtur.

C DE LIGATURIS.

CAPVT. X.

Igredienti ueluti a transillo pergratoq; paularū portu, in notularum uincla seu ligaturas, perde atq; in alti pcellas uela dare, necessum est tripliē p̄p̄ua diffinitione, qua facile, quæ & qualis sit ligatura cognosces, quā duarū plurimūe notularū cōiunctionē esse multi affirmāt. Q̄ uidā notularū, aut si gurarum secundū altū uel bassum certā cōtendū: esse cōgregationē. Hęc tñ oīa ad unum tendunt notularum fontem, ex qbus Q̄ uattuor dūtaxat ligaturæ amāt, Maxima .i. Longa, Breuis, & Semibreuis. Reliquæ uero nūq̄. Omnis ergo harum cōnēctio, seu ligatura, est uel uniceorporea uel pluriceorporea, modo decliua, modo æcliua, ut hic. Secūda ex quolibet inuicē cōnexis notūla ascēdēte, caudā habēte uel nō, uniuersa illa series æcliua dicē. & e cōuerso, Secūda deorsum tendēte, penes quā sit aiūt Viri angulares in musica, cōsideratur omnium in uinculis notularū ascensū atq; descēsus, totus cōnexarū cētus decliuis habetur. Duplex i super ligatura describitur, Recta. & obliqua. Recta quidē, q̄ etiam q̄dra nūcupatur, qm̄ quadras cōtinet notularum formas. Ac obliq̄, qm̄ obliq; admittit figuras. Q̄ uanum recipiunt notas, singulas singulis extremitatibus designatas, p̄ter Maximā, quæ nūq̄ ab obliqua cōplectitur si-
gura, quæ a reliquis ita separari merita est, ut princeps a populo, p̄ptereaq; eam seorsum ponere musicorū lege canū est, corpore qdē ceteris maiusculo atq; ineq̄lato & quadro. Cuius qdē figuræ quadreg est, unā ex longis, uel breuib; uel semibreuib; tñ p̄stere.

Ligatura du-
plex.
Ligatura re-
cta: seu q̄dra.
Ligatura o-
bliqua.

notulam, ut sit inter hæc, & obliqua forma discrimen aliquod, cuius naturâ paulo superius expiis, ex singulis. I. ex utraque una tñ de pedere notulam, ut etiâ in plano datur facile cognoscere catur. Deniq; ut hæc musicalia uincla solvere ualeas, quâ qdâ ex obliq; quædâ ex quadris cõstare notulis sursum deorsum uel tendentibus dixerim, caudis modo additis, mō abiectis, quæ oia quandâ pariūt ambiguitatē, cū in ascensu aliqua ipsa uel a descendētib; diuersimodo habeatur, unū. n. cū cauda, alterū absq; eadē operatur, sic etiam oblique designatæ a quadatis dissimilem sortiuntur effectū, sequenti capite cõprehensa contentis, ingenti tui oculis percurrere, leuandog; memoriæ comendare studebis.

DE LONGIS, BREUIBUS, AC SEMIBREUIBUS, IN principio, medio, ac fine ligatis.

Capitulum XI.

Ligaturarū tractatus triplex.

Vpienī accumulare cognoscere, quæ titulus ipse pollicet, oppidoq; in musica necessaria tripartita de ligaturis diuisione offerre duxi. De prima. I. in principio cõnexionis. Secundo de postrema, seu plurimū seu duarū notularum. Tertio in utraq; mediis, huius diuisionis capax nulla interlegendi mētis, perplexitate patietur. Sed apteq; nostri cõstitutū sumatur exordium, notādū est, qd eadē ligaturā nōnullæ proprietate sunt insignitæ, aliq; uero nō. Quid sit igit in musica pprietatē, q̄ tibi hic lecti tantū sepe fiet obuia, exponendū p̄sumi, Proprietatē ergo, qm̄ æquocō habet, ut in capitulo de pprietatibus in libro de catur plano satis me dixisse arbitror, duplex est. Vna qd̄ res manus denotat litteras, 3 C F & G, natur, b nollis, ac h̄ quadri pprietatē demonstrans, de q̄ nūc ad nostrū nō facienti, taceā, aliq; diffiniā. Proprietatē est ipsa cauda, notū uel quadris, uel obliq; ordiā, siue in principio, siue in fine cõnexionis, dextrorū uel leuorū, mō sursum mō deorsū tendēs. Hoc idē Nicolaus p̄sumi, affirmat dicēs. Proprietatē in ligaturis, pprie cōsideratur ex caudis, tanqd̄ in sursum uel deorsum extensis. Cui etiā cōcordat Petrus Aarō, Vix utiq; i. Musice artis studio p̄cellens, qui sic ait. Proprietatem in ipsis notulis esse dicimus, uirgulā illā, siue caudā manu appellare, quæ in ipsis est notis, in parte dextra uel sinistra ascendēs supra notā, uel infra descendēs, quæ in cātilenis mensurabilibus, ubiq; cōspicitur, & qd̄ tā in obliq; q̄ in quadris, semitur figuris.

Proprietatē quorū modis capitur.

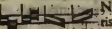
Proprietatē quid.

Nicolaus Burtius.

Petrus Aarō.

Ligatura prima descendēs sine cauda quora.
Ligatura prima ascendēs cū cauda.
Ligatura prima ascendēs sine cauda.
Ligatura prima ascendēs uel descendēs cum cauda parte sinistra quora.
Ligatura semibreuis in principio prima & secundatum.

Prima igit ut a lōga ordiā, de breui postmodū, demū de semibreui, descendēs ligaturæ notula, uel quadra uel obliqua, sine pprietate qd̄, longa canatur. Similiter si ascendēs ligaturæ prima cū pprietate dextrorū descendēs sita erit, Longa habetur. his tñ tribus modis, ligant in principio licet cognoscere notā. Nūc de habentibus in principio uim breuis in ligatura seu ascendente seu descendente. Ascendentis qd̄ ligaturæ prima notula, sine pprietate, quadrato uel obliquo corpore formata, Breuis p̄dicatur ut hic. Descendentis uero, pariter & ascendentis eiusdem etiā ligaturæ prima, cū pprietate, sinistrorū posita quadra seu obliqua qd̄ forma, itidē Breuis erit, ut patet. De his hætenus: Nunc de semibreuib; in principio, quā cū cõnexionē duabus, nec pluribus, nec paucioribus, corpore uel quadro uel obliquo cõstare debet. Priore cū proprietate sinistrorū desuper tendere, secunda sursum uel deorsum sine pprietate existente, quod hoc docetur exēplo. Nec ignoram ab his alias de pedere cõnexiones, ut iam tibi notū fiet. Queritur an

unica quadrato corpore, semibreuis cū pprietate, ut iā dictum est, figurari possit, id qdē nec ratio nec cōsuetudo paritur, quod si fieret, nullū inter hanc , & ipsum qdrarū daretur figurę discrimen. Ad cuius ambiguitatem euitandam, cōmitata ut modo paruit, incedit. Rei igitur summa est, has duas iā p̄libaras, aliis sequētibz uel non, in prona uel supina connexiōe, uim semper semibreuium habere, ut hic habetur in p̄optu.

Semibreuis
ūica qdra cū
cauda an re
figuret.

 De unica uero notula quid dicam, qdrato cor pore cū pprietate, ad sinistrā tendente superiori contraria, uidelicet duplici inquā de causa probari sola p̄ significatu breuis ut qdā perperam aiunt minime figurari debet, frequēti usu atq; consuetudine, Unica. n. notula, ligari minime potest. Quoniā ligatura, est pluriū notularum cōnexio, ut in p̄cedenti capitulo patet. Altera. n. ratio, q̄ descriptio simplicis breuis, sine uirgula fieri cōluenit, quadro dumtaxat corpore, ut hic. Absoluta hui⁹ capitis prima parte iuxta p̄missam p̄positāq; in initio seriem, iā postremę uim in cōnexiōe percipiunt iucūdi lectores, & a longa sumatur exordii. Inde de breui, postea de semibreui dicitur, qualem de primis in ligatura superius seruauimus ordinē. Tribus igitur modis, in cōnexionis cāle, tā aēcliuę q̄ decliuę, longa cognoscitur, cū quadro. s. corpore uel aliter. Primo cū ipsa ultima sine pprietate directe supra penultimę uerticē sita uideatur, corpore qdē sua inferiōre minuscula, ut hic. Secūdo si hęc eadē indidēte ascendens pprietatē ascendens uel descendens tem, instar simplicis longę, deorsum habuerit.

Notula qdra
cū cauda si
nistrā descen
dente an sit
ligatura &
breuis.

Ligatura lon
gæ in fine tri
pliciter.
Primo.
Secundo.

Tentio.

 Tercio in imo posita sine aliqua pprieta te, corpore quadra. His trī tribus mōis, nec pluribus, uim longę in connexiōis sine patet. Omnes deniq; ligaturę pprietatibus insignitis, aut dextra sinistrāue cōstant, si dextra sursum uel affigatur deorsum longa tibi fiet, si uero sinistra descendens, breuis altera fiet, hoc enim dignitate manus. Q ueliber etiā ligatur, sinistra sursum pprietate gaudēs, semibreuis habetur, Q m̄ sursum tendēcia, natura leuiora, ac per cōsequēs ueliora grauius exant. Nā leuia uelocius feruntur, ac mouent p̄deorosis, p̄deorosa uero grauius inherētia, tardiores naturaliter metiuntur motus. Superest de breui, q̄ quidē cōnexa uel obliquo, uel qdro fingit corpore. Si obliquo, tūc posterior eius pars absq; linea, i. ligatura quorsūuis tēdēte, uel breuis habebit.

Ligaturæ ob
bliq; in fine.
Ligaturæ
quadrę ascē
dentes i fine
Ligaturæ se
mibreues in
fine. bifariā.

 Si qdro, suam ultimam superiōrē, ac sine uirgula, uni⁹ breuis uicē xere cognoscet. Hęc de breuibz eisdēq; in ligatura ultimis dicta sufficiant. De semibreui in fine ligata dicem⁹ oportet, q̄ quidē biformiter alligatur, qdro s. corpore, & obliquo, duę trī. s. sursum atq; deorsum copulentur, exempli gratia. tunc. n. secunda notula nulla uirgula seu pprietate opus erit, dū modo prius, suam habeat semper pprietatē sinistrorsum de super tendēte, ut superius. In pluriū uero connexiōe ut hic, ipsa secunda semibreuis in medijs constituit, duęq; primę, immutabilem obtinent p̄ncipatū, semata ut dictū est pprietatis lege. Reliquas uero oēs, quocūq; sint, citra uirgulā inter utrāq; extrēmā dispositas, s. p̄cipua generalisq; regula, tā si ascendētē q̄ descendētē, tū obliquas, tū etiam quadras, dūmodo sine uirgula cōstent, breues esse nō ignores, addita autē p̄dictarū pprietate quadatē lōga habebitur, ut in exemplo. sed raro uel nūq; fit, ut lōga, duę trī pluriūue cōspiciatur me dia, sed ortū semper uel occasum cōnexionis possidet. In ortu qdē seu p̄ncipio, mō cū pprietate, modo

Ligaturarū
Mediæ oēs
breues.

sine proprietate. Ascendente ligatura, proprietate habet deorsum. At descendē
te, caret. hęc eadem, in scādentis ligaturę occasu ul fine, uirgulam deo

storsum requirit, ut hic. nisi directe ut diximus, penultimam superesset

Proprietas
breui quādo
competat.

puilliori corpore, ut hic. tunc uirgulam nō expetit. Breui deinde patet adius,

cuius in principio cū pro prietate, & sine proprietate. Sed in medio, atq; sine absq;

pprietate ipi ligatur locū possidet. In principio nāq; ascendētis ul descendētis ligatur, si

cū pprietate fuerit, debet ei oblique qdem, a parte sinistra adesse pprietas.

si uero ea erit forma quadra, secunda descendēte in ligatura, similiter exigit

pprietatem, ab eadem sinistra parte deorsum tendēte. At secūda ascēdēte,

Ligatura ma
ximę facilis
cognitu.

tūc prior ipsam penitus pprietatē tenuit. Nulla te moue at admiratio, si maximam

ligaturam nō denotem, cū in phabito capitulo dixerimus, ipsas quadro dūtaxat corpo

re, ac ceterum maiori constare, in principio medio & fine te facile pprieta cognoscendas

esse arbitror. Notandum etiā Maximam, Longā, Breuemq; in principio, medio, ac fine

alligari posse, semibreuemq; in principio, atq; medio, pluribus adiunctam. Ac si duabus

tantum, tunc in principio, fineue dūtaxat. Deniq; quo nihil relinqua illibatum, imperfe

ctio & alteratio, notularum accidentia, æque deuictis atq; absolutis dominantur notis,

Cupienti autem ad huius parentissimi campi metam cursim per compendia peruenire,

hos alaros, perniciosissimosq; offēro uersiculos, quorū ope, brauius facile posicmur.

¶ Candida nostra tibi notularum uim reserabit

Musa, modo nexas cantando uideris ulq;

Longa tibi fiet, descendens altera prima.

Ultima longa datur, tendendo quadra deorsum.

Fit quoq; prima breuis, surgente deinde Secunda.

Ultima corripitur, quadrato corpore surgens.

Hęc eadem nobis dicitur longa canendo,

Corpore si paruo, directe desuper astat.

Iamq; breues omnes, medias cantrabis aperte.

Prima tenens tractum, cantando deinde deorsum,

Ad leuam partem, breuis est uocitanda memento.

Ast ubi tractus erit sursum stans sedeq; leua,

Semibreuesq; duas, primas cantrabis ubiq;

Extremam oblique penderitem, corripe semper.

Eit breuis eiusdem, consurgens ultima formæ.

Hos meā uersiculos, didauit Musa canenti.

His poteris cunctos, doctē diuellere nodos.

Ni proprium martem torpescere iam patiaris.

DE PVNCTIS IN MUSICA NECESSARIIS. Cap. XII.

Roximum a ligaturis locum, Musicalis pūctus, pusilla quidem res, sed ma
gni profecto ponderis atq; momenti, lute petere uidetur. Iecirco ei enixe
incubendū censleo, ne cum ignorant, ut calculus in calceo peregre profi,

discendi, afferat sollicitudinem, idq; facile quisq; maxime cauebit, eius musicali diffinitione
perspecta, Geometrica prætermittenda, ad rem nostram minime facientem. Punctum uniuersa
musicorum schola minimam cuiusq; rei particulam esse proficitur. Vel minimū quoddā
signum, quod accidentaliter modo pponitur, modo postponitur, & aliquando superpo
nitur. Is igitur in circuli uel semicirculi, instar tertie decime, & tertie elementaris littere
effecti, centro dispositor. **Q** perfectā Indicabit plationem, ut eius capite latus patuit.
Sicut autē in semicirculo deorum cornua sua in more deficienti latus habere, ut patet
Punctus quid
Punctus mul
tiformiter
operatur.

canonum morandum innuet in ea notula, supra cuius apicem, huiusmodi retinebit si
gium, quæ uulgo Coronata dicitur. Hic idem iuxta Maximam residens, **B**. prologa ha
betur. Si penes longam, **B**. uim brevis habebit. Breui uero adhuc **B**. tens, **B**.
uice **B**. semibrevis erit. Si prope semibreuem **B**. æquale, minime, huius est uici
tus, **B**. Idem erit semiminima. At **B**. semiminime collateralis **B**. chromæ nota in
ducit. Ipsi dicitur chromæ aditus, **B**. uim tibi semichromæ dabit. Hunc eodem punctu di
uersa sortiri loca paucos latere puto. Nam modo a notulæ nomen fronte, modo a tergo, &
aliquando medius conspicitur, & aliquando a dextra caudæ lōge, rūs; a sinistra caudæ se
mibreuis ligatur, ut in tribus sequentibus capitulis uidere datur, quæ uig. locorum diuersis
ta, uarios parit effectus, ut sequenti capitulo legenti patebit, p̄missio prius (ut curiosi fa
tristia) puncto numero, tum ueterum, tū teutonicorū. Illi quidem sex numero esse asser
mabant, perfectionis sive augmentationis seu additionis, Diuisionis, Transpositionis uel trans
lationis seu transportationis, Alterationis, & imperfectionis. Hi uero cultiores disciplinæ,
cunctas eliminantes ambages, ac animo uoluentes, quomodo superuacuum, ut Venustinus
inquit, pleno de pectore manat, Duos tantum docent, non forma & magnitudine, sed uictu
te differentes, Alterum perfectionis, Alterum diuisionis distictates, qui profecto ea de no
bis suppedirant, quæ ueterum sex superiores. Nā perfectionis puncto, uis uesti augmenta
tionis, seu additionis, & Diuisionis puncto, uis uesti transpositionis, imperfectionis, ac
denique alterationis. Sed huius rei huberiorē, duobus sequentibus capitulis p̄bebitis farraginē.

DE PERFECTIÖNIS ET AVGMENTATIONIS
PUNCTO CAPVT. XIII.

Perfectionis igitur punctus, est ille sine quo, notula quam isdem subsequitur, remanet imperfecta. Qui profecto, hoc usurpari modo a compositoribus. Scilicet a tergo si alicui notulae adhæserit, ut exempli gratia, breui sub perfecto tempore militanti, apte ad suscipiendam imperfectionem minos præcedente notula, uel subsequente, breuiem ipsam, uel quâlibet aliam sic se, ut de breui dicimus habentem, perfectionis reddit. Ad effectum ergo punctus ille, cū persiciendi fungatur officio, perfectionis nomen assumptis, sine quo ut supra diximus, notula iacebit imperfecta. Hoc eodem, ut sit in cuspidæ caudæ uel sursum uel deorsum tendentis longæ notulæ disposito, uel paulo ab ipsius notulæ capite remoti atq; altius, sic etiâ sub quantitate temporis perfecti ut hic. inuiuit non longa, ut quidam falso docentes somniant, sed alteram ex duabus breuius in ipsa longa contentâ, imperfectionis sorte subiectâ, respectu sequentiũ, uel semibreuis uel pauise uel diuini minimarum, in sua perfectione persi- nere.   Et, si sex semibreuium capax, & sine puncto

quing. Verum eo puncto, nō ut dictum est, uidelicet ab una parte huiusmodi nec
ta etiam. Sed a latere collocato ut hic. tunc quod maxime animaduert
dum est, longa tres amplectitur breues perfectas, seu nouem semibreues quā
idem est. In tempore autem imperfecto, omnis notula a suo puncto dimidia sui parte au
getur, unde augmentationis punctus merito uocatur, quem quidem ita Musici diffiniūt.
Augmentationis punctus ille est, qui temporis, modi, atq; prolationis imperfecte, notu
lam prosequitur, ut in subiecto exemplo, in hac breui sub imperfecto tempore,
numero supposita binario. Cum ualore duarum semibreuum speculari potes. Tandem
ut ad optatam perueniam metam sciendum est, q̄ punctus perfectionis in numero tern
rio positus, tertiam præcedenti notulæ partem, non autē dimidiam augmentat, & econ
uerlo. Ille augmentationis binario in numero comprehensus dimidiam trā. Sciendum est
etiam, Maximam & Lōgam ab ipso puncto perfectionis scilicet, reddi perfectā in utroq;
inaiori & minori modo perfecto, quod idem de breui i tempore perfecto, & de semibre
ui perfecta in prolatione, intelligendum præcipimus.

Musici.

Punctus aug
mentationis.Punctus aug
mentationis
& perfectio
in quodisse
nt.

DE DIVISIONIS PUNCTO. CAPVT. XIII.

Punctus diui
sionis quare
Punctus diui
sionis quid.

IAm a perfectionis, ad diuisionis punctum, ut pollicitus sum transgredior. Quia
ideo Diuisionis dicitur, q̄ eo duce, omnis cognoscatur notula ab ea esse diuisa,
cum qua ad perficiendum ternarium numerum iure copulari debet, quod idem
duplici munus distinetione. Quarum altera his conitat uerbo. Punctus diuisionis
nis est, unius aut plurium notularum ab illa seu ab illis, cum qua uel eum quibus
regulariter est annumeranda, uel sunt annumerandæ, separatio. Altera uero sic se, ut
sequitur habet. Diuisionis punctus est notularum ab inuicem separatio. Quæ quidem
descriptio & doctæ & perbreuis atq; arguta, mihi enisui. Ut ergo huiusmodi punctus in
diceretur silentio completi, ac minime cantari, proinleuā torturæ loca. In enim notulis si
ue præponatur, siue post ponatur, seu interseruiatur, ut exempla docebūt, semper ab ipsa
notula, quæ ppinq; pars est ac tertia ipsius figure maioris in ternaria, nec pō & perfecta cō
sideratione disposita, uel sublimius uel inferius collocari debet, tuncq; illius interest, nec
addere nec detrachere quicq; uicinæ notulæ, sed eam uel sequenti uel præcedenti innecte
re, quo ut dictum est, ternaria dimensio reddatur perfecta, quod unq; punctis in cātile
tis triplici fieri modo omnibus compertum esse puto, p̄terq; sequentia exempla illud idē
fieri palam. Primo igitur punctus semibreui uel huius æquivalenti pause subsequente bre
ui sub perfecto tempore p̄positus ut hic. dubio procul diuisionis uocatur, &
breuis ipsa ab anteriore parte sua præcedente semibreui, quæ est ipsius breuis propin
qua ac tertia pars, imperfectiur, & utraq; semibreuis. i. & breuis, pariter copulantur ad
ternarii numeri, seu perfecti temporis perfectionē. Si forte uero in eodē perfecto tempore se
mibreuis p̄cto redimita, plures post se breues habuerit ut hic. illatū
breulum nulla præter ultimā imperfecti potest ab ipsa semibre
ui, q̄
uirtute puncti cum breuiū ultima, q̄ imperfectiōnem patitur, non subsequente simili, com
numeratur, quo in sua ternarius numerus perfectione, ut paulo superius dixisse putamus,
seruetur. Nec immerito idē punctus translationis seu transpositionis etiā dicitur, cū eius
notu prælibatā semibreuis, quæ aliqui utriusq; p̄ctis clauditur hoc mō
ad ultimam transferatur breuem, reliquæ aut breues inter utramq; ex,

Punctus diui
sionis quare
modis ponat
ur.

Primo,

tremam interiectæ, ut iam exemplo ostensum est, nullâ utiq; patiuntur imperfectionem, nec semibrevis uel puncti subiacent imperio, præter a quadam generali regula, qua cauetur, nullam figurâ a tergo similē habentē imperfici posse, quod eodē in exēplo habet in prōptu. Secūdo etiā diuisionis idē punctus dicitur, si post semibreuē adherentē breui, sub

Secundo.

perfecti t̃poris uexillo, sedem habuerit. & utraq; temario clauditur numero,

a parteq; posteriore breuis ip̃fecta di cet, iure semibreuis a tergo cōstituta. Tercio idē p̃ctus duas inter semibreues utriq; breuib⁹ clausas adiacēs, diuisionis quoq; cognomen habebit, priorq; breuis a tergo ip̃fecta, sequēti comitata semibreui suum perficit temariū numerum, hoc idē de postrema breui dicēdū erit q̃ tamē a fronte uel a parte ante, ip̃fecta nūcupatur. Hic idē punctus collocatus uel a fronte uel a tergo unius breuis, uel in medio duarū breuiū utriq; longis figuris clausarū ī minori mō

Tercio.

perfecto, eodē parit ē effectus, ut de semibreuib⁹ mō patuit, & speculari licet in exēplis. Quod idem docemus euenire longis sub maiori perfecto mō. Similiter minimis in pla-

tione perfecta, quorū exempla subiicere inane puto, quū ea a superioribus semibreuiū exēplis ingeniosus Discipulus facile elicere possit, cuius solertia fretus re ip̃a ostendā, ac in medium promā, quod superior capiet me dicturū pollicitus fueram, in hoc u3, diuisiōis puncto uim quā dā & imperfectionis & alterationis inesse. Duabus igit minoribus notulis albis (loquor. n. in genere) medium duarū maiorū occupantibus locum sine puncto, ut

pore duabus semibreuib⁹ intra duas breues cōtēis, sub perfecto t̃pore, prior ip̃fecto breuis, perfecta iacebit, dūmodo semibreuis primā breuem nullatenus ante-

cedat, ne eadē diuisionis puncto ip̃fecta remaneat u3, Secūdaq; se-

mibreuis alteratur. Si uero punct⁹ diuisionis p̃dictarū semibreuiū medius extiterit, prior breuis quā diximus absq; puncto perfecta esse, ip̃fertitur, sibiq; tūc alteram ex duab⁹ me-

moratis semibreuib⁹ copulari iubet, secūda autē, q̃ sine puncto alterationē patiebat, sub-

sequēti breui applicabis. Si igit p̃ctus sic adiectus perfecta figurā, ip̃fectam reddit, merito ip̃fectionis cognomine gaudebit. Qui saepe ī musicali concōrtu, aliqui unā se-

Punctus im-
perfectiois.

mibreuem, aliqui duas sublegetur, illis tñ lōga p̃cedere aliqui sublegete,

 hūc quam longā multi falso putarūt, ab ip̃so imperfici puncto, quū

in t̃pore perfecto nullā patiat nec detractionem nec accessionē, semper. n. duas amplecti-

tur breues, quarū altera, uel ambē in lōga ip̃a cōtēntē p semibreuis dispositione imperfi-

ciuntur. Disposita nāq; semibreuis ante longā, priorē ex breuib⁹ ī ea longā cōprehensis,

imperficit. Post autē lōgā existens, posteriorē ex eisdē breuib⁹ reddit ip̃fectā, tūcq; illa

duarum breuiū lōga uice erit qnq; semibreuium, & saepe quatuor, quū duarū semibreui

um mediā sedebit, uel ambabus a fronte, uel a tergo ipsius lōgē collocatis, quarū dispo-

sitione utraq; breuis in ea lōga cōprehensē imperficiē, nō autē ipsā lōga ut qdā insaniens

res garulatur, & hęc intelligas uelim in t̃pore perfecto. Sed ab hac mea senectia nonnulli

disfentire uidentur, dicētes primā breuem in longa concentram, imperfici minime posse,

Quādā musicorū regulā assumendo u3, Quelibet figura similis, aut sui cōsimilē, aut ma-

iorem, ip̃fecta esse negt. Respōdetur, q̃ hæc regula cōditionaliter assumitur, qm̃ con-

similes notulę diuise corpore, nec unitę intelliguntur. Separatas duas intellige huiusmo-

di breues appositas, uidelicet   Vnitæ autem, quū longa duę breues notula copulā-

tur u3, si ita separatas, recte perfecto sentiūt. Atq; (ut dixi) ita fuisse cōnexę u3,

q̃ tū uero diuisionis puncto ip̃ferci posse q̃s dubitat? Ratio autē hæc ē, q̃ si priā breuis

Punctus diuisionis quopacto fiat alterationis.

Punctus cande semibreui appositus quis.

Punctus diuisionis ubi operatur. Punctus diuisionis quando debeat poni.

connexa in ipsa longa imperfectionem perpetui non posset, nec brevis etiam diuisa ante sui consimilem apposita, nulla sequeretur imperfecta figura a parte ante, ut Musicorum sententia qui non solum a posteriori parte, uerum & anteriori, notulas imperfectas esse uolunt. Quoniam uero modo punctus iste uim subear alterationem, pauis accipe. Ex duabus breuibus treis semibreues albas intercipiendis absente puncto, prior in tempore perfecto, habetur perfecta, tresq; mediz semibreues, uno clauduntur uero, nisi primam breuem praeccederet semibreuis punctum a fronte habens, quę uirtute puncti, primz breui aufert perfectionem, datq; imperfectionem, ut hic liquido constat.

 Punctus autem inter primam & secundam semibreuem existens, tertiam alterat semibreuem, & priori breui perfectionem adimet. si triū forte dictarum semibreuium, secundam & tertiam simul iunctā inueni

es, ut hic tunc prædictum alterationis punctum, non ut superius, sed imitate musici apponere consueuerunt. 73.

Si autem ipsæ duæ semibreues fuerint cum aliqua breui cōnexæ, ut hic uel sic, tunc illo puncto minime opus est, cum secundę

eidem ligatur, uirtus illa datum sit a musici alterari posse. Iure igitur fieri necessum est, huiusmodi punctum triplicem habere potestatem, Diuisionis. scilicet imperfectionis, & alterationis, ut re ipsa patuit. Deniq; ut unico uerbo concludam, aureum ac albo notandum lapillo præceptum, memoriz comendandum hic subiicio. Eundem punctum in quocūq; Binario, seu imperfecto numero, semper desiderari, ut est in maiori modo imperfecto, in minori modo imperfecto, in tempore imperfecto, in prolatione imperfecta. At in utroq; modo perfecto, & tempore, & prolatione perfectis, inspicitur iuxta notulas, quæ sunt partes minores propinquę illarum notularum, quæ fataliter perfectionis iugo subiaccere debent, ut etiam in huius capitis limine tetigimus, ut ne exemplis parcam, prope longam, quæ ad perfectionem maioris perfecti modi, habetur figuræ maximæ tertia pars. Illud idem intelligendum præcipimus prope breuem, quę cū sit longę tertia pars, minorē perficit modū. Semibreui applicitus, tempus perficit. Minimæ figuræ adiectus, prolationi affert perfectionem. Maxima autem, cum magnitudine cunctas præstare luce clarius sit, a puncto diuisionis omnino immunis redditur, nec alterius notulæ tertia pars unq; effici potest, cum sit omnium continens.

DE ALTERATIONE

CAPVT. XV.

Vum in præmissi capitis decursu, alterationis terminus nobis oblarus fuerit, præsent capite huberrimā huius materiæ cōplecti aio insedit. Quam alterius figuræ sibi similis autionem aiunt esse. Vel ut alii, propriū ualoris seu de qualitate in qualiteratem, secundū notæ formā duplicationē uel mutationem. A quibusdā alteratio fertur esse alicuius notę minoris, respectu maioris geminatio, ut pote si longa uim duplicis longę haberet, & brevis, duæ breuiss, sicq; de reliq; intelligendū dicimus. Vnde nō immerito Alteratio alteri notę sibi similis auctio p̄dical, cuius ditioni quattuor tñ subiaccere figuræ. Longa. scilicet Breuis, Scibreuis, & Minima. Reliquę hoc onere leuātur, ex q̄b⁹ Maxima una est, quā cā nulla sequitur maior figura, ut rei exiguit ratio. Nulla. n. figura alterari pōt, nisi post se maiore habeat. Hinc longa Maxima sequente, alterationi parat. Idē efficit breuis, scibreuis, & Minima, suā maiore sectantes figurā. Semi-

Alteratio quid.

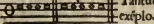
Alteratio quibus notis cōpetat.

minima uero, Chroma, & Semichroma, eidem alterationis oneri obnoxie minime sunt. Quoniam his maiores notulae, perfecta seu ternaria sua quantitate carent. Hinc nobis generalis huius alterationis cognitio datur, nulli usq; notulae alterationem accidere, nisi quae suae propius adhaeserit maiori ei figurae, quae facto necessarioq; perfecta constituitur, ut in maiori modo perfecto uidere licet, ubi longa, propius praecedens perfectae maximae, quae pausarum uirtute, in proprio ueluti domicilio perfectionem nanciscitur, alteratur. Hoc idem breui datur ante longam, in modo minori perfecto, idem sequuntur semibreuis ante breuem perfecto in tempore, & Minima ante Semibreuem perfecta in prolatione. Quum hoc igitur fieri accidat, his tribus in gradibus, Modo scilicet Tempore & prolatione, de his seorsum singulatimq; dicere constitui. In maiori igitur modo perfecto, ex duabus longis corpore uacuo id est, albo, circa diuisionis punctum, uel ex tribus puncto diuisionis inter primam & secundam adiacente, ultima alteratur id est in duplum augetur, maximis tamen notulis hinc inde dispositis, quod hoc facile doceberis exemplo,

cum quo sequentia quadam habent affinitatem, idq; in minori perfecto comprobatur modo. Vbi ex duabus breuibus, duas intra longas abiq; puncto, uel ex tribus puncto primam & secundam dirimere, posterior semper alteratur, duplicemq; uim retinet.

Si simile argumentum Duas semibreues abiq; puncto, uel tres puncto inter primam & secundam inserto, a duabus interceptae breuibus tempore sub perfecto, recipiunt, ut hic coniectare uales. Tantumde in prolatione perfecta intelligi potest, hoc praeterim duce

Posterior namq; ex duabus minimis, puncto abiectione, uel ex tribus, puncto inter primam & secundam appposito, ultima semper a puncto alteratur. Peroranda igitur scias, longam maiori in modo perfecto, ad ternariam dimensionem perficienda alterationem suscipere. Illud idem breuis efficit, reintegratura perfecti minoris modi diuisionem. Semibreuis item copulatura ternarium numerum perfecto in tempore, eodem alterationis pondere praemittitur. Minimae tantumde perfecta in prolatione efficit. Tandem ne usq; allucinoris, subdimus, ex duabus figuris minoribus, eiusdem speciei, aut simpliciter uel annexae, duas intra maiores interceptis, nullo emergente puncto, uel ex tribus puncti diuortio inter primam & secundam existente, ut exemplis patuit, posteriorem semper, & non aliam, uim subire alterationis. Perfectio enim non circa initium, sed circa ipsius uersatur finem, ut qui ipso sit nobilior initio. Saepe insuper uidere datur paulam & subsequenter eiusdem uis notulam duas intra maiores, ut dictum est, insertas.

¶ Tunc notulae pausam praese habentem, datur alteratio, sed inuerso ordine, minime. **¶** **¶** Pauza enim ut etiam in capitulo de mensurabilium cantilenarum pausis fat puto dixisse, ab alterationis pondere immunis habetur, licet Nebulones quidam ferula superbiens, immo ipsa ferula, ac ut Parmenia Horatiana utar, cericea digni, in contrarium nitantur, eamq; delira atq; insana Doctrina, seu potius Vrina quod deterius est, discipulorum ingenia peruertunt, quibus apprimae compactor, nec minus diffusiles puro a quibusdam, quos me adhasse recordeo, speciosam ostentantes insinuationem, hac callida interrogatione, Cur notula alterationi adhaesit, exemplum semibreuis affert, quadrato non figuret corpore, cum praesertim alterata uim breuis habeat. i. duratum semibreuium ut parue, quibus more gerens pomijet respondi, ea notulam sic, ut illi aiebat,

Alterationis
regula nota-
bilis.

Altera A
Altera B
Altera C

Altera D
Altera E
Altera F

Altera G

Altera H
Altera I

Cur semibre-
uis alterata
p duabus se-
mibreuib;
posita non fi-
guret qdra.

non
id est

Alteratio
quot modis
impediatur.

Primo.
Secundo.
Tertio.
Quarto.

formaram, non duarum, sed trium semibreuium uices gerere, simili presertim sequente
que toties dictum est) Tollerabilis autem foret, si pleno. i. nigro formaretur corpore. Si ite
dem ex duabus semibreuibz prior, quod nūq̄ fit, alterationem subiret, uimq̄ duarū se
mibrenium habere posset, rectius illa qua drato uacuoḡ statueretur corpore. Quatuor de
niḡ reperitur hāc ipedientia alterationem. Primo similis cū fuerit ante similem, ut se
mibreuis ante aliā semibreuem perfectō in tēpore. Secundo, ante minorem, ut est semis
breuis ad minimam. Tertio autem, quū notularum corpora alterabilium nigro sunt reple
ta colore, cum illa nigredo easdē alterari nō finit. Quarto quum subsequitur maior lua
tali, ut esset, si post semibreuem subsequeretur longa uel maxima, cum neutra sit tota
lis illius semibreuis, sed breuis totalis dī semibreuis, quæ igitur in ordine naturali aliā
præcedit, illius totalis dī, ut Maxima est totalis lōgæ, & longa totalis est breuis, & ipsa
breuis, dī totalis semibreuis, & sic de singulis, si qua igit notā alii q̄ totali suæ præcedat,
nequaq̄ fiet alterabilis.

DE SYNCOPA.

CAPVT.

XVI.

Syncopa qd

Syncopa
vnde.

Hinc Syncopam cantilenarum decus, cuius mentionem, quū ceteros Mu
sicos uix primis libasse labiis perspexerim, patenti campo hic completi su
bit in operis, quæ quum in cantilenis multum habeat ueneris, multisariam
tibi fiet descriptione nota. Est enim quædam translatio ac reductio unius
figuræ minoris, ultra unam pluresue maiores notulas, ad aliā eiusdem speciei figuram,
uel ad æquiualentem pausam, perficiendi numeri gratia relationem habentis. Vel syncopa
est aliquarū notarū ad inuicem, per intermedia diuisarum in simul reductio. Vel syn
copa est alieuus notæ in minores partes diuisio, medijs adiacentibus figuris maiusculis,
q̄ numerando ad inuicē redigūtur. A quibusdam etiā, quorum sententiam nō abhorreo,
Syncopa, quæ a syn græca præpositione. i. simul, uel con, & copto, latine incido, seu cō
cisio fert̄, ea dī esse, quū inter unius incisæ notule partes, maiores dāc̄ sedere figuras. De
niḡ ut ad metram contendam, sit Syncopa semper inter totales, & earum propinquas par
tes, ut cum inter duas minimas, uel inter pausam & minimam idē præstātes, unam plu
resue semibreues, minimarū totales, inserueris, quantum tempus & numerus, sicut a prio
re inchoat minima, ita i posteriore habēte ad priorē relationē terminatur,
quod facile hoc habetur exemplo i promp̄u Eodem saepe ordine inter
semibreues inseruntur breues, & inter breues longæ, & duæ longæ,
nam pluresue intercipiunt maximas. Enixq̄ cauendum est, ne huiusmodi iungatur
series, quod a quibusdam fieri animaduerti Protomusicis, seu potius Proromusicis, qui
ut se inter indoctos oīa scire profiteātur, cuncta cōfundūt, cōsequentes præter musicales
institutions, inter semibreues unam pluresue lōgas. & inter breues maximā,
quod summo opere uitio eis utendum est, quū uel temporis, uel modi, uel
prolationis integritas, cognita perdifficilis existat, uix datum est breuem posse aliquando
inter suspitium, & minimam sedem habere, ut hic. & huic Syncopali legi, non
modo cantabiles notulæ, uerum & paulæ silen. & quieris indices patene.
Haben tamen nescio quid discriminis. Quouiam ultra unam pluresue cantabiles
figuras maiores transferri datur unicam pausam, uel cantabilem notulam minorem

At ultra plures pausas nullius sit notulae translatio, sed post unicam tantum pausam, maiorem uim quam collaterales notulae habentem, ut est in promptu **Ius uel sic**. Pari modo duae semibreues non longae, sed breuis pausam possunt mediam habere.

De quem Syncopandi modum audum atque ieiunum, licet ab omnibus obseruatum, uix tamen ego approbo, perspecta eius difficultate, qua breuis ac semibreuis integritas cognoscitur nequit. Ad hanc igitur extirpandam difficultatem, satius foret iudicio meo, in duas diuidi suspirii pausas, scilicet singulis affixas lineis, ut patet. **Ius** quo fit in uel singulas pausas, singulis copulari notulis. Eodem modo breuis pau- **Ius** las, duas inter semibreues distinguendam censeo ut hoc comprobatur exemplo. **Ius** Sic etiam facile significatur, priorem pausam, priori notulae, & alteram pausam sequenti applicari notulae

ad binarium numerum complendum. Qui si quando diminutus reperiret, ut cum sola superest semibreuis succedentibus uel breuium uel longarum pluribus pausis, non immediate post illam, comitatam semibreuem, eiusdem uis pausa debet apponi, quae praecedentis notulae comes existet, ut uidere licet.

De Post autem notulam binarium numerum complentem, licet pausa binarii numeri index & capax exemplo sublegetur, reliqua uero ad numerum. **Ius** Perfecto autem sub tempore, diuersi generis pausis post semibreuem statuis, dispositionis ordo exigit, ut ita in post semibreuem ternarii numeri principium

duae eiusdem uis pause ab eadem linea dependentes collocentur. **De** Post has tamen, quae perspicuae, tuo committuntur arbitrio, sub eodem perfecto tempore breuis, ex multis promiscuis pausis, pausam semibreuis sibi in primis uendicat, id sit notius exemplo.

De Hunc praefecto syncopandi modum, quoniam ornatus est, & doctissimi quique ex theoreticis secuti sunt, modo, tempore, & platione perfectis & imperfectis, ut passim toto in Musicali eumulo, percurantur musico, experiri licebit, **Ius** **Ius**

DE MENSURABILIVM NOTULARVM PERFECTIONE. CAPVT. XVII.

Ius Lura mihi dicturo sub perfectionis ac imperfectionis uexillo militancia, hoc in primis caput, ueluti ducem, statui. Cuius auspiciis Maximae, Longae, Breuis, ac Semibreuis, perfectio pariter & imperfectio minime te latebit. Varię namque & mutabiles sunt per compositionis arbitrio. Licet maxima sub perfecto maiori modo, Longa in minori perfecto modo, Breue perfecto tempore adiecta, semibreue perfecta in platione dixerim perfectas esse, hec, nunc ut dixi, musico uero obsequere. Tres praeterea tibi coelecturas offerim, ad earum quae modo diximus notularum perfectione dignoscenda diffinitione promissa, eorumque auribus musico innotare, dicendum perfectione ea esse, quae notula imperfecta reddit perfectam. Alioquin nonnulli, ea diffiniunt dicentes. Perfectio est notae in sua perfectione persistencia, & totius catus, aut particularum eius perfectione designans, quod uix sit, cum ternarii numerus adeste conspicitur, ac imperfecta notula fertur binario numero contenta. Ex duabus igitur supra dictis notulis immediate positis, ut a prima ordiar colectionem, ternario sub numero, prior semper perfecta habetur, nisi corpore designetur nigro, quae nigredinis indicio, tertia amittit partem, quae sequenti capite latius patebit. Sequens autem, uel nigra uel alba staturur, nihil refert, modo sit similis eiusdem scilicet figurae & magnitudinis aut tertiae, Nicolao burzio attestante. Notae duae similes non colore sed figura, posterior tertiae imediate sequens, nigro formata colore, perfectionis prioris, minime auferat, ac perfecto sibi ipsi,

notulae
in nota
in nota
in nota

notulae
in nota
in nota
in nota

notulae
in nota
in nota
in nota

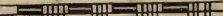
Perfectio quod

Primum indicium.

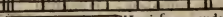
Nicolaus burzios.

perfectiōi quidem supposita, trium. scilicet cum ualore longarum, tertia nigredine pars erit adempta, una longa scilicet remanētes duæ, ut hic speculari licet. uel sic, quo exemplo, priorem ex duabus perfectā esse nō ignora-
re debes. Hoc idem erit si post notulā tres aut duæ pauisae trium duo-

rumue temporis, ut sit maiori in modo perfectō, q̄ uim habent unius maximæ, ut luce cla-

rius constat. Eundē ordinē & modum re-

quirunt mi non in modo perfectō lōgē si

guræ, quod hoc facilius q̄ uerbis cognosci

aut exemplis. Hac insuper gaudent perfectiōne breues, una uel

pluribus sub sequentibus huiusmodi breuibz uacuo plenoue

corpore, uel earum uice pausa æquivalente, ut hici

Vel sic, uel sic, uel sic, q̄ si biperta fuerit, nil refert, ab una tñō

pendeat linea. Semi breuis item, hęc intra eadē præcepta clauditur

perfecta i prolatoe, ut suo panditur ex plo. uel sic uel sic uel sic

ex quibus prior a sequenti, uel alba uel nigra (nō. n. requiritur aut co-

lor, (sed forma) suā recipis perfectiōne, quā eandē præstat subsequens pausa, uel duo suspi-

ria, paulam unius semibreuis efficiētia, ut iā paruit. Sciendū est igit, ut unico uerbo cōclu-

dam, unamquāq; ex p̄dictis notulis, subsequētibz una, uel pluribus eiusdē formæ, figu-

ris, perfectam esse. Hinc tritum illud in omnium ore uersatur. Similis figura ante sibi simi-

lem uel ante maiorem, semper habetur perfecta, præter superioriorem descriptionē. scilicet cor-

pore pleno coloreq; nigro. Cui utiq; perfectiōi, nigredo subsequētis notulæ, uel imper-

fecta pausa, nigræ notulæ perfimilis, nō derogat, quod cū in omnibus suprapositis exem-

plis uideri licet, tū uero perfectō in tempore, ubi singulæ priores, notulæ perfectæ sunt,

esto sequatur nigra, uel duæ semibreuis pauisæ ab eadem linea dependētes, & hæc de

prima sint cōiectura satis. Si qua deinde pro secunda coniectura ex p̄dictis notulis erit

sequenti puncto perfectiōis suffulta, perfectiōnem consequetur, ut Maxima maiori in

modo perfectō, & longa minori in modo perfectō, Breuis itidem perfectō in tempore,

Deniq; semibreuis perfectā in prolatoe, ut suo ostenditur speculo.

Puncta nāq; tertiā suæ notulæ partem reddunt, quibus remotis, remo-

uetur & illa uis, & notula iacebit imperfecta, nisi ut supra dictū est similis uel maior se-

quatur. Duabus deniq; uel tribus notulis eiusdē scilicet generis, duarum in medio maio-

rum statutis, quod est tertiæ coniecturæ munus, primā semper docemur proferte perfe-

ctam. Exemplum in maiori modo perfectō sit quū duæ uel tres longæ duarum in medio

maximarum disponuntur, Maxima nāq; prior, perfectā cātur, non impediēte puncto,

quod medium duarum minor notularum, seu ante minorem figuram præcedenti maio-

rem, locū habere solet, ut capite suo uisum est, tunc. n. maior præcedens, perfectiōnem a-

mittit, puncto ut dixi impediēte. Idem fortissur duæ uel tres breues, a duabus ininter-

pre longis, uel suis pausis, quod perfecti minoris modi esse solet. Hoc idem imitantur

duæ pluresue semibreues, in duarum complexu breuium, uel earum paularum perfectō

tempore duce. Eodē munere funguntur duæ tresue minime, inter duas insite semibreues,

quod obseruari constat perfectā in prolatoe. Plurimiq; perfectiōis modum perobser-

uare, quā. n. quinq; uel sex figuræ uniformes constat, in medio duarum maiorum. ut hic

 tunc prima breuis perficitur, & ultima semibreuis alteratur. Si uero

sex

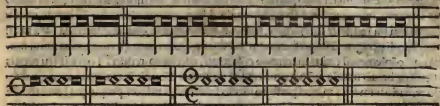
Similis figura ante sibi si-
milis uel ante
maiorē perfici-
tur.

Secundū in-
diciū

Tertiū indi-
cium

sex fuerint v3, **Q**uando tunc etiam prima brevis perfecta fiet, at sex semibreves pro duobus perfectis temporibus existant, hoc eadē non dubito, Attamen ob nimiam difficultatem si quinq; aut sex fuerint cārandō, & quia rarissime norantur, Laudati non posse uideor, iuxta Tullii sententiam. Ea quē difficultate fiunt, uidentur non fieri, tamēn rium est eligere. Exempla deniq; maioris minorisq; perfecti modi, temporis item & prolationis perfectæ, hic subiicienda duxi.

Tullius.

DE MENSVRABILIVM NOTVLARVM IMPERFECTIONE.

CAPVLT. XVII

Ionesum facturus transiū uideor, si a perfectione ad imperfectionem notularum calamus direxero meū. Quæ quidē imperfectio nil aliud est, q̃ tertie notulæ partis abstractio: Auctoritate uero Iohannis Spatarī Musici Bononiensis, Vir utiq; in hoc musarum certamine apprime strenuus, Imperfectio est reductio quedā tertie partis ad duas æquales partes tertias totius simul iunctas; ad complementum totius in ternario cōsiderari. Quidā uero alium secusq; uerboq; styliū, imperfectionem alienius notulæ ex ternario numero dep̃dationem esse aiūt. Vel imperfectio, ut artius res ipsam perstringā, est perfectā notulā imperfectā reddere. Vnde colligitur imperfectionem his tantum accidere notulis, quæ ternario non binario, subiacent numero, qualis Maxima maiori modo perfectō, Longa iē minori modo perfectō, Brevis in idem perfectō tēponi, Semibrevis deniq; perfectæ prolationi. Singulæ igitur ex prælibatis notulis huiusmodi patiūtur imperfectionē, cum statim minores propinquē subsequūtur, ut sit cū Maxima præcedit longæ imediare, & Longa ipsib; breuiq; Brevis semibreui, & Semibrevis minimæ, nec ultra. Ex quibus sola Maxima cū a sua minori imperfectionem pariat, nulli uero ali se maiori, quæ caret inserat. Est. n. omnium Princeps & regina notularum, patiens cognominatur. Contra, Minima cū caret ternaria quantitate, & nūq; possit imperfecti, agens dicitur, merito quidē, agit enim semibreui totalē suam imperfecti. Reliquæ uero tres mediæ, Longa uidelicet, Brevis, & Semibrevis, & nōq; cognominē gaudent. Agentes n. dicuntur, q̃ suas agunt totales notulas tuummodi imperfectionē pati. Patientes insuper dici possunt, q̃ a suis minoribus notulis, imediare præcedentibus uel subsequētib; quæ sint præcedentiū partes propinq; imperfectionem patiuntur. Quid autem sit totalis pars, & p̃pinq; late uidere licet capite de notularum partibus. Pausas deniq; cū notulis imperfectionis uim attribuant, nec unq; patiantur, nō iniuria agentes semper dixeris. Hinc eorū late patet insania dicentium, minori in mō perfectō & maiori imperfectō Maxima ab ipsa imperfecti posse breui, & a semibreui perfectō in tēpore,

Imperfectio quid. Iohannes spatari.

Imperfectio q̃b' notis cōpetat.

Notularum agētes & patientes quæ & quare.

Notula: quō imp̃ficiātur contra quorūda opinio nem.

similiter a minima perfecta in platiōe, quod utiq; ridiculum est, & ab omni ueritate alienum. In minori namq; modo perfecto, & maiori imperfecto, Maxima quidem cum ternaria careat quantitate, duas tantū ualer longas, quod optimū non laet calculatorem. Breuis igitur non potest maximā reddere imperfectā, ut illi allucinatur, quibus ipsa refragatur diffinitio, qua superius patuit, imperfectiōnem esse tertiæ partis abstrahiōnem, & iam luce clarius uisum est, in minori modo perfecto & maiori imperfecto, maximā nō posse tertiā habere partem, dicendum est ergo, breuē illā non maximā, sed ultimā longā, in ea maxima latentem, imperfectā reddere. Dehinc aliud sequeretur incoueniens, si breuis, ut aīue illi, maximā redderet imperfectā, inanis n. esset diffinitio, qua iubetur tertiā partem ad huiusmodi peragendā imperfectiōnem, ad duas æquales partes tertiæ totius simul iunctas, ad cōplemētū totius in ternario cōsiderati, necessariū reduci. Tota autē seu totalis prædictæ breuis nocula, nō maxima est, sed ultima ex cōtētis in maxima longā, q̄ profecto ternario numero. i. minori perfecto modo subiecta, a minori propinqua breui reddi debet imperfecta. Notanter dicit ternario numero, quoniam notulæ a binario numero cōprehensæ, semper (practice loquēdo) imperfectæ habentur, & p̄pterea nulli subiiciuntur perfectiōnis necessitati. Deinde ut ad rē redā, posita semibreui immediate p̄pinqua maximæ perfecto in tempore, eā ne dicas ut Imperiū ab ipsa semibreui imperfecti, imperfectiur. n. breuis infra ipsi maximæ. Similiter tū minima perfecta in platiōe, maximæ collateralis erit, nō maxima imperfectiur, uerum semibreuis in ea abdita. Et ne in aliquo desim. quod satis huius imperfectiōnis utilitati faciat, sciendum est, q̄ imperfectio ipsa duobus modis cōsiderat, ut etiam ipse Ioannes Sparatus Musicus Bononiensis testatur, quē merito. omnibus huius ætatis scriptoribus antepōnā, uidelicet Proprie & Impropie uti cōmuniter. Imperfectio proprie supra, est quā nocula ternariæ diuisioni subiacēs, numero & uirtute partis tertiæ, suæ integritatis cadit, ut uidere licet quā Breuis perfecto subdita tempōri, suam tertiā partem, id est unā semibreuem amittit. Impropiam autē uel cōmuniter sumptā imperfectiōnem tunc esse affirmauerim, quā nocula in sua binaria diuisione exilīēs, numerū & uirtutem suæ integritatis retinet, exemplum est quum breuis imperfecto seruans tempōri, uice duarum semibreuium fungitur. Triplici autē cōlectura huius imperfectiōnis apertem attingere possumus. Primo ea dicitur imperfecta, quam perfecta in quantitate, uel a fronte, uel a tergo, minor comitatur, & Maxima quidem maiori in modo perfecto sit nobis exēplo. Quæ cum uirtute propria in ea quantitate treis ualeat longas, uirtute tamen imperfectiōnis tertiā suam amittit partem, & duas tantū ualer longas. Eiusmodi est longæ exemplum minori in modo perfecto. Similiter & Breuis perfecto in tempore, quæ si perfecta, uirtutem suam subit semibreuium, defectu tamen imperfectiōis, tertiā subtrahit parte, duarum semibreuium uicem gerit, & idē de semibreui, perfecta in platiōe intelligendum tradimus. Minor tamen, maiori proximæ adhærens, in qualibet perfecta quantitate, tertiā suppetit partem duabus æqualibus tertiis paribus sibi propinquis, ad ternariam suæ totalis quantitatē consolidandam, quod duce exemplo facile cognosces.

Nō cadit
fectio ubi nō
da perfectio.

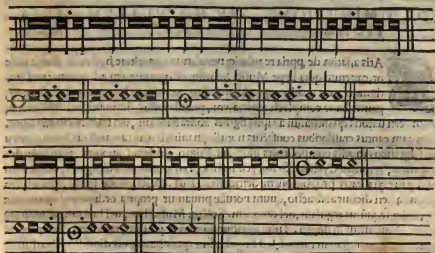
Impedire
signa.

Impedire
signa.
Primo.

Secundo hæc accidit imperfectio, duabus tribusue notulis minoribus, duas inter maiores dispositis, puncto diuisionis primam & secundam dirimente minorem notulam, imperfectur enim maior præcedens notula, tertie partis detractiōe. Nonnūq̃ maior a duabus intercipitur minoribus, uerū ut facilius dignosci possit ex duabus minoribus quæ sit maioris notulæ comes ad ternarii numeri perfectionē, alteruteri ex illis minoribus pūctū adijci solet. Nam si præcedens minor, huiusmodi pūctū indicabitur, ea ternarii in quantitate maiori notulæ copulabitur. Sin uero maior, a sequenti imperfectur minori notula, puncto indicatur, quod te sequenti exemplo minime latebit.

Secundo.

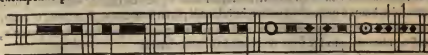
obun

Postremo tandem notulæ perfectæ quantitati obnoxie, hanc nanciscuntur imperfectio. Tenuem, pleno uel maius nigro, si formentur corpore, quam q̃dem nigredinem necessario induetur proxima minor notula, quā sit maioris notulæ nigre ueluti mēbrum, & illi ternaria in quantitate connexa, quæ quidē minor, perfecta in quantitate disposita, imperfecta iacebit, tertie partis amissione, habito ad sequētes respectu. At ea binario in numero existens, nihil amittit, perinde atq̃ binario foret subiecta numero. Hinc compositores, & notularum exaratores obseruare, ac pro uiribus niti debent, ut ternariæ quantitatē notulæ sint colore similes, atq̃ pares, dissimiles enim esse nequeunt. Nam si maior alba, eodem quoq̃ socia colore fruatur. Si uero maior nigra fuerit, illiusmodi etiā minor, & comes illius maioris esse debet, quæ nigra figura, cū pars tertia a maiori, ac si a toto extrahatur, nil aliud operatur, nisi reductionem quādam, ad sui maiorem figuram, rescindendi numerū ternarium, quia minor propinqua a sua maiori exacta, ad eiusdem maiorē in cōnumeratione tanq̃ ad suum totum reduci solet. Nec refert tertia si pars (ut diximus) reducēda, mediate uel immediate reducat, pro tanto enim reductio fiat, ad ternarium numerum complendum. Præceptum insuper memoratu dignum & a compositoribus obseruandum tradimus. Huiusmodi ternarias binariasq̃ quantitates, in ea notula terminandas esse, quæ cadentiā præcedat, & cadentiæ notula initium (si ulterius tendat cantilena) uel

Tenuis

Compositores
qd obserua-
re debeant.Binarii & ternarii numeri
initii & finis
regula.

ternarii uel binarii numeri sequentis sumere debet. Sin autē cadētiæ notula in cantilēnæ extremo sita erit, præcedentium penitus notularum obhorrebit cōmercium, nec aliarum ascribetur numero. Sed si quid sit Cadentia scire cupis quā paulo superius exposuimus, capite trigésimo tertii libri, uidere est. Et ut quæ superius diximus contemplari ualeas, exemplum pro nostro instituto subiicimus.

DE DIMINVTIONE SEV NOTVLARVM VARIA-
TIONE. CAPVT. XIX.

Satis affatim de ppria regulariq; notularum quantitate hætenus dixisse uideor, cæterum quia sæpe Musici huiusmodi quantitatem ad uocum transgrediuntur, eam modo augendo, mō diminuendo, iecirco animo insedit meo, paucis hanc complecti uarietatem, præuia ipsius diminutionis discriptione, quam certi ualoris quantitatuū ab ipsis figuris abstractionem, uel fractionem esse aiunt. Fitq; cum cantus crassioribus confectus notulis, in minusculas cantando arctatur particulas. Idq; tribus modis compositorum usurpant. Primo quidem Canonica, regulariq; descriptione, Secundo Cycli uel Semicycli sectione, Tertio arithmetice figuris, maioris minorisq; inæqualitatis proportionem demonstrantibus. Descriptione igitur regulari, seu canonica fieri dicitur abstractio, quom notulæ priuantur propria ordinariq; quantitate sua, aliq; sequitur regulam, uel canonem. Solēq; Musici his, uel huiusmodi indicare uerbis, Diminuitur in duplo. Tunc innuitur notulas & pausas, non secundum propriā regularemq; quantitatem caneri, sed singulas suæ quantitatiū uis dimidio priuari, ut sit quum Maxima uice longæ cantatur, & Longa pro breui, Breuis pro semibreui, sicq; de reliquis. Hoc enim proprie dicimus diminutionem. Fit etiam aliquando cōtrario modo, hoc est per accessionem, sed tunc cantilēna his inscribitur uerbis. Crescit in duplo. Datur enim intelligi singularum uim notularum, in duplum augeri, ut quum semibreuis, instruitur unius breuis. Item ipsa breuis, pro longa cantatur, & longa p maxima. Huiusmodiq; modus, non propriæ, sed abusiue diminutio dici potest, quū sit notularum augmentum non numero, sed quantitate, atq; uirtute Rectius ergo propriæ, ac primariæ quantitatis uariatio, iuxta notularum formam dici deberet, neq; hoc tñ describitur modo, sed multipliciter, pro cōpositoris, ut dixi arbitrio. Quod Canone græce, latine regula, seu ordinatio quædam figurarū, uarias affectiones animi in cantu demonstrans, indicatur. Regula autem dicta, q; recte ducit, nec aliquando aliorum trahit. Vel Canon quæ regula dicitur, ut nonnulli uolunt, est idonea, ac imaginaria cantoris præceptio, quæ partes nō positas, expositis per Diatessaron, Diapente, seu per Diapason, sursum uel deorsum, harmonicaliter elicit. Idq; præcipue in Motettis & Missis obseruari solitum est. Motettus aut, ne prætermittatur quid sit, omnis fertur cantilēna sacræ paginæ continens uerba. Secundo diximus fieri modo, cycli uel semicycli sectione, ut hic. ¶ Hoc enim indicio, quā liber figuram scilicet notulam uel pausam, arguitur in uirtute, non in numero, dimidia sui quantitate diminui. Nam Breuis perfecti temporis sub cyclo secto uel insecto, treis

Diminutio
quid.

Diminutio
quorūmodis
fit.
Diminutio
canonica.

Canō quid.

Motett⁹ qd.

Diminutio
per cycli uel
semicycli se-
ctionem.

semper continet Semibreus. Sesto tamen circulo obnoxia brevis, nūm habet unius semibreis cum dimidia, sicq; cantanda est. Eadem itidem brevis imperfecti temporis sub Semicirculo sexto uel insecto militans, uim sedulo duarum semibreuium amplectitur; præsertim sub insecto, sub autem sexto, uni semibreui æquiualeat debet, quod raro obsequatur. Huiusmodiq; mensura ea est, quam per mediū musicorum unguis appellat; unius enim breui cantando ictus infertur, duas licet ualeat semibreues, itaq; respectu mensuræ; brevis ipsa par redditur semibreui, & semibreuis minimæ, & sic de singulis. Diminutio ergo prælibata non fit notularum numero, sed ictu mensuræ. Tertius autē modus arithmeticeis figuris designatus, maioris minorisq; inæqualitatis proportionem præ se ferens, ut sic et dicitur, quum in cantilenis duo impares numeri, alter alteri super impositi disponuntur. Quorū maior si supra minorem statutus fuerit, ut hic 7, dupla fertur proportio, & tunc quælibet notula & pausa, dimidium suæ uirtutis amittit, adeo ut duæ notulæ, ad unam deducantur in quantitate & mensura. Dispositis autem numeris contrariis sicut, minore scilicet sursum, maiore uero deorsum, ut patet, 1/2 minoris oritur inæqualitatis proportio. Singulæq; notulæ huiusmodi proportioni desensientes, uim duarū suscipiunt notularū, in mensuræ uirtute, non numero. Idem quod de hac proportione, de cæteris habetas, quæ incrementū ac diminutionē habet, iuxta maiores ac minores inæqualitatis numeros cōparatos. Quid autē sit maioris minorisq; inæqualitatis proportio, sequenti capite insinuabitur.

o'nonon
zall zionon
zall zionon

Diminutio
perarithme-
ucas figuras.

3. n. n. n.
E. e. e. e.

DE PROPORTIONVM DIFFINITIONE ET DISTINCTIONE. CAPVT. XX.

M

Illi per proportionum campū, qui patentiſſimus est, eius amānitatē capto, latius q̄ mēa sēte cupidō, amissis habentis lustrandum foret, uenim nequis ruga fronte, torulq; oculis, hæc notula inspiciat, rarus fortasse mē illud Hōrtianum noī testasse; Q uicquid præcipies esto brevis, ut cito dicta percipiant animi dociles teneantq; fideles, omīssa margarum uoragine; per huius patentiſſimi compendia campū, pro nrisq; natq; moīs scitu cognitq; tantum apprimē necessariā paucis completi illū, iad opatam mē tam citato gressu tendere nitā. Sciendum est igitur, proportionem quandam esse duorū quantitatē terminorū. Vel Boetii auctoritate, duorū quādam terminorū inuicem comparationem. Termini enim & numeri in hac consideratione idem sunt. Duplex est autem proportio, æqualitatis & inæqualitatis. Æqualitatis proportio, est duarū æqualium quantitarū uel numerorū mutua comparatio, ut si fieret duorum ad duos ratio, & trium ad totidem tria, & unitatis ad unitatem. Et inæqualitatis dicitur proportio, quod numeri in sua comparatione inuicem non discrepent, ut patuit. Sic ut e conuerso inæqualitatis proportio dicitur, quum disparium sit numerorū comparatio, ut est duorum ad unum, uel e contra trium ad duo, & e conuerso. Et hoc quidē proportionis genus apud musicos est in frequenti usu, nec ab te. Nam clarius luce patet, consonantias ex dissimilibus ac imparibus sonis consistere, & proportionēs a quibus ortum habere consonantiæ, impares atq; dissimiles esse oportere, & has secuti sunt Musici, relictis æqualitatis proportionibus, de quibus nullus a nobis fiet sermo, sed tantum de inæqualitatis proportionē, Q uæ duplex reperitur, Maioris scilicet inæqualitatis, & minoris uel Maioris quideā

1. n. n. n.
2. n. n. n.

3. n. n. n.
4. n. n. n.

Proportio
quid.
Boetius.
Proportio
duplex.

Proportio
æqualitatis;
Proportio in
æqualitatis.

Proportio
maioris inæ-
qualitatis.

Proportio
minoris inae-
qualitatis.

Proportio
maioris &
minoris inae-
qualitatis dif-
ferentia.

inæqualitatis proportio, indicatur comparatione, quæ fieri solet ex maiori minori; nu-
mero, aut cum minor numerus maiori supponitur eumq; subsequitur, qualis esset duor-
um ad unum, Quattuor item ad duo, & quinque ad tria, & reliqua id genus, qui quidem ma-
iores numeri æquivalent minoribus. Minoris autem inæqualitatis proportio est, compa-
ratio a superiore contraria, quum minor scilicet maiori comparatur numerus, uel etiam
æqualitatis proportio est, quum minor maiorem antecedit numerus, uel superponitur, ut
est unus ad duo, & duorum ad quattuor, & trium ad quinque, ita q; minores semper
æquivalent maioribus. Quum igitur maior numerus minorem præcedit, dicas enim pro-
portionem esse maiorem inæqualitatis, sin inuerso ordine numerus statatur, minoris di-
cenda erit inæqualitatis proportio, quum minor numerus præcedit maiorem. Nota enim q;
in maioris & minoris inæqualitatis proportionibus, quâdam sepe differentiam uidere contin-
git, quæ differentia illa, est quantitas, qua maior numerus minorem supereminet, facta
comparatione a 4 ad 6, qui quidem numeri differunt binario tantum, Quoniã senarius,
binario quaternarium superat, & e conuerso, quod utiq; discrimen & uarietas, equalita-
tis proportioni minime contingit, quum illius utriusq; numerus idem sit, & de his habet
nus, nunc ad reliqua.

DE QVINQVE GENERIBVS PROPOR-
TIONVM MAIORIS ET MINORIS INÆQVA-
LITATIS. CAPVT. XXI.

Proportio
num genera
quot.
Proportio-
num genera in
quot.

Genus mul-
tiplex.

Genus super-
particulare.

Genus super-
partiens.

Quidam quidem maioris scilicet & minoris inæqualitatis utraqueq; propor-
tio, quinque potitur generibus, tribus ex his simplicibus, duabusq; compo-
sitis. Simplicia quidem proportionum genera, sunt Multiplex, Superpar-
ticulare, & Superpartiens. Composita uero, Multiplex superparticulare,
& Multiplex superpartiens, ex his omnibus Maioris inæqualitatis proportio ostenditur.
Quarum Prima seu primum gen^o, fit cum ex duobus numeris minor in maiore bis, ter,
uel quater, aut pluries præcise numeratur, ut sunt duo ad unum sic. 2.1. & tres ad unum. 3.1.
& quattuor item ad unum. 4.1. & sic ad infinitum, adeo q; nileminet nec superat, de
quibus larius sequenti capite. Quod autem proportionum genus multiplex a multi-
plicando dicitur, nam diuersimode multiplicat numeros, ab unitate per binarium, tern-
arium uel quaternarium inchoando, & sic de cæteris. Superparticulare autem efficitur
genus, cum ex duobus numeris maior semel habet totum minorem, ac insuper uisitas ip-
sius minoris superest, ut sunt tres ad duo. 3.2. & quattuor ad tres. 4.3. & demum quicq;
ad quattuor. 5.4. ternarius namq; numerus, in se binarium, & quaternari^o ternarium, &
quinarius quaternarium semel continet, ac unitatem ut liquet. Diciuntq; superparticulare
genus, quia supra contentum numerum, unam eiusdem numeri minoris particulam
continet. Superpartiens genus tunc extabit, quum ex duobus numeris maior amplecti-
tur, semel tantum minorem, & minoris insuper duas, tres pluresue portunculæ, quod
uideri licet exemplo quinque ad tria. 5.3. nam in quinario numero tres insunt, & ipsorum
trium duæ etiam partes uidelicet, duo. Similiter si fiat septem ad quattuor comparatio,
7.4. maior enim numerus minorem in se claudit, & tertiam minoris numeri partem ui-
delicet tres, Quoniam maior numerus minorem semel continet, & partes ultra eius

dem, propterea dicitur genus superpartiens. At Multiplex superparticulare genus offertur, quum ex duobus numeris maior minorem bis, pluriesue intercipit numerum, cum unica minoris numeri parte, ut facile hoc manifestatur exemplo. 5. 2. ex quibus numerus maior bis continet minorem, & dimidiam partem minoris uidelicet unum. Item ut sunt. 10. ad. 3. luce enim clarius est minorem numerum ter in maiore connumerari, & unitatem superesse. Quod quidem proportionum genus sub multiplici genere complectitur, quia sicut & Multiplex, numeros multiplicat, & quia supereminentem continet particulam uelut particulare, eiusdem naturam attingere uidetur. Multiplex superpartiens compositum genus iure fieri dicitur, quum minor numerus in maiore non semel, sed pluries inseritur, & in super ipsius minoris numeri plures partes, ut sunt. 8 ad. 3. his liquido apparet minorem numerum in maiori non semel tantum, sed bis includi; & duas etiam temarii numeri portiunculas. Idem fortissimum. 12. ad. 5. Item eundem pariter effectum 11. ad. 4. minor. n. numerus in maiori bis numeratur, & eiusdem minoris numeri tribus super abundans partibus. His non differunt re ipsa. 15. ad. 4. dicitur, hoc genus multiplex superpartiens, quia multiplicis naturae ac superpartientis generis cōplectitur, sicut. n. multiplex pluries iterat minorem, idemque hoc genus operatur, sicut etiam maior superpartientis numerus minorem semel continet, utraque partes eiusdem, hoc idem non aliter facit, & haec de maioris inaequalitatis proportionem dicta sufficiant. To idem minoris inaequalitatis proportionis genera esse non ignoras, superioribus quinq; contraria, quibus eadem superiorum nomina indita sunt, hac tamen adiecta praepositione sub, hoc modo, Genus submultiplex, Subsuperparticulare, Subsuperpartiens, submultiplex superparticulare, & submultiplex superpartiens. Quae quidem quinq; genera & si a superioribus nomine non differant, operatione tamen dissident. Minoris namque inaequalitatis proportio, ex duobus numeris minorem praecedere iubet, & eundem a maiori contineri, qua dispositione in floridis cantilenis notularum paularumq; uis augetur, hoc enim quia minor notularum numerus aequalis maiori efficitur, At in maioris inaequalitatis proportionem haec omnia inuertuntur, primo namque maior numerus, minorem & praecedat & continet, notulam paularumq; uis diminuitur, quoniam maior notularum numerus aequali minori adaequatur. Denique ne in his allucineris, exempla omnem mentis calliginem amouentia substituenda curavi.

Genus multiplex superparticulare.

Genus multiplex superpartiens.

Quing propositionum genera.

Scorpaenia simplicis.

Entra due
composita

Dupleplex	Septartico	Superpartieno	mit. support.	mit. supportico
$\frac{2}{1} \frac{2}{2}$	$\frac{2}{2} \frac{3}{3}$	$\frac{5}{3} \frac{3}{3}$	$\frac{5}{2} \frac{2}{2}$	$\frac{8}{3} \frac{3}{3}$
Duple	Sequitura	Superpartieno tertio.	Duple sequals	Duple sequals tertio tertio
$\frac{3}{1} \frac{3}{3}$	$\frac{4}{3} \frac{3}{4}$	$\frac{5}{5} \frac{5}{5}$	$\frac{5}{3} \frac{3}{3}$	$\frac{2}{2} \frac{5}{5}$
Tripla	Sequitertia	Superpartieno quinto	Duple sequals	Duple sequals tertio quinto
$\frac{4}{1} \frac{4}{4}$	$\frac{5}{4} \frac{4}{5}$	$\frac{9}{9} \frac{9}{9}$	$\frac{3}{2} \frac{2}{2}$	$\frac{1}{2} \frac{7}{7}$
Quadruple	Sequiturta	Superpartieno septimo	Tripla sequals	Duple sequals tertio septimo
$\frac{5}{1} \frac{5}{5}$	$\frac{6}{5} \frac{5}{6}$	$\frac{7}{4} \frac{4}{7}$	$\frac{7}{2} \frac{2}{7}$	$\frac{1}{1} \frac{1}{1}$
Quintuple	Sequit quinta	Superpartieno quarto	Tripla sequals	Tripla sequals tertio tertio
$\frac{6}{1} \frac{6}{6}$	$\frac{7}{6} \frac{6}{7}$	$\frac{8}{8} \frac{8}{8}$	$\frac{10}{3} \frac{3}{10}$	$\frac{4}{7} \frac{5}{7}$
Sextupla	Sequit sexta	Superpartieno quinto	Tripla sequals	Tripla sequals tertio tertio
$\frac{7}{1} \frac{7}{7}$	$\frac{8}{7} \frac{7}{8}$	$\frac{10}{7} \frac{7}{10}$	$\frac{13}{4} \frac{4}{13}$	$\frac{1}{1} \frac{1}{1}$
Septupla	Sequit septima	Superpartieno tertio	Tripla sequals	Tripla sequals tertio tertio
$\frac{8}{1} \frac{8}{8}$	$\frac{9}{8} \frac{8}{9}$	$\frac{9}{5} \frac{5}{9}$	$\frac{9}{2} \frac{2}{9}$	$\frac{1}{1} \frac{1}{1}$
Octupla	Sequit octava	Superpartieno quinto	Quadruple sequals	Quadruple sequals tertio tertio
$\frac{9}{1} \frac{9}{9}$	$\frac{10}{9} \frac{9}{10}$	$\frac{11}{7} \frac{7}{11}$	$\frac{13}{3} \frac{3}{13}$	$\frac{2}{2} \frac{5}{5}$
Nonupla	Sequit nona	Superpartieno tertio septimo	Quadruple sequals	Quadruple sequals tertio tertio
$\frac{10}{1} \frac{10}{10}$	$\frac{11}{10} \frac{10}{11}$	$\frac{13}{9} \frac{9}{13}$	$\frac{17}{4} \frac{4}{17}$	$\frac{1}{1} \frac{1}{1}$
Decupla	Sequit decima	Superpartieno nono	Quadruple sequals	Quadruple sequals tertio tertio

¶ Q V O M O D O Q V A N T A V E Q V A N T I T A T E

diminutionem & incrementum recipiāt notulę, sub maioris & minoris in
æqualitatis proportionē suppositę. CAP. XXII.

P Eratō sine præcedentis capituli in quo notularū maioris inæqualitatis pro
portionis diminutio & minoris incrementum habet, forsitan nonnulli moueren
tur dubio, quantum augmenti ac diminutionis notulę prædictę suscipiant.
Quoniam aliqua proportionē per dimidium, aliqua per duas tertias, aliqua
tres quartas, aliqua per tertiam, ac etiā aliqua per quartam partē diminuitur
notulę, & sic de cæteris iuxta numeri cõparatū proportionem, & ecõuerso, de eorū incre
mento dicatur. Quo circa, nec te prætereat hæc pulchra, docta, uilis ac optima regula. s.
habita numerorum proportionis sciencia, qualis sit inter eos drā opus est dinoscere, uidelicet
ecet in his 3 & 2, quorū differētia unius esse constat, & quia unus præcedentis numeri hoc
est trium pars tertia est, ideo quęlibet notula, diminuetur in tertia, itaq; tres notulę æqui
ualebunt metro & quantitate duarū, ut in sesquialterę elibatum uidebis. Ac etiā assume ses
quiterciā 4 & 3, cui⁹ drā unus est, cūq; unus eiusdē quattuor pars q̄rta notet, q̄libet notu
la in q̄rta parte diminuta fiet. Quia qdē diminutione q̄tuor notulę trib⁹ efficiētes eq̄les.
Idēq; uidebis in minoris ieq̄lilitatis p̄portioē. Q̄m apponā hī numeri. s. 4 & 5. q̄ sub sesq̄
quarta diceet, quo nā discriminē cõstet facile dinoscitur, uno dītaxat numero, q̄ q̄rta pars
quattuor habetur, itaq; quęlibet notula, per quartam suscipit augmentū, quattuor ergo
notulę quinq; eq̄uialēt. Sic etiā 3.5. ad 6. si bene cõsideres, eadem tibi regula fiet. Nam
unus dītaxat est differētia, quinq; ipsius qnq; pars est, iccirco notula q̄libet, per quinq;
augeretur. Q̄ uinq; igitur notulę Senario numero fiet æquiportio, idemq; de cæteris
uidere datur. Cuius quidē regulę ut supradictum est, nulla te obliuio tāgar, nam eadem
per cognita omnium proportionum scienciam habere poteris.

¶ D E M V L T I P L I C I G E N E R E E I V S Q V E S P E C I E B V S. Cap. XXIII.

Isturus singulari capitulatiq; de p̄libatis p̄portionū generibus ac spēs⁹, a
multiplici cæteris ueluti excellētiore p̄statiōe uel exordiu duxi sumendū.
Multiplicē igitur dictū est, p̄portioē fieri nō te fugiat, quā maior nume
rus bis plurię uel est minoris numeri capax, nihil superhabundante, ut sunt
duo ad unū, tres uel ad unū, uel q̄tuor ad unū, sicq; de reliq;. Huius generis spēs hæc sūt.
Dupla. s. Tripla, Q̄ uadrupta, Q̄ uirupta, multęq; alię, quarum p̄cessus tendere posset in
immetensum. Earūq; denominatio a numero maiori depēdet, p̄cognito quotiens maior
cōtinet minore, uel etiā a parte minoris quoties fit a maiori cōtentus, ut exēpli grā. Si ma
ior minore bis cōtinet, uel bis minor a maiori cōtētus erit, Dupla p̄portio. Si ter nō q̄ret,
Tripla, uel Quadrupta fiet, ac ulterio⁹ p̄cedēdo. Et q̄nis superius fuerit p̄narratū, infinitos
p̄portionū reperiri p̄cessus, nimia tñ difficultate canēdi, maiorisq; nūmī multiplicatiōe,
in partes æquales, quod factū difficillimum experienti uidebit, eas cū singularū exēplis,
ut inanes ac nullius ponderis p̄mittat. Illis igitur tñ quę frequentiori sunt in usu, n̄ p̄lū
iniiciam. Q̄ tales sunt dupla, Tripla, & Q̄ uadrupta multiplici cōtētrā genere. Quæ ne
ro in genere superparticulari, Sesquialtera, & Sesquertia, de quibus alibi, ubi parebit sesq̄
terciam perdifficilem esse, figuris p̄sentim semipreuiuis, minimis, ac semiminimis

Proportio
nis quod
addendū nō
diminuendū.

Genus mul
tiplex.
Genus mul
tiplicis spēs.

circumscriptam ac figuratam. At breuibus, longiq; notulis designata, cantoribus comis mitiq; continger, ut exemplo naſti locū opportunitum comprobabimus. Deniq; cum has (ut diximus) ſpecies capitulatim litterarum monimentis tradere conſtituerimus, ſeriei caput duplam conſtituemus proportionem.

DE DVPLA PROPORTIONE. CAPVT. XXIII.

Proportio
dupla quid.

Numerus du-
plaris.

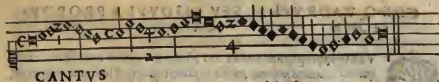
Dux Attri-
proportio
dupla vnde.

Proportio-
dupla indi-
cia.
Arithmetice

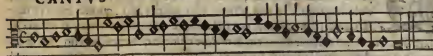
Canonicæ.

Proportio-
nes quot & qb
modis an-
chilentur.

A Dupla, ut ppoſui proportionem auſpicado, eā eſſe dicimus, quā maiori nume-
ro minore bis cōtineri, nil ſuperhabūdante perſpicimus, ut eſt duos ad unū,
& quattuor ad duos, & ſex ad tria, & octo ad quattuor, & his plura in infi-
nitum pcedendo ſuperiori mō. Quæ qdē pportio a Muſicis, duplaris ratiōe
tus vocatur. Nā unitas in binario, & binarius in quaternario, ſimiliter de reliqs dupliciter
reperiſ. Eadē proportio Attri quidē aſſerente Duce, a duobus emanat pportionibus, al-
ſeqſualtera. ſcā qua Diapente, ac etiā a ſeſquertia, a qua Diateſſaron efficitur. Maiori enim
ſeſquialteræ numero, per maiore ſeſquertia iterato. ſtres per q̄ttuor, numerus duodecim
ſiet, ac etiā minori ſeſquialteræ per maiore ſeſquertia duplicato v3, duo per tres, tūc. n. ſex
aſſerit numerus, duodecim ad ſex igiſ cōparato, ueniet pportio Dupla, q̄ tū maior
merus minore ſemel cōtinet. Hæc autē dupla pportio duplici ſolet indicari ſigno, Depo-
ſitione in primis, ut oſtenſum eſt, Arithmetici numeri, Et deſcriptione canonica Diſpoſi-
tis igiſ in cātilena arithmeticiſ numeris, hæc ſeq̄nti ſerie, $\frac{7}{4} \frac{3}{2} \frac{2}{1}$ indicat. ſcribtreuē uel
minimā, & quālibet aliā ex figuris ſeu pauſis, dimidia ſui uirtute diminiui, atq; priuari, ut
quū duas ſemibreues nnius uice ſemibreuis cācādo pſſimus, & q̄ttuor quod idē eſt,
ſub duarum t̄pore uoce deprimimus. Canonica deinde deſcriptio fieri poceſt, cū in quib-
ex quattuor cātilenę partibus, huiusmodi deſcribē uerba, Diminuitur in duplo, tūc. n.
innuē quālibet figurā, dimidia ſui facultatē amittere, ut capite de Diminutione, ac noue-
larū inuolutione, latius cōplexi ſumus. Alius etiā ſolet huius pportiois inueniri modus, q̄
apud muſicos ætatis noſtrę penitus ppe aboleuit, ut tū quū inuenieris, cognosceſ in una
ſcias cācāntiū parte ſeſtū inueniri ſemicirculū, & in alterius parte inuerſum ſemicirculū
atq; inſeſtū ut hic, $\frac{1}{2} \frac{1}{2}$ Sed oīs notuſa inuerſo ſemicirculo ſubieſta, dimidio priuatur.
Ex his igiſ oībus modis, ſeq̄ntior eſt arithmetico numero designatus, cuius ſolius exem-
plum legentibus offeremus, quorū ſolerti ingēnio reliq̄ tradimus indagāda. Sed priuſq̄ ip-
ſum ſtatuatur exemplum, ſciendum eſt prælibatam, & ut largius dicām, quālibet aliam
proportionem cuiuſcūq; generis maioris ſeu minoris inæqualitatis, duobus modis termi-
nari atq; mutari. Primo, quū poſt ipſam ſubſequatur contraria proportio, & ne res ipſa
exemplo careat, nō ignoraſ quonām modo Dupla figuretur proportio, arithmetico præſer-
tim numero, hæc deſcribitur itādē, diſpoſito ac ſequentē arithmetico numero, a pceden-
te contrario ſic, $\frac{1}{2}$ contrarius $\frac{1}{4}$, Vnde reliquū quod ſequitur cātilenę, poſt contrariā
proportionem cantandum erit, ut anteq̄ prior poneretur proportio. ſ. per ſignum tempo-
ris perfecti uel imperfecti, ſeu prolationis ante proportionem exiſtens. Quæ etiam pro
ſecundo alio ſolet terminari modo. Videlicet quū ſequatur perfecti uel imperfecti t̄poris
ſignū, cuius uirtuti ſequētes notule parēt. Tandē (ut inſtar dicā epilogo) nō ignora�, non
ſolum hanc quā in manibus habemus proportionem, ſed quancūq; aliā illic terminari,
ubi ei cōtraria uidebitur ſita proportio, uel ut dictū eſt perfecti aut imperfecti temporis
ſignum ſubſequi uidebitur, ut hæc liquido conſtat compositione.

CANTVS

TENOR

DE TRIPLA PROPORTIONE. CAPVT. XXV.

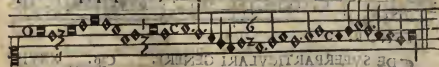
Triplam pportionem, q Multiplicis generis secundā aiū spēm, effici non te fugiat cū duobus ex numeris, minor ter a maiore, nec plus nec minus cōplecti, exēplo sunt tria ad unū, sex ad duo, nouē ad tria, duodeci ad quatuor, & his reliqua similia. Et hāc triplā proportionē pleriq̃ oēs triplare numerum, uocitant, nā maior numerus i. tria, minorem numerum i. unitatē, ter cōplectitur, Sic sex binariū, nouēq̃ ternariū, ac etiā duodeci quaternariū, aperte cōtinet. Hāc autē Dupla pportio, Duels atrix auctoritatē a duabus extrahit pportionibus. La dupla oſa uam generante, & a ſesquialtera a q̃ quinta pcedit, maioribus nāq̃ numeris, per maiores alterius numeratis, ac minoribus, per eiūsdē minores uſ, duo per tria, effi, ſūt ſex, ac etiā unum per duo, duo, ſex igiē duobus cōparatis, tripla pportio cōſtat, a qua Diapalon cū diapente cōſonātiā, uel ut aliter Duodecima uenit. Q uē uig tripla pportio duobus de ſcribitur modis, Arithmeticiſ. ſ. numeris, & Canoniciſ. inſtitutione. Arithmetici autē numeri poſitio, talis exprimitur: $1, 2, 3, 4$ his. h. Indicarue teris notulas ſeu paulas, uim unius eiūsdē generis poſſidere, & eas cantando ſub unius momēto pferri, ut quū tres ſemibreues, unū ſemibreuis momento intercārandū percūnitur. Cuilibet igiē notulæ ſeu paulæ huius pportionis imperio ſubieſtæ, duæ teritię partes ſubtrahūt, qua qdē ſubtractione, maior notulanū numerus, æq̃lis minori in pñciatione & metro efficitur. Canoniciſ autē modus idē efficiens, quod modo dictū cōſtat, his ſolet indicari perſis. Diminuiē in triplo. Cui quidem proportionis finis illiuſmodi ſtatui ſolet, cuiuſmodi fieri diximus ſuperius de dupla pportione, ut hoc pandimus concētu.

Proportio tripla quid.

Proportio tripla unde, Dux Atrix.

Proportio tripla ſignat Anthemetice

Canonice

CANTVS

TENOR

DE QVADRVPLA, SEV BISDVPLA PROPOR-
TIONE. CAPVT. XXVI.

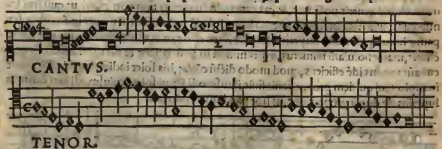
Proportio
quadrupla.

Vadruple proportioni tertia a suo Multiplici genere cessit sedes, ea fir-
quam ex duobus numeris, minor in maiori quater ad summum cōiungitur,
Vt sunt quattuor ad unū, Vnitas. n. in quaterario, quoties infra sit luce
clarius est. Idem efficiunt octo ad duo, & duodecim ad tria, & reliqua id
genus. Vnde scrutanti cōstabit minorem in maiore numero quater tū repetiri, hacq; ra-
tione Quadrupla fertur numerus, seu quod idē est quadrupla pportio. Quæ a duobus
duplis oritur pportionibus uidelicet $\frac{2}{1}$ Duplicato igitur maiori per maiore, quattuor
fiet, & minori per minorem. i. unum per unū idem unus erit. Quattuor ergo ad unum,
Quadrupla cōstabit proportio. Cuius uirtute quattuor notulæ seu pause, ad unā captem
eiusdem generis cantando rediguntur, maior numerus cōtinue minori æquualēdo. Vt ne
desideretur exemplum, cum quattuor semibreues unius uim semibreuis tribus quattuor
partibus amissis obtinet. Ad hāc duplex patet aditus, Arithmetico i primis numero, hu-
iusmodi dispositio serie $\frac{1}{2} \frac{2}{4} \frac{4}{8}$ & Canonico deinde pcepto, ut cum dicitur. Diminui-
tur in quadruplo. His igitur duobus modis quadrupla cōstat proportio, quib⁹ ethnicoꝝ
neotericorūq; uoluntaria referta testantur. Terminari deniq; solet Quadrupla pportio,
quando sub quadrupla in eius metā est cōtinua sit, uel perfecti insuper ac imperfecti
temporis signo, ut de reliquis dictum est proportionibus, sequētiq; harmonia annuente.
Cæterasq; huiusmodi generis proportionēs uiz, Quinuplam, Sexuplam, Septuplam,
Octuplam, Nonuplam, ob nimiam eorū difficultatem, silentio inuoluam, ac peritōꝝ
scrutanti relinquam, eorūq; contrarias ut Subdupla, Subtripla, Subquadrupla, & huius-
iusmodi, quoniam a contrariorū pētia facile dinosci possunt, cum illæ maiores numeros
minoribus, hæc uero minores maioribus æquualere permittant, etiam breuitatis causa ca-
cendum arbitror. Genus autem superparticulare eiusq; species diligenter explanem.

Proportio
quadrupla
vnde.

Proportio
quadrupla
demonstra-
tiones.
Arithmetice
Canonice
Proportio
quadrupla
quō terminē-
tur.

DE SVPERPARTICVLARI GENERE.

Cap. XXVII.

Genus super
particulare.

Multiplici genere, eiusq; speciebus absolutis, in secundum maioris inequali-
tatis genus, cognomine Superparticulare, stylium cōueniam meū. Id igitur
fieri aiunt quū ex duobus numeris maior semel minore proximū tantum
comprehendit, unitate minoris numeri exuberāte, hoc quidem pbatur triū
exemplo ad duo, in maiori nāq; numero (si recte inspexeris) duo inseruntur, ac i super uni
superest.

superest. Patebit igitur petito calculatori maiorem numerum, minorem excedere duntaxat unitate, quæ pfectio unitas, est ipsius minoris numeri modo dimidiū, modo tertia pars, modo quarta, & aliquādo quinta, & sic de reliquis ulterius procedendo. Sciendum tñ, qd si unitas illa erit minoris numeri dimidiū, proportio cognominabitur Selsqaltera, ut sunt tria ad duo, & sex ad quattuor, & nouē ad sex, sicq; de reliquis huiusmodi. Et si forte unitas illa tertia minoris numeri pars foret, Selsqtertiam appellari dicimus, quod, comparatione quattuor ad tria satis constat. Similiter q ad 6, & 12 ad 9, & his similia. Posset aliquando unitas plura minoris eiusdē numeri quarta uideri portuicula, unde merito Selsquarta fertur proportio, exēplo sunt quinque ad quattuor, & decem ad octo, ratiūdem efficiunt quindecim ad duodecim, cuius numeri progressus in infinitū tendere posset, dummodo (ut sæpe dictum est) maior numerus minorem semel tñ contineat, ac insuper dimidiā partem minoris numeri, uel tertiā, uel quartā, uel quintā, & plus iuxta utriusq; numeri simul cōparati dispositionē, & qd illa superhabūdante parte, qualiscūq; & quantacūq; fuerit ipsa pportio, nomē sortietur. Nā si pars illa qua minor numerus excedit a maiori, erit minoris numeri dimidia, pportio dicetur Selsqaltera. Si forte erit tertia, Selsqtertiam nūcupabit pportio. Si quarta, proportio selsquarta, & sic de reliquis qplurimis quæ lectoris relinquitur iudicio. Huius autē generis spēs in finē habētur. Quorum nonnullas cōmemorem. Primā igitur selsqaltera, secūda selsqtertiam, Tertia selsquarta, & quarta selsquinta uocatur, & sic in infinitū. Nihilominus duas tñ pportiones maxime necessarias, quotidianopq; usu frequētissimas, ac omnium celeberrimas, memorare prodam, Selsqalterā. i. & Selsqtertiam, quæ in sequētib; ad amussim & pergraphice describētur neglectis relictisq; superfluitatibus, & ambagibus. Ceteras autē Selsquartā scilicet Selsqquintā, Selsqsextā, & huiusmodi, qm̃ia difficultate canendi, quia in paucissimis priuantur notulæ, silentio pertransibimus.

Generis sup
particularis
species.

SVT AD

DE PROPORTIONE SESQVIALTERA, SEV
HEMIOLIA. CAPVT. XXVIII.

Hinc promissa paucis aggredior, ex duabus scilicet priorē spēm, Selsqalteram uel maius hemioliam pportione dictā, quam superius fieri dixim⁹, quā tantūdem & dimidiū habet, uel & clarius quā maior numerus minorē numerum semel tñ intercepti, & minoris insuper medietate, id pādū tria ad duo relata, sex ad quattuor, & nouē ad sex, & plura hinc. In tribus n. sunt duo, & iduorū media pars i. unū. Similiter in sex quattuor insunt cū dimidiā parte. I. duobus, & idem de reliqs computare poteris. Hāc autem proportionē multifariā Musici appellant, numerus enim hemiolius, seu hemiolus, siue selsqter, uel pportio hemiolia, & selsqaltera pportio, q omnia in idē redeunt, diuersa qdē sunt nomina, sed idē est effectus. Nam hemiolia ab hēmis græce, latine semis, & olon. i. totum, q totū minorem numerū cū dimidio cōtineat, ut paruit. Selsqaltera uero, a selsq. i. totum, & altera quasi dimidiū totius, qā media pars minoris numeri, copulatur maiori. Ab effectū igitur patet si selsqtertā, & hemiolia pportione idē esse, nō nomine, sed re ipsa, licet non pauci sint qui secus contendāt, quos sententiā, ut futilē & ridiculā fugiendā cēsemus, atq; monemus, nec in hos testes citābimus, cū id lucē clarius sit. Hæc etenim selsqaltera pportio a duabus

Proportio
selsqaltera qd

Proportio
e'qalter ap
pellationes.

Hemiolia q
re selsqaltera.

Afferentes
hemiolia &
Selsqaltera
non idē esse
male sentiūt.

N

Proportio
sesquialtera
vnde.

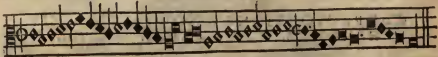
proportionibus extrahi potest, a sesquitercia. s. diatessaron generante v3, quattuor ad tria, ac etiam a sesquioctaua v3, nouem ad octo, a qua subsegturtonus, de modo autem assume exemplum. Duplicato .n. maiori sesquitercie per maiorem sesquioctauae v3 quattuor per nouem, sex & triginta fiet, Ac etiā minori eiusdem per eiusdē minorem .s. tria per octo, quattuor & uiginti notabis, qbus una cōparatis. s. triginta sex, & uiginti quattuor, sesqualtera fiet, ac si tribus & duobus appositis, qm̄ maior numerus minorē semel cōtinet, eiusq; dimidium. Duobus igitur modis hanc notari nolim te ignorare, Arithmetici primo signis ut hic, $\frac{24}{28}$ Furuis seu nigris deinde notulis, absq; ullo arithmetico signo. Hinc multi decipiuntur, laqueosq; ignoratiz capiūt, arbitrans tū dici sesquialteram pportio nem, quū numeris arithmetici cātilena insignitur, at hemiola notulis nigris appositis, quod utiq; falso falsius est, quū ut dictū est, eadē sit uis, & in ea pportioe tres notulae seu pausa, mensura ad duas redigūtur notulas uel pausa, sibi similes quū ex illis tribus sine gulze tertiā amittant partem. Nōnulli etiā prisci cantores, sesquialteram repetentes, eam quidem falso opinātes, triplā appellāt, q̄ procul absit a uero rectoq; iudicio, peritorū est utis ut hic, $\frac{24}{28}$ Tribus .n. duobus oppositis, sesquialtera generatur, non autē tripla pportio, at e quidem opinor esse positū iudicium temaria dūtaxat in cifra. Solet deniq; hae terminari pportio, arithmetici decorata numeris subsegtur ei cōtraria, v3 subsesquialtera sic, $\frac{3}{2}$ uel alterutri⁹ tēporis signo. Sed quū nigras adesse notulas conspexeris, quas utiq; notas absq; numeris dixim⁹, illis notis nigris deficientib⁹, deficit & ipsa pportio, ad hoc adest exēplū.

Proportio
sesquialtera
quot modis
notatur.

Sesquialtera
proportionē
q triplā asse
runt decipi
untur.
Proportio
sesquialtera
quot modis
terminatur.

CANTVS

TENOR

DE NUMERORVM SESQUALTERAE PROPORTIO
NIS DESCRIPTIONE CAPVT. XXIX.

Nimo conceperam, ab hac sesquialtera pportione stylum reuocare, in tamq; constituere, uerū cum in hac in cantilenis describēda nō paucos in minū modū aberrare cognouerim, Q uod & ueterū & recentū Musicosq; opera testātur, opereptū fore duxi, hac si in re musicali publi cōsulere, quo penit⁹ ignorantiz sordibus absterfis ueritatis lauitiā atq; splendore attingere ualeat, rectēq; gressus reuocet in semitam, ubi manifestatius uetusq; error emerget, q uno tū arithmetico numero hāc sesquialteram pportionem describūt sic 3, quod ab ipsa prorsus alienū est Boetii diffinidione, quam capere de pportionum diffinitione & distinctione cōstare patuit duobus numeris. Dehinc dephendi non potest q, & qualis sit ipsa pportio solo temario constitutū, ut ostensum est numero, nam sub eo unitatem imaginari possumus, Sicq; tripla dicitur. Aliquādo praeponere possumus sub temario quaternariū numerum hoc modo 3, &

Proportio
sesquialtera
nō recte vno
numero de
signatur.

Sublequiteria ferē. Paret igit sub solo ternario numero ut dictū est, 1 cātelis disposito, subintelligi ac sub imaginari posse pmilcuos numeros. Quo circa ut cantoris animus a tanta immanis perplexitate exstat, ꝑcipim^{us} atq; mōem^{us} hāc selq̄litera pportione, iuxta tñ diffinitionē, nō solo tñ ternario nūero signandā esse, sed binario etiā inferius addito nūmero 2 quod idē intelligēdū reliquo de reliq; pportionibus, eas uidelicet iure ipso signādas esse duobus semper numeris, nō tñ eis dē, ut in superioribus paruit, nā selq̄tertia pportio has amat figuras 3 selq̄quarta his gaudet nūeris 4. Dupla his 7 Tripla his 3 Q. uādupla has exigit figuras 4 sicq; de reliq; maioris igitur igitur, q̄ maiori luperis, minor inferioris disposito nūero copulari signariq; debēt. Minoris uero igitur igitur pportiones iuerso cōtariōq; a superiorib^{us} disponūē ordine, quod uerbosi^{us} in pcedētibus psecuti sumus.

DE SIGNORVM AC NOTVLARVM SESQVALTERAE
PROPORTIONIS COMPOSITIONE. Cap. XXX.

Muid insuper nō mediocre uitiū uiuersā fere musicorū manū trēmere seq̃q̃
mauerūt, cū ante lesq̃ltera ex his duobus alterū p̃ponant signū O C. idē nāq̃
sunt in mēsurā, sub his. n. notulē signis militantes eandē imitat̃ mēsurā, & sin
gulē semibreues uno mēsurā iētū. Deinde ipsi lesq̃ltera p̃portioē breues ac se
mibreues dedicāt notulas, inueniēs tres semibreues unico iētū cōtineri ac mēsurari, quo
nil ineptius est in lesq̃ltera p̃portione, id. n. potius triplē cōgruit p̃portioni, ut solerti ex
ploratori facile cōstāt. Primū igit̃ itruendū erit, quod cātilenē signū domineē. Si alterū
ex sup̃radictis dominābitur, certo certius est singulas semibreues utbinas minimas quod
idē est, unico iētū cātādo mēsurari, post uero lesq̃ltera teneē peritus Musicus suam cō
ficere cātilenā ex semibreuibz & minimis, ut recta fiat lesq̃ltera p̃portio, cuius figura tā
lis est 3, quē uicq̃ miterio nō uacat. Inferior nāq̃ dualis numerus inuere uidet̃ duas mi
nimas cōtēnas in semibreui ante signū posita, ut diximus, cātādo unico iētū, uulgo ca
tura diceit̃, mēsurari. Ternarius autē superior numerus docere uidet̃ post ipsam lesq̃lteram
rotū sem̃ minimis, quod arithmeticus significat̃ numerus 3, tres, sub una iētū mēsurā
cōprehēdit debere, sicut in una & eadē tēporis mēsurā, tres erūt minimē cōtra duas mi
mas ex illis quæ ante signū posite uidebuntur, quod si feceris nō delirabis, ac aquā cōfici
ēs lesq̃ltera p̃portioē, sin secus, a tēcutisibus musicis minime degenerabis, qui arbi
trantes lesq̃ltera effecere p̃portioē, incidit̃ p̃ter sp̃ē in triplā, quē ex tribus notulis cō
tra unā, in eodē tēpore & mēsurā cōstat, eaq̃ fieri solet, positis in cātilēna post alterum ex
supradictis signis semibreuibz notulis, quarū singulæ, uirtute illius signi, singulis mē
surant̃ iētibus. At post p̃portioē breuibz & semibreuibz appositis, ubi nemo ignorā
re debet, breuē cū semibreui tres ualere semibreues, ac unico iētū p̃fectē obnoxias esse,
at ante p̃portioē patet unicā semibreuē uirtute signi ut dixi, solo iētū mēsurari, ergo in
mēsurā & quātitate tres erūt semibreues cōtra unā, tūc signāda est hoc mō p̃portio 3
illi uero ut rudes ac ipeitri & hui⁹ artis peniē expertes, putant lesq̃ltera esse p̃portioē,
in q̃ licet paulo sup̃ius utēdū dixerā semibreuibz & minimis, & aliz tñ inseri poterūt, lex
mō mēsuræ seruē, q̃ per singulos iētus ut sæpe didit̃ est, tres post p̃portioē minimas
cātādo mēsurari iubet, ante uero duas ut unicā semibreuē q̃ in quātitate idē sunt. Deinde
cū in aliquo cōcēntu alterū ex his duob⁹ signis M C appositū uidere cōtingerit, ars ipsa
musicalis iubet unāquāq̃ breuē, uel duas semibreues q̃ idē est, sub una iētū mēsurā ad

Circulo del
semicirculo
infecto etiā i
pporione
ielqualtera
ictus refertur
ad seibrenes.

Notandum.

Circulo nel
semicirculo
secto caratur
per medium

Notandum.
Circulo uel
semicirculo
sesto enā in
pportionē
sesquialtera
ictus refertur
ad breues.

pportionē cantari, quod uulgo dicitur per mediū, post uero ipsam ppportionē tres semibreues seu breuem cū semibreui, eadē cōplecti mensura, sicq; tres erūt in tēpore, & mensura sicut & illaz duaz, ante ppportionem, ex qbus testa ueraq; nasci sesquialtera ppportio. Et licet iure ipso utrūq; ellet post ppportionē breuib; ac semibreuib; notulis pcedētis signi uirtute, ad quod semper respiciendū est, Minimis tri, & semiminimis ad uorū cōceditur uti, dūmō ut de minimis paulo auct dixi, mēsuraz lex obseruetur, ut. si aī ppportio duaz semibreues ul breuis una illis egparata sub uno tēpore, & post ppportionē tres semibreues uel breuis una cū semibreui cātando sub uno similiter ictu proficiantur. Hoc si nostrum imitatus fueris institutum, multorum mihi crede sublationem euades.

DE SESQVITERCIA SEV EPITRITA PROPORZIONE C. XXXI.

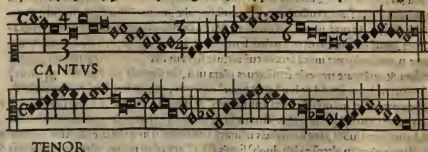
Proportio
sesquitercia.

SEde cōgrua secunda superparticularis generis species cognomine Sesquitercia, seu epitrita sese nobis offert. Eā fieri dicimus, cū de duob^{us} numeris superior inferiorē cōtineat, & eius tertiā partē, ut sunt quattuor ad tria, ligdo ligdi^o est, in quattuor tria cōplecti, & triū tertiā partē. i. unum. Idem nasci ab his duob^{us} numeris octo scilicet sex, in octo ilunt sex, & istoz tertiā pars. i. duo, quē cōparatio, in imen sum trahi potest. Maior mō numerus minorē amplectat, & ipsius minoris tertiā partem ut distū est. Et hæc ppportio nō uno appellationis noīe contenta est, sed multiplici. Nā a Musicis numerus aliqui Epitritus, mō Epitrita, ppportio, & sæpe numerus sesquitercius, & sæpius Sesquitercia ppportio dici comperies. Epitritus autē ab epi græce, latine supra & tritos tertia, q minor numerus sui tertia parte a maiori superetur excedatq; uel etiā q tertia minoris numeri, maiori addat. Sesquitercius autē a sesq; de quo supra & tertia, eadē qua supra ratione. Hæc autē ppportio a duabus cōstat ppportionibus, iuxta Ducis Ariz sententiā, a tripla. s. a qua Diapason cū Diapete exit v3, & a Quadrupla a q Bisdiaison efficit, ut hic 4 Multiplicato. n. maiori Quadruplę per minorē triplę ut quattuor semel, quateruariū efficit numerū. Alteri^{us} maiori per minorē alteri^{us} iicrato v3, tria p unū, remari^{us} fiet. Qui b^{us} iucē cōparatis, sesquitercia ut superi^{us} uidebis, qā maior semel hēt in se minorē, partēq; eiūsdē minoris tertiā. s. unū sic 4 Q uę qdē ppportio hac & eiūsmōi aī. hmetica serie figuratur 4 8 12 qua qdem serie nobis intelligi dat, singulis sub his numeris militatib^{us} notulis, uel pausis, quattā sibi detrahi partē, & ppter qtuor notulaz tribus eiūsdē figurę æqpollēt i qntitate & mēsurā. In cātēis deniq; hæc deficit ppportio, ei. sua cōtraria subseqntē 4, ut pfecti, i pfectiue tēporis signo O, ul C, q hoc facile exēplo duce cognosces.

Sesquitercia
ppportionis
appellatōes
Epitritus nu
merus.

Sesquitercius
numerus.
Sesquitercia
ppportionis
origo.
Dux Ariz.

Seqntercia
ppportionis
descriptio.

Contrarias autem proportionēs scilicet sublesquialteram, & sublesquiterciam, facile contrariarū regula noscuntur, ideo diligentibus iudicare permitto.

Tertiu a superioribus maioris inæqualitatis superparties genus, seruatō ordine Genus super
interprandū nobis obuiā uenit. Quod sit cū ex duobus inuicē numeris cōpa-
ratis, maior minorē semel cōtineret, & ipsum minorē excedit duob^o, aut trib^o,
aut quatuor, & his plurib^o, exēplo sunt. 5. ad. 3. & 7. ad. 5. & 9. ad. 7. Vbi mani-
festa fides est nūerū, maiorē, minorē semel cōtinere, ac iluper duobus excede-
re, & ab illa excessiua quātitate, pportio ipā sortitē nomē suū. Vnde in exēplo p̄dicto, q̄a
illa duo i qbus minor nūerus excedit a maiori, sūt duę iecirco sup̄biptiēs dē pportio, &
q̄a illę duę sunt duę tertię ptes minoris nūeri. i. triū. pportio appellat sup̄biptiēs tertijs.
Similiter i secūdo supen^o ostēso exēplo, qd tale est 7 & 5, q̄a in septē semel ilunt qnq, ac
i sup duę, ppter ea sup̄biptiēs pportio appellat, & qm illę duę sūt duę qntę ptes iſterioris
nūeri, ppter ea huiusmōi pportio sup̄biptiēs qntas uocitabi^l. Itidē in relatiōe 9 ad 7, solet
tissimus qsq; pportione sup̄biptiētē septimā fieri dephēder. Qm i septē superat a nouē
duobus, q̄ sunt duę septenę ptes ipsi^o minoris nūeri. Positis deī de his tribus arithmeticijs,
exēplis 7 ad 4, 8 ad 5, 10 ad 7, facile superiōrē excedere minorē tribus cognosces. A primi
igil^l exēpli figuris s. 7 ad 4, pportio noīe supertripartiēs qntas gignit, qm illa tria i qbus
quattuor excedit a septē, sunt tres qntę partes. A secūdo exēplo. s. 8 ad 5, si sup̄tripar-
tiēs qntas pportio, dicta a trib^o qnis partib^o qbus excedit minor nūerus a maiori. Ter-
tium deniq; exēplū. s. 10 ad 7, pportione affert, q̄ sup̄tripartiēs septimas nuncupabi^l, ab il-
lis tribus septenis partibus ipsius minoris nūeri, in q̄ quātitate a maiori superat. Posē,
& alia prope infinita afferre exempla, quę curiosis indagāda reliquo. Hoc unū alta mēte
recondito, maiorem, debere numerum minoretm semel duratāat continere, & ab eo qui
superest numero, proportionem nascisci, ut dictū superius est nomen.

CDE SVPERPARTIENTIS GENERIS SPECIEBVS. C. XXXIII.

A hoc deī de genere multę qdē pullulāt spēs, Q uarū prima sup̄biptiēs ap-
pellat. Secūda sup̄tripartiēs. Tertia superquartiētiēs. Q uarta superquintiētiēs. Superpartie
& huiusmōi plures, quarū pgressus i infinitū tēdere posset. Quę qdē spēs in
genera sepe cōuertūtur, qm ab his alię emanāt spēs. Q uarū una a sup̄biptar-
tiente descendēs, sup̄biptiētē tertijs dice^l, cui^o exēplū superius in p̄cedētis capitis frōte v3, 5
ad tria ostēsum est. Et qdā alia dē superbiptiēs qntas, ut 7 ad 5. Alia uero superbiptiens
septimas, ut 9 ad 7, & his plures, de qbus iā in p̄cedenti adūde dictū est, ex qbus constat
minorem numerū a maiori excedi duobus triū. A proportionē supertripartiente, q̄ fit cum
tribus solum maior minorē excedit nūerū, orit^l quādā spēs noīe supertripartiēs qntas,
ut sunt 7 ad 4. Quēdā alia supertripartiēs qntas, ut 8 ad 5. Ex pportionibus sup̄quartripar-
tientiibus qdā dē superquartripartiēs qntas, ut sunt 9 ad 5. Alia superquartripartiēs septimas,
ut sunt 10 ad 7. Et qdā alia ferē superquartripartiēs nonas, exēplo sunt 13 ad 9. Q uibus qdem
spēdus cōpries maiorē numerū sup̄are minorē in quatuor triū, teste perito calculato^l. Pos-
sem & alias afferre spēs, quas cū ab hominū usu euauisse perspexeri, missas cū eorū exem-
plis faciā. Sed p cognitionē spērū q̄ nā sit prima, secūda atq; tertiā, regulā notari dignissi-
mam apponā. Duobus nūeris maiori. s. & minori cuiuscuq; pportiois inuicē cōpatis,
vidēdū erit qd iteruallis seu nūeris eorū excessus iter ueniq; differat. Qm i uno triū, pri-
ma, si duobus, Secūda. Si uero trib^o, tertia cōstabit spēs, ut te reddā capaciōrē exēplū ap-
Regula co-
gnoscenti
pportionū
species.

ponā v3. 5. cū. 3. mediū infra numerū unū esse qđ dubitat? Hęc igit spēs superbi-partiēstetias nūcupata merito ī prima qđē specie. Idēq; uidebis īfra 7. 8c. 5. unus tñ interior nūmerus. 6. ī. ī specie eadē prima supbi-partiēsq̄ntas appellata. Vltērius. 7. cū. 4. qđ duo īnterfecāt numeri. 5. 5. & 6. pportio ergo supertipartiēsq̄ntas appellata secūda fiet species. Similiter ab. 8. ad. 5. quando dicitur supertipartiēsq̄ntas sub eadem secūda specie notetur. Itaq; huiusmōi gñis species facile cognosces. q̄s breuitatis causa tācēdas arbitror.

DE MVLTIPlici SVPERPARTICVLARI GENERE. C. XXXIIII.

Genus multi
plex suppar
ticulare.

EX quinq; generib; maioris inæq̄litaris, q̄ nuperrime dictū pollīcitū fuerā, tria satis cumulate dixisse uideor, & ea qđē simplicia, Duo q̄ sequitur ab his quidē tribus iā peractis cōposita sunt. Quorū alterū p̄senti capite succinte a nobis agetur, quod cōpositū esse dicimus ex multiplici ac superparticulari generibus superius ostensis. Hoc igit Quartū maioris. s. inæq̄litaris quod in manibus est genus, fieri docemus cū minor in maiore numero bis, ter, & pluries cōtineri uideat, uno insuper exuberāte, quod unū mīoris numeri aliqñ dimidiū, modo tertia, & quarta, & quāta pars, & ultra esse cōtingat, p̄ numerorum dispositione. Nā cum maior numerus bis minore, & minoris dimidiū cōplexus fuerit, pportio dices Duplaselq̄nta, quorū periculi seu experientia facere potes his numeris. 5. ad. 2. 10. ad. 4. 15. ad. 6. Quibus exēplis late patet minore numeri bis, & eius dimidiā partē in maiore cōtineri numero. At cū maior minore bis, & eius tertiā partē cōtinuerit, Duplaselq̄ntia uocabitur, quā sequens numeri iandū, v3. 7. ad. 3. 14. ad. 6. 21. ad. 9. At si forte a maiore minor bis, & eius insuper quarta pars cōtineri uidebit, Duplaselq̄nta diermus, indicantibus his numeris. 9. ad. 4. 18. ad. 8. 17. ad. 12. Euenit aliqñ, ut maior minore ter, & minoris dimidiū āplectat, quod his patet exēplis. 7. ad. 2. 14. ad. 4. 21. ad. 6. In septenario numero, ter duo cōtinentur, & duorū dimidiū. i. unū, nūq; Triplaselq̄nta pportio feret, & cū excessu nūer; erit tertia pars minoris p̄senti, ter ī maiore cōtēti, triplaselq̄ntia nūcupabit, testib; his nūeris. 10. ad. 3. 20. ad. 6. 30. ad. 9.

DE MVLTIPlicis SVPERPARTICVLARIS GENERIS SPECIEBV. CAPVT. XXXV.

Multiplicis
supparticularis
genus
species.

EX hoc deniq; gñe, q̄ plurimē emanāt spēs. Quorū priā cōponit ex spē priā multiplicis gñis v3, Dupla, cū q̄lib; supparticularis gñis spē, etiq; nomē Duplaselq̄nta, ut his fit notū nūeris. 5. & 2. Alia Duplaselq̄ntia dē, ut sūt. 7. & 3. Tertia est Duplaselq̄nta, cui; hi sunt nūer. 9. & 4. Deniq; Duplaselq̄nta, his inuētis dispositisq; nūeris. 11. & 5. & his plures ppe īnumerabiles, q̄ ui gñis sepe suscipiūt. Secūda huius gñis spēs, fit ex secūda multiplicis gñis spē, cuiuslib; superparticularis gñis spēi copulata, hac noīum serie. Primo Triplaselq̄nta, his nūeris designata. 7. & 2. Triplaselq̄ntia sic. 10. & 3. Triplaselq̄nta, his idicāta nūeris. 13. & 4. Triplaselq̄nta, cui; arithmetica figura talis habet. 16. & 5. De secūda spē haften. Tertiē deniq; spēi cōpositio fit, ex tertia multiplicis gñis spē, cū singulis supparticularis gñis spēbus, uocita b̄q; Quadruplaselq̄nta, his manifestāribus nūeris. 9. & 2. Alia Quadruplaselq̄ntia sic. 13. & 3. At Quadruplaselq̄nta his part. 17. & 4. Deniq; Quadruplaselq̄nta ab his pādif figuris arithmetis. 21. & 5. Copulādo igit singulas multiplicis gñis spēs, cū oib; supparticularis gñis spēb; scia īnumerabiles ppe hui; multiplicis supparticularis gñis cōpositū spēs formari, cōponiq; posse, quū tñ ab hominū usu euāuerit, p̄memoratis contentus, calami mei aciem in gñū & idē ultimū cōpositū genus seq̄nti capite distrigā.

DE MVLTIPlici SVPERPARTIENTI GE-
NERE. CAPVT. XXXVI.

IAm Q uinū postremūq; maioris minorisq; inæq̃litaris cōpositū genus, notmine Multiplex superparties sup̃est exponēdū, quod a primo multiplici g̃ne, ac tertio superpartiente plasmari nemini dubiū videri uolo. Idq; satis sup̃erq; cognoscit, Genus multi-
plex sup̃par-
tiens; quū Maior numerus pluries minorē cōtinet, exuperatibus ipsius minoris numeri mō duabus, mō tribus, modo q̃rtuor partibus, & his plurius, p̃ dispositione maioris minorisq; inuicē cōparati numeri. Pro cuius rei intelligētia sciēdū est, q̃ quando Maior numerus bis minorē cōtinet, ac insup̃ duas tertias minoris nūeri partes, Duplasu, perbiptiēstertias fērt p̃portio, & ne q̃ā dicimus uacet exemplo, rei ueritatē his docemur numeris. 8. & 3, 16. & 6. In octo. n. bis sunt tria, ac duæ tertiæ partes illoq; triū. i. duo, sup̃ sunt, ut ligdo calculāti pater. Idē reperit in secūdo exēplo, nā lex i sexdecī bis cōtinetur, duabus tertiis sup̃abūdanibus. Si forte uero minor a maiori excederet tribus q̃temis p̃tib⁹ (habito respectu sem̃ p̃ad minorē) Duplasup̃triptiēsq̃rtas p̃portio diceſt, quod his facile discerni nūeris. 11. & 4. Nā q̃rtuor bis subtraſtis ab undecī, tres q̃temę pres̃ sup̃sunt, i. tres. Idē sortiunt̃ horū cōparatio nūerorū. 22. & 8. Accidit sepe nūq̃to minorē nūerū in maiore nō bis (ut de reliq; dictū est) sed ter ititū uideri, tribus quoq; q̃temis p̃tibus excedētib⁹, ut his possumus speculari nūeris. 15. & 4. 30. & 8. quæ p̃portio Triplasup̃triptiēſ quattas nūcupab⁹. Bona autē diligētia habita, cūctarū facillime p̃portionū regulam cognoscēs uidelicet, prius bñ pōderato quotiēs minor sit a maiori cōtēt⁹, quotq; sup̃sine partes.

DE MVLTIPlicis SVPERPARTIENTIS GENERIS SPECIEBV⁹. CAP. XXXVII. ET VLTIMVM.

Huius g̃nis spēs nō paucas recēdere possē, paucis tñ eris cōtēt⁹. Quā uō cōpositio a prima multiplicis g̃nis spē v3, Dupla, & a singulis sup̃partietis generis spēbus oriē, ut hac patet serie. Duplasup̃biptiēſ, Duplasup̃triptiēſ, Duplasup̃quattiptiēſ. Quārū singulę in g̃nis uī itālēt. Nā p̃portio Dupla superbiptiēſ, nōnūq; Duplasup̃biptiēſtertias nūcupat, ut sunt. 8. & 3. Aliqñ Duplasup̃biptiēſquattas dē, ut his pādīt nūeris. 12. & 5. Sæpe etiā fērt Duplasup̃biptiēſseptimas sic, 16. & 7. & his plures p̃pe innumerabiles, sed his cōstituta meta, secūdā aggredior spēm, quā dubio peul cōſei atq; cōponi tradimus ex secunda multiplicis generis specie cum qualibet superpartietis generis specie, cuius uoia hoc p̃gressu idicāt v3, Triplasup̃biptiēſtertias, q̃ fruiē nūeris. 11. & 3. Triplasup̃biptiēſquinras indicio sunt hi nūeri. 17. & 5. Deniq; Triplasup̃biptiēſseptimas, q̃ his terminat figuris. 33. & 7. & his plures esse possunt in p̃pōru, seruato ordine, singulas. s. cōparādo spēs multiplicis g̃nis, cū oībus & singulis sup̃partietis generis spēb⁹, quo tenore atq; p̃gressu in imēsum creſceret op⁹. Q uū igitur ea nobis rancm cupido incesſit, ut studiosam ingenuāq; pubem uilia doceremus, nugis relictis, satis sup̃erq; hæc quiq; genera suis comitata spēbus esse paruimus, curioſis reliq; parū, seu potius nulli⁹ momēti, sagaci peruigiliq; ingenio indagāda dimittereſ.

Multiplicis
sup̃partietis
generis spe-
cies.

MVSICAE AVREAE MAGISTRI STEPHANI VANNEI
RECINENSIS BREMITAE AVGVSTINIANI. IN A-
SCVLANA ECCLESIA CHORI MODERATORIS.
VINCENTIO ROSSETO VERONENSI INTER-
PRETE. LIBER TERTIVS.

DE CONTRAPVNCTI DIFFINITIONE ATQVE
DISTINCTIONE. CAPVT. I.

Ihi igit, Deo duce, Tertiū hui⁹ operis uolumē aggredienti, ab ipsi⁹ titulo. i. a Contrapūcti diffinitione, ueluti elasticū canere inopertis fuit, & illoris ut aiūt manib⁹, hęc musarū speciosa supellestilia per tractaremus, q̄ in penitiorē & diūm musicaliū parte, ueluti in recessu recondita seruantur. Vt ergo ad hęc sit tibi faciliō aditus, diffinītio

Cōtrapūctus
quid.

nem subsequēte condita mēte teneto, Q uā uniuersa Musicorū Manus quēdā p̄dicat esse concentū, p̄miscuos cātabilesq; sonos cōtinentē, quadā p̄portionū ratione tēponisq; mēsurā. Videre uideor nō male sentire, q̄ eū Discantū uocitāt, q̄ si diuersū cantū, Quāuis Discantus a nōnullis p̄ Suprano sit habitus. s. p̄ parte illa cēteris altiori, & ita diffiniunt.

Discantus
quid.

Discā⁹ est aliquorū diuersorū cātū cōsonātia, sed q̄ ad nostra non faciūt, ad priora reuertar ingēs. Contrapūctum, mixtū q̄ si cantū esse dicendū, qm̄ tā perfectis q̄ imperfectis constat cōsonantiis, quē ethymologie dicemus quasi cōcordē concentū extremorū sonorum

Cōtrapūctus
unde.

inuicē correspondentiū cōtrapositis uocibus arte p̄batū. Vel aliter. Cōtrapūctus a cō q̄ est simul, & p̄go, q̄ se uoces inuicē p̄gūt. Ac etiā contrapūctū a cōtariis pūctis seu q̄ idē est, a cōtariis notulis dici perhibet, ut quū uni sono, opponitur alius sonus, quod q̄dem cōpositores minime later, ex q̄ notularū cōtrapositione quū cōcors amarusq; auribus ac

Antifonus.

Cōtrapūctus
a florido can-
tu nō differt
contra quof-
dam.

cidit cōcentus, merito etiā dici posset Antifonus, ab anti grēce quod est cōtra, & sonus, quasi cōtra sonus. Hinc qdā Musculi, & Musices adulterini p̄fessores, ferula superbien-tes, discrimen cōstituūt, inter floridū cātū & Cōtrapūctū, seu inter cōtrapūctizare & cōponere, ridicula ac imbecilla quadā ratione freti, asserentes Figurātū cantū nō huiusdē modis, ritusq; cōstitui q̄bus cōtrapūctus efficitur. Quā q̄dem insana opinio, meo penitus nō insedit aīo. Nā & si apud oēs ille dicatur, quo cum ex abrupto atq; repēte q̄ super plano mēte canit cantu, Floridū uero seu figurātū cantū esse q̄ pluribus duabus ac diuersis non cantādo, sed scribēdo cōponit p̄tibus, tñ idē modus & eadē regula, est utriusq; .i. & cōtrapūcti & floridi cātus & cantādo & cōponēdo. Vnde manifesta fides est idē esse cōtra-

Cōtrapūctus
duplex.
Cōtrapūctus
simplex.

pūctizare & cōponere, seu figurātū cantū & cōtrapūctū, quod duplex est, Simplex. s. & floridū. Cōtrapūctus simplex, est cōsonātiarū dūtaxat uerus inquisitor. Diximus. n. cōsonātiarū dūtaxat, qm̄ in eius cōpositione nulla debet admitti dissonātia, ut i capitulo De simplicis cōtrapūcti ordinatiōe plenius apparebit. Vel Cōtrapūct⁹ simplex, est cū Discārus nōnullus uel plures per S̄breues, uel q̄ seūq; alias, fundāf in simplici tenore, ex eisdē notulis cōposito, p̄terea simplex dicitur, quia omnes notulæ simpliciter ponūt. Fitq; nō solum cantando, sed etiā scribēdo. Cantando quidem, cum cantores easdē similesq; proferunt notulas, ut si unus cantando semibreues protulerit, eisdem & alter uri debet. Idem modus erit scribēdū seruādas, ut si tenor solis cōstitit semibreuib⁹, & supran⁹

Cōtrapūctus
floridus

his exarandus erit. At cōtrapūctū floridū dicimus esse cōsonātiarū, dissonātiarūq; mode

rarore, & dicē cōsonātiū & dissonātiū, qm̄ floridus cōtrapūct⁹, primū cōsonātiis, p̄ inde dissonātiis cōstituit, ut post phabitas dissonātiis, cōsonātiis subleq̄nrib⁹ dulci⁹ auriq̄us insonet, son⁹ ex dicto Philosophi, quod Opposita iuxta se posita magis elucescūt, ut in capitulo de Dissonātiis, q̄ extra cadētiis uenustatē cōsonātiis a fterit, ad unguē uidebis. Vel Cōtrapūct⁹ florid⁹, est quū Disceat⁹ aliq̄, ut Tenor, seu Bassus, uel Alus, diuersis nomenclanū formatiōib⁹ describūt, sitq̄ quū duo plurescūt Cētores, arbitrio suo, Musica li tñ iure seruato, superi⁹ ut inferi⁹ uoculis firmi cāt⁹ appositis, p̄miscuis seu diuersis utrūq̄ cantādo uoculis, & utriusq̄ cōtrapūcti exēpla, in uoluminis p̄gressu ubi op⁹ fuerit, lecto ribus offeram.

DE CONTRAPUNCTI SPECIEBV. SEV CONSONANTIIS. CAPVT. II.

Vid quonplexq̄ sic Cōtrapūctus paucis patuit, nunc eius cōsonantiis seu species his adhibendas duximus, q̄s duodecim esse pauci sunt, uel medio criter docti, qui ignorēt. Quibus omnis cōficiē melodia v3, Vnison⁹, Tertia, Quinta, Sexta, Octaua, Decima, Duodecima, Triadecima, & Quinquadecima. Ex his sex dicitur perfectē, reliq̄e imperfectē. Perfectē q̄d dicitur, q̄ in centu perfectē resonet, nec imperfectū indigeat adminiculo, ac seorsum ab imperfectis consonātiis stare possunt, more substantiuorū nominiū in humanitate, q̄bus datū est in oratione absq̄ adiectiuis collocari posse. Vel etiā perfectē dicitur, qm̄ nec incrementū neq̄ diminutionē admittit, sed eodē noīe, ac eisdē intervallis notātur, ut foret Quintra, qua ad cōtrapūcti cōplemētū uimur, semper tres habet tonos ac minorē semitonū. Quia uero nomina sunt ista v3, Vnisonus, Quinta, Octaua, Duodecima, Quinquadecima, & Decima nona, Vnisonū uero improprie, & abusive, cōsonantiā dici nō ignoras, quū p̄prie cōsonantiā sit, ut capite de cātu. primi libri, Boetii auctoritate diffiniuitur, duarū uocū dissimilitudine, in unū redacta cōcordia, & q̄ Vnisonus minime dissimilis est, cōsonantiā efficere negat. Alia q̄d ratione p̄batur, qm̄ cōsonantiā est acuti soni, graui⁹ mixtura, qua Vnisonus huiusmodi nullaten⁹ sit, ergo cōsonantiā nō est, tñ cū sit alia, ueluti cōdā. p̄pago & origo, meruit a Musicis cōsonantiā nūcupari, suumq̄ in ea & que terminari placuit, atq̄ in octaua, & reliq̄, de q̄bus in Octaua, & ultima Contrapuncti Regula, sic haberrimus sermo. Quid deniq̄ sit Vnisonus, & Tertia, & Quintra, & reliq̄, rati⁹ hic pertrāsibo, quū de his in Musica plana satis superq̄ dictū putam⁹. Imperfectē uero cōsonantiā, uero a perfectis nō discrepāt, roridē nāq̄ sunt uidelicet, Tertia, Sexta, Decima, Triadecima, Decima septima, & Vigesima. Nec ab imperfectis dicē, has u. perfectis in modulatione necessum est adherere, & his absq̄ stare nequeūt, & copulari omnino perfectis exigūt cōsonantiis, a q̄bus oēm suscipiūt suauitatē. Vel imperfectē dicē, q̄ nō eodē noīe, & uariā ac dissimilia retinet intervalia, ut Tertia quē duplex est, Maior. I. & Minor. Maior q̄d duos cōtinet tonos, Minor autē unū, ac minorē semitonū, ut dissimilis. I. Cātu firmo narratim. Et quāuis oēs p̄dictanū cōsonantiā gingāt, nō tñ aequaliter, aliq̄ perfectiōnē, aliqua imperfectiōnē cōstat sono, ut. n. Octaua cū oib⁹ adiacētib⁹. I. Quinquadecima & Vigesima secūda, ac ceterē q̄ dulcioni sono q̄ Quintra resonāt, & Quintra tertiam, ac Tertia sextam, hoc. n. in soni suauitate superat, quia totū, dulcius sua parte consonat, ac etiam melius pars toti, q̄ partis ipsius pars. Pro maiori declaratione notādū, q̄ Octaua quē ceteras sub le copular,

philosophi
Philosophi.

aliqui in
aliqui in

Cōtrapuncti
spēs quot.

Cōtrapuncti
spēs p̄fecte
& quare.

Vnisonus
improprie
dicitur cōson
nantiā, ut p̄
Boetius
Cōsonantiā
quid.

Cōtrapuncti
species imp
fecte quē
& quare.
aliqui in
aliqui in

Notandum.

Totū sonū
seipso disp
so.

totum cōtinens appellat. Q. uinta sub ipsa cōtenta, potissima totius pars est. I. octaua, & Sexta ac Tertia etiā eiusdē sunt partes, quo uidetur Sexta esse nobilior quinta, q. sexta sit nobilior quinta paret, Nā omne totū est nobilius sua parte, omnis sexta est totū ad q. nra, igit. ois sexta est nobilior q. nra, q. o. totū sit nobili⁹ sua parte p. terminis aucto. diuulgat. tis senectis, ex sui natura paret q. ois sexta sit totū ad q. nra paret, qm sub eadē sexta q. nra cōplectit si bene dinumeres. Ex p. dictis ergo paret, q. sexta sit nobilior q. nra, si nobilior, et go debet esse suauior, ut experiri poteris de octaua, q. ceteris nobilior est, sic etiā dulcior.

Totū dupli
citer capitur.

Pro quarū declaratione notādū, hoc totū capi dupliciter, uno mō dicitur totū harmoni caliter, Alio mō numeraliter, quod dictū est superius, q. omne totū est nobili⁹ sua parte, intelligitur totū harmonicaliter, sed q. ois sexta nō est totū ad quintā harmonicaliter. i. ad perfectionem, sed dūtaxat ad numerū, iecirco non est nobilior q. nra, q. nō sit totum ad perfectionē cōstat, q. nō est perfecta cōsonantia, q. nō sit perfecta cōsonantia paret, Q. uo nā omne perfectū d. ultra quod citraue nihil addi nec diminui potest, hāc. n. cōsonantia. I. sexta, diminutionē patit, igit. perfecta esse nō potest, q. diminutionē patiat apparet, q. rum quattuor constat tonis & semitonio, tum uero tribus tonis ac semitonis duobus, ut tu ipse calculando uidebis, Q. uapropter sexta cōsonantia, debilior est quinta. His igitur pzēsenti capite clauso, ad reliqua transitum faciam.

CDE CONSONANTIARVM DIVISIONE. Cap. III.

Cōsonantia
rum diuisio.
Cōsonantiæ
simplices seu
primitiue q.
& quare
Cōsonantiæ
cōpositæ
& quare.

Aud inuicūdū fore putauī, si eandē cōsonantiarū tripartitā ponerem⁹ diuisionē, Simples v3, Cōpositas, ac Decōpositas. Simples quattuor sunt, Unisonus, Tertia, Q. uinta, & Sexta, q. s. ideo simplices dicuntur, quia cum octauis annexæ minime sunt. Itidē Primitiue dnt, q. aliudē suā nō ducit originē, ac nullius sint denotationis seu cōpositionis. Ab his quattuor aliz emanāt quas modo cōpositas, mō deriuatas, seu replicatas, ac secundarias appellāt Mūsici v3, Octaua, Decima, Duodecima, ac Tertiadecima, Quarū singulæ superioribus singulis simplicibus natura ac cōsonantia penitus similes esse dicunt. Nā unisonus & Octaua, p. eodē habentur. Decima itē maior. i. & minor, a tertia maiori & minori nō disetepat, illa. n. tertia d. cōposita, hāc uerō simplex. Cōposita nēpe, qm supra octauā tertia cminet, ut calculanti ligdo paret, ab octauæ ultima calculādo. Simplex uō tertia ob id d. q. nulli ad hāreat octauæ. Duodecimā, quæ & Q. uinta cōposita fertur, qm supra octauā q. n. g. sup. persunt nōrūz, ab octauæ ultima ut dixi calculādo, simillimam simplici dices quintæ. Tertiadecima maiori ac minori, simplici Sextæ maiori & minori in Symphonia maxime cōgruit. Ex his deniq. simplicibus ac cōpositis, quattuor illas habēmus decōpositas, uel maus Triplicatas ac Tertiarias appellare v3, Quincādecimā, Decimāseptimā, Decimānonā, & Vigēsima. Dictas aiunt decōpositas, q. duabus cōstent octauis, & si pluribus cōstarent octauis, tricōpositæ (si dici fas esset) hūcuparetur Q. uintadecima ergo, qm duabus cōstat octauis, simplici Unisono, ac octauæ cōpositæ par habet. Decimāseptima, de cōposita fertur tertia, & cōposita Decima, & eisdē illis par in sonoritate uidetur. Decimānona itē, Q. uintæ & Duodecimæ similis ac ueluti germana esse p. hiberetur. Vigēsima postremo sextæ ac Tertiædecimæ sono æq. parabis. Deniq. ut ad primitiuas redeam cōsonantias, Unisonum. i. Tertiā, Q. uintā, ac Sextā, singulas scito semel in singulis octauis reperiri, in duabus octauis una cōiunctis, bis eas inuenies, & toties cōperiri

Cōsonantiæ
decōpositæ
quæ & q. nra.

scias, quod erunt simul annexæ octauæ, quarū qdem cōnexio, in infinitum augeri posset, eas modo nostræ humanæ uocis ibecillitas ascendēdo seu descendēdo, attingere ualeret, Boetii auctoritate dicentis capitulo tertiodécimo Primi libri. Tantū. n. unusq; loquitur cōtinue, quantū naturalis sps sinat. Rursus, Diastematicæ inq; uoci natura hominū facit, quæ acutæ eorū uocē, grauēq; determinat. Tātū. n. unusq; ut facumen ualet extollere, uel deprimere grauitatē, quantū uocis eius naturaliter patit̃ modus. Musicorū tñ chor⁹, expē rētia duce, quid humanæ uocis ualeat ibecillitas spiciēs, has duodeci a nobis p̃libatas satis superq; esse putauit. Quibus & Neoterici oēs contenti fuisse, & de his satis.

Boetius.

DE ALIA CONSONANTIARVM DIVISIONE. Cap. IIII.

ALiā placuit huiusmodi consonantiarū, iuxta nōnullos opinionē, bipartitā diuisionem superioribus subiungere, in uoces. I. Vnisonas, & nō Vnisonas. Voces qdē Vnisonas eundem sonū uel i grauibus uel in acutis redētes appellam⁹, de qb⁹ latius ac uerboſi⁹ capite de Vnisono uoluminis primi. Nō Vnisonas uero uoces aiūt, q nō equaliter sonāt, & altera qdē grauis, & altera acuta, cuiusmodi sūt Tertia, Q uinta, Sexta, & reliq; oēs præter unisonū. Et hę qdē nō Vnisonę in quatuor diuī dūtur partes v3, in Aeglonas uoces, Cōsonas seu Symphonas, Emmeles seu cōcīnas, & Exmelles seu dissonas. Voces nāq; egsonę. i. egsonantes sunt, q simul pulsę unum ex duobus atq; simplicē quodāmodō efficiūt sonū, cuiusmodi habet octaua, & ei⁹ cōposita Q uinta decima, & reliq; pluribus octauis cōstantes consonantę sonoritate pares. Consonas seu Symphonas aiunt esse, q una prolata, cōpositū, pmixtūq; persuauem tñ reddūt harmoniam, ex quorū numero Q uinta habet, & eius nature participes, Duodecima & Decima notā. Emmeles uero seu cōcīnas, sunt paulo cōsonis suauitate isonores, perfectis tñ annexæ cōsonantiis, bene & optime aptant̃ ad melos, hoc est ad dulcedinē cātus, qm̃ non parum melodiz afferūt cātilenis, quales sunt Tertia, Sexta, Decima, Tertiadecima, Decima septima, & Vigesima, q quidē a nōnullis cōpassibiles dicūtur, uā et si harmoniā uelut superiores nō afferant, attamē sufferendas arbitror. Q uæ deniq; ab omnibus cōsonantiis semouentur, & ab illarū cōsortio penitus exulāt, cuiusmodi sunt Secūda, Septima, Nonā, Vndecima, Quarta decima, Sexta decima, Decima octaua, & Vigesima prima, om̃ nescq; ab eis dē deriuant̃, Exmelles seu Dissonę dicunt̃. Nā ab illis nullū sonorū suauitas efficitur, p̃terea a qbusdā incōpassibiles appellātur, cū aures eorū dissonantiā perpeti nō possint, mediūq; occupāt inter cōsonantias locū, quæ p̃fecto cū penitus a Melodia distūgantur, tā seorsum q cōiūctim protatē, obstrepūt, molestosq; uocis sono audientū aures obrundūt, in simplici p̃sertim Cōtrapūcto, uel ut uulgo fert̃ nota cōtra notam, in Florido tñ cantu admittūtur ibi dūtaxat ubi cātando nulla sit uocis mora, ut cū semibreues ul̃ minimas in Syncopata sit cōpositiōe, uel semiminimas & chromas alata ueluri platione nobis percurrēdū est, ut hac de re uerboſius capite de dissonantiis, quæ extra cadētiās Ve nūstatē consonantiis afferunt, uidentū erit. In hoc numero secludit̃ Q uarta. Nā et si sola dissonet, supposita tñ Tertia, uel & suauius Quinta, optimā Symphoniam emitter, tum in simplici, nūq; florido cōtrapūcto, & ut q diximus planius ac perfectius percipiātur, ex nostra industria subiectam figuram apponendam curauimus, intra cuius septa, ac ueluti Domūculas, Consonantias suis inscriptas nominibus disponere libuit, Dissonantias uero extra, tanq; nullo Domūclio dignas.

Consonantię aliter diuidūtur.

Voces vnisonę.

Voces non vnisonę.

Vocum nō vnisonarum subdivisio.

Voces æqui sonę.

Voces consonę.

Voces emmeles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

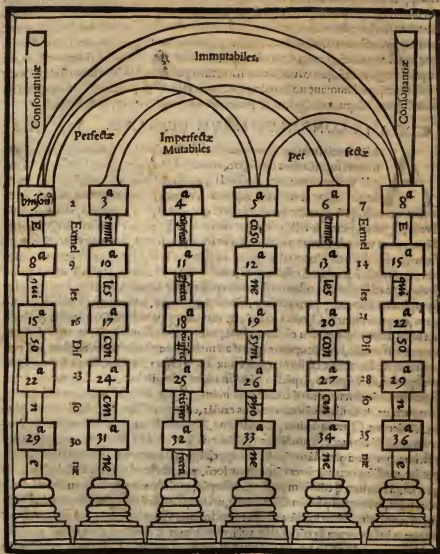
Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

Voces exmelles.

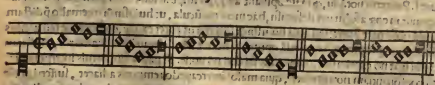
DE OCTO REGVLIS SEV PRAECEPTIS CONTRA
PVNCTI VEL COMPOSITIONIS. CAP. V.

Quam nostra ad id tendat sententia, ut hoc duce Libello Tyrones, Docti tandem euadant. Compositores praeterea: deposita in Musarum foras, sumptu uirili roga pdeant, octo distinctas regulas, quas merito aureas a deo magis sunt utilitati dixeris, sequentibus capitulis dedicandas posui. Etsi eas nonnulli Blatrones, Linguaces teterrima uerborum colluione astutantes, superuacaneas inanescere esse censuerint non desinam. Quid inquit tot opus est regulis, modus fiat uocum Consonantia? O imperitorum portenta, imo lenina intollerabilis, rone cuncta suo incedunt ordine? ad quod prodigia lingua comprimenda plura asserere possem exempla, ne tamen liuidos uideamus sumptisse aculeos in imperitos merito distringendos, ad rem nostram redeamus. Quamquam ergo sine poderis, atque momenti, quos dixi octo Contrapuncti seu floridae compositionis Canones uix eadem fieri possem. Nam his neglectis, ad compositionem & ad perfectam figuram catus noticiam, sic inuia uita, ac penitus inaccessibleis. Ut igitur fias tanti compos uocel, quantum in te erit, memoriae hos comendabis Canones, a quibus incredibiles percipies fructus, & ut omnis ab his discendi labor, singulis regulis suum subiciam schema.

DE PRIMA REGVLA.

CAPVT. VI.

Primam igitur auspiciatissime suscipe regulam, Quia Musicorum lege cautum fuit, ut Simplicis & Floridae Symphonie exordium a perfectis proficiscatur consonantiis, ab Unisono, uel a Quinta, Octaua, Duodecima, & huiusmodi. Hoc tamen non fatale est semper, compositoris etiam uero relinquitur, ab imperfectis posse consonantiis suam auspiciari cantilenam, ut pote a Tertia, Sexta, Decima, Tertiadecima, & reliquis, ea modo claudatur perfecta consonantia, qua de re. Vltima regula particularis sermo fiet. Principium igitur ut unico uerbo concludam, arbitrium est, Finis uero fatalis. Quae profecto series, apud doctissimos persequens est, ueneris grauisima uerba. Huius igitur primae regulae schema, tale est.

Prima Unisonus Quinta. Octaua. Tertia. Sexta. Decima.

Prima Unisonus Quinta. Octaua. Tertia. Sexta. Decima.

Compositiois
regulaz.

Detractioni
pessimum ge-
nus rearguitur.

CANTUS
TENOR

Compositiois
inibit a pfe-
da.

Compositiois
principium a
biturum: si-
nis uero se-
gatis.

CANTUS

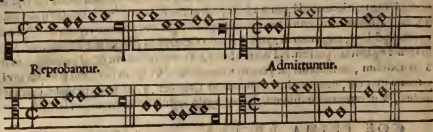
TENOR

Dux perfectæ eiusdem generis consonantiæ immediate in ascensu uel descensu congrue. Plures perfectæ consonantiæ eodē in loco bene consonant.

Vz eiusdem generis consonantiæ, cuiusmodi sunt Duo Vnisoni, duæ Quintæ, duæ octauæ, leu Duodecimæ, aut Quindecimæ, pariter immediate ascendentes ac descendentes, locum non habent in cantilena. Sed post perfectam subsequi debet imperfecta, quæ quidē alternatio ne æque aures delectatur, atq; oculi uersicolore Pictura. Vnam tamen paucis præsens Regula exceptionem. Duas pluresue perfectas continenter absq; imperfectarum interpositio ne, non diuersis in locis, sed uel eadē in linea, uel eodē in spatio, Disponi posse, quæ in re pro præceptore exemplum offero.

CANTVS TENOR

CDE TERTIA NORMA.

CAPVT. VIII.

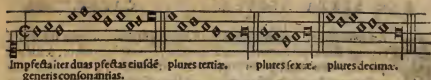
Inter perfectas similes semiminimæ nō suffi-
ciunt.

Suspensum inter duas perfectas imperfecta nō suffi-
ciunt.

Consonantiæ imperfectæ interpositio nō indigen-
t.

Robatam Musicorū institutum est. Duas inter eiusdē generis perfectas consonantias simul ascendendo ac descendendo, unam salte disponere imperfectam, ut pote Tertiam, uel Sextam, uel Decimā, uel Tertiamdecimam. Quæ si imperfecta consonantia, saltem minimā, nō autem Semiminimā, ut nonnulli male sentiunt, inter perfectas media esse debet. Quoniam semiminimæ uel chromæ, adeo paruo cōstante intervallo, ut altera ab altera subsequideat. Nā quod modicū est, pro nihilo reputat. Inter ascensum uero unius ac descensum alterius, semiminima congruenter poni potest. Præterea notādū, q̄ male opinant aliqui, quod suspensū infra duas perfectas consonantias apponūt in eorū ascensu uel descensu, hac moti ratiūcula, ut huiusmodi intervallo prædictam regulā obseruare putet, sed quia huiusmodi suspensia ut patet ex ipse, consonantiæ nullatenus esse possunt, propterea (a quo etiā optimi abhorret Musicus) causē dū esse arbitror, cōsiderantes ubi uox nō exprimitur, consonantias ibi fieri nō posse. Si pausa semibreuis interponatur, & si consonantiam non generet, quia maior intercapedo temporis a diacet, sufferti posse puramus, multo magis si breuis integra pausa noceat. Contra duæ pluresue diuersis uel eiusdem generis imperfectæ consonantiæ, continua serie, ulla absq; perfectarum interpositione incedere possunt, Nam cum imperfectæ consonantiæ uario ac mutabili modo se habeant, diuersimode. s. maior & minor, non eodem sono cantantur, ac si perfectæ, uariantur utiq; quæ uarietate, Contrapunctus apprime gaudet, præterea a Musicis eas. s. Tertia & Sexta pluries in contrapuncto iterari possunt, licet huiusmodi imperfectarum continuus progressus, suspensum rantsper nostrum reddat auditum, quoad subsequente quiescat perfecta in consonantia, & his quidem sua exempla subiicimus.

CANTUS

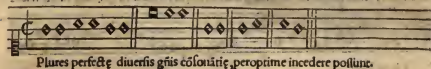
TENOR

Exemplum

Exemplum

CDE QVARTA REGVLA. CAPVT. IX.

Inter sonos generū Duos pluresue perfectę consonantię, iugiter uel ascendentes uel descendentes, nulla media imperfecta, dispositi possunt, cuiusmōi est post octauam Vnisonus, & e conuerso, & Quinta decima post octauam, & e contra, & post octauam uel Vnisonum Quinta, & conuertibiliter, & ita de reliquis, modo sint (ut dixi) diuersi generis & inęuales, quod hoc patet concentu.

CANTUS

TENOR

Exemplum

CDE QVINTA NORMA. CAPVT. X.

Pares etiā duz aut plures perfectę eiusdē gñis consonantię, quales sunt duz Quinta, uel toridē Octauę, nulla imperfecta cōcinitate media, in cātilena ad mizunetur, si tñ contrario situ dispositę fuerint, ut cū Supranus, uel quauis alia concensus pars ascendit, & Tenor, uel quālibet alia pars descendat, quā lem crebro incesum a Tenore ad Bassum Quinta habere solet, ut hic.

TENOR

BASSVS

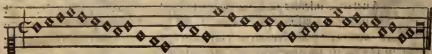
Exemplum.

O ii

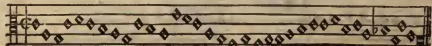

Ro compositoris uiribus obseruādū est, ut in Symphonia notulæ discrepene in progressu, ut quū Suprani notulæ ascendūt, Tenoris descendunt, & idē reliquis de partibus intelligendū p̄cipimus. Nec alia ratione, q̄ consonantiae a diuersis productæ motis, qm̄ proprii ac ueri sunt cōtrapūcti effectus, suauioremmagisq̄ uariam p̄ferunt harmoniam, ut canādo senties. Ne putes tamē hoc fixum atq̄ immutabile, huic. n. legi non semper obsequiūtur Musici, sed ea sæpe abutūtur, pariter ascendentes uel descendentes, gradatim dico a suprano ad tenorē, iucundiorq̄ inde oriur harmonia, q̄ Sirenarū concentus, si fabulis credendū est. Venustior tamē, quod asinmad uertas uelim, est notularum uel ascēsus uel descēsus cum tenore per tertiam, aut per decimam, q̄ per sextam, quæ aliquatūlū sub tenore p̄sertim, insuauis habet, nisi octaua fuerit comitata, uel si p̄cessum celerem p̄ducat, parū auribus insonās, ad hoc offerē exemplū.

Ascendentes uno alius nō semp̄ descendere tenetur & ecōtra.

Cantus & tenor pariter ascendūt atq̄ descendūt, & e contrario quādoq̄ mō se habēt

Exemplum.

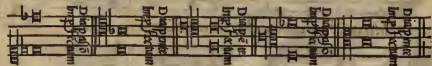
DE SEPTTIMA NORMA.

CAPVT. XII.

Perfectæ consonantiæ fa & mi simul nō accipiunt.

Auendum est, ne perfectæ consonantiæ cuiusmodi sunt Quinta, & Octaua, & reliquæ, neq̄ in coniūctione aliqua Tritonum producerent, ex Mi & fa, seu ex Fa & mi constent, quod in consonantiis imperfectis fieri non refert, perfectis uero consonantiis de duobus alterum contingere solet, istorum mi & fa uitio, aut unum maius deest semitonium, aut exuberat. Nam quū extremæ uoces uel Octauæ, uel Quintæ, in sede resident semitonii, tunc ea dicitur consonantia imperfecta, unius uitio maioris semitonii deficientis. Cum uero eandem consonantiarum extremæ uoces in tono quiescunt, luxuriant atq̄ exuberant, superfluo maiore semitonio. Vt igitur in neutrum incidās dissonantiæ uitium, Mi contra fa, nec Fa contra mi; in consonantiis perfectis, nec in Q uarta quia Tritonus est, ut supra diximus, manibus & pedibus effuge, ut huius exempli coniectura perspicere p̄otes.

Hic

Deficiunt

in quacūq̄

Semitonio

maiora

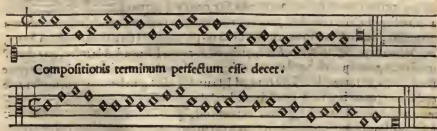

DE OCTAVA ET VLTIMA NORMA. CAP. XIII.

Cōpositiōis
terminū im-
perfectum
esse non de-
cet.

ARtissimum summæq; necessitati subiectum Musicorū est pceptū, Omnem scilicet concentū perfectā clausum in cōsonātia, Q ualis est Vnisonus, uel Quinta, uel Octaua, & huiusmodi, quod qdem institutū, ab uniuersa Musicorū manu, iuiolabiliter obseruari, luce clarius cōstat. Q uia imperfectæ consonantiæ lūpēlas audientiū tenēt aures, & quāuis eanū Symphonia oblectētur, nullā tñ perfectā sententiā assumere possunt sicut a perfectis, ac si grāmārice partes imperfectas asserimus, sem p ad uerbū sicut ad perfectiōē quādā festinātes, & quādamodū perfectas in oratione sentētiās assumimus, ita & in cōtrapūcto. Vltra tñ statutz cātilenæ metā, latius tibi uagari licebit, & arbitratu tuo, perfectis imperfectisue cōsonātiis, ueluti Tertia, uel Decima, pter sextam, uocē tuam sistere poteris. Hoc. n. nō refert modo cū Socio (ut fit duob; cauētib; terminaueris cātilenā, superiore seruata lege. At ubi plures duabus in cōpositione aderunt uoces, requiritur ut ex illis duæ saltē, si nō omnes perfectæ in fine fruātur cōsonantia. Nōn ab re aut dixi pter sextam, quoniam ut in capitulo De sexta iam diximus regula, preferim duabus in cōpositione, parum resonat, parūq; uenustatis habet, tanta est eius imbecillitas, huius igitur postremæ regulæ subiectum, huic cōmittimus exemplo.

CANTVS TENOR

Compositiōis terminum perfectum esse decet.

DE SIMPLICIS CONTRAPUNCTI ORDINATIONE CVM SVIS CADENTIIS. CAPVT. XIII.

Ab ita regulari utriusq; Cōtrapūcti declaratione, par est ut simplicis prius constitutionē & cadentiā declarationē ex sententiā Ethnicorū q; Neoricorū aggrediamur, quorū semper fuit ut in cōficiēdo simplici cōtrapūcto, optimis uteremur cōsonātiis, dissonis penitus abiectis, nā si per spātiū dissonantia fiat, corrupte auribus insonat, quāroq; suauiores in cātilena inenit cōsonantiæ, tanto maior erit compositoris gloria, qui pfecto cūctis preferēdus erit, eas si inuicem non recipit.

Contrapūctus simplex
dissonas nō
recipit.

Cōsonantia p
fecta semper
proximiorē
imperfectā an
te se requirit.
Cādētia vni
soni quō
fometur.

eminus, & saltuatim, sed gradatim ascēdentes ac descēdētes disposuerit, quod miro cā
to:ibus solet esse cōmodo, eritq; & iucūda & admirabilis huiusmodi modulario, in qua
illud unū p̄ oibus obseruandū docemus, q̄ imperfectę Cōsonantię, unā semper iuxta se re
tinent perfectam, q̄ ad illā sicut imperfecta oratio ad verbū, semper habet recursū, propte
rea dicā, cū ex perfectis aliquā collocaueris, cōsonantiā facturū cadentiā, p̄ponas ei ex im
perfectis numero uiciniorē. Nā exēpli gratia, Vnisono p̄pingor est Tertia Minor, quę in
inferiore Tenoris parte residere debet, qui nempe Tenor a suprano cōtrarium nōtularum
suum ubi hoc fieri quod diximus contigerit, exposculabit. Hac tamen lege, ut ex duabus

notulis qbus ipsa perfecta cōsonantiā cōstitat, altera i suprano
ascendat, altera in Tenore descēdat, sicut uicissim Tenore su

Notandū.

prani partes agente, & suprano Tenoris uicē subeunte, tertiā quā mō dixi immutabilis
esse debet. Sciendū tñ est (si cōsigerit) tertiā maiorē (nā duplex est Tertia Maior. scilicet & Mi
nor ut Libro Primo patuit) ante Vnisonū ponēdā, ut mō dixi, ui uocis minorē loco maio
rem p̄ferendā esse, quod ubi facitandū sit tyronibus ac rudib; a descētib; signo Diesis
indicari solet, hinc habes exēplum

Cadentia
quintę quali
ter fiat.

p̄ se maiorē tertiā requirit super
denū, Suprano uero ascēdente, quod patet exēplo

A luente.

nor Suprani naturā, & Supranus Tenoris imitabi
rius dixi, cōtrario potiemur ascēsu & descēsu, hac tñ lege ut tertiā illa maior paulo ante,
dicta, suum nō amittat firū atq; rationē. Si forte Tertia quā p̄cedēs fuerit minor, ut hac
liq̄ figura,

Cadentia
octauę mo
dus.

Facturo de
niq; Octauā, Sextam maiorē uelut uiciniorē
apriorēq; p̄aponeudū erit, a penultima tñ ultima tenoris descēdente, sed i suprano ascē
dente, quod in hoc ut in superioribus luce clarius patet exēplo.

Nota.

Si forte tamen Tenoris & Suprani mutua fiet nōtularū permu
ratio, ut sępe superius dictū est, necessārio fiet inuersus in ascēsu & descēsu nōtularum
progressus, Sexta dūmodo maior ante dicta nō permutes. Si fortasse iā p̄slibata Sexta,
cui Octaua sępe iūgitur minor foret, qualis est ab acuto F fiat ad A la mire, quę duob;
Semitoniiis, tribusq; tonis constat, tunc idē quod in superioribus obseruandum erit reme
dium Diesis, & tonus ille a G sol re ut ad F fa ut disposit^o, pro semitonio ui uocis profe
rendus erit, quod hoc facile percipi potest exēplo.

Sexta uero minor, solet esse Quintę contubernalis,
eiusq; auxilio plurimū gaudet, & in ea tuta tñ arce residet. Musicorū tamen lex est,
ut Supranus arbitrariū loco moueat gressus, sursum atq; deorsum, Tenore immobiliter ia
cente, quod hoc patet exemplo

Non enim dicimus post
maiorē Sextam, Quintam be
ne collocari non posse,
sed tamen eodē disponatur mō, ut superius ostensum est in exemplo minoris Sextę
Huiusmodi hęc nōtularum situ, hęc maior & minor
Sexta perbelle incedit, sed Tenore descendente, Supra
noq; ascendente, cupienti decorum in cantilenā seruare, superiore maioris Sextę cum
Octaua utendum erit connexionē. Hęc autem omnia attulimus, non ut ea solum ob
seruentur, sed ut ab his reliqua id genus similia cognoscas, & quę diximus maneant ala
mente reposta. Et hęc de simplici contrapuncto dicta sufficiant.

DE CVRIOSQVADAM CONSONANTIARVM
INQVIVISIONE. CAPVT. XV.

Viderere uideo, atque sentire curiosos querantes, ac me compellantes, cur im-
perfectæ consonantiæ uicinioribus perfectis potius quàm reliquis ament et copulari.
Quorum hæsitatiōi morē esse uiderendū, nō per Barbaricā uel Frisclomorum
ut cauillosi aiūt Dialectici argumenta, sed simplici nudaq; ratiūcula, ne luci
tenebras addere. Quū igitur imperfectæ consonantiæ Due natura perfectiōne auerit attinge-
re, ut unū quodq; imperfectū, quā uel adipiscerentur, a Musicis lege cautū fuit, ut perfe-
ctis adhæreret consonantiis, a quibus optatā cōsequētur perfectiōne. Quātoq; imperfectæ per-
fectis magis ingerūtur, tāto magis sunt perfectiōis participes, & auribus iocūdiōres, atq;
suauiores. Hinc cū imperfectas uicinioribus perfectis dixerim copulādas, aliud orin uide-
rur dubiū. Cur. scilicet. Sexta octauæ potius, quæ remotior est, & nō quæ cū sit uicinior libetius
inhærere? Pro cuius rei patrocinio respondemus, quod talis ratio a musicis non admittitur,
quā huiusmodi ppingas sextæ ad quā, est retrogrado ordine, quod non fit. Deinde accel-
sus ad eā fieri debet consonantiā, quā maiore habūdāt perfectiōne, sexta ergo Octauæ magis
quàm Quintæ cōmerciū diligit, quā profecto Octaua, est totū cōtinens, & omnium Re-gina cō-
sonantiarum, cui arctius sexta iā prælibata innixa iacebit, si a penultima ad supranū ulti-
mam per semitoniiū transitū feceris, tenore per tonum descendēte ad oppositū supranū,
at in tenore semitonio existente, Supranus suo fruatur tonio, in alterutro. n. istorū semito-
nium fieri necessū est, uel naturalē uel fictū. Et hoc præceptum memoratu scilicet
dignum non in hac tñ sextæ cū octaua connexione obseruandū præcipimus, sed & oīum
aliarū cōpaginē i perfectis cū suis perfectis simili i loco. i. a penultima ad ultimā ut dictū est.

Cur ipse
et consonan
tiae vicinio
ribus perfectis
libentius iu
gantur.

Cur sexta
octauā ponit
q̄ quinti ad
mittat.

DE FLORIDI CONTRAPVNCTI INSTITVTIONE
& Diffonatiis q̄ extra cadentias uerustatem cōsonantiis afferunt. Cap. XVI.

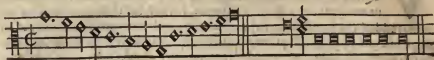
X duobus ppositis altero perfecto, nunc alterum. i. Flonidū cōtrapunctū, op^o
unig Musis & Apolline dignū, bonis aulibus aggredior. Sedato igit aīo,
ae mēte eunīs nacāre, huius insitru. ionis modū discere p uiribus enitere,
hoc. n. comite studio, cūctas humanas uitae, instar aī labentis grūnas atq;
solicitudinis, iusticera nostra exurētēs, exāclabīs, Primū igit quod admo
nitōs uelim huius arīs amantissimos est, ut nō modo cāntēzē capū, sed unusq; etiam
Musicalis iā, a bonis canonicis sumat Initiū cōsonantiis, hęc ē. n. prima lex, nō tñ facialis.
Fieri. n. non potest huiusmodi cōcentus absq; dissonantiis, a qbus simplex ille oīo abhor
ret, sed hanc positō dissonantiā nō arbitralis est, sed qbusdā seruendum est regulis. Pri
mo nāq; licebit hīs uti dissonantiis in initio singulorū sētiū syncopato, ut sunt dūc plures
ue septimae, uel nonae, alterius comitante sextis, singendo cādētiās te factū. quod omne
hoc poteris cōtemplari exemplo.

Cantilenæ
ict³ an semp
a cōsonātiis
inchoādus.

A Secunda nāq̃ minima in prima
semibreui sup̃rani clausa, quæ lētus inc̃idū est ad primā minimā in secunda Tenoris se
mibreui cōtēnā Septima est, quæ cū syncopato feratur grēssu, īperceptibilis omnino est,
nec aures attingit, eundē sortiri effectū reliquas eodē in exēplo superiore Septimas.

Semibreui
in minimis
distincta qd
agendum.

Synceparas quidem optimus uidebit speculator. Diuisi sunt deinde Semibreui in duas minimas, utraq; intererit diuersis in locis apte & cœcinne disponere, nō uerteres tñ uitio Cōpositori, si secūda minima foret dissona, notulis gradatim ascendētibz ac descendētibz, & eodē in loco sedente Tenore, quē morē Musicorū principes approbant, imo uenerantur, cum huiusmōi cōcentus nō parū ueneris habeat, quale hoc se habet exēplum.

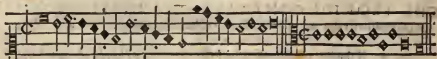

CANTVS

TENOR

Semibreues
si in semini-
mis diui-
dantur quid
facto erit
opus.

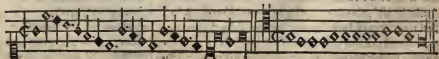
Si quis deinde p Semibreui, quattuor uteretur (ut fit) Semiminimis, eniti debet quātum in se erit, ut prima & ultima sint dissonantię expertes, respectu principii & finis, quibus optima quaq; inesse debent. Nolim tñ hoc praeceptū immutabili necessitate constitutum pures. Fas est aliquando ultimā consonātiā suā auferre, & ad penultimā hoc est ad tertiam Semiminimā transferre. Caueas tñ ne utraq; in ingratam incidat dissonantiā, quod penitus Musicorum arte atq; usu negatur, & sicut hoc omnium auditui abhominabile uideretur, ita per gratum atq; iocundissimum foret, si utraq; .s. penultima & ultima amœna donarentur cōsonātiā, & compositor summæ accedet laudi. Secundam silentio præteribo, cum parum uel potius nihil referat consona sit uel dissona, & ut quod diximus de penultima & ultima magis elucescat, in subiecto exemplo indicabimus utriusq; consonantiā seorsum primo, Deinde pariter subiecto puncto.

CANTVS

TENOR

Vt si saepe uenit post minimā puncto cōmitatam subiecti semiminimā, quæ bona sit uel neq; nihil refert, hoc tamen iure seruato, ut præcedens minima puncto suffulsa, ubiq; sua fruatur cōsonantiā, ut sequenti liquet figura.

CANTVS

TENOR

Consimiliū notularum diminutionum in reliqs pari modo rationē habebis, musicalibus obseruatis, qua fieri potest præceptis, quæ ut accuratissime ac sine suco, suis locis alitronāris ope trademus, ita tu Candide lector, si plicere in opratis est, manibus & pedibus ut Terentianus ille inquit, memoriæ cōmendare, pariter & obseruare, curabis enixe.

DE DISSONANTIIS Q VIBVS FLORIDAE CONTRAPVNCTI
CADENTIAE CONSTANT. CAPVT. XVII.

Vanam ratione floridū ipsum digeratur Contrapūctum, satis superq;
dictum putamus. Nunc floridi contrapūcti Cadentias, inter Supra-
num & Tenorē nonnullas admittentes Dissonantias, ut in huius Capi-
tis progressu patebit, complecti i animo est, ut Symphoniz nō pa-
rum uenustatis asserunt, his propterea enixe incubas uelim. Quas treis
esse minus ignorare debes. Quarū Prima Vnisoni cognomen habet, Secunda Quintæ
Tertia Octauæ, quas Capite quoq; De simplicis cōtrapūcti ordinatione libauimus, quū
simplici aptiores uideantur Contrapūcto. In Concenu autē, Duabus pluribulue cōfecto
partibus, frequentiores atq; usitatiores Prima & ultima habentur, ut Capite De Cadētiis
per Vnisonum faciendis, & Capite de Cadētiis quæ sunt per Octauā, habertim ageſ.
Dissonantiz uero totidem sunt quot & ipsæ cadentiz uidelicet tres, Secunda. ſ. Q uarta
& Septima, quæ a simplici, ut dictum est contrapūcto, explosæ sunt. Quarū singulæ sin-
gulis dedicantur cadentiis, ut iam patebit. Vnisoni igitur Cadentia, huiusmodi experit
formam, ut Semibreuis una, uel Minima ante penultimam, sit prima ex trib; paulo ante
memoratis dissonantiis. ſ. Secūda, syncopata tamē, quæ dissonantia, qm̄ celer atq; decen-
ta procedit, iecirco auribus nō discrepat. Deinde penultima inferius posita, sit tertia. Postre-
mo ipsum statues Vnisonum, qui pfecto modus & ordo, hac sequēti clauditur figura.

Cadentiz
quot & quæ

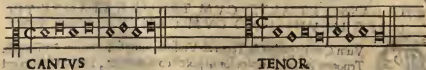
Dissonantiz
quot & quæ

Vnisoni ca-
dentia quō
fiat.

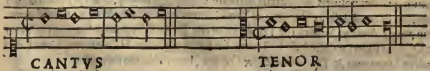
Secūda deinde Cadētia, q̄ Quintæ cognomine gaudet, nullibi amabilis, p̄terq; flebilis
in cāclenis, in ante penultimo loco Q uarta superne syncopata exigit, at i penultima se-
de Tertiā Deniq; Quintā depones, qua in re hōc imitatus exemplum, errabis minime.

Quintæ ca-
dentiz mo-
dus.

Octauæ postremo Cadentia, ab omnibus expetita, ueluti frequentior & ornatior in ante
penultimo Dimicilio, dissonantē Septima potitur, quam subsequi debet Sexta, & in me-
ta contrariis scilicet motibus procedēdo, Octaua disponitur, id notius fir hoc exemplo.

Octauæ ca-
dentia regla

Notandum:

De superioribus alijsq; dissonantiis in florido dūtaxat cōcentu exceptis, adhuc aliqd̄ inuēb̄ care nō pigebit, eas. s. in syncope ac periculis celerim isq; tñ locis residere, & itcirco ean̄ dissonācia ip̄ceptibilis est, & cū Quarta ceteris omnibus dissonantiis minus dissona habeatur, cū consonantiis quādā cōtraile affinitatē uidet, & ubiq; locor̄ in cōpositione, & simplici cōtrapūcto dispōi potest, suffragio tñ Q uirtz & utriusq; Tertiz (potior nāq; est maior) suffulta. Secus aut̄ parū uel potius nihil ueneris habebit, ut periculum faciendū liquebit. Et hæc tam de simplici, q̄ de florido Contrapuncto dicta sufficiant.

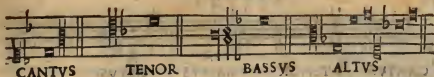
DE MODO COMPONENTI. CAPVT. XVIII.

DVæ de simplicis ac floridi cōtrapuncti ordinationi in mētem uenerāt, satis superq; rudibus cūniculis esse puro, nec plura his promenda duxi, ne in immensam crescēs oratio, rediū ac ueluti nauicam lectoribus pareret, sed his & grauiora, & iocūdiora lubnestēda statui, ut rerū uarietate animus alī quando refocillet. Præcepta igitur Cātlenz quattuor uocibus, Suprano, Tenore, Basso, & Alto constātis, Discipulis superiores regulas eruditis, tāq; grauis armaturæ militibz aggredienda post hac sponā. Dicā igit̄ in primis Cōsonantias omnes singulatim ab Vnisono usq; ad Q uintādecimā, a quibus Supranus, & Tenor, q̄ semper intra Supranū disponendus est, licet aliqñ sed rarissime supra disponatur Supranū, inītiū sumere possunt. De hinc quō nāq; modo Bassus pariter & Altus percōcinne aprari possint, paucis insinuo. Huiusmodi ergo seruato ordine aberit hæc nostra ois intelligendi labor, ab Vnisono auspicandō, prius tñ dieendū ratus sum q̄s sibi sedes Bassus atq; Altus uelit. Bassus nāq; & Veterū & Recentū auctoz sententia infra tenorē legitime collocari debet, licet aliqñ superius v3, inter Supranū & Tenorē, uel inter Altū & Tenorē, sed per raro, hoc aut̄ fieri solet, Tenore Bassi sedes occupāre, ut sæpius experientia duce uisum est, Vnde persuasus oritur Cōcentus. Altus aut̄ inter Supranū & Tenorē, uel intra Tenorē & Bassum maxime collocari amat. Si forte aut̄ Supranus nimis descēdendo fuerit impedimēto, quin Altus prædictis locis inseri possit, licebit, Alto supra tendere Supranū, & aliquādo infra Bassum, quā is Tenoris sedes forte usurpauerit, & quod una fieri non potest uia, alia aggrediendum erit, ut uoti fias compos, cuius rei experientia Magistra erit.

Cōpositōis
panes ybi
locandz.

DE BASSO ET ALTO CVM TENORE STANTE TENORE IN VNISONO CVM CANTV. Cap. XIX.

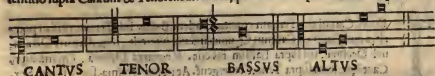
DVum Cantus pariter & Tenor ab Vnisono sumplerint ortum, Bassus infra Tenorem sex ad placitum sortiri potest consonantias, Tertiam scilicet uel Q uintam, Octauam uel Decimā, seu Duodecimā, uel Quintādecimā. Basso disposito in Tertia, quam ex prælibatis sex consonantiis primam cōmēmorauī, Cōtralto infra Bassum tertiā, uel supra Bassum locū haberi ex his quattuor quālibet uolueris cōsonantiis dedicare poteris, Quintā v3, Sextā, uel Octauā, uel Decimā. Si tertiā, inferior Suprano ac Tenori quinta concordabit. Si Q uintam, superiorē, tunc Cōtraltus Suprano & Tenore altior erit Tertia. Si Sextam, a Suprano & Tenore Q uarta superior distabit. Si Octauam, sublimior erit Sexta. Si Decimā, idem Cōtraltus Supranum & Tenorē excedet Octaua, hoc indicante exemplo.

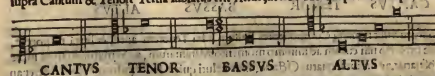
Collocato autem Basso in Quinta infra Tenorem, Contraltus supra Bassum Tertiam, aut Octavam, aut Decimam, iure sibi exigit. Si Tertiam, idem Contraltus a Suprano & Tenore isemine unius Tertiae distabit. Cum uero Octavam, tunc Supra cantu & Tenore Quartam distabit. Si denique Decimam, Contraltus idem supra Cantum & Tenorem Sextam amabit, ut hoc patet exemplo.

Quum uero animo insederit tuo, Bassi fundamenta infra Tenorem iacere in Octava, asserere poteris Contralto ex his quatuor consonantiis supra Bassum, Tertiam, scilicet Quintam, quae suauior est, Decimam quoque & Duodecimam. Sed si Tertiam, uidebis Contraltum a Suprano & Tenore inferius Sextae intervallo abesse. At si Quintam, tunc Contraltus idem infra Cantum & Tenore Quartae intercapedine semovetur. Quando Decimam, scandit supra Cantum & Tenorem Tertiam. Tandem si duodecimam, unius Quintae intervallo supra Cantum & Tenorem ascendit, quod hoc comprobatur exemplo.

Si forte libuerit Bassum infra Tenorem unius Decimae spatio demittere, Contraltus quatuor indifferentes amabit supra Bassum consonantias uidelicet, Tertiam, Quintam, Octavam, & Duodecimam. Si ex his Tertiam ei Contralto attributa fuerit, infra Cantum & Tenorem Octava distabit. Si quae Quintam, inter Cantum & Tenorem inferius a drit Sexta. Si uero Octavam, Altus, a Suprano & Tenore inferius Tertiam segregatus erit. Si forte Duodecimam, tunc supra Cantum & Tenorem Tertiam sublatum erit Altus, ut hoc consequi potes exemplo.

Tua siquidem foret sententia Duodecimam Basso sub Tenore offerre, Altus supra Bassum ex his quoque consonantiis quilibet potiri ualebit, Tertiam, scilicet Quintam, ut Octavam, seu decimam, & Quindecimam. Cum attuleris Tertiam, a Suprano & Tenore, Altus Decima inferius aberit. Si uero Quintam, deorsum redere Altus uidebis a Suprano & Tenore, Duae Octavae. Si autem Octavam dederis, distabit a Suprano & Tenore unius Quintae. At cum Decimam, Altus a Suprano & Tenore semoueri per Tertiam inferius uidebis. Si denique Quindecimam, tunc Quartam supra Cantum & Tenorem sese emergere facile cognosces, hoc praesenti exemplo.

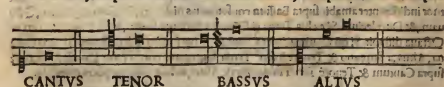

Si demum in Quinta decimam infra Tenorem collocari Bassum forte cōtingit, licet
 Alto supra Bassum ex quinq; quālibet usūspare cōsonantijs, Tertiā, uel suāvis Quinē,
 Octauā, Decimā, & Duodecimā. Verum si Tertiā, tunc Contraltus infra Cantū
 & Tenorem unius Tertiā decimā intervallo descendit. Si Quintā, erit Undecimā
 interstitium infra Cantum & Tenorem. Si octauā, eadem a cantu & Tenore infra con-
 stabit. Si Decimā, pari modo sub cantu atq; Tenore sexta resonabit. Deniq; si Duode-
 cimā, Quartā infra Tenorem & cantum conspicies oculatā fide hoc exemplo.

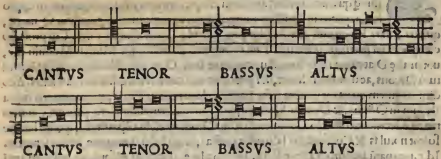
DE BASSO PARITER ET ALTO CVM TENORE STANTE
 TENORE IN TERTIA CVM CANTV. CAP. XX.

Tenore Cantui per Tertiā connexo, eadem Bassus sub Tenore perfui pote-
 rit, a quo Basso ad Cantum Quinta infere intererit, tūq; Alto uel Octauā,
 uel Decima, uel supra Bassum fas erit. Regnante Octauā, Quarta supra
 Cantū, & sexta supra Tenorē emergent. At posita Decima, supra Cantū Sex-
 tam, & supra Tenorem Octauā inuebimur, hoc opem afferente exemplo.

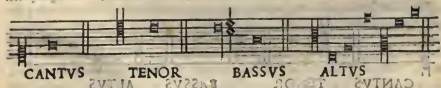

Consueuerunt nonnūq; Compositores Bassum infra Tenorem apte per sextā disponere,
 quā profecto nisi cursim ac minimo momento Minimarum, ac Semiminimarum more
 proferatur, ac statim sequatur Octauā, illius ueluti quietā sedes, insuauis, imō discrepan-
 tiuncula haberetur. Quā tamen id fieri cōtingit, Altus infra Bassum tertiā, uel supra Bas-
 sum Tertiā, uel Decima, inuitus delectabitur. Si Tertiā inferiorem ei Contralto dederis,
 sub Suprano Decima, & Octauā sub Tenore consonabit. Si uero Tertiā supra Bassum ap-
 plicata fuerit, infra Cantum altera Sexta, & sub Tenore Quarta gignetur. At Decima lo-
 cum habente, supra Cantum Tertiā, supra tenorem Quinta uigebunt, tamen ut dixi, huius-
 iusmodi harmonia languida, squalida, ac oī sine Venere iacebit, quā si quis oblectamē-
 efficit

efficere cupiat, Altus per Quintā supponat Basso, uel post huiusmodi Supranū ac tenoris terriam hi idem simul ascendant per unam uocem scilicet, aliam Tertiā efficientes, Bassusq; gradatim descendat per gradum, usq; ad tenoris octauam. Altusq; unico ascendat gradu, in eadem prædicta tertia dūmodo ponatur, Bassusq; supereminet per Quintā, hoc cantilenas ordine dulces canes, ut hic.

Poteris arbitrari tuo Bassum a Tenore per octauam inferne semouere, sed a Suprano Decima distabit, Tuncq; Alto quinq; cedere possunt consonantiæ superiores a Basso, Tertia, Quinta, Duodecima, Tertiadecima, & Quintadecima. Si Tertia, infra Supranū Octaua, Sextaq; infra Tenorem aderunt. Sin uero Quinta, infra Cantum Sexta, & infra Tenorem Quarta fient. Quum autem Duodecima, supra Cantum Tertia, supraq; Tenorem Quinta insurgunt. At si Tertiadecima, Quarta supra Cantum, Tenorq; Sexta ascendas. Si deniq; Quintadecima, tunc idem Altus supra Cantum Sexta, & supra Tenorem Octaua habebit, ut hoc constet exemplo.

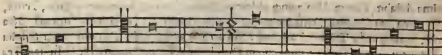

Bassus aliqui Decima gaudet infra tenorē, hinc Duodecima a Suprano demittitur. Tūc Altus quattuor gradibus consonantiā supra Bassum scādere ualebit, Tertia, & Quinta, uel Octaua, aut Quintadecima. Si Tertia, infra Cantū Decima, subq; Tenore Octaua discedunt. Si Quinta, sub Supranū Octaua, sub Tenore Sexta dominant cognoscēs. Si Octaua, sub Cantū Quintā, sub Tenore Tertiā morā trahere uidebis. Si Quintadecima, supra Cantū Quarta, at supra Tenorem Sexta extollentur, ut hoc liquet exemplo.

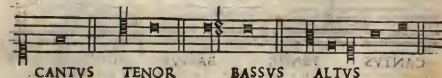

DE BASSO ET ALTO TENORE EXISTENTE CVM
CANTV IN QVARTA. CAPVT. XXI.

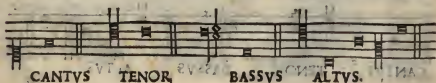
Suprano & Tenore una conuenientibus in Quarta, Bassus infra Tenorem Ter-
tia perfrui solet. Sciendum tamen est huiusmodi compositionem, tribus po-
tius q̃ quatuor uocibus aptiorem esse, ut omnium usus compositorum appro-
bat, a quibus in similibus compositionibus complures ap-ponuntur Quartæ,
quibus Bassus seu quæuis alia inferior pars uinculo Tertie annexi solet. Cui profecto
compositioni peculiare nomen est Faulx bourdon. Diffiniturq; a Musicis Modulū esse,
ubi multæ Diatessaron spēs successiue contextæ sunt. Qui utiq; Modus in canticis mul-
tum Decoris, ac uenustatis habet, ubi præcipue tres tantum introducuntur cantantes. Ad-
diturus autem quartam partem infra Bassum, locus erit in Tertia, aliquando etiã supra
Bassum in Octaua, & Decima. Si tamen, quod animaduertendum erit, tibi uel Cancille-
ræ tuæ accesserit cōmodo. Consulendū nūq; Canticis est in cōponendo, q̃ odio habere
solent notulas & Consonantias saltuatiim positas, ac in canticis maxime inuicē semotas.
Id. n. non parū incōmodi afferre solet. Idcirco plures docemus cōsonantias, utri parti attri-
buendas, ut ex illis aptiores, elegantioresq; deligas, & q̃iā diximus, hoc patet exemplo.

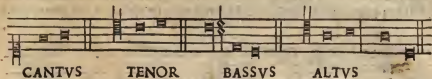
Bassus aliquando infra Tenorem Quintam exoptat. Altus autem ex tribus aptiorem ama-
bit Cōsonantiã supra Bassum, Tertiã. s. uel Decimã, seu Duodecimã, ut hic ligdo patet.

Datur non nūq; eidem Basso Decima, quæ quidem cum uenustate careat, parcius uicē dūm
erit. Nam huius causa a Suprano ad Bassum Terriadecima Sextæ simillima intererit,
quæ non minus a Compositoribus aliena esse debet, q̃ Sexta, de qua Capite præcedenti
quædam libauimus, quæ leſtare proderit. Quum tamen hoc fieri contigerit, eregiōne
Altum statues in Tertia, uel Octaua, uel Quinadecima supra Bassum, ut hic.

Sed quoniam ut diximus processus iste insuavis ac inuenustus est, ideo siquis Supranum ac tenorem unica uoce extolleret, & in alteram quartam effigiaret, Bassumq; similiter per unam uocem deprimeret, eumq; infra Supranum in Quintadecima, ac infra tenorem in Duodecima collocaret, peruenistam profecto, ac suauissimam harmoniam efficeret. Et tunc Contraltus Octauam, & demum Quintam, uel Decimam, percontinnue obtinere poterit, ut hic experiri poteris.

Idem Bassus infra Tenorem Duodecima poritur. Altus autem uel Quinta, uel Octaua, uel Decima, supra Bassum, Non nūq; Decima septima, ac Decimanona, uti poteris in ipso Contralto, oblata tamen opportunitate & commodo, quas sapientius Compositores ad secundum Supranum conficiendum usurpare solent, ut fieri contingit in cantilepis quatuor uoces excedentibus, huius regulæ adest exemplum.

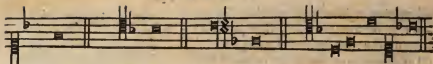

Miraberis fortasse mi Lector nostram presenti Capite breuitatem, ac incertum superioribus primis duobus Capitibus mutasse institutum, nam ibi non consonantias solum, quibus quatuor Cantilenæ partes cōgruāt diximus, uerum & alias ab illis emanātes, quibusq; consonantiis distet, Exempli gratia. Bassus a Suprano, & Tenore, & Alto, & e conuerso docuimus. Verum cū hoc longiorem expostulet orationem, ac lectoris ingenii uerborū anfractu hebetare potius q̃ illustrare, statui tū presenti, tum sequentibus capitulīs, principales tū consonantias maxime necessarias, ad Cantilæ partes connectendas litteris mandare, quod hanc cupiēti auream uirtutem a discere, & facilius & breui⁹ erit. Quis enim tam ingenii inops est, qui compositis quatuor Cantilenæ partibus, non perspiciat singulas consonantias, quibus distet Supranus a Basso, & a reliquis inuicem partibus. Tu igitur consonantias principales, scituq; magis necessarias, quas modo dicturum me pollicitus fueram, condita mente teneto.

**DE BASSO ET ALTO ITERVM CVM TENORE EXISTENTE
TENORE IN QUINTA CVM CANVV. Cap. XXII.**

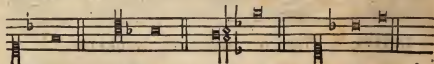
Suprano congruēte cum Tenore in Quinta, Bassus infra Tenorē Octauam exiger, At Contraltus supra Bassum Terciam, Quintam, Decimā, & Quintadecimam. Tres autem ultimæ plus afferunt ornatus, ut hoc indicatur exemplo.

LIBER

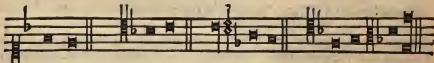
CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

Bassum haud nūq̃ supra Tenorem Tertiam attere non ignoras, comitante Contralto, habente supra ipsum Bassum Sextā, uel Octauam, q̃ non ita cōcinior erit, hoc teste exēplo.

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

Idem Bassus Sextam aliquando non reuult infra Tenorem, cuius interest eam extollere Sextam una uoce, Basso alteram demittente gradatim, quo progressu, Tenor & Bassus perconcine incident in octauam, & Supranum a Basso distare oportebit Decima, qua quidem serie & uocum contextu, nil suauius est. Altum dispones in Tertia supra Bassum, sed longe suauior erit si eius sequens notula ascenderit, pepereritq̃ quātam supra Bassum eo (ut dixi) a Tenore Octaua distante, nec idem Altus supra Bassum respuer Octauam, & demum ad eandem Quintā, seu Duodecimā sedem redire arbitratu tuo poteris, quæ omnia hoc pandimus exēplo.

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

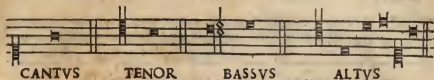
DE BASSO ET ALTO ITERVM CVM TENORE, EODEM
Tenore stante cum Cantu in Sexta. Cap. XXIII.

A Nnexo Suprano pariter & Tenore uinculo sextæ, Bassus poterit Tertia supra Tenorem, Contralto Sexta supra Bassum, sed potior erit Quinta infra q̃ Sexta, Resonantiorq̃ erit Harmonia, huius exēpli experientia.

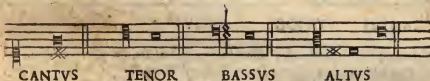

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

Adhuc Suprano & Tenore existente, ut in indice dixi, Tertia decebit Bassum infra Tenorem, Contraltum uero infra Bassum Tertia, uel supra Bassum Quinta, seu Sexta, uel Decima, quarum duæ posteriores suauiores gignunt concantum, id modo fuerint commodo, quod panditur exemplo.

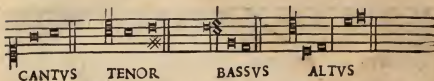
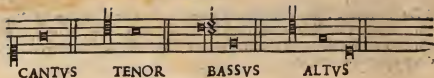

Cupienti ornatorem reddere tuam Cantilenam, licebit Basso infra Tenorem Quintam attribuire, & Decima resonabit cum Suprano, Quæ si minor erit, parum dulcedinis afferet, ut in supposito exemplo uidebitur. Si præigenti Cantori occurrerit, uocem implendo eam harmonice complet. Contralto autem Tertiam, uel Octauam, quæ melior habetur. Si autem eadem Tertia minor erit cum Basso, opus est eadem ut supra uoce sustentari, secus enim cum Basso dissonat, apprimè cum Suprano. Nam si Supranus robore firmabitur, & Altus minime, superflua oriet Octaua, maxime discrepans. Quæ si euitare cupis, te huiusmodi signum docebit & quod Diesis appellatur, quod hoc exemplo experiri dâs.

Octaua Basso quadrare potest infra Tenorem, sed imbecillem reddet cantum, uitio Tertizdecimæ, quæ ad Supranum inierit, quum sit Sextæ similima (ut toties dictum est) hoc tamen uitio non uertetur Compositori, si Bassus unius uocis gradu descendens, & Tenor tantundem ascendens pariter conciderint in Decimam, & Supranus unam similiter uocem scandens habebit cum Basso Quintadecimam, qui profecto progressus, auribus persuauis existit & Compositori summæ attribuitur laudi. Animaduertas tamen uelim, Decimam illam Tenori cum Basso, an Minor, an Maior fuerit, Si Minor id est, tria continens Semitonia, tunc ultimum semitonium id est, a b fâ h mi ad C sol fa ut, per tonum proferendum erit, Idg solet indicari signo Diesis, quo facilius Rudes Cantores cognoscant illud Semitonium uoce toni (ut dixi) proferendum esse. Si uero Decima illa Maior fuerit, nullo indigebit Diesis adminiculo, quum per se plena sit. Reliquum est Contralti consonantias docere. Amat in primis Sextam, uel Tertiam, quæ melior est supra Bassum, sed quum Decima paulo ante dicta Basso & Tenori pariter fuerit, Contralto apior erit Tertia, Deinde Quinta, supra Bassum, Aliquando Decima, hac tamen lege, ut in Duodecimam peruenias, quod omne his exemplis inspicitur.

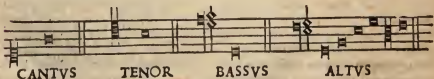
LIBER

Concupiscit ſæpe idem Baſſus Decimam infra Tenorem, cum quo non erit diſſonus Contraltus, ſi Quintam, uel Sextam, uel Octauam, ſeu Duodecimam ſupra Baſſum ſortitus fuerit, ex quibus Sexta (ut toties iam inculcaui) parum habeatur grata, Quo circa aut celeriter trãſeũda erit, inſtar Minimę, aut Semiminimę, aut ſubſeq̃ debet Octaua

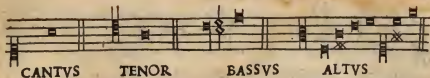
Vſui nonũq̃ Compoſitori uenit, Baſſum in Duodecima infra diſponere Tenorem, ſed tunc Contralti Conſonantię erit Tertia, Quinta, Octaua, Decima, & Quinta decima, ex his eliges, quę tibi uidebitur aptior, ut hic exemplo indicabiſ. Verum ſi Baſſum Maſculus terminos non excedere optaueris, Supranum ſtatues in ſuperaculis.

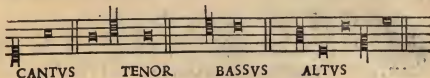
DE BASSO PARITER ET ALTO CVM TENORE
Manente ſemper Suprano cum Tenore in Octaua. Cap. XXIII.

Nota regulari.

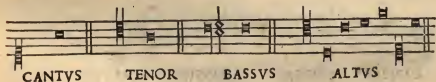
Suprano & Tenore Octauam habentibus, Baſſus Unſonum expetit, At Cõtraltus Tertiam inferne, ſeu Tertiam, uel Quintam, uel Sextam, aut Decimam, uel Duodecimam ſupra Baſſum. Hoc unum caueas uelim, ne illa Contralti Tertia, & Decima ſupra Baſſum, minores exiſtant, nam tunc canendo ſuſtentandę erunt, norãdęq̃ Nouis Cantoribus ſignis Dieſis, ac altius maiori ſemitonionio promendę, ſecus diſſona foret Canilena, ut hic cantando ſenties.

Relinquit arbitrio tuo, posse Tertiam Basso attribuere supra Tenorem, tuo modo Contralto Quintam infra Bassum, quæ persuasus est, seu Tertiam, uel Octavam, supra Bassum dederis, quod duce exemplo parebit.

Eidem Basso, stantibus Suprano & Tenore, ut Capitis titulo ostensum est, congrue datur Tertia infra Tenorem, Tunc autem Contraltus Tertia infra Bassum, sed concinnius Quinta, uel Sexta desuper cõtentus erit, sed ipsam cursim pertransibis Sextam, uel statim appones Octavam, ut paulo ante præcepimus. Eidem Cõtralto apra foret Octava, uel Duodecima supra Bassum, ut hic speculari datur.

Adhuc eidem Basso non desunt loca, poteris aliquando Quintam supra Tenorem afferre, At Contraltus subsequi debet cum Tertia inferne, uel cum Sexta & Octava supra Bassum. Si forte plibatae Tertia & Sexta minores forent, eo utendū erit (quod paulo ante dixi) Diefis adminiculo, Vnde oriet persuasus harmonia, ut hoc exēplo te ipsa cõstabit.

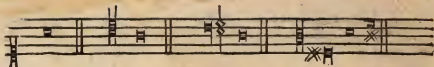
Scitu dignū

Non ignoras eundem Bassum infra Tenorem Quintam apte potiri, sed Alium Tertiam, uel (quod satis est) Octavam, aut Decimam, petere supra Bassum. Reminiscere autem quod paulo ante diximus, cum Tertia, & Decima, fuerint Minores, Diefi opus esse, ne incidas in Dissonantiæ crimen, quod hoc deprehendes exemplo.

Diligenter attende.

LIBER

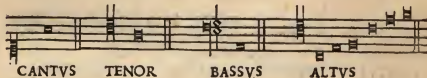
Sexta etiam sub Tenore Basso, sed non multum amabilis etiam accedit, tunc Contraltus uel Octaua, uel Decima, supra Bassum decorandus erit, Malignitate tamen ipsius Sextæ, utraq; Consonantia parum ueneris habet, sed urgente necessitate, huiusmodi progressum, Minimis uel Semiminimis effinges notulis, ut fiat cantando perbreuis mora, huius rei adest exemplum.

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

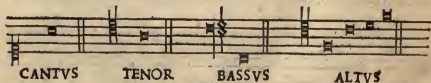
Aduerte.

Periucundum foret, si quando Octauam infra Tenorem dono dares, Contraltus uero Tertiam, uel potius Quintam, aut Sextam, uel Decimam, seu Duodecimam, aut Tertiam decimam, supra Bassum exoptulabit. Ex his tamen Minores Consonantiæ cuiusmodi sunt Tertia, Sexta, Decima, & Tertiadecima, sustentari Dicis ope petunt, quod si neglexeris, fiet confusio, hoc affirmant exemplo.

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

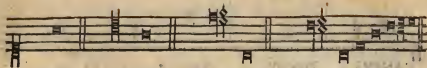
Eidem Basso pater aditus ad Decimam infra Tenorem, Contralto autem merito uti licebit Octaua, uel Duodecima, seu Tertiadecima, aut Quintadecima, supra Bassum, a quibus melos nestare dulcius emanat, hac experientia ducet.

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

Sciendū est.

Supereft Deniq; Basso alius locus, Duodecima scilicet infra Tenorem, nisi plus debito ad ima uideris tendere Bassum. Contraltus autem Tertiam, Quintam, Octauam, Decimam, & Quintadecimam, supra Bassum summo opere amabit. Nec mouearis si Bassum hoc exemplo uideris Manus limites transcendere, cum nāq; intra Manus terminos contrahere poteris, sublato etiam Suprano, Nunc inspicie exemplum.

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

CODE BASSO SIMVL ET ALTO STANTE TENORE CVM
CANTV IN DECIMA. CAP. XXV.

S Enore sumente exordium a Decima infra Supranum, Bassi locus erit Tertia supra Tenorem, & Contralti Quinta infra Bassum, uel Tertia, aut Sexta, supra Bassum. Q ualis aut sit Sexta, superius saepe dictu est, sequitur exemplum.

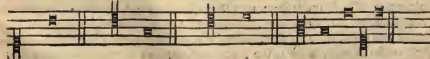
CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

Insuper Bassus ipse Tertiam suscipere potest infra Tenorem, sed Altum sequetur Quinta, uel Octaua, seu Decima, supra Bassum, a quibus optima oritur Harmonia, praesertim si Tertia inter Tenorem & Bassum, & Decima a Contralto ad Bassum, maiores fuerint, ut hac certior fies experientia.

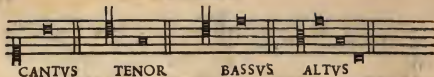
CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

Quinta nonnunquam eidem Basso conceditur supra tenorem, sed Alto Tertia infra Bassum, aptiores tamen sunt Quarta, & Octaua, supra Bassum, ut re ipsa hoc patebit exemplo.

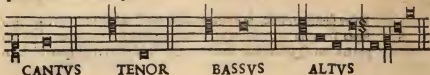

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

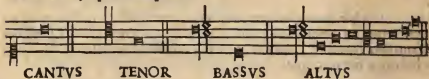
Non inieunda erit Cantilena Basso Sexta supra Tenorem habente, At Contralto Tertiam supra Bassum, uel Quartam, seu Octauam infeme, cuius rei periculum hic facere poteris.

Si forte in op̄atis esset, Supranum & Tenorē in grauibz disponere, Bassum foret opus supra Tenorem octaua munire. Altro autem Quarta, uel Sexta, seu Decima, infra congruet Bassum, seu Quinta & Octaua supra Bassum, ceteris tamē potior erit quarta, quod hoc notatur exemplo.

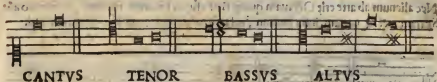

Postremus deniq; locus Bassi erit quandoq; Octaua infra Tenorem, huic Altus Tertia, Quinta, Sextaue, seu Decima, aut Duodecima, uel Tertiadecima, seu Quinadecima, decoratus supra Bassum percōcinne respondebit, ex quibus Sexta & Tertiadecima imbecillior erit, cuius rei causam satis superq; superius exposuimus, suam tamen quisq; sequatur sententiam, superest exemplum.

DE BASSO Q VOQ VE ET ALTO VNDECIMA CVM FVE,
RIT INTER SVPRANVM ET TENOREM. Cap. XXVI.

Multoties uidemus Tenorem a Suprano infeme distare Vndecima, Basso autem infra Tenorem Tertia dari uidebitur, Quae uel Maior seu Minor sit, non optime resonat. Nam Vndecima naturae Quartaē similis efficitur, quae Quinta sub se apprimē affectat. Alia etiā & potiori ratione. Quia Bassus a Suprano per Tertiadecimā u iam diximus ceteris debiliorem distat, quod si cuitare non possis, Altum in Sexta, uel Octaua, seu Decima, & huiusmodi similibus an norabis, quae medio dulcedinis tramite cātantur. At si optimam efficere peroptas, Supranus Vna cum Tenore per uocem ascendat, altera subsequente Vndecima. Sic etiam Bassus unica sit uoce inferior, ut sub Tenore consonet per Quintam, dulcisq; processus fieri sentitur. His itaq; dispositis Tenore per Tertiā (ut dixi) Basso supposito, Altum in Octaua, seu Decima, iuxta opportunitatem colloces. Deinde cū Tenore Basso per Quintam descendso, optime Contraltum superius in decima notabis, quae si Minor erit, susten tari oportet, ut hic.

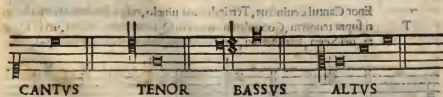
Omarus ipsum Bassum, Quinta infra Tenorem decebit, q̄ paulo ante dicta Tercia. Contralto autem grata erit Tercia supra Bassum, sed gratiores erunt Octaua, uel Decima, aut Duodecima, ut huic accidet exemplo. Inuendū tamen est, Tercia uel Decima sustentationis patrocinio indigeat nec ne, ne eum ruga fronte opus canitur.

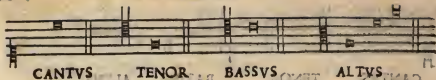
DE BASSO PARITER ET ALTO HABEN-
TIBVS TENORE ET SUPRANO DVODE-
CIMAM. CAPVT. XXVII.

Tſi perarouſui eueniat, Tenorem infra Suprathum Duo-decimam com-
plecti, admonendos tamen cenſui nouos Compoſitores, tunc Baſſo Ter-
ciam contingere ſupra Tenorem, Contralto autē Tertiam, aut Sextam,
ſeu Octauam, ſupra Baſſum. Nec te nunc Sexta uti pigebit, quum habi-
to reſpectu ad Tenorem, Octauæ fungatur officio, perſuadēq̄ reddat
Harmoniam, ut facile hoc Comperies exemplo.

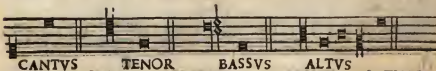
Si congruum eueniet, eidem Baſſo Quintam ſupra Tenorem offerre poteris; Con-
tralto autem Tertiam infra Baſſum, uel Quartam, uel Sextam ſupra, hoc teſte exēplo.

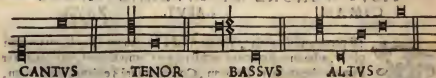
Nec alienum ab arte erit Octauam quoq; Basso supra tenorem tribuere, Contralto aut Sextam, uel Quartam, infra Bassum, uel tertiam desuper, quod pandimus exemplo.

Sepe etiam Basso infra tenorem Sexta offertur, Contralto autem Octauam, Decimam, & Quindecimam, supra Bassum, ut exemplo patet.

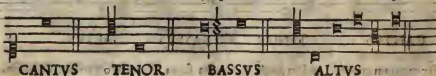

Eidem deniq; Basso conueniet Octaua infra tenorem, Contraltus autem congrue copulabitur Quinta uel decima, aut Duodecima, seu Quintedecima, supra Bassum, quo circa habes exemplum.

DE BASSO ET ALTO ITERVM CVM TENORE EO CONGRVENTE CVM SVPRANO IN TERTIADECIMA. Cap. XXVIII.

T Enor Cantui deuinctus, Tertiedecime uinculo, exigit Bassum in tertia loca, si supra tenorem, Contraltum autem in Quinta infra Bassum, uel in Quarta, uel Sexta, seu Octaua, supra Bassum, ut hoc docemus exemplo.

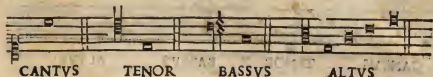

Compositio

Compositoris arbitrio relinquitur, Basso Sextam supra Tenorem asserre, Contralto aut Quartam infra, seu Tertiam, uel Quintam, supra Bassum, ut exemplo patet.

Eundem Bassum saepe decebit habere Tertiam infra Tenorem, At Contraltum Quintam, seu Octauam, uel Decimam, & modo Duodecimam supra Bassum, quibus omnibus nil suauius, ut hoc liquet exemplo.

Perconsonna etiam fieri solet Cantilena, disposito Basso in Quinta infra Tenorem, At Contralto in Tertia, uel Octaua, aut Decima, seu Duodecima supra Bassum, quod hoc facile inuenies exemplo.

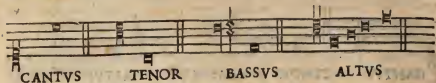
DE BASSO ET ALTO ITERVM CVM TENORE
EODEM CVM SVPRANO QVINTAM DECI-
MAM HABENTE. CAPVT. XXIX.

Non displicet aliquando Compositoribus Supranum simul & Tenorem Quintadecima deuincire, quod utiq; comprobabitur, si Bassus in Unisono eisdem connexus fuerit. Contralto Tertiae, uel Quinta, uel Octauae, aut Decimae, aut Duodecimae, sedem supra Bassum occupante, Quae quidem Consonantiae sunt notatu dignae, experientia duce.

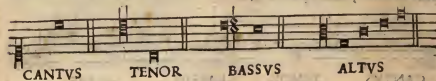

LIBER

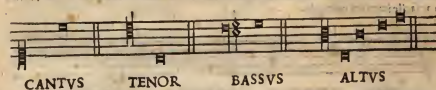
Quum uero uolueris Basso infra Tenorem Tertiam asserere, tunc Contralto uel Sexta, aut Octaua, seu Decima, & aliqui Duodecima, uti licebit supra Bassum, uenotat exēplo.

Oppidoq̃ incunda erit Harmonia, Tertia Basso supra Tenorem, Contralto autē Tertiam, uel Sextam, uel Octauā, seu Decimam, supra Bassum dispositis, ut hoc p̃ditur exēplo.

Expedi nonnūq̃ Bassum Quinta decorare supra Tenorem. Contraltus uero Tertiam infra Bassum, uel Quartam, seu Sextam, uel Octauam, desuper amabit, ut hic.

Gaudebit etiam Bassus idem Octaua supra Tenorem, Contralto deniq̃ pergratificaberis, accedente Sexta, uel Quartā, infra Bassum, aut Tertia, seu Quinta, supra Bassum a quibus diuina prope oritur Harmonia, ut hoc erit indicio exemplum.

DE DVOBV5 CADENTIARVM GENE- RIBVS. CAPVT. XXX.

Is iam exanclatis, quæ ad Compositionem necessaria & notatu digna uisæ sunt, Reliquum est, ut quid sit Cadentia, quorū eius genera dicamus, Cadentia igitur est, cuiuslibet partis cūsus particula, in fine cuius, uel quies

generalis, uel perfectio reperitur. Vel Cadentia est quedam ipsius Cantilenæ partis terminatio, perinde atq; in orationis cōtextu Media distinctio, atq; Distinctio finalis. Studetq; periti Musici, ut Cadentiarum Meta fiat, ubi & orationis pars, seu membrum terminat. Cadentiarum autem genera Duo sunt, & utrūq; utriq; Contrapuncto, figuratq; Cantilenis dedicatum. Alterum quidem quod Simplicis, Planiq; Cantus naturam imitatur, ac inslar illius profertur. Alterum autem Florido Contrapuncto, Figuratoue Cantui magis familiaræ atq; frequentius. Et prioris quidem generis Cadentiæ, fiunt simpliciter, ac plauæ, cuiusmodi hoc patet exēplo Posterioris gñis Cadentiæ, diuersis notularū figuris constant, quod facile hoc exēplo percipies Vendicant autē sibi huiusmodi Cadentiæ Duos fines, Alterū in Unifono, Alterum in Octaua, ut sequentibus capitulis latius res ipsa a nobis indicabitur. Interim hæc memoratu digna obseruabis, quamlibet scilicet, Cadentiam, habentem ultimam notulam ascendentem supra penultimam, Supranū propria esse, ut superius ostensum est. Quæ uero ordine fiunt inuerso id est, Ultima post penultimam deorsum tendente, Tenoris esse dicuntur, ut hoc indicatur exēplo Has tamē sæpe Compositores confundunt, Tenori, aut Basso, seu Contralto attribuentes, quæ sunt Supranū, & e contra. Hoc enim Compositoris uoto relinquitur, ut passim Musarum uoluminibus luce clari⁹ habetur, & nos in sequentibus approbamus, aspicientes primum ab Unifono Supranum & Tenorem pariter deuinciente, tum demum ab Octaua. Nec Bassum pariter & Altrum, duabus prædictis partibus connectē di per breuem noem desiderabis, subiectis pro instituto nostro opportunis locis exēplis, quæ quidem studentium ingenia plurimum excitare solent. Priusq; tamen hæc præmissa aggredemur, Cadentiarum nomina ethymologica cum ratione, hac sequenti serie inserere placuit.

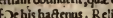
CADENTIARVM NOMINA,

CADENTIAE, eo q̄ imperfectæ, labuntur ad suam perfectionem.
POSITIVAE, eo q̄ imperfectæ, appetunt quiescere in suam perfectionem.
TERMINATIONES, eo q̄ ibi imperfectæ, terminantur a sua perfectione.
CONCLVSIONES, quia ibi concluditur, quod auris optabat.
FINES, eo q̄ ibi imperfectæ, assequitur suum finem.
COPVLATIONES, eo q̄ ibi imperfectæ, cum suis perfectis copulantur.
REDVCTIONES, quia ibi imperfectæ, ad suam perfectionem reducuntur.
PERFECTIONES, quia ibi imperfectæ, suam perfectionem consequuntur.
SUFFRAGATIONES, quia suffragium quod imperfectæ desiderabant, ibi percipiunt.
OPTATIONES, quia quod auris optabat, euenit.
APPROBATIONES, quia ibi opposita iuxta se posita, magis elucescunt.
DISTINCTIONES, quia ibi distinguitur perfectio, ab imperfectione.
TERMINI FINALES, quia ibi est Finis terminans imperfectiones.
CLAVSVLAE, quia ibi perfectæ, claudit terminum imperfectis.

Nunc praesto sunt quae superiori capite pollicitus sum, obseruandum in Primis Compositoribus hoc praecipimus, optimis consonantiis in conuexendis simplicibus cantilenarum Cadentiis utendum esse, ac penitus a Dissonantiis, tanquam ab imminenti, euidentique mortis periculo fugiendum, cuius rei Capite, de simplicis Contrapuncti institutione (licet paucis) mentionem fecimus, ubi quidem Supranum & Tenorem tantum deuinciendi normam ostendimus, hic uero omnes partes. Ut igitur quae dicturus sum, citra mentis perplexitatem intelligas, Supranam Cadentiam hoc tibi offero exemplo Tenoris autem exemplum hoc est

Vtriusque enim exempli prima notula, nulli certo subiaceret precepto, sed in quauis consonantiarum disponere potes. Integrum est enim Compositori cunctis in Cantilenae progressu notulis, ut libuerit uti, praeter penultimam, ac ultimam cadentiae, quae certo pareat precepto. Igitur ut ad praedictum Supranam, & Tenoris exemplum redeam, utriusque primam, si uolueris (relinquitur enim ut dixi arbitrio tuo) in Vnisono, ut in exemplo patet, constitues. Penultima autem, urgente regula, supra eam ascendens Tertiam gignere debet. Vltima denique Supranam & Tenoris Vnisona debet esse, ut nomen sit consequens rei, haec enim de eadem Vnisona dicitur Cadentia, quoniam utriusque partis ultima, in Vnisono congruit. His duabus partibus, additurus Contrabassum, cuius exemplum tale est, Primam habebit notulam arbitrialem, ut dictum est de prima Supranam, & Tenoris, in exemplo tamen Octauam parte infra Tenorem. Penultima uero ex regulae rigore a penultima Tenoris distare debet inferius, uel Quintam, uel Duodecimam ut exemplo ostenditur. Vltima denique in Octaua ut superius patet exemplo, uel in Quintadecima, uel si commodius erit, in Tertia infra Tenorem, locanda erit regulae iussu, ut infra patebit. Nunc superest ut de Contralto dicamus, posito prius exemplo, quod erit huiusmodi.

Primam habes notulam ad placitum, ut de primis aliarum partium diximus, mihi tamen in exemplo placuit in Decima disponere supra Bassum. Penultima uero, coacta Octauae sedem occupabit supra Bassum, Basso Quintam habente (ut dixi infra Tenorem) Vltima uero Duodecimam uel Decimam supra Bassum. At si idem Bassus pro penultima Duodecimam habuerit & pro penultima Octauam, ut exemplo patet Aliter pro prima notula Quintam uel Tertiam poterit supra Bassum, pro penultima Octauam, & pro ultima Quintam, ut Tertiam supra Bassum.

At eodem Basso pro ultima in Quintadecima iacente, Aliter Duodecimam, seu Decimam, & quidem suauiore modo amabit. Denique per seipsum poterit Quintam supra Bassum, cum is Tertiam obtinuerit, quae omnia exemplo superposito speculari poteris.

Cadentia floridam penultimam dissonantem requirit.

De his haecenus. Reliquum est ut floridas exemplis doceamus ea cadentias, in quibus Compositores ex statuto precepto dissonantiam consueuerunt ponere ante penultimam, ut pote Secundam, Quam uti debemus in his Vnisoni cadentiis. In Octauae autem cadentiis Septimam mos est ponere, ut sequenti Capite manifestabitur, quae quidem dissonantiae Minimis aut Semibrevibus, formantur notulis. Fastidio igitur Floridas Cadentias, ea cuncta quae supra diximus, obseruanda erunt precepta, nec notularum quidem formae mutandae erunt,

præterq̃ Suprani, cuius Florida Cadentia Duplex esse fertur, Maior scilicet & Minor. Cadentia flori
 Maior enim sic formatur, Minor aut̃, quę frequentiori est in usu sic. Relato hoc Suprani exem-
 plo, ad suprapositum Tenoris exemplum luce clarius uidebis calculando, ex duabus Minimis contentis in penultima Semibreui
 ipsius Tenoris priorem, cum posteriore Minima, contenta in ante penultima Semibre,
 ui Suprani, Secundam efficere, quę dissonantiarum una est, hic tamen parui habetur
 momenti, cum auribus imperceptibilis prope existat. Et hæc de simplicibus, floridisq̃
 Vnisoni Cadentiis, dicta iussicant.

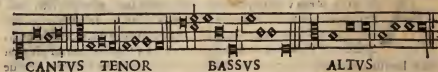
DE CADENTIIS PER OCTAVAM
 FACIENDIS. CAP. XXXII.

Alteram nunc Cadentiam, cui Octauæ cognomen Musici dedere, eadem se-
 ric, quam modo Vnisoni cadentiam complexus sum, exemplis ostendam. Cadentia octa-
 uæ modus.
 Prius igitur simplicis cadentiæ pro Suprano & Tenore, exemplū hic appono.
 Huius exempli uelligia, si imitatus fueris, errabis mini-
 me. Prima namq̃ Tenoris infra Suprani primam, Sextam
 efficit, licet (ut præcedenti capite dictum est) hæc sint ad Compositoris arbitrium, peninde
 atq̃ reliquæ omnes cantilenæ notulæ extra cadentiam, est enim præceptum de penul-
 tima, & ultima tantum ipsius cadentiæ, quæ necessario regulæ parent, his exceptis, ubiq̃
 uti possimus qualibet consonantia. Deinde, ut ad exemplum redeam, penultima Teno-
 ris, a penultima Suprani, Sextæ intervallo inferne distare debet, nec secus, Vltimā tandem
 Tenoris ab ultima Suprani necessario Octauæ spatio abesse docemus, atq̃ præcipimus,
 licet perconcinne claudatur inter Supranum & Tenorem Cadentia, quę profecto eque se
 passim in cantilena habet, atq̃ in Oratione clausula. Docturus modo Bassi connexionem,
 superioribus cum duabus partibus, exemplum præpono sic, Prima huius ex-
 empli notula, licet alibi poni possit, Tertiam tamen efficit cū prima Tenoris,
 ut oculara fide uideri potest. Penultima autem, uelit, nolit, Q̃ uirgam infra Tenorem ha-
 bere debet. Vltima tandem infra Tenorem Octauā iure exigit, quæ si forte minus forent
 commodæ, Vnisoni uel Q̃ uirgæ suffragio superne, uel Tertię inferne, uti poteris. Ego
 autem in exemplo Octaua usus sum. Altus postremo superest, cuius hic adest exemplum.
 Tui ergo Alti notulas apre, si uolueris disponere, inueniendum erit, quo namq̃ mo-
 do se Bassi notulæ habent, Nam si prima Bassi notula cum Tenore, ut exemplo
 ostensum est in Tertia, s. dispositus fuerit, Prima Alti supra Bassum Q̃ uirgam, uel (si tibi
 placuerit) Sextam pariet. Penultima autem immutabili lege Octauam sibi dari petiit. Vlti-
 ma Deniq̃ Duodecimam, uel quæ suauior est, Decimam supra Bassum excollet, & hoc
 sedente Basso in Octaua, qui si forte alibi positus fuerit, Normam consules. Hactenus de
 Simplici Cadentia, a qua parum Florida differt, ut præcedenti Capite uisum est, Nam
 Tenor, Bassus, Altus, non mutantur, sed semper se habent, ut superioribus paruit exemplis.
 Quomodo autem Suprani figuræ mutantur, pauca quædam inculcabitur. Duplicem in
 primis esse Cadentiam, Maiorē, s. & Minorem, te non ignorare puto, cum hoc præcedenti
 capite docueri. Exemplū Minoris huiusmodi est, Tenor, ut supra sic.
 Cum ergo simplicem Suprani Cadentiam in flo-
 ridam minorem con-

uenter uolueris, obseruandum erit, ut penultima notula sit Minima, quam semibreuis syncopata precedere debet, & quæ ante hanc semibreuem figurabitur, quæ in exemplo prima est, necessario erit Minima, quam superius docuimus locari posse in Cæcilena compositoris arbitrio, sed Regulæ imperio, oportet posteriorem Minimam illius Syncopatæ semibreuis (nam non ignoras semibreuem duas continere Minimas) cum penultima Tenoris septimam efficere, quæ et si Dissona habeatur, sui tamen motus celeritate, tum quia syncopata est, auditoris aures uix attingit, ac propterea non offendit, subsequenti bus præsertim optimis consonantiis, quæ illius dissonantiam regunt, ac longe simplici cadentia suauior exister. Habes iam (ut puto) quæ opus sunt ad floridam minorem cadentiā peragenda. Maioris autem floridæ Cadentiæ penultima, semibreuis erit, quam præcedet Breuis syncopata, Secunda cuius Septima erit, ut hoc patet exemplo.

Cæterum penultima Tenoris & Bassi, formam Breuis induetur, uel eius uice duæ fungentur Semibreues, ut hic.

Cadentiæ maioris floridæ modus.

Nolim postremo, Mi Lector suauissime, te admiratione capi, si aliquando has maiores, minoresq; floridas cadentias, diuersis notularum figuris, q̃ ego exemplis ostenderim, formatas inueneris, id enim fieri posse non inficio, hoc enim faciunt Compositores ornatus causa, quo Cæcilena plus ueneris habeat. Nulli tamen datur potestas, præcepta quæ superius notauimus transgrediendi, quod qui fecerit, huius artis penitus expertes prædicabuntur, & a Musicorum, Compositorumq; cœtu explodetur. Cuncta igitur atq; uaria exempla, quibus fiunt cadentiæ, si cõplecti uellē, uolumen, & qdem imensum nō lat esset.

¶ QVOD CADENTIARVM REGVLÆ SVPERIVS DATÆ ALI- QVANDO PATIANTVR EXCEPTIONEM. CAP. XXXIII.

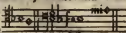
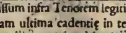
QUAM duobus præcedentibus capitulis Unisoni & Octauæ Cadentiārum præcepta inuolabiliter seruanda accumularissime tradiderim, ea tsi præsentī capite non semper obseruari ostendimus. Nulla prope regula est, quin aliquam patiatur exceptionem, quod sæpe fieri prælibatis in cadentiis, tum exemplis, tum rationibus manifestabimus. Sed anteq̃ rem ipsam aggrediar, animaduertas uelim, quod etiam sæpe in præcedentibus dictum est, omne nostram disputationem de penultima, ac ultima cadentiæ notula esse. Nam circa duas illas, omnis uersatur ars Musicalis. Idcirco Impreseniarum de utraq; nobis dicendum erit, & prius quidem de penultima præsentī Capite, Deinde sequenti capite de ultima. Adesto igitur intento animo. Præcedēti capite diximus penultimam Tenoris, ac Supranū penultima, Sextæ intervallo debere distare, Ultimam uero Octauæ spatio, hoc quidem inuolabiliter ubiq; obseruandum erit in Octauæ cadentiis, nec inter Supranum & Tenorem ullam unq̃ fieri uidebis exceptionem, nec ullam oriri discrepantiā, seruata superiore regula, quæ tantum fallit

inter Tenorem, & Bassum, & Altum, ut iam patebit. Si igitur Tenoris penultima in Fa sederit, ut pote in B fa h mi acuto, sperante b molli, seu in F fa ut graui, iubente Natura graui, cū Contrabasso, perfectam quintam iure exigente, ut præcedenti capite dictum est, penitus discrepabit, hac ratione, q̄ illa quinta inter tuū Tenorem & Bassum imperfecta habetur, cum ei desit Semitonium maius, uel minus, ac unū Comma, quod idē est, ut hoc pater exemplo Nā Quinta perfecta, tribus tonis, ac uno minori semitonio constare debet. Im̄ perfecta igitur Quinta uitium enixe fugiendum est, ut exēplo patuit, in quo Tenorem iure b mollis, per uocem Fa prunari uides in B fa h mi, Bassum utro per uocem mi, in graui E la mi, & hac dūz noes Fa unius partis, & Mi alterius oppositæ, hostes in cantilena habentur, cū sint dissonantiæ ueluti parentes. Subsequitur altera ratio pro Cōtralto, qui iuxta regulæ præceptum, præcedenti capite ostensum, p̄ penultima Octauam supra Bassum petit, residensq; in acuto E la mi, qui locis alienus erit a Tenore, Tritoni uitio, qui inter Altum & Tenorem iacet, ut hic. quem p̄fecto Tritonum, Musici nō minus obhorrent in cantilena, q̄ Naurē in Mari syrtis, qm̄ sonora ac cōcordi uoce profiri non potest. Ad amouendū ergo & Tenoris, & Bassi, & Cōtralti huiusmodi discrepātiā, opus erit cuilibet parti b molle apponere, ut hoc exemplo. cuius appositione, Q̄ uita Tenoris ad Bassum perfecta, ac cōsona euadet, & Tritonus ille inter Contraltum & Tenorem, suam efferratam barbariem amittet, torulq; fiet mitis atq; suauis. Hęc puto dicta. sufficere de uiticiis atq; remediis contingebis penultimę tantum notulę in Octauę cadentiis. Sequenti capite (ut in hoc pollicitus sum) de ultima Cadentię notula in Basso & Alto erit sermo, Quonā modo aliquādo non sequatur Cadentiarum regulas capite præcedenti a nobis descriptas, additis in Capitulis sine remediis, ut perlegenti patebit.

Quando in cadentiis in basso pro pe nultima quanta nō datur.

Quo pacto quinta dissona ac triton⁹ corrigatur.

¶ Q VOD VLTIMA CADENTIAE NOTVLA IN BASSO NON semp̄ fiat ut cap. Trigesimo Secūdo dictū est, Deq; tri^a panter remediis. C. XXXIII.

EXpositis præcedenti capite impedimentis, impediētibz penultimā cadentię, adhibitis inferne remediis (ut uisum est) Par quoq; uidetur, ut non nihil dicamus de impedimentis impediētibz cadentię ultimā in Basso & Alto, quin possit disponi, eiusdem remediis postremo additis. Hanc igitur cadentię ultimam in Basso (si memoria tenes) Capite trigesimo secundo. disponi posse diximus, uel in Unifono, uel in Octaua infra Tenorem, uel in Quinta desuper, uel in Tertia inferius, nunc exemplis & ratione probabimus, & Unifonum, & Octauam, & Quintam penitus respicere, sed Tertiam dūtaxat amare. Primum igitur dico Bassum non recte cum Tenore in Unifono congruere posse, quoniam processus Bassi a penultima, quā modo posuimus in E la mi graui, ac noie Fa proferri diximus b mollis appositione, ut exēplo patuit, ad ultimam, quam oportet esse in A la mi re, pariter cum ultima Tenoris ut fiat Unifonus, ubi dicendum erit Mi, durus ac inaccessibilis erit, ut hoc manifestatur exemplo. In hoc enim exēplo unum uides uitium scilicet Tritonum, cuius natura iam te docente, non te late. Secundo dico, Bassum infra Tenorem legitime Octauam non posse habere, hac refragante ratione. Nam ultima cadentię in tenore desinente, ut uisum est prædicto exemplo in A la mi re, Vltimam cadentię in Basso, ut Octauam attingas,

Quando bassus cū tenore in unifono nō cōueniūt in cadentia.

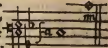
Quando bassus in octaua cū tenore nō cōgruit in cadentia.

in A re quiescere oportebit, eritque ipsius Bassi descensus a penultima ad ultimam, unus Q uinta imperfectæ, quæ sit ab E la mi graui ad A re, dicendo Fa Mi, ut hoc exemplo

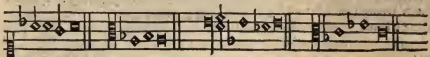
Quando quæta Bassi supra Tenorem nõdanda in cadentiis.

Denique si in Q uintam Bassi proultima cadentiæ notula supra Tenorẽ dederis, incidet non in mediocri uitium, ut & ratione & exemplo patebit. Tenore namq; ultimam cadentiæ suæ notulam habente in A la mi re sub nomine Mi proferendam, cogeris ultimam Bassi si uolueris ut cum Tenore in Q uinta desuper conueniat, in E la mi acuto disponere, ac dispositam, Mi nomine cantare, ut hoc notatur exemplo.

Ibi enim Bassus non habet a penultima ad ultimam cadentiæ legitimum progressum, penultima enim dicet ut uides Fa, Ultima uero Mi, nomen habet, quæ uoces inuicem amittantur, ut Canis & Muscio. Deinde transitus ille a penultima ad ultimam consistat superflua octaua, quam depromere, nescio quis tanto uocis latere præditus poterit. Quibus autem utendum sit remediis, ad hæc uitia euitanda, diligenter animaduerte. Primum quidem Bassi Tertiam solum ad cadentiã conficiendam infra Tenorem attribuerè poteris, quam superius a Bassi duxarar amari dixi. Altus autem regione Q uintam supra Bassum habebit, quam quidem cadentiã non solum quidem, sed aliis comitantibus notulis, cū aliter fieri non possit, hoc exemplo notauimus.

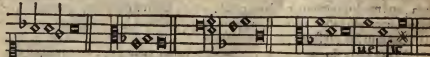
Quo pacto cadentiarum uitia compantur.

CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

Cadentiarum discordantiæ aliud remedium.

Poteris etiam loco illius Tertie, si forte minus uel grata uel alta foret, Q uintam infra Tenorem substituere. Cauendum tamen erit, ne hanc alia præcedat Quinta, Nam duæ Quintæ immediate posite, stare non possunt (ut Secunda Contrapuncti regula hubertim diximus) sed eo in loco non amplius Q uinta, sed aprius sedebit Tertia infra Tenorem, & huic Tertie Bassi, quæ penultima cadentiæ existit, Altus respondebit per Q uintam supra Bassum. Denique ad oppositum illius Quintæ Bassi ad Tenorem, qua clauditur cadentiã, ipsius Alci uel Octauam uel Decimam, quæ sustentanda erit (minor enim est) dare intererit, quod omne hoc inseruimus exemplo.

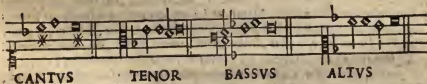
CANTVS TENOR BASSVS ALTVS

Superest adhuc aliud peculiare remedium. Notularum scilicet commutatio, ut cum

Tenoris notulas mutaueris Basso, Tenor autem easdem habere debet notulas, quas ha- Cadentiarum
bebit Supranus, sed remotas ac distantes ab ipso Suprano in istem spatio Q. uarta. Con- vito aliter
trakti deniq; ultimam cadentiae & penultimam pariter, & ante penultimam a suo loco subueniuntur.
dimouere oportebit, & ante penultima quidem superior Basso Tertia erit. Penultima de-
inde uel supra uel infra Bassum Tertiam petet. Ultima Deniq; eundem occupabit lo-
cum, quem dedimus ante penultimae scilicet, Tertiae, quod hoc tibi fiet notius exemplo,
addito Diehis signo tertiis sustentandis.

Possimus & alio modo huic incongruitati consulere, ut quum inter Supranum & Al- Cadentiarum
tum, mutua quaedam suarum notularum fit commutatio. Consueuerunt enim Calli, incognitas
di Compositores, huiusmodi occurrente incongruitate, Suprani notulas Alto praeberet, alia medela.
& e conuerso, Alti notulas prioris exempli (nam duo dedimus pro Alto exempla, ut
in figura superius patet) Suprano per Octauam superius afferre, & intelligentiae gratia
hic ponam exemplum, in quo uidebis Supranum notulas habere, quas superiori exem-
plo dedimus Alto, & quas ibi dedi Alto, hic habet Supranus.

Primam & ultimam Suprani notulam, a Basso Minor Decima existit, Diehis admini-
culo sustentandam indicauimus. Deniq; ut ad metam contendamus, scias optimum
quaq; Compositorem, his nostris iam expositis remediis, & in Octauae & in Unisoni
cadentis, simplicibus & floridis uti posse, indeq; in componendis cantilenis, non medio-
cre sentiet comodum, ut duce exercitationis experientia parebit.

**DE VNO QVOQUE DIAPENTE OMNIBVSQVE
CADENTIIS VNIVERSIS CANTILENIS PRO-
PRIE ACCOMMODATIS. CAP. XXXV.**

Aris superq; dixisse puto uicia, quibus Compositorum uulgus maxime
laborat. Superest modo nonnullos adhuc errores, quibus temere ac saepe
Compositores in consueendis. Cadentiis decipiuntur, paucis exponere.
Nam hae Cadentiae non Compositoris arbitrio (ut rudes fortasse arbitran-
tur) relinquuntur, sed aequae suis subiacent regulis, atq; supradicta. Hinc

modulationes, adulterinis, impropriis, ac ueluti nothi Cadentibus confectæ, nau-
seam potius quàm delectationem pariunt, & quum toni diuersis uariisq; consenti-
ciebus (ut Libro de Canru Plano huberrime patet) diuersas etiam exigunt Cadentias,
de quibus omnibus quædam singularim, ne hoc errore traharis, explicabo.

**Primus to-
nus quibus
speciebus
constet.**

Primum igitur tonum, neminem uel mediocriter eruditum ignorare puto, prima Dia-
pente specie Re la, & Prima Diatessaron specie Re sol, constare. Laboranti ergo in huius-
modi toni compositione, in omnibus cantilenæ partibus, & in Tenore præsentim,
quum sit totius Cantilenæ Bassis, ac fundamentum, uagari non licebit extra huius toni
supra dictas species, sed intra illarum metas continendum erit, quod si secus feceris,
tua erit Cantilena dissona, ac sine Venere, penitusq; explodenda, præsentim si Tenor suas

**Primi toni
cadentiæ
quot & quæ
Secundi to-
ni species.**

desiderauerit Cadentias, quæ numero sex sunt V3, C, fa ut, D sol re, F fa ut, G sol re
ut, A la mi re, & D la sol re, & has easdem suis in Octauis innemies, huius utiq; toni
apprimere gratas. Secundus tonus, instar Primi, eodem & Diapente & Diatessaron po-
nitur, hic tamen ab illo differt dispositione Diatessaron. Nam Primus tonus Diatessaron
supra Diapente dispositum habet, hic uero infra Diapente. Caueas igitur ne alterius

**Secundi to-
ni cadentiæ
Tertii toni
species.
Tertii toni
cadentiæ.**

toni species huic inferas, nisi chimæram construere cupias. Proprias insuper huius Ca-
dentias sex esse non ignoras, A re, C fa ut, D sol re, F fa ut, G sol re ut, & A la mi
re, harumq; in Octauis tonus iste Cadentias amat. Tertii toni compositionem, secunda
Diapente species Mi mi, Secundaq; Diatessaron species Mi la tibi pariunt, aliæ uero
penitus alienæ sunt, nec faciunt ad rem. Cadentiæ autem huic eidem tono propriæ ac
naturales sex habentur, E la mi, F fa ut, G sol re ut, A la mi re, B fa la mi, & C sol fa

**Quarti toni
species.**

ut, & reliquæ quas harum pariunt Octauæ. Quartus tonus, nisi suum & Diapente
& Diatessaron secundum habuerit Mi mi, & La mi, erit auribus insuauis, ac seruatis
supradictis iugi contextu speciebus, cum suis sex cadentiis, C fa ut, D sol re, E la mi,
F fa ut, G sol re ut, & A la mi re, subintolle istis harum Octauis, erit omni ne stare dul-
cior. Quinto item tono, Diapente & Diatessaron Tertiz species uidelicet, Fa fa, & Ve

**Quarti toni
cadentiæ.**

**Quinti toni
species.**

**Quinti toni
cadentiæ.**

**Sexu toni
species.**

**Sexti toni
cadentiæ.**

**Septimi to-
ni species.**

**Septimi to-
ni cadentiæ.**

**Octauu toni
species.**

**Octauu toni
cadentiæ.**

fa congruunt, & non aliæ. Cadentiæ uero propriæ Quattuor sunt uidelicet, F fa ut,
G sol re ut, A la mi re, & C sol fa ut, & quæ suis in Octauis reperiuntur. Sextus au-
tem tonus, eandem habere debet species, quas Quinto attribuimus uidelicet, Fa fa, &
Fa ut. Quinq; deinde Cadentiis gaudet, C fa ut, D sol re, F fa ut, A la mi re, &
C sol fa ut, idem de suis intelligas Octauis. Septimus deinde tonus, Diapente quæ-
ræ tantum species Vt sol, & primæ species Diatessaron Re sol, usurpat, egressus autem

harum metas, contemptui omnibus erit, multoq; magis a suis quinq; a metus Cadentiis
uidelicet, G sol re ut, A la mi re, B fa la mi, C sol fa ut, & D la sol re, harumq;
octauis. Octauus deniq; tonus, Septimi toni speciebus fruitur uidelicet, Vt sol, &
Sol re, suis subeuntibus Cadentiis, quæ numero quattuor sunt, D sol re, F fa ut, G
sol re ut, & C sol fa ut, & totidem harum habent Octauæ. Conabaris igitur pro ui-
rili tua, singulis iam præmissis tonis non alias asserre & Diatessaron & Diapente speci-
es, & Cadentias nisi eas tantum, quas attribuendas præcepimus Inuiolabiliter, nec
extra illas in uniuerso Cantilenæ contextu tiagandum erit, ut imperiti ac penitus huius
artis ignari solent, suis ineptiis iactabundi, qui rebus suis rectius consulerent, si Do-
ctiores audirent.

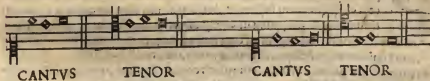
DE DIE SI QVID SIT CVMQVE VTENDVM
SIT IN CADENTIIS. CAP. XXXVI.

Vum passim in hoc Componendi Opusculo de Die si mentionem facere mihi cōtigerit, rem, saneq̃ utilem fore putavi, si hoc peculiare ei Caput de dicarem, in quo primum ne quis tandē de eo quicq̃ ambigat dicendum erit, Quid sit Die si, ac q̃n eius ope sustentandæ erunt cadentiæ. Duplex est igitur Die si, Maior. s. & Minor. Maioris Die si (duas minores diesles continens) figura, talis est, α . Minorem (cum ad rem nostram minime faciat) tacitis cōmittam futis. Si quis tamen eius capiat desiderio, Vigestimū nonum Pimi libri reperat caput. Maior autē Die si quattuor Cōmarum capax dicitur, q̃bus totū Semitonium minus cōstat. Quid autē sit Cōma, eodem capite uidere licet. His ita succinte pramissis, eius superest effectus pandere. Quos uidebis in Cadentiis, ac extra ipsas uarios ac diuersos esse, effectus tamen quos in cantilenis extra cadentias parit, sequēti capite priuatim enarrandos relinq̃mus. Quū Supranus ergo pariter & Tenor suas egerint cadēcias, q̃s superius duob⁹ fieri modis docuimus, aut per Unisonum, aut per Octauā, Alterum illoꝝ ruā si uolueris Cantilenam Die si penitus uacare, suā claudere cadentiam Tono, & Alterū Semitonio necessum erit. Suprano enim suam terminante cadentiam in Tono, Tenorem oportebit in Semitonio terminare, uel Contra, ut his duobus late patet exemplis.

Die si duplex.

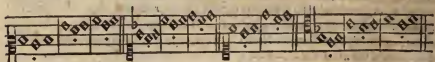
Suprano ac Tenore in cadentiam tendentibus necesse est alter per tonum, per semitonium alter procedat.

Hic enim nullo opus est Die si seu sustentationis adminiculo, ubi uides Suprani cadentiā Semitonii, Tenorem uero tonis cōstare. Altero autē exemplo patet Supranū tonis, Tenorem uero Semitonii texere cadentiam. Cum autē Suprani & Tenoris cadentias, Tonis tantum constare in prōptu erit, ut hoc exēplo tunc Supranū Cātoꝝ duos illos tonos Sol Fa Sol conuerrere, ac proferre per Semitoniam minora oportebit, hoc est tonis, maioribus ac minoribus cōpactis Semitonii, maiora Semitoniam auferre opus erit, quod quidem fiet apposita uel nō Die si figura, quæ ad rudiū tantum noticiam (quibus nūq̃ satis fit) subseribi solet. Quos audire uideo obiectantes, neminem, nisi Diuinum, tanta ingenii mentisq̃ acie præditi inueniri posse, qui hæc, quæ de Suprani & Tenoris cadentiis diximus præcepta, ad unguē obseruare ualeat, nec duobus Dominis ut aiunt seruire posse, & cadentias animaduertere, & suam pariter cātilenæ portiunculam recte cantare, in qua ad sudoris usq̃ effusionem laborare solent. Isti ergo cupientes hoc oneris abiecerit, & ab ancipiti discedere triuio, Aureum hoc præceptum suscipiant atq̃ sequantur, ac Deniq̃ memoriæ Thesauro recondant. Omnem scilicet Suprani cadentiam, quinq̃ posse fieri modis. Primo quidem sic Re ut re, Secundo Mi re mi, Terrio Fa mi fa, Quarto Sol fa sol, Quinto & ultimo La sol la, ex quibus tres uidelicet, Re ut re, Sol fa sol, & La sol la, sustentationis indigent adminiculo.

Cadentia suprani quincupliciter. Cadentia q̃ Die si adminiculo indigeant.

La sol la tamen in utroq; E la mi, & utroq; A la mi re sub b molli, & E la, hanc non sequitur regulam. Nam in huiusmodi locis Tenor Semitonii sortitur cadentiam, quæ suapte natura, absq; Diesi sustentantur. Reliquæ duæ nūq̃ Diesim patientes hæ sunt, Mi re mi, & Fa mi fa. Quæ quidem omnes cadentiæ licet dixerim Suprano præcipue eas dedicare, aliis tamen partibus ad placitum attribui possunt, aut Tenori, aut Basso, aut Alto, ubi eisdem pariunt effectus, quos in Suprano, ut Capite Trigesimo præsentis libri attitum dictum est. In huius tandem capitis calce, ne a solito instituto discedam; trium Cadentiarum Diesis seu sustentationis auxilio indigentiu puncto indicare subsidio exemplū.

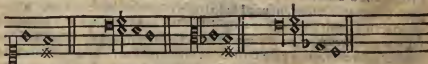

DE NOTVLIS EXTRA CADENTIAS DIEI
SVSTENTANDIS. CAPVT. XXXVII.

Cōsonantiā
prolatio du
plex.
Cōsonantiā
naturalis
prolatio.
Cōsonantiā
rum accide
ntalis prolatio.

Nota Regu
lam.

P Excepturis ubi locorum, præter cadentias, Diesim opẽ utendum sit, placeat in primis quorūplex sit consonantiarum Prolatio discere, hanc dicimus duplicem esse, Naturalem scilicet, & Accidentalem. Naturalis quidem consonantiarum prolatio est, quum ut iacet profertur, veluti Tonus in uoce & mensura toni. Contra dicitur Accidentalis, ut cum tonus in uoce & mensura Semitonii profertur, quod quidem imperfectis accidit consonantiis, cuiusmodi sunt Tertia, Sexta, & Decima minores, de quibus Volumine primo satis copiose diximus, quæ siquidem in cantilenis absq; Diesi uel sustentatione dissonantiā pariūt, in quibus præceptū (ne allucineris) notari dignum ac generale docemus, ut quum aliquam ex imperfectis, minoribusq; consonantiis, per tonum inueneris descendentem, ut hic, semper maiorem semitonium, ut in præcedenti libauimus, auferas uelim, mi nōq; superstit, sicq; uoce ac mensura semitonii proferas. At si ascendentem per semitonium minorem ut hic, tunc secus efficias, sicq; minori uoce semitonio maiore addas, ex qua additio ne fiat tonus, hoc aut sustentationis munere illius (quisquis erit siue Altus, siue Tenor, siue Supranus) fungi intererit, qui Basso per Tertiam, uel Sextam, seu Decimā minorem annexus fuerit, & nullatenus per consonantiā perfectam. Perfecta enim consonantia, alterius auxilio non eger, cum ex se perfectionem habeant, propterea egentes dumtaxat, a Decima inchoando, in suppositis notabuntur exemplis.

CANTVS

BASSVS

ALTVS

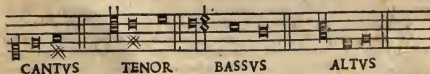
BASSVS

Hic

Hic nāq; posterior Suprani uel Alti notula, cum ab ea ad Bassum Decima minor intersit, sustentari debet, ut Maior eua dat, quod utiq; fiet duabus Suprani notulis, tonum efficiētib; semitonio uoce (ut dixi) prolatis, habebitq; (ut deest, Maiorē Decimam) septem tonos, ac duo semitonio minora. Minor autem Decima, maiorem excedit unico minori Semitonio, & exceditur unico tono. Constat enim sex tonis tribusq; minoribus semitoniiis, eo autem modo (ut docuimus) reintegratur, si ut modo dictum ac ostensum est in Suprani exemplo, a G sol re ut ad F fa ut uocem minoris Semitonii emisseris, licet ibi sit tonus. At ab F fa ut ad E la mi descendendo, si opus fuerit, ubi naturaliter minus Semitonium extat, integer tonus dandus erit. Duo nāq; minora Semitonioa immediate copulata, nequaquam stare possunt. Igitur sat est accidentale illud a G sol re ut ad F fa ut minorem Semitonium fecisse. Si quod aliud forte subiecit, uoce in tonum conuertendum erit. Et hęc de Decima dicta sufficiant. Libet modo de Minori tertia cum sustentanda fuerit, non multa dicere, eius prius posito exemplo.

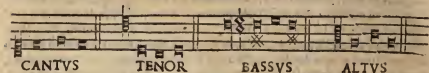

In hoc enim exemplo, posterior Contralti notula, cum posteriore Bassi notula, minorem efficit Teniam, quæ alio nomine Semiditonus dicitur. Hæc enim cum tono ac semitonio minori constat, parum suavis, immo duriuscula habetur. Vnde ut hæc pericunde in cantilena personet, eodem utēdum erit remedio, quod pro Decima modo docuimus, & ex Semiditono, fiet Ditonus, seu Tertia maior, quod idem est, ut exemplo iam ostendi. De his hætenus. Paucis de reintegratione Minoris Sextæ non nihil dicam, & intelligentiæ gratia, exemplum prius apponam, ut cuncta oculata fide percipias sic.

Hic enim Tenor a Basso supeme minore Sexta distat, quæ profecto parum consonat, quoniam tribus tonis, ac duobus Semitoniiis constat, ut ergo reintegratur ac suos quatuor tonos ac unicum contineat Semitonium, ut maiorem decet Sextam, ad C sol fa ut a D la sol re Tenor sustentationis opem implorabit, ut gratus auditoribus fiat. Deinde ea uendum erit ne a C sol fa ut ad mi, quod est in B fa mi, si illuc statim descendendum erit, Semitonium (quod ibi naturaliter est) fiat, sed uoce toni promendum erit, ea ratione, quam in Decima diximus, ne scilicet duo immediate sequatur Semitonioa, quod penitus alienum est ab arte. Deniq; memini me paulo ante dixisse has sustentationis partes, uel Suprani, uel Tenoris, uel Alti sumere interesse, hoc intelligi uelim, cum supra

Bassum fuerit illarum aliqua, si forte autem (ut saepe fit) infra Bassum sita foret, & Bassus superior, tunc ipsius Bassi copulari cum sua inferiore parte, quæcûq; fuerit, per aliquam ex imperfectis consonantiis reintegrationem ac sustentationem, non minus quàm aliae partes, superius dictæ subire intererit, ut hoc luce clarius patet exempla

In hoc enim exemplo, prima & ultima Bassi notula supra Tenorem, Tertiam minorem habet quæ sustentanda est, Iecirco Bassus, quoniam superior est Tenore, reintegrandus erit, Diesis a dminiculo Pars autem illa, quæ cæteris omnibus inferior erit, immunis penitus erit ab huiusmodi onere dieſis, & hoc fere semper Basso contingit, propterea rarius immo rarissime hoc sustentationis munere fungitur. Reliquarum autem singulæ partium, minorem aliquam habentes consonantiam, cum ipso Basso, huius dieſis onus porabûr, nec uelim intelligas illis tantum in locis superius ostēſis Diesim signari ac uoce proferri, sed in multis aliis illorum similibus, ubi uidere contingerit huiusmodi minores consonantias. Iecirco hæc in te ne decipiaris, lyncæos adhibebis oculos, qui si minus profuerint, quas consules aures, quæ admodum ait Cicero. Aures optimæ interpretes habentur, quæ te plurimum adiuuare poterunt, si arguti Cantoris partes seruaueris, qui cum dissonam uocem se deprimere sentit, exemplo paulatim ac ita caute, ut uix cognosci ac comprehendendi possit, uel deprimat, uel etigit, donec consona ac suauis uox pulsar aures, & quod ab ignota negatur arte, a nostro consequimur ingenio.

Cicero.

DE COMPOSITORIS REGIMINE IN COMPONENDO. CAP. XXXVIII.

Quam plurimos ætate mea & uidi, & cognoui Compositores diu Saxum hoc Compositionis instar Sisylphi ad huius artis apicem irruere conatu uoluntates, frustra laborantes. Qui, quum uix Consonantiarum fonte labra proluerint, primum sibi inter eruditissimos compositores arrogant locum, ignorantes penitus quid in Compositione requirendum sit, rati sat esse ipsas tantum cognoscere consonantias, omni posthabita Venere, & Tonorum ratione, atq; sententia, quibus utiq; compatiendum est, quum & tempus amittant, & hilum non proficiant. Iecirco præsentis capite his consulendum censui, ne sedulo suis ineptiis molestia auditorum aures afficiant. Animo igitur prius statutuendum est, cui ex Tonis, in Primo, uel Secundo, & sic de singulis, cantilenam tuam addicere uelis. De hinc iacenda sunt tuæ fundamenta cantilenæ propria & conuenientia illi quæ iam decreueris imitari Tono. Singuli enim Toni suum habent initium, nec a quolibet loco Compositori permittitur suam inchoare Cantilenam, sed sua seruanda sunt præcepta, quæ Cæci plani Volumine latius expōſita sunt, & ne in hoc decipiaris,

Quæ a Compositore prius consideranda.

Secundum est Primi Toni regulare initium (de Tenore loquor) nam cum medium inter
 utriusq; sic, sicut Malus in nauibus est, omnium Moderator atq; Reſtor, poſitum est In
 hiſ ſeptem litteris uidelicet, C fa ut, D ſol re, E la mi, F fa ut grauius, G ſol re ut, A la
 mi re, & D la ſol re acutis, ſæpius tamen hiſ ponitur litteris ſcilicet, D ſol re, F fa ut, &
 A la mi re, cum ſit principium, Medium, atq; Finis ipſius ordinarii Diapente. Secundi
 autem Toni exordia, ab hiſ quinq; oriuntur v3, A re, C fa ut, D ſol re, E la mi, F fa ut gra
 uibus, & G ſol re ut acuto Tertii autem Toni origines hinc ſeptem emanant uidelicet, E
 la mi, F fa ut, grauius, G ſol re ut, A la mi re, B fa h mi, C ſol fa ut, & E la mi acuta.
 Quartus deinde Tonus ab hiſ ſex oriſ uidelicet, C fa ut, D ſol re, E la mi, F fa ut graui
 bus, G ſol re ut, & A la mi re acutis. Quinti Toni initia ſunt hæc quinq; v3, F fa ut graue,
 G ſol re ut, A la mi re, C ſol fa ut, & F fa ut acuta. Sextus autem Tonus oritur ab hiſ
 quinq; ſ. C fa ut, D ſol re, F fa ut grauius, A la mi re, & C ſol fa ut acutis. Septimus To
 nus ab hiſ ſex deriuat uidelicet, G ſol re ut, A la mi re, B fa h mi, C ſol fa ut, D la ſol re
 acutis, & ſuper acuto G ſol re ut. Octauo Toni incunabula hæc ſeptem ſunt uidelicet, C
 fa ut, D ſol re, F fa ut grauius, G ſol re ut, A la mi re, B fa h mi, C ſol fa ut acuta & G ſol
 re ut, ſuper acutu. Vbi igitur ſingulis tonis (ut diximus) congruum ac conueniens atq; re
 gulare dederis exordium tendendum erit acque ex præcepto ad metam, quæ proſectio nō
 minus ſtatutæ deſeruit regulæ; q̃ ipſum initium. Faſtuo nāq; caudilem cuiuſcūq; Ton
 ni, terminare licebit (Tenorem ſemper intelligas) non in quattuor tantum Finalibus litte
 ris uidelicet, D ſol re, E la mi, F fa ut, & G ſol re ut, Verum etiam omnibus in locis, ubi
 legitime ac proprie Diapente & Diareſaron ſpecies, oblatæ fuerint, & ne ab exemplis pro
 ſolito inſtituto recedam, Primi & Secundi Toni finalis ſedes inſeſſe poteſt non D ſol re
 ſolum, Verum & G ſol re ut, appoſito tamen b molli, Qui proſectio locus, eſſi Septimo
 & Octauo adiectus ſit tonis, exiſtentibus tamen ibidem Diapente Re la, & Diareſaron
 Re ſol duce b molli, non minus aptus illis tonis uideretur, q̃ ipſum D ſol re. Finis deinde
 Tertii & Quarti toni, in E la mi graui, uel acuto A la mi re b molli comitante iure præ
 diſto quieſcere poteſt. Quinti item ac Sexti toni terminus, F fa ut graue, uel B fa h mi
 acutum erunt dubio procul Molli b addito. Septimus demum atq; Octauus in acuto G
 ſol re ut, uel C ſol fa ut b mollis auctoritate claudi poteſt. Et hæc de ſine diſta ſufficiant.
 Mediæ autem notulę ita collocandę ſunt, ut ſuos uel Aurenticos, uel Placales nō trahiſ
 grediantur terminos, de quibus ſaris abunde in libro de Caneu Plano dixiſſe arbitror.

Primi toni
principia.Secundi toni
exordia.Tertii toni
origines.Quarti toni
principia.Quinti toni
primordia.Sexti toni
motus.Septimi toni
motus.Octauo toni
incunabula.An in cadenti
lenis a finali
bus litteris.
ſit receden
dum.

DE TONORVM QUALITATE IDEST QVIBVS VER BIS ANNECTENDI SINT. CAPVT. XXXIX.

Vibus & Diareſaron & Diapente ſpeciebus & Cadentis ſinguli conſtru
 untur toni, capite .35. abunde paruit. Nunc aut quibus uerbis iidem apten
 tur, dicere noſter fert animus. Errore enim non pauci ducuntur, purantes
 promiſcue & indiſcriminatim, Canones qualeſcūq; ſint, tonis omnibus
 ad libitum copulari poſſe, non exiſtimantes quarias, ſecundum diuerſorum tonorum
 diſpoſitas a natura complexiones, Modi ſiue toni ipſi affectiones adducant. Nāq; aliis
 Intentione excitat, alter remiſſione reuocat, Alter item lætitiā, alter moerorem aſſert, atq;
 item ſingulos ipſos modos, diuerſos effectus operari cōperum eſt. Quapropter ſi uerba

Tonorum
proprietates
varia.

LIBER

festiua atq; iocosa erunt, ex tonis alicui festiua & iocosa etiam subiicienda erunt. Si uero lugubria, funesta flebilis erunt, eiusdem qualitatris tono copulanda sunt. Quomodo aurem id fiat, per singulos tonos inferius docebo, animū Lector incende lætaberis certe.

DE PRIMO TONO.

Primus tonus Primus tonus Autenticus naturaliter sit canorus, iocundus, hilaris, & plurimum animi affectus excitans, illiusmodi etiam uerba uel uulgaria, uel latina, sibi copulari exigit, ad quæ uerba cum habilis existat, a Musicis habilis nuncupatur tonus.

DE SECUNDO TONO.

Secundus tonus Verba præferentia Mœsticiam, fletum, sollicitudines ærumnas, captiuitatem, & omne genus miseriarum, Secundo tono, Placalium Primo, optime congruunt, quum natura sui sit lachrymosus, grauis, & humilis, propterea a Musicis humilis, ac depræcatiuis appellatur.

DE TERTIO TONO.

Tertius tonus Tertius tonus, Autenticorum numero Secundus, Acer, nehemens, accensus, ad iram & coleram incitans, Animosus, seuerus, crudelis habetur. Iecirco bellicosa, minantiaq; uerba, & reliqua id genus sibi similia recte complectitur, cui propterea seuerus nomen inditum est.

DE QVARTO TONO.

Quartus tonus Quartus autem tonus, inter Placales Secundus, superiori Tertio penitus contrarius est, unde cuncta uel amoris, oculi, quietis, tranquillitatis, adulationis, fraudis, detractio nis uerba, recte huic aptari possunt, & ab effectu Adulatorius uocatur Tonus.

DE QVINTO TONO.

Quintus tonus Quintus Tonus, inter Autenticos Tertius, cantando delectationem, Modestiam, Letitiam affert, animumq; ab omni sollicitudine leuat, eiusdem qualitatris uerba, & Victoriæ continentia, plurimum hunc decet tonum, hinc merito iocundus, Modestus, ac delectabilis uocatur.

DE SEXTO TONO.

Sextus tonus Sexto tono, ex Placalibus tertio, cuncta pietatis uerba mouentia, maxime ex Deuotione, & Commiseratione, & Læticia ad lachrymas, aptissime commodantur, nec iniuria Musici deuorum, lachrymabilem, ac pietissimū appellant tonum, ad differentiam Secundi toni, quem diximus funestum ac ærumnosum.

DE SEPTIMO TONO.

Septimum tonum in Autenticorum turba Quartum, Lasciua uerba, cum modestis, iucundisq; mixta, tum concitata, iracunda, atq; minantia, Sumopere decent, ob idq; querimoniosus nuncupatur tonus.

Septim^o tonus mistus ac querimoniosus.

DE OCTAVO TONO.

Octauus omnium tonorum ultimus, læticia, iucunditate, suauitate afficit auditores, ab omni lasciuia, ac omni uitio penitus alienus est, ei merito sermo mitis, moratus, grauis, resq; continens profundas, speculatiuas, diuinas, ut sunt de cœlesti foelicitate & gloria, a Musicis dedicatus est, nec ab hoc tono uerba abhorrent, quæ ad exorandam gratiam contempta sunt, eius nomen est rei consequens, quum suauis mitisq; dicatur. Hæc sunt quæ bonum Compositorem minime latere debent, ut sciret paria paribus, & similia similibus copulare. Quæ si contempleris, eris doctis ludibrio, Musicusq; non Musicus, ab omnibus habebis, tibi igitur consule.

Octauus tonus mitis suauisq;

DE Q VIBVS DAM GRAVIORIBVS PRAECEPTIS OPTIMO COMPOSITORI SEMPER OBSERVANDIS. CAP. XL. ET VLTIMUM.

P Vram superius iam dicta præcepta ad ornatum spectantia Cōpositori satis superq; esse, Quædam tamen illis non minus utilia reticenda minime censui, quum consummatum præstetunt Musicū, & omnis cantionis ornatus hinc pendeat. In primis igitur studeat Musicus cantilenæ suæ Consonantias uicinius, propiusq; struere quantū fieri potest, ne magno inuicem distent intervallo, neq; id supra Octauā esse debet, quod si maius erit, incredibile Cātōri affert incommōdum, ut quum sit Decima quæ crebra esse non debet, ueluti & Sexta, Septima uero, Triconus, Quinta, ac diminuta octaua, seu superflua, fugienda penitus est, nisi urgente necessitate, legi minime obtemperare. Amant autem in Modulationibus Quintæ Tertię & Quartæ, quarum ascensus atq; descensus, apprimè cōmodi sunt, gratiāq; gignūt harmoniam, paritq; Compositori decus, & auditori mirari uoluptatem. Hilaris enim debet esse Cōcētus, suauis, plenus, iucundus, resonās, ac deniq; facilis, quod utriq; sit, magna inuicem, in tercapedine notulis (ut dictū est) non distantibus, quod profecto uiciolū est, & ab optimis Cōpositionib⁹ penitus alienum, ut uidere licet hæc nostra tēpestas in Missis, & Artificiofis Moretīs, ab exquisitis Musicis conditis, in quorum cœtu hodie hi uenerāt v3, Adrianus Villart, Constantius festa, Ioannes concilion, Ioannes basiron, Charles, Carpentras, Ioannes Iheritier, Maistre Ian, Iacquer, Iacorin & nonnulli alii, in quibus Missis & Moretīs, mirā uidemus & faciliatē, & uocum suauitatem, ac plenitudinem, quod omnino peritis Musicis imitandū censleo. Boni etiam Compositoris est nimis alto Suprano abhorre, ac Basso nimio profundo, ne his partibus adeo extremis, indecēt auribus per sonet, mediūq; psequere, ea moniti sententia, Est modus in rebus, sunt certī deniq; fines, Quos ultra citraq; nescit consistere rectum. Animaduertendum est etiam ab optimo

Cantilenarū consonantiæ inter se non distent.

Bonus Musicus inter utraq; uolet.

Notæ a syllabis in quantitate nō discerpent.

Compositori, Longam prolationis syllabam, Semibreui notulę, ac breuem minuzę ad hæterere constituat, seu aliter minimę longā, breuęq; semiminimę accommodet, ut notulę cum uerbis una coniungę, barbaricos euitent modos. Sæpe. n. nonnulli solent eorum cantilenis ineptissime breues syllabas, semibreuib; notulis, ac lōgas minimis, seu quod idem est, breues minimis, & longas semiminimis collocare, itaq; Cantores, longas syllabas, breues, ac breues, longas proferre coguntur, quod quidem barbarici quātum habeat, erudito Grammatici iudicandum relinquo. Cadentiarum deniq; numerus, maior q̄ decem, non fiat, mira enim debet esse paucitas, nec in eodem semper loco. Varietas enim cum in omnibus rebus, tum in Musica multū affert uenustatis. Legitim; aut; peculiarisq; Cadentiarum locus est, ubi uerbor; contextus definit sententia, nec immerito, decet. n. & uerborum & no:ularum distinctionem pariter tendere, unaq; desinere. Est enim cadentia ueluti punctum, & distinctio quædam & quies in Concenru, de qua capite Trigesimo primo. Hæc igitur nostra non mediocri sudore elucubrata, facili potius progressu q̄ ostentatione compta, huius Aureę disciplinæ Amantissimi quiq; citra laborem discere ualebunt, modo uelint tanti muneris apicem attingere, nolintq; labori & uigiliis parcere. Nam si studiosi erunt, omnia sciunt. Virtutes enim uim patiuntur, & uiolenti rapiunt illas, ad quas acquirēdas iugi opus est studio, nihilq; loci segnibus & inertibus relictū est, quibus omnia uidentur abdita, abstrusa, obscura, ac penitus difficilia, quibus insuper exploratum non est, a Diis nobis omnia summo labore uenundari. Vos igitur, Studiosi Adolēcentes Musices Amātissimi, ad hoc quod leue est, onus accensos inflāmo, ut uoci Compotes euadere ualeatis, ul uiam ad uirtutem hanc, Deo; nectat, facite. Nihil est. n. quod non expugnat pertinax & frequēs opera, quod si fecerit, uobis & honori & utilitati accedet, me aut; Deo Duce ad maiora pro uestro profectu, omni postposito labore componenda accendetis. Valete Musarū cultores, & STEPHANVM Vestrum Vanneum Recinensem Eremitam Augustinianum, a latrantium moribus tueamini.

Contrapuncti Liber Tertius foeliciter explicet, Asculi die. 26. Mensis Augusti, Anno Saluris. 1531. ætatis autem meę Anno Trigesimo Octauo, ad Dei Gloriam Amen.

Romæ apud Valerium Doricum Brixientem, Anno Incarnationis Domini, M. D. XXXIII. Sanctissimi uero. D. N. C. L. E. MENTIS PAPAE VII. Anno Decimo. Quinradecima Mensis Martij.

Registrum Huius Operis.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R.

Omnes sunt Temi, præter A & R, qui sunt Duerni.

Laus Deo.

